BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
10 R
M 3

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
10 R
H 3

Digitized by Google

C.F.
13-10-R-3

Digitized by Google

Assistentiae Germaniae S. J.

LEX TALIONIS XII. TABVLARVM CARDINALI BARONIO AB ISAACO CASAVBONO DICTA:

RETALIANTE

HERIBERTO ROS-VVEYDO
VLTRAIECTINO
Societatis IESV Theologo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBL. DOM. PROF. ROM. IHS

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam & Filios Io. Moreti.
M. DC. XIV.

REVERENDISSIMO

DOMINO

NICOLAO ZOESIO

BIBLIOTECA N.LE ROMA VITTORIO EMANUELE

SILVÆ-DVCIS

EPISCOPO

DESIGNATO.

QVO te fugientem perſequar, OPTIME ZOESI? quibus te latebris abditum inueſtigabo? An in ſiluis latitas cum Gregorio, in ſpeluncâ cum Chryſoſtomo, in inſulâ cum Fulgentio, cum Cęſario in ſepulcro? Quoquò fugeris, non effugies. Vel cęleſtis columna ignis luce pro-

det ſuum Gregorium; vel cęlo vox miſſa ſuum loquetur Chryſoſtomum; vel relictâ Patarâ ſuum inueniet Myra NICOLAVM.

Vt primùm SVÆ CELSITVDINIS litteras antiſtitij nuntias accipis, tu cęlo lacrymas cum Auguſtino doloris tui internũtias mittis; ſęculum tibi apprecatorias mittit, tu cęlo deprecatorias ablegas. Dum litteras inſpicis, totus perhorreſcis, *ô infauſtas litteras! ô infauſtas litteras!* idemtidem exclamitans. Inde cubiculo clauſus, Deo teſte, te in omnem partem verſas, mentẽ explicas, animum ad examen vocas: nec aſſenſum tamen ab animo impetras. Mox in Aſpri-collem te recipis, ad Magnę DIVÆ conſulta; inde, quoquò vadas, vbicumque verſa-

verſaris, ſæpè te in receſſum, in ſecretius aliquod cubiculum recipis, & terrę affuſus, Deo ſupplex iaces. A teipſo actuum tuorum rationem exigis, ne quid proximo, ne quid Deo, ne quid tibi debeas ipſi: quid ferre valeant, humeros libras. Forſan & D. Auguſtinus tibi nunc legitur, illa Africę tuba, illud Eccleſię lumen, ille apex Epiſcoporum. Apud illum forſitan legis: *In quo loco ſciebam non eſſe Epiſcopum; ne illò accederem, cauebam: & hoc agebam, quantum poteram, vt in loco humili ſaluarer, ne in alto periclitarer.* Vel illud nunc tibi fortè in manibus, fortè in oculis: *Nihil eſſe in hac vitâ, & maximè hoc tempore facilius & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut*

Auguſt. ſerm. 1. de com. vitâ Cleric.

Auguſt. ep. 184.

Preſbyteri,aut Diaconi officio, ſi perfunctoriè atque adulatoriè res agatur : ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius. Item nihil eſſe in hac vitâ & maximè hoc tempore difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi, aut Preſbyteri, aut Diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet.

Sed ſi rudimenta ritè poſita ſedulum tironem, ſi tirocinia ſedulò obita ſtrenuum militem, ſi bella ſtrenuè bellata magnum ducem ſpondent; non eſt quòd multùm effugias, non eſt quòd diutiùs retractes. Recordare VENDEVILLII heri olim tui, in cuius curiâ, cùm adhuc togatus incederet, togę tabulas compoſuiſti; in cuius Epiſco-

Epiſcopio, cùm iam infulâ clarus eminereт, infulæ fimbrias aptaſti. Hinc primũ ad SVARVM CELSITVDINVM Concilium magnum Mechlinienſe vocatus es, vt togæ luceres artibus. Quo in officio ita præſtitiſti, vt ingenio promptus, conſilio prouidus, humanitate ſingularis haberere. Nunc Siluæ-Ducenſis tibi Eccleſiæ defertur infula: quò tibi temporis fauet ſuffragium, laboris promouet meritum, probitatis documentum inuitat. Ita quod olim Boëtio Symmachus, quod Valerius Auguſtino; hoc vnus tibi VENDEVILLIVS fuit. Nempe quod Leuitis fuit naſci, hoc tibi imbui. Illos tabernaculo dabat natura, te altari parturiit diſciplina. Accedit, quòd

quotidianis meditationibus, ne ſil-
ueſcat, mentem excolis; ne obtene-
bretur, illuſtras. Vt ſciens neſciens
ex D. Gregorij præcepto hactenus
vixeris; ex eius oraculo promouea-
Gregor. li. 7. ep. 110. ris: *Diu religioſâ meditatione polia-
tur, vt placeat; & ſic lucerna ſuper
candelabrum poſita luceat, vt aduer-
ſa ventorum vis irruens, conceptam
eruditionis flammam non extinguat,
ſed augeat.*

Nec ego nunc nouus, ſolemni
ſæculi more, gratulator accedo,
REVERENDISSIME ANTI-
STES: non infulam capiti pridem
votam, non digito annulum diu
debitum, non manui pedum iam
olim aptum gratulabor. Quis
enim neſcit, quot ab infulis curæ
pendeant; quot gemitus annuli
gemma

gemma tegat; quid moleſtiarum ſub argenteâ pedi bracteâ tinniat? Non igitur nouus nunc gratulator accedo, ſed BARONII Manes ab homine malè feriato inquietatos placo. Eos tibi à poſtumis aliquot calumniis expiatos nunc lubens meritò offero, vt qui olim Romæ BARONIVM, dum VENDEVILLII inhærens lateri, cum Sixto V. & cum Clemente VIII. de grauiſſimis Eccleſiæ negotiis ageres, viuum ſuſpexiſti, nunc mortuum deſpici minimè patiare.

Atque ego nunc quidem paucula è Caſauboni ſcriptis pro Baronio delibaui, quòd non ignorem Romæ eſſe, qui Romanum Cardinalem toto corpore ſint defenſuri. Quare ego nunc velut luſoria

nauis, leui cum armaturâ ad curſum expedita, in littore excubans præcurro. ſequetur dein prætoria, omnibus ſuis armamentis inſtructa, quæ Tiberino ſoluet littore, & vaſto ſe committens Oceano, aduerſarij myoparonem profligabit. Sed & Gallia & Germania in partem venire geſtiunt, vt ad nulla maria, ad nullos lacus, ad nullas inſulas prædatoriæ huic effugium pateat.

Intereà PRÆSVL AMPLISSIME, ne dolorem tibi refricem, ne rurſus, quas ſæculum inter & cælum feciales dederas, eatur ad lacrymas, non tibi gratulabor. Gratulabor verò populo, gratulabor Senatui, gratulabor Silue-Duci; & cum iis ex veteri formulâ

mulâ acclamabo: NICOLAVM VI
habemus, OMNIA habemus. Antuerpię, VIII. Septembris, anno M. DC. XIV.

REVERENDMAE D. V.

deuotus cliens

Heribertus Roſvveydus.

Digitized by Google

PRÆFATIO AD BENEVOLVM LECTOREM,

SIVE SCORPIACVM CONTRA CASAVBONVM.

ANNVS *iam agitur ſextus, cùm de Belgicâ pace inter Regem Catholicum, & fœderatarum prouinciarum Ordines, adlaborantibus magnorum Regum Legatis, agi cœptum. Interceſſit tunc Plancius, è Caluini ſcholâ, inauſpicatas aliquot pagellas ſpargens, quibus nullam cum Pontificijs pacem iniri poſſe præſtruebat; quòd nulla de fide hæreticis ſeruandâ, ex Conſtantienſi decreto, apud eos religio eſſet. Eius rei non vnum exemplum à Pontificum Legatis*

gatis

Digitized by Google

gatis datum, ſonare id Academiarum ſubſellia, & Iuriſconſultos & Theologos eius eſſe ſententiæ.

Ego tunc contrà Diſſertationem typis Plantinianis dedi; docui, nihil à Conſtantienſi Concilio decretum, quod non fidei ſeruandæ, quod non promiſſis firmandis faceret. Docui, falſa Pontificum Legatis imponi, alienas Theologorũ ſcholis opiniones adſcribi; vnius alteriúſve in iure potiùs humano quàm diuino conſulti viri prædamnatã opinionem, non debere toti Chriſtianitati imputari. Docui, cum Huſſo ex lege Talionis, ad quam prouocauerat, actum. Nec id aliunde docui, quàm ex ipſiuſmet Huſſi teſtatiſſimis tabulis. Quòd ſi fidei non ſeruatæ exempla deſideraret Plancius, ſuppetere ipſi domeſtica, ex VVittenbergenſi, ex Gebennenſi ſcholâ. Et iam quadriennio aduerſarius mutit.

Intereà vernalibus Nundinis proximè elapſis prodit Iſaacus Caſaubonus, non iam

de

de vnius Concilij Canone litē moturus, ſed de totius Eccleſiæ antiquitate, ritu, moribus cum Baronio congreſſurus, Dares cum Entello, cum Hercule *Pygmæus. Sed vt olim*

Ioſue 4. *Ioſue, cùm ſacram illam Arcæ ſarcinam ſicco veſtigio, per medium Iordanis alueum, ſuſpenſis hinc inde vorticibus, in campum Galgalæum extuliſſet; duodecim lapides è profundo fluminis alueo ſublatos, peruij tranſitus teſtes, æternæ memoriæ conſecrauit: ita Illuſtr*[mus] *Cardinalis Baronius, cùm Dei Eccleſiam per perſecutionum flu-*

Apoc. 12. *men, quod dirus ille draco è portis inferi vomit, turgentibus hinc inde nunc Ethnicorum vorticibus, nunc hæreticorū procellis, nunc ſchiſmaticorum fluctibus, in apertum fidei campum intuliſſet; duodecim quoque Tomos velut duodecim lapides de antiquitatis abyſſo erutos, & in memoriam ſempiternam diuinæ gloriæ, in Galgalis (aceruo acerui) Romanis archiuis, alterum ſuper alterū, aucto cumulo ſublimes, collocauit. At quid*

agas?

agas? Veriſſimè olim Sophocles:

Ἐν παντὶ γάρ τε σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. Sophocl. Captiu.

Sub omni lapide ſcorpius inſidiatur.

Profectò ſcorpius es, Caſaubone, ſcorpius es; quem magnum de modico malum, vt olim Africa, ita nunc Anglia ſuppurauit: tot venena, quot ingenia; tot pernicies, quot & ſpecies; tot dolores, quot & colores, *vt rectiſſimè olim magnus Afer affirmauit. Siue enim tu ingenium in laudem Baronij explicas, ſeu amici ſpeciem præfers, ſeu ficto veritatis colore blandiris, ſcorpius es:* quia vnus omnium violentiæ geſtus de caudâ nocere. quæ cauda erit, quodcumq; de poſtumo corporis propagatur & verberat. Tertull. Scorp. contra Gnoſt. c. 1.

Vixit Baronius annis multis in Eccleſiaſticam hiſtoriam incumbens, ritus inquirens, doctos conſulens, non minùs diſcere quàm docere paratus. Si quis quidpiam ſuggereret,

gereret, beneficij ponebat loco; ſi quis errorem corrigeret, etiam gratiam referebat. Vbi tunc eras, Caſaubone, qui tam benè, vt tibi perſuades, de Cardinale mereri poteras? Latitabas ſcilicet, non ferens Solis iſtius radios. Nunc demum terræ filius prodis, cùm ille iam eſſe deſiit. Rectè olim de te tuiſque ſimillimis Gregorius: Si fortaſſe iuſtum quempiam tantæ iam virtutis inuenerint, vt ei loqui contraria non præſumant, quia ſubuerſores eſſe nõ poſſunt, ſtatim ſcorpiones fiunt. ſcorpio enim palpando incedit, caudâ ferit, nec mordet à facie, ſed poſterioribus nocet. Scorpiones ergo ſunt omnes blandi & malitioſi, qui bonis quidem in faciem non reſiſtunt, ſed mox, vt receſſerunt, derogant; alios, quos valuerint, inflammant; quæque poſſunt noxia immittunt, mortifera inferre occulti non deſinunt.

Gregor. in Ezech. homil. 9.

Vixiſti

Vixiſti hactenus, Caſaubone, vixiſti, in Laërtio ſpem bonæ litteraturæ promittens, in Strabone iam exhibens, in Dionyſio, Polyæno, Suetonio, & Auguſtorum ſcriptoribus hiſtoricus, in Athenæo varius, in Theophraſto ethicus, in Perſio Stoicus, in Theocrito & Apuleio criticus, in Polybio non malus interpres, in multis lapſus, in pluribus proficuus, noxius in paucis. Nunc verò ad extremam vitæ lineam deuergens, cùm & ætas, ſi quem concepiſſes liuorem, eum debuiſſet decoquere, in atram planè bilem omnis tibi ſanguis vertitur. Totus incedis turbatus, ambitione flagrans, in SS. Patres iniurius, in Romanum Pontificem maledicus, in Baronium inuidus, in homines Societatis noſtræ virulentus. Vtinam ſi non ex Euangelij, ſaltem ex Plinij, quem notulis aliquot illuſtraſti, monitu vitam compoſuiſſes! Me vt certus, *inquit,* ſiderum curſus, ita vita hominum diſpoſita delectat, ſenum præſertim. Plin. lib. 3. ep. 1.

** Nam

gereret, beneficij ponebat loco; ſi quis errorem corrigeret, etiam gratiam referebat. Vbi tunc eras, Caſaubone, qui tam benè, vt tibi perſuades, de Cardinale mereri poteras? Latitabas ſcilicet, non ferens Solis iſtius radios. Nunc demum terræ filius prodis, cùm ille iam eſſe deſiit. Rectè olim de te tuiſque ſimillimis Gregorius: Si fortaſſe iuſtum quempiam tantæ iam virtutis inuenerint, vt ei loqui contraria non præſumant, quia ſubuerſores eſſe nõ poſſunt, ſtatim ſcorpiones fiunt. Scorpio enim palpando incedit, caudâ ferit, nec mordet à facie, ſed poſterioribus nocet. Scorpiones ergo ſunt omnes blandi & malitioſi, qui bonis quidem in faciem non reſiſtunt, ſed mox, vt receſſerunt, derogant; alios, quos valuerint, inflammant; quæque poſſunt noxia immittunt, mortifera inferre occulti non deſinunt.

Gregor. in Ezech. homil. 9.

Vixiſti

Vixiſti hactenus, Caſaubone, vixiſti, in Laërtio ſpem bonæ litteraturæ promittens, in Strabone iam exhibens, in Dionyſio, Polyæno, Suetonio, & Auguſtorum ſcriptoribus hiſtoricus, in Athenæo varius, in Theophraſto ethicus, in Perſio Stoicus, in Theocrito & Apuleio criticus, in Polybio non malus interpres, in multis lapſus, in pluribus proficuus, noxius in paucis. Nunc verò ad extremam vitæ lineam deuergens, cùm & ætas, ſi quem concepiſſes liuorem, eum debuiſſet decoquere, in atram planè bilem omnis tibi ſanguis vertitur. Totus incedis turbatus, ambitione flagrans, in SS. Patres iniurius, in Romanum Pontificem maledicus, in Baronium inuidus, in homines Societatis noſtræ virulentus. Vtinam ſi non ex Euangelij, ſaltem ex Plinij, quem notulis aliquot illuſtraſti, monitu vitam compoſuiſſes! Me vt certus, *inquit,* ſiderum curſus, ita vita hominum diſpoſita delectat, ſenum præſertim. Plin. lib. 3. ep. 1.

** Nam

Nam iuuenes adhuc confuſa quædam & quaſi turbata non indecent; ſenibus placida omnia & ordinata conueniunt, quibus induſtria ſera, turpis ambitio eſt. *Vtinam Perſianum verſum, vbi tantopere te torques, & penè ſolum te ſapere exiſtimas, meliùs ruminaſ-* Perſ. Sat. 6. *ſes: &* maris expers ſapere *potuiſſes: non vltra Oceanum fidem vel intuliſſes, vel inde extuliſſes. Nam quid ibi, præter Pontificis veſtes, Pontificium inueniſti? Acutè olim Arnoldus ab Haerſolte ICtus Svvollenſis, cùm Londini anno* M. D. LXXXIII. *verſaretur, & forte fortunâ in Henricum Vvvenum, nunc Geldriæ Cancellarium ampliſſimum, incidiſſet, ex veteri ſtudiorum conſuetudine, vt fit, varia inter ſe cōferunt. Tum Vvvenus inter alia: Quid tibi videtur, inquit, de Eccleſiæ huius ſtatu, de religionis habitu? Tum ille: Vis verbo dicam? Pontificem hinc eiecēre nudum, ſolis reſeruatis veſtibus. Vtinam igitur* maris expers

expers ſapere *potuiſſes! Habebas Pariſiis, qui vnà cum veſtibus, ipſum tibi Pontificem, ipſum Eccleſiæ lumen, ipſam Eccleſiam proponerent.*

An excidit tibi, Caſaubone, quàm ſæpè de fidei rebus controuerſis cum Illmo Cardinale Perronio egeris, vt grauiſſimis eius conuictus diſputationibus, fidem dederis fore, vt proximis feriis Pentecoſtes anno M. DC. X. *hæreſim eiurares? ſed execrandum Regis Chriſtianiſſimi parricidium conſilia tua interuertit. Cùm enim Caluiniſtæ ſibi fingerent Bartholomæanas quotidie imminere Matutinas, & te ad Romanam fidem iam propenſiorem viderent, auctores fuêre, vt inuitantem te Angliæ Regem inuiſeres. Et vt faciliùs à Reginâ Chriſtianiſſimâ miſſionem impetrares, præ te tuliſti, auctorem te Regi futurum, vt ad mitiora in Catholicos conſilia, ad religionem minùs ſeueram inclinaret.*

Nónne antequam in Angliam diſcederes,

res, negotium dederas Georgio Strachano nobili Scoto, qui filium primogenitum Ioannem Caſaubonum Mathematicis artibus inſtruebat, vt occaſione arreptâ in quotidianis lectionibus ſenſim ad religionem Catholicam amplectendam illum incitaret? Ille igitur (cùm appeteret Pentecoſtes feſtum, neque certi quidquam de te ſtatueres) quòd timeret ne tranſmarinis artibus ſeduceretur, ante tuum è Galliâ diſceſſum publicè Catholicam fidem profeſſus eſt.

Nónne, cùm filij operâ vtereris in perquirendis Patrum locis, rectè à Bellarmino, perperàm à Pleſſæo ea citata centies offendiſti? Nónne Miniſtri Molinæi librum aduerſus Miſſam, adſcriptis margini notis cenſoriis, refertum calumniis & impoſturis damnaſti? Quod vtrumque cùm filius animaduerteret, animum ad Catholicam fidem adiecit.

Meminiſtin' quoties tibi vxor obiecerit, nimis te tergiuerſari; ſe, ſi poſſet tam peritè libros

libros Doctorum legere aut intelligere, nequaquam tamdiu deliberaturam? Quin ipſe pſeudopœmen Molinæus non ſemel tibi dixit, ſe, ſi ex lectione Patrum in eas ſe opiniones induiſſet, de Euchariſtiâ, de Sanctis, & aliis eiuſmodi, quarum veritatem agnoſcebas, poſtridie Catholicum Romanum futurum. Vſque adeò μέλλησιν *tuam & incertam* ἐπιζήτησιν *omnes mirabantur. Et erit nunc quiſpiam, qui ab animo tam deſultorio ſtabilem fidem ſperet? qui ab animo tam deformato Eccleſiæ reformationem exſpectet?*

Equidem vbi primùm liber Caſauboni prodiit, relictis tantiſper PATRVM VITIS, *quas iam ſub prælo ſudantes habebam, ad eum me conuerti. Dum varia hinc inde luſtro, ſtatim deprehendi non minùs calamum, quàm animum deſultantem. Et quia Baronium ad Legem Talionis prouocabat, dedi nunc* XII. *pro Baronio, pro Eccleſiâ, tabulas, centumuirales aliis relinquens.*

Nec mirabitur, ſcio, cur ego nunc Eccleſiæ Catholicæ filius pro matre pugnem, cùm ipſe omnia ſua Eccleſiæ Catholicæ iudicio ſubmiſerit. Nec ignorare poteſt, quanti olim priuatam meam monitionem fecerit, vt in poſtremâ Suetonij editione peruerſam de λυχνοκαϊκῶν in Eccleſiam origine, clauſulam omiſerit. Nec enim àb Ethnicorum ritu, ſed ab Iudæorum conſuetudine cereorum & lampadum in templis vſus inualuit. Eodem quoque tempore monueram, impiè nimis in notis ad hiſtoriam Auguſtam, Hilarioni, conſummatiſſimæ virtutis viro, magicas artes adſcribi, cùm, quòd ſcyphi ſui, quòd aquæ benedictæ beneficio victoriam Circenſium ſpopondit Italico, ille hydromantiæ acceptum refert. de quo alibi fuſiùs.

Quia verò Caſaubonus ad legem Talionis prouocauit, ex Lege Talionis cum eo egi, nil grauius in eum, quàm ipſe in Baronium, in alios ſtatuit. Comparaui igitur vtriuſque dicta, & de ſimili medicinam, de ſcorpio

ſcorpia-

ſcorpiacum feci. Solent enim, (*vt habe-tur apud diuum Auguſtinum*) Medici ægritudines aliquando curare per contraria, aliquando per ſimilia. Sic ſcorpionum carnes oleo coctæ percuſſionibus medentur ſcorpionum: ſic theriaca de ſerpentis carne confecta, morſibus ſerpentinis occurrit. Apud Auguſt.in append.diu. ſer.75.

Sed iam Caſaubonum Talionis legem condentem, ne veteratoriè ſecum actum criminetur, audiamus.

Caſaubonus Exerc. XV. *Cap.* 11.

Lex Talionis.

FACINVS EST INDIGNVM
ANTIQVIS SCRIPTORIBVS
FALSAS AFFINGERE SENTENTIAS
QVOD
SINE CRASSÆ IGNORANTIÆ CVLPA
AVT FRAVDIS SVSPICIONE
FIERI
NEC SOLET NEC POTEST
LEGEM EAMDEM SANCIO
IN ME
QVAM IN ALIOS CVPIO LATAM
NEQVE RECVSO
QVIN SIT PER ME
TALIONI
LOCVS.

Digitized by Google

*A*GNOSCISNE *legem, quam tute tibi Baronioq́ue tuliſti, fixiſti? Non ego intercedam, non eam refigam. quin imò me poſtulante,* ZOESIO *Cos. auctore, in* XII. *Tabulas referatur.*

Sed quantò tu rectiùs feciſſes, Caſaubone, ſi domi tuæ Comici illud tecum retractaſſes?

Leges miſeræ ad parietem erant fixæ clauis ferreis, Plaut. Trin.
Vbi malos mores affigi nimiò fuerat æquius.

ſuſtinuiſſes à calamo manum, & FRAVDIS *ſecundum pectus ad ſimplicis columbæ mores caſtigaſſes; craſſiſſimas* IGNORANTIAE *tuæ paludes vnius Eccleſiæ Sole ſiccaſſes; non Sacras litteras perverſè, non Patres irreuerenter, non hiſtoriam infidè tractaſſes.*

Quòd ſi quæ recta contra Baronium

adſers, ſunt ferè ſcholica quædam nugalia, quibus ab omni æuo Grammatici arduis ſupercilijs ſeſe oſtentarunt, vt ille olim, neſcio quis, coram Phauorino Philoſopho. Critici verò ad calumnias etiam abeunt; ſine contumeliâ ſcribere non poſſunt: vt veriſſimè Scaliger dixerit: Ventoſiſſima & futiliſſima omnium, qui litteras tractant, graculorum Criticorum natio; non ſolùm liberalium artium, ſed etiam omnis ciuilitatis & humanitatis expers: nullum librum inſtituere poteſt, niſi eum à contumeliâ incipiat, & in contumeliâ terminet. *Diceres ex oraculo hæc verba profecta. Ita ſeipſum Scaliger, ita te quoque hoc tuo poſtremo contra Baronium opere deſcripſit.*

Gell. l. 4. c. 1.

Scal. Præfat. Iſag.

Vt primùm amicus tuus, Bibliothecæ Palatinæ præfectus, in librum tuum oculos Francofurti coniecit: Periiſti, Caſaubone, periiſti, *exclamauit: quòd facilè auguraretur fore, vt dum Criticus inacceſſa profanis*

ſanis ſacratioris litteraturæ adyta tentat ingredi, in præceps rueret. Et hunc non vanum fuiſſe augurem, tuo malo doctus ipſe dices. Equidem quicumque hoc vltimum tuum ſcriptum legerit, adeò te præſidentem animaduertet, & tam intrepidè de rebus Theologicis loquentem, atque ſi totâ vitâ tuâ nullos alios quàm Theologiæ Scholaſticæ auctores tractaſſes. Sed ab omni æuo verum fuit: Multos eſſe thyrſigeros, paucos Bacchos. *Nunc Tabellaria tua conſulamus.*

INDEX

INDEX TABVLARVM.

Tabvla prima.

A Christo & per Chriſtum ſalus omnis: nefanda hîc hæreticorum blaſphemia, quam diſſimulat Caſaubonus. Scorpij inſtar primo aſpectu blanditur Baronio Caſaubonus, vt occultiùs feriat; ſed innoxius omnis ictus: ſuo ipſe puri immoritur ſcorpius. In Iobium & Euthymium iniurius Caſaubonus. *Pag*. 1.

Tabvla II.

Inſignita Caſauboni calumnia, quâ aſſerit à Baronio Ioſephum Lucæ prælatum. Planè contrait Baronius. Nouatores potiùs Ioſephi hiſtoriam Lucæ Euangelio præferunt. Hæretici non Scripturas, ſed ſuas venditant phantaſias. *Pag*. 18.

Tabv-

TABVLA III.

Hæmorrhoüſæ ſtatua ad cultum Imaginum propugnata. Craſſa Caſauboni ignorantia, vel potiùs fraus, quaſi Baronius Damaſceni libros de Imaginibus, plenos mendaciis dixerit. Contrà planè dicit. Maximis eos laudibus, maiores ſecutus, effert. *Pag.* 33.

TABVLA IV.

Recta & curioſa Baronij obſeruatio de quibuſdam fontibus, anniuerſario die, quo nuptiæ celebratæ in Canâ Galilææ, vini ſapore fluentibus. Multiplex Caſauboni lapſus, nec Baronium, nec Plinium intelligentis. *Pag.* 45.

TABVLA V.

An Hieronymus à Romano Pontifice ducatum fidei petat, quia ipſe Preſbyter erat Romanus? Petit, quia Romę Cathedra Petri, quia Romæ fides Apoſtolico ore laudata, quia Romæ fides incorrupta. Varia Caſauboni errata, & ineptiæ Grammaticæ. Philoſophiæ eius inſigne ſpecimen. *Pag.* 62.

TABV-

TABVLA VI.

Mira Caſauboni Dialectica,non diſtinguentis inter cauſſam efficientem, & finem. Crucis ſigno ab omni æuo virtus tributa. Thermæ Gadarenæ non in monte Gadaris,ſed ad pedem montis. Baronius & Ortelius propugnantur. *Pag.* 86.

TABVLA VII.

Rectum Baronij iudicium de Pſeudo-hieronymi libello de Natiuitate MARIAE etiam ſine Eraſmi ſubſidio. Chriſtophorus de Caſtro à Caſauboni calumniâ defenſus. Leucius hæreticus non eſt auctor libri illius de Natiuitate MARIAE. Non vnus Caſauboni hac in re error, ignorantia, fraus. Libri catacriani apud Spartianum qui? *Pag.* 103.

TABVLA VIII.

Non ſine cauſsâ Baronius Publicanorum apud Ethnicos dignitatem ex Cicerone adduxit. Malè plagij accuſatur.

tur. Plagiarius potiùs Caſaubonus. Ineptè ex errore typographico iudicatur de Baronij imperitiâ in Hebraicis. Maiora in ſimilibus peccat Caſaubonus. Syriacæ voces etiam Hebraicæ dictæ. *Pariſim* & parietis effractores, & publicani. Ruffini lectio explicata. An vrbs Capharnaum nomen ſit nacta à fonte Capharnaum. An Capharnaum fontis, an villæ proximæ ſit nomen. Arnobio, ſi fortè, lux. *Pag.* 129.

TABVLA IX.

Pũtida Caſaubonianæ Grammaticæ contra Baronium diſceptatio. Error varius Caſauboni de momento conceptionis Chriſti. Diuinæ naturæ cum humanâ connubium, aſſenſu Virginis firmatum. *Pag.*152.

TABVLA X.

Solus Petrus inter Apoſtolos fidei noſtræ fundamentum ac baſis. Non tamen ideò fidei auctor. Hallucinatio noui Theologaſtri Caſauboni, non diſtin-

diſtinguentis inter auctorem fidei & auctorem canonis fidei. *Pag.* 159.

TABVLA XI.

Sibyllarum oracula rectè olim à SS. Patribus ad fidei confirmationem allata. Non dubitauêre de iis limatioris iudicij Catholici. Falſum gloſſema Auguſtino appictũ à Caſaubono. *Pag.* 177

TABVLA XII.

Inſigne Caſauboni flagitium, vitioſas vel mendaces membranas citantis, ad perfidiam inurendam Perſonio. Eadgari Anglorum Regis in populum amor, in Clerum pietas. Eiuſdem pœnitentia illuſtris, & in Epiſcopum obſeruantia. Item alterius Comitis. Non conuocatum in Angliâ Concilium ſine Pontificis & Epiſcopi auctoritate. *Pag.* 193.

LEX

LEX TALIONIS XII. TABVLARVM CARDINALI BARONIO AB ISAACO CASAVBONO DICTA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TABVLA I.

A Chriſto & per Chriſtum ſalus omnis: neſanda hîc hæreticorum blaſphemia, quam diſſimulat Caſaubonus. Scorpij inſtar primo aſpectu blanditur Baronio Caſaubonus, vt occultiùs feriat; ſed innoxius omnis ictus: ſuo ipſe puri immoritur ſcorpius. In Iobium & Euthymium iniurius Caſaubonus.

CASAVBONVS. Veriſſimum eſt, quod initio Apparatus ſui ſcribit illuſtriſſimus Cardinalis Cæſar Baronius, ex omnibus mortalibus, qui inde ab exordio mundi fuerunt, neminem æternam Exerc. I. cap. I.

ſalutem eſſe conſecutum, niſi à CHRISTO, & per CHRISTVM: poſſeque non immeritò eâ ratione Chriſtianos dici illos omnes, qui etiam ante Chriſti aduentum & ἐνσάρκωσιν, vel in populo Dei, vel apud Gentes facti ſunt ſalutis participes.

ROSVVEYDVS. Ergo à VERITATE, ergo à CHRISTO ipſo Annales ſuos auſpicatur Cæſar Baronius, vel teipſo teſte. Sanè quot ille Tomos, vt iam in præfatione dixi, in Eccleſiam Dei intulit, tot ille lapidibus, omni Termino immobilioribus, Eccleſiæ latifundia circumſcripſit. Sed vt verè olim Ariſtophanes:

Ariſtoph. Θεσμοφ.

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν· ὑπὸ λίθῳ γὰρ
Παντί που χρὴ, μὴ δάκῃ ῥήτωρ, ἀθρεῖν.
Sermo mî vetus probatur:
Nam docet lapide ſub omni,
Mordeat ne Rhetor, obſeruare.

ita hodieque verum eſt, quòd nunc vt Rhetor, nunc vt Grammaticus, Baronianos Terminos admordet Caſaubonus; ſcorpij inſtar blandiens facie, vt verba nunc ſonant; ſed caudæ flagello venenum, vt mox videbimus, intimans. Rectiſſimè olim Magnus

Gregor. Homil. 9. in Ezech.

Gregorius: *Scorpiones ſunt, qui blandi & innoxÿ in facie videntur, ſed poſt dorſum portant, vnde venenum fundant. Qui enim in occulto*

culto feriunt, mortem latenter trahunt. Veriſſima igitur Baronij vel hoſte adſtipulante ſententia; quòd à CHRISTO, & per CHRISTVM ſalus omnis.

CASAVBONVS. Huius veritatis demonſtratio è Sacris litteris adeò facilis eſt & certa, vt paucos hodie putem eſſe Chriſtianos, qui eâ ſuper rę dubitent. Nam quòd Magnus Eraſmus, Ludouicus Viues vir doctiſſimus, & nonnemo etiam è Proteſtantibus, cum primis verò atque omnium animoſiſſimè Andradius Luſitanus, aliter aliquando pronuntiarunt, & perſuadere aliis ſunt conati; exploſa eſt dudum ea ſententia, & à doctiſſimis vtriuſque partis Theologis, veris & ſolidis argumentis confutata.

ROSVVEYDVS. Quòd Eraſmum Magnum aſſeris, næ ille maior fuiſſet, ſi minor eſſe voluiſſet, vt de eo verè edixit olim Iulius Scaliger. Fuerit ſanè magnus, dum ſepultas excitat Græcas litteras, dum fugitiuum iam humanitatis ſtudium velut fugientem ſeruum nouus Stator ſiſtit, & è fugâ retrahit, dum rubiginem, quam multorum ſæculorum vitio auctores plerique profani contraxerant, pro virili conatus eſt detergere. At verò vbi ille ſcholia ſua in Sacras litteras, in Auctores ſacros inferre voluit, ſępè pro ſcholiis ſcorias intulit. Eraſmum ſecutus

Iul. Scal. l. 7. Poëtices.

ſalutem eſſe conſecutum, niſi à CHRISTO, & per CHRISTVM: poſſeque non immeritò eâ ratione Chriſtianos dici illos omnes, qui etiam ante Chriſti aduentum & ἐνσάρκωσιν, vel in populo Dei, vel apud Gentes facti ſunt ſalutis participes.

ROSVVEYDVS. Ergo à VERITATE, ergo à CHRISTO ipſo Annales ſuos auſpicatur Cæſar Baronius, vel teipſo teſte. Sanè quot ille Tomos, vt iam in præfatione dixi, in Eccleſiam Dei intulit, tot ille lapidibus, omni Termino immobilioribus, Eccleſiæ latifundia circumſcripſit. Sed vt verè olim Ariſtophanes:

Ariſtoph. Θεσμοφ.

> Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
> Τὴν παλαιάν· ὑπὸ λίθῳ γὰρ
> Παντί που χρὴ, μὴ δάκῃ ῥήτωρ, ἀθρεῖν.
> *Sermo mî vetus probatur:*
> *Nam docet lapide ſub omni,*
> *Mordeat ne Rhetor, obſeruare.*

ita hodieque verum eſt, quòd nunc vt Rhetor, nunc vt Grammaticus, Baronianos Terminos admordet Caſaubonus; ſcorpij inſtar blandiens facie, vt verba nunc ſonant; ſed caudæ flagello venenum, vt mox videbimus, intimans. Rectiſſimè olim Magnus Gregorius: *Scorpiones ſunt, qui blandi & innoxij in facie videntur, ſed poſt dorſum portant, vnde venenum fundant. Qui enim in occulto*

Gregor. Homil. 9. in Ezech.

culto feriunt, mortem latenter trahunt. Veriſſima igitur Baronij vel hoſte adſtipulante ſententia; quòd à CHRISTO, & per CHRISTVM ſalus omnis.

CASAVBONVS. Huius veritatis demonſtratio è Sacris litteris adeò facilis eſt & certa, vt paucos hodie putem eſſe Chriſtianos, qui eâ ſuper rę dubitent. Nam quòd Magnus Eraſmus, Ludouicus Viues vir doctiſſimus, & nonnemo etiam è Proteſtantibus, cum primis verò atque omnium animoſiſſimè Andradius Luſitanus, aliter aliquando pronuntiarunt, & perſuadere aliis ſunt conati; exploſa eſt dudum ea ſententia, & à doctiſſimis vtriuſque partis Theologis, veris & ſolidis argumentis confutata.

ROSVVEYDVS. Quòd Eraſmum Magnum aſſeris, næ ille maior fuiſſet, ſi minor eſſe voluiſſet, vt de eo verè edixit olim Iulius Scaliger. Fuerit ſanè magnus, dum ſepultas excitat Græcas litteras, dum fugitiuum iam humanitatis ſtudium velut fugientem ſeruum nouus Stator ſiſtit, & è fugâ retrahit, dum rubiginem, quam multorum ſæculorum vitio auctores plerique profani contraxerant, pro virili conatus eſt detergere. At verò vbi ille ſcholia ſua in Sacras litteras, in Auctores ſacros inferre voluit, ſępè pro ſcholiis ſcorias intulit. Eraſmum ſe- Iul. Scal. l. 7. Poëtices.

cutus eſt Ludouicus Viues, Scaurus Varum. Superbiſſimum eſt ſanè criticũ ſupercilium, quod non litteris Sacris auctoritatem, non Patribus nouit venerationem commodare. Et licet tu nunc, Caſaubone, è portu ſoluens, eum littoralem ſcopulum vites, in quem vterque litterator impegit; vbi tamen altiùs in hoc mare Eccleſiaſticum inueheris, in tot latentia inuſitatarum opinionum breuia, in tot eminentes ambitionis ſcopulos, in tot elatrantes vanitatis Scyllas, in tot voraginoſas falſitatis Charybdes incurris, vt nullus naufragus plura vota Neptuno (nam Sanctis dicanda abnuitis) quàm tute tot infamis naufragiis, vmquam debuerit.

Sed quis ille *nonnemo*? quis? Hîc verò luculenta ſeſe offerebat occaſio, excandeſcentiam tuam, quâ efflictim flagras, exerendi, ſi tanta te Sacramẽtariorum quorumdam vanas opiniones, quanta Catholicorum veras ſententias exagitandi prurigo inceſſiſſet. Verùm hoc *nonneminis* velo obtegis blaſphemam Sacramentariorum cateruam, Zvvinglium, Lauatherum, Hardembergium, Danielem Toſſanum, Tammerum, Rodolphum Gualterum, alios; qui falſos Ethnicorum deos, qui ſacrilegos pontifices, qui impios crudeleſque duces, ſine fide, ſine Chriſto cælo intulerunt. Non te apud Zvvinglium

glium legiſſe memineras, hæc eius ad Franciſcum Primum Galliarum Regem Chriſtianiſſimum verba? *In vitâ æternâ viſurus es Herculem, Theſeum, Numam, Camillum, Catones, Scipiones.* vt feſtiuè olim Vitus VVinſhemius in ſuis VVittembergæ prælectionibus diſcipulos ſuos monuerit: *Optimi ſtudioſi, cauete vobis à cælo Zvvinglianorum, quia in eo collocant Herculem cum clauâ ſuâ. Valdè enim mihi metuerem à clauâ Herculis.* Quam blaſphemam Sacramentariorum aſſertionem Franciſcus Feuardentius, è D. Franciſci familiâ egregius in agone Theomachorum pugil, iampridem profligauit.

Zvvinglius in confeſſ. fidei ſuæ.

Apud Schluſſelb. lib. 3. de Theolog. Caluin. art. 7.

Feuardět. Theomac. Caluin. lib. 14. c. 6.

Atque hæc quidem partim Critici, præpoſterâ erga Philoſophos, Poëtas, & Oratores pietate; ne eorum videlicet in cælo carerent conſortio, quorum ſcriptis hîc in terrâ fuerant delectati: partim hæretici, omnia audentes, veritatem interpolantes, Scripturas adulterantes, arrogato ſibi Dei iudicio ſenſère. Nam Eraſmus quidem nominatim inter cælites locum non tam optat quàm aptat Socrati, Virgilio, Horatio, Ciceroni. Ludouicus verò Viues, iis etiam gentibus, qui nunc in remotiſſimis Oceani terris ſine Chriſto viuunt, ſalutem impertit, quòd iis ſua conſcientia lex ſit, modò Deum, modò proximum diligant. Quem errorem accu-

Eraſmus coll. Cõu. Religioſ. & ep. dedic. in qq. Tuſc. Cic.

Viues in l. 18. c. 47. Auguſt. de Ciuit. Dei.

rata Theologorum Louanienſium cenſura, in eius ad libros D. Auguſtini de Ciuitate Dei commentariis meritò expunxit. Quàm parua verò hæreticorum hac in re prodigioſa & ſacrilega fingentium habenda ſit ratio, iam dixi.

Dieghus Payua Andradius l.b. 3. Orthod. explic.

Quod verò de Andradio Luſitano additur, viro longè doctiſſimo, qui ad Concilium Tridentinum & profundiſſimi Theologi mentem, & linguam eloquentiſſimi Oratoris attulit, id verò ſatis mirari non potui. Sed dum libros Orthodoxarum explicationum luſtro, qui Dieghi Payua Andradij nomine olim prodière (nullum tu quidem librum eius citas) omnino contrarium reperio. Ita enim ille libro III. ad VI. axioma Coloniēſium à Kemnitio reprehenſum, cùm ſplendidiſſima tria veteris Eccleſiæ lumina, Iuſtinum ſcilicet Martyrem clariſſimum, Clementem Alexandrinum, & Epiphanium, quòd Chriſtiani etiam in lege naturæ & inter Gentiles fuerint aſſerentes, defendit & interpretatur: *Fuiſſe quidem* CHRISTI *cognitionem omnibus antè ſæculis ad ſalutem neceſſariam, quamuis obſcuram & inuolutam, fateor.* Et tamen audes Andradium, Theologum Catholicum, Philologis litteras humaniores rimantibus, hæreticis errores ructantibus accenſere, quaſi paria

paria cum iis ſenſerit, quaſi quemquam ſine Chriſto ſalutem velit conſecutum?

CASAVBONVS. Sed quòd addit Baronius, apud veteres quoque Patres omnes ſemper hoc fuiſſe in confeſſo: id verò ſi accipiatur ſimpliciter & ſine exceptione, an ſatis certum ſit, equidem vehementer addubito.

ROSVVEYDVS. Viden' vt caudam ſenſim trahere, velut adhuc blandiens; vt aculeum occultare, quò certiùs feriat; vt venenum quaſi timidus inſorbere, quò letaliùs perimat, incipiat ſcorpius? Dixerat Baronius, & veriſſimè dixerat, quòd *in confeſſo ſit apud omnes Patres, quotquot vmquam fuerunt ab exordio mundi, non niſi à* CHRISTO, *& per* CHRISTVM *ſalutem conſecutos.* Nam quæ Caſaubonus in ſpeciem contraria ex Chryſoſtomo, Iuſtino, Clemente adfert, iam antè fuêre à Catholicis ſcriptoribus animaduerſa & explicata. Vnus Sixtus Senenſis, quem meritiſſimò ſubinde laudat, & cuius hîc arculas compilauit, abundè ſatiſfecit lib. VI. Bibliothecæ ſanctæ Annot. LI. A quo videri etiam poteſt Caſaubonus in Scholaſticorum adyta introductus, cùm de fide *explicitâ* & *implicitâ* obiter meminit. Quis enim non miretur Caſaubonum, qui numquam veræ Theologiæ ſcholam ne à limine quidem ſalutauit, qui numquam ad

Baron. Ap-par. n. 1.

portam ſuſpirauit, qui non myſta, non initiatus vmquam fuit; tam derepentè epoptam, arcanorum inſpectorem factum? Sed portat ille videlicet, vt olim aſinus in Eleuſiniis, myſteria, quæ illi Sixtus Senenſis, quæ illi Doctor aliquis Scholaſticus impoſuit; vt verè dicere cum Ariſtophanico illo poſſit:

Ariſtoph. in Ran.

Νὴ τὸν Δί' ἐγὼ ὄνος ἄγων μυστήρια.

Ita per Iouem ſum aſinus vehens myſteria.

Illud verò mirari non mediocriter ſubit, quòd Baronij aſſertionem dum labefactare conatur, ea Patrum loca adducit, quæ vel ipſe collatis aliis eorumdem Patrum locis interpretatur, vel benignam iis mentem tribuit, vt nullus non caput hoc primum Exercitationum legens, nodum eum in ſcirpo quæſiſſe ſit affirmaturus. Certè vt ſcorpius ſeipſum caudâ ſuâ flagellans, puri ſuo immoritur.

CASAVBONVS. Cùm Iobius, ſcriptor antiquus & eruditus, cauſſam affert, cur humanam naturam Filius aſſumpſerit, nō Pater, aut Spiritus ſanctus: quia Filius ſit ὁ ΛΟΓΟΣ, quem homo cùm amiſiſſet, ait, neceſſarium fuit ad ſanandam ΑΛΟΓΙΑΝ τὸν ΛΟΓΟΝ in terras venire; parum abeſt, quin ludere illum potiùs in re grauiſſimâ exiſtimem, quàm ſeriumTheologum agere.

ROSVVEYDVS. Hîc verò non iam in Baro-

Baronium caudam vibrat, ſpiculum hamatile ſtringit, venenum ſtillat ſcorpius: ſed Patrum venerandam inuadit canitiem, eorum inſidiatur calcaneo; eos docens, à quibus diſcere; eos lædens, quos laudare debuerat. Quid enim Iobius, elegans apud Photium ſcriptor, de arcanâ illâ Chriſti œconomiâ prodidit, quod non antè & pòſt alij Patres, quod non ipſa Theologorum ſchola, quod non ſcholæ illius decus D. Thomas, quod non omnes docti vel prodidêre, vel approbauêre. Audiamus peraccommodam Iobij rationem de Verbi œconomiâ; cur Filius, non verò Pater, non Spiritus ſanctus, ad aſſerendum in libertatem priſtinam humanum genus, carne ſeſe induerit. Ὅτι ἐπειδὴ ΛΟΓΟΣ ὁ Υἱὸς, ὁ δὲ ἄνθρωπος ΛΟΓΩι καὶ εἰκόνι Θεοῦ τιμηθεὶς, τούτου τε διαπέπτωκε, καὶ παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς· διὰ τοῦτο ὁ ΛΟΓΟΣ τοῖς εἰς ΑΛΟΓΙΑΝ πεσοῦσιν ἐπεδήμησεν· τό, τε ὀλίσθημα ἡμῶν ἐξιώμενος, καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀνέλκων ἀξίωμα. ὁ ΛΟΓΟΣ γάρ, φησι, σὰρξ ἐγένετο, τουτέστι, τὴν εἰς ΑΛΟΓΙΑΝ καταπεσοῦσαν φύσιν ἡμῶν, καὶ μηδὲν πρὸς τὸ νοερὸν, ὅλην δὲ πρὸς τὸ σαρκικὸν ἀπονεύσασαν, ἀνελάβετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. *Quando Filius* RATIO *eſt, & homo* RATIONE *atque imagine Dei olim cohoneſtatus, hiſce poſteà excidit, comparatusq́ eſt iumentis* Pſal. 48. *inſi-*

Iobius l. 1. Oecon. apud Photium cod. 222.

inſipientibus, & ſimilis factus eſt ipſis: proptereà nimirum RATIO *ad eos, qui in* IRRATIONABILITATEM *lapſi erant, acceſſit, ruinam noſtram reparans, ac nos in priſtinam dignitatem poſtliminiò reuocans.* RATIO *enim,*
Ioan. 1. *inquit, ſeu Verbum caro factum eſt (id eſt naturam noſtram in* IRRATIONABILITATEM *prolapſam, & nihil iam intelligentiæ habentem, ſed totam ad ea quæ carnis ſunt inclinatam, aſſumpſit,) & habitauit in nobis.*

Quid his verbis non ſerium, quid non Theologum ſapiens, quid non aliis Patribus aſſertum, quid non Scholaſticis, hoc eſt, iis viris, qui Patrum aurea numiſmata, qui hæreticorum ſubæratos nummos ad Sacrarum litterarum probant obruſſam, ad rationis expendunt trutinam; quid, inquam, non Scholaſticis vſitatum, his verbis eſt reperire? Nolo Iobio ſeriò hæc aſſerenti, nolo mihi pro Iobio ſeriò quoque pugnanti fidem adhibeas, niſi Patres ipſos Græciâ, Latio celebres, niſi D. Thomam Scholaſticorum coryphæum eadem aſſerentem produxero. Quid igitur Græci Patres?

Athanaſ. in dictum Matth. 11. *Omnia mihi tradita.* Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus in hoc dictum Matth. XI. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre.* Θεὸς φιλάνθρωπος ὤν, καὶ μὴ θέλων ἀπολέσθαι τὸν κατ' εἰκόνα ἄνθρωπον, ἔλεγεν· Τίνα ἀποστελῶ; καὶ τίς πορεύσεται; πάντων τε σιωπώντων,

των, ὁ Υἱὸς ἔλεγεν, Ἰδοὺ ἐγώ, ἀπόστειλόν με. καὶ δὴ τότε λέγων, Βάδιζε, παρέδωκεν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον, ἵνα γένηται αὐτὸς ὁ Λόγος σάρξ, καὶ παραλαβὼν τὴν σάρκα, κατὰ πάντα διορθώσηται. παρεδόθη γὰρ αὐτῷ, ὡς ἰατρῷ, θεραπεῦσαι τὸ δεῖγμα τοῦ ὄφεως· ὡς ζωῇ, ἀνεγεῖραι τὸ νεκρὸν· ὡς φωτὶ, καταυγάσαι τὸ σκότος· καὶ ΛΟΓΩι ὄντι, ἀνακαινίσαι τὸ ΛΟΓΙΚΟΝ. ὡς γοῦν παρεδόθη αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, εὐθὺς διορθώθη καὶ ἐτελειώθη τὰ ὅλα. *Deus hominum amator, ac nolens perire hominem ad ſuam imaginem conditum, in hæc verba locutus eſt: Quem emittam? & quis proficiſcetur? Omnibus obticentibus, locutus eſt Filius: Ecce ego, emitte me. Quo tempore illi reſpondit Pater: Vade ergo. Tum, inquam, dedit illi hominem, vt ipſum Verbum caro fieret, carnemq́ aſſumptam in omnibus inſtauraret. Traditæ enim ſunt illi vt medico, qui ſanaret morſum ſerpentis: & vt vitæ, quâ excitaret mortuum: & vt luci, quò illuminaret tenebras: & vt* RATIONI, *quò redintegraret* VIM RATIONALEM. *Poſtquam igitur tradita ſunt illi omnia, & factus eſt homo, correcta ſunt omnia & perfecta.* Etiámne hîc Caſaubonus Athanaſium ludere, eum etiam non ſerium Theologum agere affirmabit, paria Iobio prodentem?

Atque hinc illa apud tot Patres Incarnationis ratio aſſeritur, vt diuinæ mentis ratio-

nis

nis beneficio imago, quæ homini ab ortu impreſſa, peccati fuligine iam erat oblitterata, rurſus ad Patris imaginem, quę Filius fuit, repararetur.

Clem. Alex. in Protrept. Clemens Alexandrinus in fine Protreptici: Τοῦτο Υἱὸς, τοῦτο Χριστὸς, τοῦτο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, βραχίων Κυρίου, δύναμις τῶν ὅλων, τὸ θέλημα τοῦ Πατρός. ὧν πάλαι μὲν εἰκόνες, οὐ πᾶσαι δὲ ἐμφερεῖς. διορθώσασθαι ὑμᾶς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον βούλομαι, ἵνα μοι καὶ ὅμοιοι γένησθε. χρίσω ὑμᾶς τῷ πίστεως ἀλείμματι, δι᾽ οὗ τὴν φθορὰν ἀποβάλλετε· καὶ γυμνὸν δικαιοσύνης ἐπιδείξω τὸ σχῆμα, δι᾽ οὗ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβαίνετε. *Hoc Filius, hoc Chriſtus, hoc Verbum Dei, brachium Domini, poteſtas vniuerſorum, voluntas Patris. Quorum olim imagines, ſed non omnes ſimiles. Volo vos corrigere ad exemplar, vt ſitis mihi quoque ſimiles. Vngam vos vnguento fidei, per quod interitum exuiſtis & corruptionem: & iuſtitiæ nudam oſtendam figuram, per quam ad Deum aſcenditis.*

Athan. de Incarnat. Verbi, ſeu corp. ad nos adu. Clariùs Athanaſius libro de Incarnatione Verbi, & corporali eius ad nos aduentu: Ὡς γὰρ τῆς γραφείσης ἐν ξύλῳ μορφῆς παραφανισθείσης ἐκ τῶν ἔξωθεν ῥύπων, πάλιν χρεία τοῦτον παραγενέσθαι οὗ καὶ ἐστιν ἡ μορφὴ, ἵνα ἀνακαινισθῆναι εἰκὼν δυνηθῇ ἐν τῇ αὐτῇ ὕλῃ· διὰ γὰρ τὴν ἐκείνου γραφὴν καὶ αὐτὴ ἡ ὕλη, ἐν ᾗ καὶ γέγραπται οὐκ ἐκβάλλεται, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῇ ἀνατυποῦται· κατὰ τοῦτο δὲ ὁ

παν-

πανάγιος τοῦ Πατρὸς Υἱὸς, εἰκὼν ὢν τοῦ Πατρὸς, παρεγένετο ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους τόπους· ἵνα τὸν κατ᾽ αὐτὸν πεποιημένον ἄνθρωπον ἀνακαινίσῃ, καὶ ὡς ἀπολόμενον εὕρῃ διὰ τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως. *Vt enim forma aliqua in tabulis depicta, ſordibuſq́; aliunde ſuperiniectis oblitterata, inſtaurari nequit, niſi eius præſentia adhibeatur, ad cuius ſpeciem primitus tabula depicta fuit: illius enim honori datur, cur materia, quæ eius imaginem ſemel ſuſceperat, non abÿciatur, ſed de integro interpoletur: eodem modo vndecumq; ille bonus Patris Filius, imago & character Patris, ad regiones noſtras profectus eſt, vt hominem ad ſui ſimilitudinem factum denuò reficeret, & perditum condonatione peccatorum recuperaret.*

Idem de Incarnatione Verbi contra Paulum Samoſatenum: Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος, δημιουργὸς ὢν τῶν ἁπάντων, πρὸς ὁμοιότητα τοῦ ἐξ αὐτοῦ κτίσας τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀρχῆς, εἰς ὁμοίωσιν τὸν πρὸς αὐτὸν ἐπανάγει πάλιν, ὁμοιωθεὶς τῷ ἰδίῳ ποιήματι. *Verbum Dei opifex omnium, & ab eo ad ipſius ſimilitudinem ab initio homo creatus eſt, hominemq́; rurſus ad ſui ſimilitudinem reſtituit, ipſeq́; creator ſimilis factus eſt ſuæ creaturæ.* Idem contra Paul. Samoſat.

Ambroſius in Pſalmum CXVIII. octonario x. *Habes in tuâ ſubſtantiâ aliquid de imagine & ſimilitudine Dei, quod ſit diuinæ ſimile* Ambr. in Pſal. 118.

mile imagini. Proptereà imago ad eum, qui
Ezech.34. *eſt ad imaginem, venit, & quærit imago eum, qui eſt ad ſimilitudinem ſui, vt iterùm ſignet, vt iterùm conformet, quia amiſiſti quod accepiſti.*

Cyril Alex. lib. I. c. 13. in Ioan. Cyrillus Alexandrinus libro I. in Ioannem cap. XIII. *Non erat poſſibile aliter terreſtris imaginem hominis, corruptionem ſcilicet, quam peccando induimus, effugere; niſi cæleſtis hominis imago & eius pulchritudo, vocatione adoptionis, nobis impreſſa eſſet. Participes enim ipſius facti per Spiritum, & ſuo ſignati ſigillo, ad ſimilitudinem eius, & in primitiuam imaginis figuram conſcendimus, ad quam fuiſſe*
Gen.1. *creatos diuina Scriptura teſtatur. Sic enim tandem priſcam naturæ pulchritudinem recuperantes, & ad diuinam illam naturam conformati, ea mala ſuperabimus, quæ maxima tranſgreſſionis vitio nobis acciderunt.*

Ioan. Damaſc. l.4. c.4. de fid. Orth. Ioannes Damaſcenus libro IV. de fide Orthodoxâ, cap. IV. Ἐνανθρώπησε δὲ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵν' ἐφ' ᾧπερ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, πάλιν αὐτῷ χαρίσηται. ἐποίησε γὰρ αὐτὸν κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ, νοερὸν, καὶ αὐτεξούσιον, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἤτοι ἐν ἀρεταῖς τέλειον, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπου φύσει. Et: Ἐν κοινωνίᾳ μὲν οὖν ἑαυτοῦ καταστήσας τὸν ἄνθρωπον (ἐπ' ἀφθαρσίᾳ γὰρ τοῦτον ἐποίησε) διὰ τῆς ἑαυτοῦ κοινωνίας, ἀνήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸ ἄφθαρτον. ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς, τοὺς τῆς θείας εἰκό-

εἰκόνος χαρακτῆρας ἐζοφώσαμέν τε καὶ συνεχέαμεν, καὶ ἐν κακίᾳ γενόμενοι, τῆς θείας κοινωνίας ἐγυμνώθημεν (τίς γὰρ μετουσία φωτὶ πρὸς σκότος;) καὶ ἔξω τῆς ζωῆς γενόμενοι, τῇ τοῦ θανάτου φθορᾷ ὑπεπέσομεν, ἐπειδὴ μετέδωκε τοῦ κρείττονος, 1. Cor. 6.
καὶ οὐκ ἐφυλάξαμεν, μεταλαμβάνει τοῦ χείρονος, τῆς ἡμετέρας λέγω φύσεως, ἵνα δι' αὐτοῦ, καὶ ἐν ἑαυτῷ ἀνακαινίσῃ μὲν τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν. *Hanc porrò humanitatis aſſumendæ cauſſam Filius Dei habuit, vt id rurſus homini beneficium adferret, cuius cauſâ eum in principio cōdiderat. Siquidem eum ad imaginem ſuam, hoc eſt, intelligentiâ arbitriјq; libertate præditum effinxerat; atque ad ſimilitudinem ſuam, id eſt, in omni virtutum genere perfectum & abſolutum, quantum quidem conſequi datum eſt humanæ naturæ.* Et: *Quocircà cùm hominem in eo ſtatu collocaſſet, vt ſe ipſi communicaret (etenim immortalitatis ergô eum condiderat) per ſui communicationem ad immortalitatem eum ſubuehebat. Quoniam autem per mandati tranſgreſſionem imaginis diuinæ notas obſcurauimus ac deleuimus, atque in vitium prouoluti diuinâ communicatione orbati ſumus (quæ 1. Cor. 6.
enim ſocietas luci cum tenebris?) atque à vitâ excluſi in mortis corruptionem incidimus; quoniam, inquam, id quod præſtantius erat, quodq; nobis impertiuerat, minimè cuſtodiuimus, idcirco eius, quod deterius eſt, hoc eſt, natu-*

naturæ noſtræ particeps ipſe efficitur, vt per ſe & in ſe imaginis ac ſimilitudinis decus inſtauret.

D.Th.l.4. contr.Gét. c.42. D.Thomas libro IV.contra Gentes, capite XLII. *Affinitas quædam videtur, maximè Verbi ad humanam naturam: homo enim ſpeciem propriam ſortitur, ſecundùm quod rationalis eſt: Verbum autem rationi affine eſt: vnde apud Græcos, λόγος verbum & ratio dicitur. Conuenientiſſimè igitur Verbum rationali naturæ vnitum eſt: nam & propter affinitatem prædictam diuina Scriptura nomen imaginis & Verbo attribuit & homini: dicit enim* Coloſſ.1. *Apoſtolus ad Coloſſ.* 1. *de Verbo, quòd eſt inuiſibilis imago Dei. & idem de homine dicit* 1.Cor.12. 1.*Cor.*XI. *quòd vir eſt imago Dei.* Similia habet idem Angelicus Doctor III.parte q.III. art.VIII.& cum eo tota Scholaſticorũ natio.

Quis nunc tot Patres ludere, quis non ſerios Theologos agere affirmabit? Profectò ſi quis hîc Patrum luſus, ſi quæ iocularia dicta, luſerit quoque iocatuſque fuerit D.Paulus, cùm & Filium *imaginem* Dei, & hominem ſeu virum *imaginem Dei* aſſeuerat. Sed apage hanc impietatem. Rectè igitur Iobius, rectè alij Patres, rectè Scholaſtici, cur Filius, ratio & imago Patris, humanam naturam inſtaurarit, ex rationis participatu, ex imaginis adumbratione inueſtigarunt.

Casavbonvs. Euthymius quoq; Zygabenus, cùm ad Euangelium Matth. IX. 13. quare non venerit Chriſtus ad vocandos iuſtos, rationem attulit hanc, *quia iuſti ipſi ſibi ad ſalutem ſufficiebant*: niſi hæc illi verba exciderunt aliud agenti, & aliter ſentienti, quàm ſit parum firma ſuperior illa Baronij aſſeueratio, luculentè palàm faciunt.

Rosvveydvs. Hic verò luculentè ſuam inſcitiam prodit Caſaubonus, & falſam Euthymio mentem, & Baronio vmbratile figmentum obiiciens. Quid? cenſueritne Euthymius, cùm iam Chriſtus mundo illuxiſſet, cùm iam fidei radios quaquauerſum diffunderet, etiam tum homines fuiſſe, qui ſine fide in Chriſtum ſalui eſſe potuerint? Inſignis ea in virum religioſum, in diligentem Sacrarum litterarum interpretem, in Theologum eruditum calumnia eſt. Quòd niſi Caſaubonum ardens, vel in ſpeciem aliquid Baronio in veſtibulo obiiciendi, deſiderium abripuiſſet, potuiſſet meliorem mentem Euthymio tribuere. Et licet Pelagij hîc aliquas reliquias in Euthymio agnoſcat Maldonatus; verius tamen æſtimo, nil aliud voluiſſe Euthymium, quàm peccatoribus opus eſſe nouis & inuſitatis gratiæ auxiliis, vt reſurgant: cùm iuſti eo, quod iampridem conſecuti ſunt, gratiæ adiumen-

iumento ſibi ſufficiant;id eſt,non indigeant primâ gratiâ, quâ reſurgant, cùm eam iam poſſideat,& per eam iam reſurrexerint. Nec enim iuſtum ſine gratiæ auxilio progredi poſſe, ipſe Euthymius alibi teſtatur: nam in Pſalmum XXXVI. verſu iſto, *A Domino greſſus hominis dirigentur*, ita commentatur: *Manifeſtè docet, quòd abſque diuino auxilio homo per ſe nullum poteſt bonum operari. Niſi enim,inquit,Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. Promptitudini autem noſtræ cooperari ſolet: hominem autem hîc iuſtum intelligit.*

Euthym. in Pſalm. 36.

TABVLA II.

Inſignita Caſauboni calumnia, quâ aſſerit à Baronio Ioſephum Lucæ prælatum. Planè contrait Baronius. Nouatores potiùs Ioſephi hiſtoriam Lucæ Euangelio præferunt. Hæretici non Scripturas, ſed ſuas venditant phantaſias.

Exerc. I. cap. 28.
Apparat. n. 80.

CASAVBONVS. Nimium Ioſepho tribuit Baronius, cùm aliud agens ſic loquitur: *Ioſephum in his, quæ ad tempus ſpectant, Lucæ contradicere certum eſt; vſque adeò, vt illius aſſertione hiſtoriam, à Lucâ conſcri-*

ſcriptam, in dubium reuocari ſit neceſſe. Quid audio? propter Ioſephum vacillabit diuinorum oraculorum fides?

Ἄττα γέρον, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; nefas dictu: nefas cogitatu. Eſto, repugnet verbo Dei Ioſephus, repugnent alij ſcriptores vniuerſi: ipſe, ſi lubet, aut poteſt, mundus totus conſentiens contradicat: ipſum tamen per ſe αὐτόπιστον labefactari aut in periculum vocari non debet, non poteſt: non certè apud homines ſobrios, & cognitione cæleſtis veritatis vel leuiſſimè imbutos.

ROSVVEYDVS. Potuit grauior, potuit atrocior calumnia inuri Baronio? Illéne Ioſephum præferat Lucæ? Adeſte, quotquot eſtis leges calumniæ, quotquot falſi vindices, tu Rhemnia de calumniâ, tu de falſo Cornelia. Sed quia legem Talionis ipſe ſibi calumniator, ipſe indixit falſarius, in eâ ſiſtamus. Videamus quem hîc, vt ipſe quidem ſciſcit, CRASSA liget IGNORANTIA, quem FRAVDIS SVSPICIO captiuum ducat, Baroniúmne an Caſaubonum? Ecce Baronij verba:

„ His enarratis mox ſubdit Euangeliſta: Baron. in
„ *Factum eſt autem in diebus illis, exiit edictum* Appar. n.8.
„ *à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus* Luc. 2.
„ *orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à Præſide*
„ *Syriæ Cyrino: & ibant omnes, vt profiterentur,*

 ſingu-

ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & "
Ioſeph à Galilæâ de ciuitate Nazareth in Iu- "
dæam, in ciuitatem Dauid, quæ erat Bethle- "
hem, eò quòd eſſet de domo & familiâ Dauid, "
vt profiteretur cum Mariâ deſponſatâ ſibi "
vxore prægnante. Hæc Lucas. At quoniam, "
etſi nõ interpretis, hiſtoriographi certè fun- "
gimur munere; noſtri eſſe putamus officij, vt "
hæc ipſa multis perplexa nodis & obuoluta "
obſcuritatibus enodemus, ac quantum vires "
ſuppetunt, elucidemus. Magna ſanè vr- "
genſque eſt obiectio illa, quæ ex Ioſephi Iu- "
dæi hiſtoriâ exoritur, quâ dicitur deſcriptio- "
nem factam ſub Quirino Præſide, non He- "
rodis tempore, quo ponitur ab Euangeliſtâ, "
imò nec ſub regno eius filij Archelai; ſed "
poſt illum exactum, nouem ſaltem annis ab "
Herodis interitu contigiſſe. Mirati ſumus "
vehementer, Euſebium ad confirmandam "
Euangelicam veritatem de cenſu acto ſub "
Quirino, citaſſe dictum auctorem, quem in "
his, quæ ad tempus ſpectant, contradicere "
certum eſt; vſque adeò, vt illius aſſertione "
hiſtoriam à Lucâ conſcriptam in dubium "
reuocari ſit neceſſe. "

Ioſep. Antiq. lib. 17. cap. vlt. & l. 18. c. 1. De bello Iud. lib. 2. c. 7.

Euſeb. hiſt. l. 1. c. 5.

Quis hæc legens non ſtatim deprehendet, vel CRASSAM Caſauboni IGNORANTIAM, vel FRAVDIS SVSPICIONEM, dum quæ Baronius ex Euſebij hallucina-

cinatione contra eumdem infert, Caſaubonus Baronio eam ſententiam, eam illationem, truncando eius verba, tribuit? Arguit Baronius, nō poſſe ſtare Euſebij ſententiam, quâ Ioſephum cum Lucâ de cenſu acto cōponit: Imò, inquit, Ioſephus Lucæ vſque adeò contradicit; vt illius aſſertione, (id eſt, ſi quis Ioſephum ſequatur) hiſtoriam à Lucâ conſcriptam in dubium reuocari ſit neceſſe. Nunc verò ſequitúrne Ioſephum Baronius, relicto Lucâ? abſit, abſit. Notum nimis Baronij de Ioſepho iudicium, cuius ſententiam toties toto primo tomo repudiat. Et ille ob Ioſephi auctoritatem Lucæ hiſtoriam in dubium reuocet? Quin mage contrà facit: ob Lucæ auctoritatem Ioſephi hiſtoriam, non in dubium tantùm reuocat, ſed omnino reiicit. Ecce Baronij, quæ poſteà ſubiicit, verba:

„ Verùm quid tam magnum, tam nouum Baron. in
„ & inuſitatum, imò quid tam verum & fre- Apparat.
„ qués, quàm ſi dixerimus Ioſephum eſſe hal- n. 82.
„ lucinatum? Quid, inquam, tam magnum?
„ cùm certè, etſi nulla ſubeſſet ratio eum er-
„ roris arguendi, Euangeliſtæ quidem aucto-
„ ritas ſatis ſuperque ſit ad quantumlibet teſta-
„ tam & obſignatam probatamque eius opi-
„ nionem infringendam. Satin' clarè Baronius mentem ſuam proponit? Pluráne deſiderat

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

derat peruicax calumniator? Concludit ibidem Baronius:

Baron. ibidem.

His omnibus (temporis propinquitate, historiæ veritate, vitæ integritate) & mille aliis partibus Lucas Euangeliſta Ioſepho hiſtorico præſtat, & maxime antecellit. Sed quid ampliùs? Non eſt opus, vt modò ex Ethnicis æquum iudicem interpellem, cùm diu ante hæc iudicarit perditiſſimus ille Chriſtianorum hoſtis Iulianus Apoſtata, dum Lucæ citat teſtimonium de deſcripto Chriſto vnà cum Mariâ & Ioſeph ſub Quirino.

Apud Cyrill. Alex. lib. 6. contra Iul.

Baronius, cùm videret Euſebium imprudenter nimis Ioſephum Lucæ iunxiſſe, quoad cenſum ſub Quirino actum, quaſi pari decurrerent orbitâ: quin mage cùm videret hæreticos Nouatores tantum in hac hiſtoriâ Ioſepho tribuere, vt non vereantur Lucæ textum repudiare, & in eo quædam expungere, omni conatu contrait. Ac in primis Euſebij hallucinationem detegit, malè Ioſephi narrationem cum Lucæ deſcriptione comparantis, cùm illi nimiumquantum inter ſe differant. Quâ in re Caſaubonus quoque Baronij iudicium laudat. Inde Baronius Nouatorum caſtigat audaciam, apud quos maior textus Ioſephi, quàm Lucæ auctoritas. Imò verò Lucæ potiores partes hîc

ſunt

ſunt omnibus numeris, etiam Ethnicis teſti-
„ bus. Quis enim, inquit, licet Ethnicus, veri Baron. ſup.
„ tamen amator & æquus iudex, cùm de ve-
„ ritate hiſtoriæ quæritur, non maiorem putet
„ eſſe adhibendam fidem illi, qui propinquior
„ illis temporibus fuerit, cuius fides adeò ſin-
„ cera probetur, vt numquam erraſſe reperiri
„ poſſit, quique vitæ integritate ſic polleat, &
„ veritatem colat, vt pro eâ millies, ſi liceret,
„ vitam profundere non recuſet?

Hæc tam clarâ lucent apud Baronium luce, vt non videam quî hîc vel tenuis CRASSÆ IGNORANTIÆ nebula obtendi poſſit. Manifeſtæ igitur FRAVDIS hac ſecundâ tabulâ reum tenemus Caſaubonum, inuitum licet, non tamen inconfeſſum; ſi ſuam, quam ipſe tulit, legem Talionis agnoſcat.

CASAVBONVS. Hanc de Scripturarum ſacroſanctâ maieſtate perſuaſionem quum nemo altiùs vmquam imbiberit, quàm illi quos Baronius familiari ſibi antiphraſi Nouatores amat appellare; non mediocriter ſum admiratus, cùm iſta legerem, quæ ſtatim ſubiiciuntur: *eſſe quoſdam Nouatores qui Ioſepho Iudæo plus tribuant, quàm Euangelio à Lucâ conſcripto.* Equidem quos iſte intelligat Nouatores, penitus ignoro: nullus enim vmquam è Proteſtantium numero mihi le-

ctus, qui eò væſaniæ ac furoris prorupiſſet. Si quis tamen vel eorum qui fuerunt, vel eorum qui iam ſunt, tantam inſaniam inſaniuit,

Tros Rutilúſve fuat, pariter det ſanguine pœnas.

ROSVVEYDVS. Etſi tibi non eſſet ignotus Nouator ille, quem Baronius tacito nomine reprehendit, quia eum mox ipſe producis; libuit tamen tibi nonnihil hic paratragœdiari contra Baronium, & Nouatorum extollere perſuaſionem, quaſi ipſis ſacroſanctæ Scripturæ auctoritas eſſet: cùm hæretici omnes iam ab antiquo non Scripturas, ſed ſuos conceptus, ſuas proferant phantaſias, & eas pro Scripturis venditent, vt veriſſime olim monuit Auguſtinus. *Videtis autem* (alloquitur hæreticos) *id vos agere, vt omnis de medio Scripturarum auferatur auctoritas, & ſuus cuique animus auctor ſit, quid in quaque Scripturâ probet, quid improbet; id eſt, vt non auctoritati Scripturarū ſubÿciatur ad fidem, ſed ſibi Scripturas ipſe ſubÿciat; non vt ideò illi placeat aliquid, quia hoc in ſublimi auctoritate ſcriptum legitur, ſed ideò rectè ſcriptum videatur, quia hoc illi placuit. Quò te committis anima miſera, infirma, carnalibus nebulis inuoluta, quò te committis?*

Aug. contra Fauſtú, l.32. c.19.

Ecquæ vobis ſacroſancta Scripturarum maieſtas,

ieſtas, qui Scripturas fingitis, refingitis; nunc ex Hebręo fonte multiiugi varias maximeq; diſtortas deducentes elices, nunc ex vitiato Græcorum alueo minùs quoq; puram haurientes aquam? Apud vóſne ſacroſancta Scripturarum auctoritas, apud quos ſubulâ ſuâ eas pertentat ſutor, acu ſuâ reſarcit ſartor? apud quos eas ad incudem reuocat faber, ad furnum piſtor? vt quod olim querebatur Nicephorus Gregoras de profanatis Scripturis & diuinis Theologiæ myſteriis, apud vos inuenire ſit. Οὕτω γὰρ καὶ παρ' αὐτοῖς εἰπεῖν τοῖς βαναύσοις ἐκκέχυνται τὰ Θεολογίας μυστήρια, καὶ οὕτω κεχήνασιν ἅπαντες ἐπὶ τῷ συλλογιστικῶς ἐμβατεύειν τοῖς λόγοις αὐτῆς, ὥσπερ ἐπὶ τῇ χλόῃ καὶ ταῖς νομαῖς τὰ βοσκήματα. καὶ οἱ τὸ πιστεύειν ὀρθῶς ἀμφιβόλου ἔχοντες, καὶ οἱ μηδ' ὅπως δεῖ πιστεύειν εἰδότες, μηδ' ὅ, τι ἐστὶν ὁ πιστεύειν φασὶν, ἀγορὰς καὶ περιπάτους καὶ θέατρα πάντ' ἐμπεπλήκασι τῆς Θεολογίας, καὶ οὐδὲ τοῦτον τὸν ἥλιον αἰσχύνονται μάρτυρα τῆς ἀναιδείας. πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη τῶν σφόδρα ἀτοπωτάτων, πάλαι μὲν ὁπότε τὰ Ἑλλήνων ἤκμαζε δόγματα, τάξιν ἐπιπολάζειν, καὶ ἃ τοῖς Δελφῶν θεολόγοις ἐφεῖται μυστήρια, μηδενὶ τῶν ἄλλων ἐξεῖναι μήτε λέγειν μήτε περινοεῖν, κἂν Σωκράτης ἢ κἂν Πλάτων, κἂν εἴ τις ἐπὶ σοφίᾳ περιφανής τε καὶ διαβόητος· παρ' ἡμῖν δὲ οἷς ἀκίβδηλον τὸ τῆς εὐσεβείας ὁμολογεῖται μυστήριον, οὑτωσὶ βεβηλοῦσθαι τὰ θεῖα, καὶ πᾶσι τοῖς θεολο-

Niceph. Greg. Hiſtor. Rom. lib. 10.

γεῖν βουλομένοις εἶναι τοῦτ᾽ ἐφειμένον, καὶ αὐτοχειροτόνητον; *Apud eos enim etiam opificibus effuſa ſunt arcana Theologiæ, & adeò omnes ratiocinatiunculis inhiant, vt herbis & gramini pecudes: & qui de rectâ fide dubitant, & quomodo ſit credendum ignorant, & quid ſit illud quod credunt neſciunt; ij & fora & porticus & theatra omnia Theologiâ compleuerunt, neque Solem hunc impudentiæ ſuæ facere teſtem reuerentur. Et quid abſurdius cogitari queat, quàm cùm olim Græcorum dogmata florerent, ordinem fuiſſe ſeruatum; & arcana, Delphorum Theologis commiſſa, nulli alij vel vulgare vel indagare licuiſſe, ſiue is Plato, ſiue Socrates eſſet, aut quiuis alius ſapientiæ laude celebris: apud nos verò qui ſincerum pietatis myſterium profitemur, ita res diuinas profanari, & quibuſlibet de iis diſſerendi poteſtatem dari, vel potiùs à quolibet vſurpari?*

CASAVBONVS. Sed videtur Baronius viris illis de quibus ſentit, inſignitam facere iniuriam, verba illorum parum Chriſtianè in deteriorem partem interpretans; cùm ipſi hoc ſolùm dixerint, ſuſpectum eſſe illo loco Euangeliſtæ codicem, alicuius mendæ à librariis admiſſæ, propter manifeſtâ pugnam cum hiſtoriâ, quam rationes multæ ſuadent eſſe veram. Et memini ſanè, Theodorum Bezam olim in primis Annotationum ſuarum

rum editionibus ſimile quid ſcripſiſſe: qui tamen poſteà, vel re diligentiùs expenſâ, vel ab alio monitus, ſententiam mutauit, neque paſſus eſt prioris coniecturæ vllum in poſterioribus editionibus exſtare veſtigium.

ROSVVEYDVS. Omnino Bezæ temeritatem reprehendit Baronius, de quo ita ipſe, tacito hæretici nomine:

„ Sed mirum in modum obſtupuimus ad Nouatorum vęſaniam, dum Ioſepho Iudęo plus tribuunt, quàm Euangelio à Lucâ conſcripto: quippè qui adeò irrefragabilem eſſe ducant illius hiſtoriam, vt potiùs quàm velint Ioſephum erraſſe, dicere non erubeſcát, textum Euágelij alteratum, vel potiùs adulteratum: eaque verba, quibus dicitur; *Hæc deſcriptio facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino*; non eſſe Euangeliſtæ, ſed alicuius otioſi hæc ſcribentis in margine, eademque inde irrepſiſſe in textum. Sed doceant, velim, quando ſine iiſdem verbis à Patribus idem textus citatus alicubi reperiatur, vel ſi quis Græcus aut Latinus codex inueniatur antiquus, in quo ea verba deſiderentur. At cùm (vt & nunc habet textus) ſemper à temporibus Apoſtolorum, æquè in omnibus Chriſtiani orbis Eccleſiis ea verba in Euangelio ſint lecta; quæ tanta temeritas & impudentia, vt ea velint expungi?

Baron. in Appar. n.81.

Luc.2.

Nunc

Nunc ne quid temerè Baronius Bezæ affinxiſſe videatur, etiam Bezam audiamus. Poſtquam Beza textum Lucę produxit, quo prima deſcriptio facta dicitur Præſide Syriæ Cyrino, difficultatem ex Ioſepho mouet, qui vltimis annis Herodis Præſidem Syriæ ponit Quinctilium Varum, quem etiam Saturnino ſucceſſorē facit. Ioſephum autem, “ inquit, in re tam celebri, & ex actis publicis “ cognitâ, mirum eſt potuiſſe tam turpiter “ hallucinari. Tandem concludit: Neceſſe “ eſt tamen, vt Euangeliſtæ ſua conſtet aucto- “ ritas. Itaque ſupereſt, vt vel in Syriæ Præſi- “ dibus enumerandis errauerit Ioſephus, vel “ potiùs, vt quemadmodum ipſe libro Anti- “ quitatum XVI. Volumnium adiungit Satur- “ nino quaſi collegam in Syriæ adminiſtratio- “ ne (quem tamen libro primo de bello Iudai- “ co Procuratorem Cæſaris fuiſſe dicit) ſic “ etiā exiſtimemus, huius deſcriptionis tem- “ pore Varum quidem fuiſſe Syriæ Præſidem, “ ſed ei adiunctum fuiſſe Cyrenium: qui cùm “ in Herodis regno nō poſſet dici Iudææ Præ- “ ſes, neque tamen ſimplici Procuratoris Cæ- “ ſaris titulo videretur ſatis honeſtari, Syriæ “ etiam Præſes diceretur. “

Beza in c.2. Lucæ. Baſileæ 1560.

Quid ſi verò potiùs totum hoc, *αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου*, cùm ab aliquo eſſet annotatum, “

qui

„ qui Cyrenij deſcriptionem cum iſtâ confu-
„ derit, poſteà ex margine in textum irrepſit?
„ Nam certè deeſt particula quæpiam, quâ
„ verſiculus iſte cum ſuperiore connectatur.
„ Et ſimile quiddam factum videturMar.XII.
„ d. 42. vt ſuo loco annotauimus, & fortaſſis
„ etiam infrà Act.VIII.e.26. Sed hoc quidem
„ eſt nódum ſecare potiùs quàm ſoluere. Ab-
„ ſit autem vt vel apicem vnum immutem,
„ nedum quidquã detraham. Hactenus Beza.

Præmiſſis his Baronij Bezæque verbis, videamus nunc an Baronius Bezæ ſimilibuſq; Nouatoribus inſignitã faciat iniuriam, verba illorum parum Chriſtianè in deteriorem partem interpretando, vt quiritatur Nouatorum patronus Caſaubonus: an verò rectè Baronius mentem Bezæ (etſi ille verbis ſuis aliud præferre velit) perceperit.

Rectè Baronius aſſeruit, Nouatores Ioſepho Iudæo plus tribuere, quàm Euangelio à Lucâ conſcripto. Quid enim aliud ſonant verba Bezæ? Cùm enim triplici ratione difficultati, quæ Ioſephum inter & Lucam intercedit, conetur ſatisfacere, eam potiùs viam eligit, quâ Ioſepho ſua conſtet auctoritas, Lucæ non conſtet. Mauult enim aſſerere Lucæ textum eſſe corruptum, quàm Ioſephi in hiſtoriâ lapſum agnoſcere. Non hoc Ioſephi hiſtoriam Lucę Euangelio præpone-

ponere? Cùm enim Lucæ textus non aliter citetur à S S. Patribus, non aliter in mss. codicibus reperiatur, nec vllus illi alius ex Scripturis textus refragetur; non magna temeritas, non magna impudentia, Lucæ textum ad Ioſephi normam reuocare?

Quòd verò Beza, dum textum Lucæ detruncat, præſefert velle ſe ſartam tectam Lucæ ſeruatam auctoritatem, ne apicem quidem velle immutare, nedum quidquam detrahere: perinde eſt ac ſi quis Lucam pallio, quo ſemper amictus inceſſit, ſpoliet; & tamen identidem clamitet: non ei ſe pallium; abſit, abſit; ſed ſuperflua, ſed aſcititia tantùm detrahere. Eâ viâ iam olim inceſſêre Manichæi, teſte Auguſtino: *Manichæi plurima diuinarum Scripturarum, quibus eorum nefarius error clariſſimâ ſententiarum perſpicuitate conuincitur, quia in alium ſenſum detorquere non poſſunt, falſa eſſe contendunt; ita tamen, vt eamdem falſitatem non ſcribentibus Apoſtolis tribuant, ſed neſcio quibus codicum corruptoribus: quod tamen quia nec pluribus, ſiue antiquioribus exemplaribus, nec præcedentis linguæ auctoritate, vnde Latini libri interpretati ſunt, probare aliquando potuerunt, notiſſimâ omnibus veritate ſuperati, confuſiq́ diſcedunt.*

Aug. ep. 97 apud Hier.

Quòd ſi quandoque S S. Patres, vel Sacra-

crarum litterarum interpretes,quædam textus ſacri commata in dubium reuocant, faciunt id, vel quòd alius Scripturæ locus refragetur, vel quòd libri non omnes conſentiant, vel aliâ aliquâ ſimili cauſsâ. At verò propter exteri hiſtorici auctoritatem in dubium reuocare Euangelij textum, qui ita ſemper apud omnes Patres in omnibus libris obtinuit; id temeritatis, id impudentiæ eſſe aſſeruit Baronius contra Bezam;& rectè eum aſſeruiſſe, omnes veri prudentes iudicabunt. Quin & Beza, vel teipſo teſte, cùm in poſterioribus operis ſui editionibus nullum huiuſce coniecturę voluit exſtare veſtigium, ſuam ipſe temeritatem, ſuam impudentiam damnat.

Quæ ſanè Bezæ deſultoria leuitas nunc textum inuertendi, nunc ſenſus nouos fingendi tanta fuit, vt nonnemo ex Proteſtantibus ad eum in hæc verba ſcripſerit: *Niſi quis ſepties tuas editiones emat, neſciet quid aias aut quid neges. Memini Typographum eruditum Hieronymum Commelinum hoc mihi ante decennium dixiſſe, quòd crebrâ mutatione conſilij hoc tandem adeptus es, vt plurimi nihili faciant nouum Teſtamentum litterâ læſum, atque ſenſu flexiloquum. Et olim quidam D. Cantabrigienſis mihi retulit, quòd Cantabrigiæ complures auerſati ſunt religionem* Ioã.Druſ. ep. ad Bezam.

nem

nem (Caluinianam) *ducti per te ad credendum, quòd nouum Teſtamentum deprauatum eſt, ſicut per Edual Liucleium, quòd vetus vlceratum.*

Equidem cùm ante annos aliquot adeſſet mihi Leidenſis Profeſſor quidam non è vulgo, ortaque inter nos eſſet quæſtio de Sacris litteris, ad quas de religione controuerſiæ ſint examinandæ, petij quas ille Sacras litteras, quem textum, Hebræum, Græcum, Latinum, an vulgarem amplecteretur? Hîc ille hærere dubius, laudare Eccleſiæ Romanæ prudentiam, quæ ad vnum textum dubios reuocaret, controuerſias excuteret. Tandem, quia inſigniter Græcè doctus erat, Grçcum ſe textum amplecti aſſerebat. Tum ego: Sed quid agent tot ſeminiuerbij veſtri, qui Græca ignorant, & tamen populo verba pura puta, vt ipſi aiunt, Sacrarum litterarum vendunt? hic ex verſione Tremellij, ille ex verſione Iunij, alius ex alterius captu? Tum ille rurſus Eccleſiæ Romanæ in vno textu aſſerendo laudare prudentiam. Certè cùm vnus Beza tot variationes induxerit, quid facient tot noui interpretes, vbi quiſque ſuam præfert litteraturam, ſua vendit ſomnia?

TABV-

TABVLA III.

Hæmorrhoüſæ ſtatuâ ad cultum Imaginum propugnata. Craſſa Caſauboni ignorantia, vel potiùs fraus, quaſi Baronius Damaſceni libros de Imaginibus, plenos mendaciis dixerit. Contrà planè dicit: Maximis eos laudibus, maiores ſecutus, effert.

CASAVBONVS. Hiſtoriam de ſtatuâ æreâ Paneade Domino noſtro poſitâ à muliere hæmorrhoüſâ; poſt morbum ſanatum, accuratè expendimus ad annum Chriſti LVII. vbi illam Baronius reponit. Exponimus ibi locum Euſebij; deſcriptum hîc Baronio; quo multi hodie contra certam auctoris mentem amant abuti. Exerc. 13. cap. 38.

ROSVVEYDVS: Quis hiſtoriâ illâ abutatur, equidem neſcio. Nos ad mentem mulieris ſtatuam dedicantis; ad mentem Euſebij eam deſcribentis vtimur; quâ olim Synodus VII. vſa eſt, quâ Damaſcenus; quâ alij Eccleſiaſtici ſcriptores. Et ne Lectoris mens intereà tuis verbis ſuſpendatur; ab vſu cultuque Imaginum, dabo hîc Hæmorrhoüſæ hiſtoriam, vt ab Euſebio alijſque auctoribus eſt deſcripta; vt ex eâ quiuis intelligat, quid femina ſtatuam illam dedicando in Chriſti

memoriam, intenderit? an eam tantùm dedicare voluerit, vt beneficij à Chriſto accepti memoriam recoleret; an verò etiam, vt ei cultum, & gratum animi obſequium exhiberet.

Euſeb Hiſtor. Eccleſ. lib. 7. c. 14. Ita igitur Euſebius: Τὴν γὰρ Α'ιμοῤῥοοῦσαν, ἣν ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων πρὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τοῦ πάθους εὑρέσθαι ἀπαλλαγὴν μεμαθήκαμεν, ἐνθένδε ἔλεγον ὁρμᾶσθαι, τόν τε οἶκον αὐτῆς ἐπὶ τῆς πόλεως δείκνυσθαι, καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος εἰς αὐτὴν εὐεργεσίας θαυμαστὰ τρόπαια παραμένειν. ἑστάναι γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ λίθου, πρὸς μὲν ταῖς πύλαις τοῦ αὐτῆς οἴκου, γυναικὸς ἐκτύπωμα χάλκεον ἐπὶ γόνυ κεκλιμένον, καὶ τεταμέναις ἐπὶ τὸ πρόσθεν ταῖς χερσὶν, ἱκετευούσῃ ἐοικός. τούτου δὲ ἄντικρυς ἄλλο τῆς αὐτῆς ὕλης ἀνδρὸς ὄρθιον σχῆμα, διπλοΐδα κοσμίως περιβεβλημένον, καὶ τὴν χεῖρα τῇ γυναικὶ προτεῖνον, οὗ παρὰ τοῖς ποσὶν ἐπὶ τῆς στήλης αὐτῆς, ξένον τι βοτάνης εἶδος φύειν, ὃ μέχρι τοῦ κρασπέδου τῆς τοῦ χαλκοῦ διπλοΐδος ἀνιὸν, ἀλεξιφάρμακόν τι παντοίων νοσημάτων τυγχάνει. τοῦτον δὲ τὸν ἀνδριάντα, εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ φέρειν ἔλεγον. ἔμενε δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὡς καὶ ὄψει παραλαβεῖν ἐπιδημήσαντας αὐτοὺς τῇ πόλει. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς πάλαι ἐξ ἐθνῶν εὐεργετηθέντας πρὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ταῦτα πεποιηκέναι. ὅτε καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ τὰς εἰκόνας Παύλου καὶ Πέτρου, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Χριστοῦ, διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας ἱστορήσαμεν, ὡς εἰκὸς τῶν παλαιῶν ἀπαραφυλά-

κτως

κτως, οἷα σωτῆρας· ἐθνικῇ συνηθείᾳ παρ' ἑαυτοῖς τοῦτον τιμᾶν εἰωθότων τὸν τρόπον. *Mulierem illam ſanguinis profluuio afflictatam, quam ſanctorum Euangeliorum teſtimonio à Seruatore noſtro morbi remedium inueniſſe cognouimus, ex eâ ciuitate oriundam, illiuſq; domum ibi oſtendi, & admirabilia quædam Saluatoris in eam beneficij monimenta, & quaſi trophæa, ad hoc tempus durare memorant. Pro foribus enim domus illius, æneam mulieris effigiem genibus flexis, & manibus inſtar ſupplicantis, in anteriorem partem extenſis, ſuper editum lapidem collocatam: huic è regione viri erectam imaginem ex eadem materiâ conflatam, veſtitu ad talos demiſſo decenter ornatam, & manum mulieri porrigentem, ad cuius pedes in ipsâ baſi peregrinam quamdam & inuſitatam herbæ ſpeciem enaſci: quam quidem, vbi ad ænei veſtitus fimbriam excreuerit, morbis cuiuſque generis medicandi vim & facultatem habere. Hanc ſtatuam, effigiem Ieſu exprimere dicunt: quam ad noſtram vſque ætatem manentem, ipſi ad eam ciuitatem profecti, oculis cernebamus. Nec planè mirum eos, qui ex gentibus prognati, à Saluatore, dum inter homines viuebat, beneficiis affecti fuiſſent, iſta effeciſſe; cùm & nos Petri & Pauli Apoſtolorum, & Chriſti etiam ipſius imagines, colorum varietate expreſſas, conſeruataſq; aſpexerimus: idq; pro-*

 pter-

ptereà, ſicut veriſimile eſt, quòd maiores noſtri ad gentilis conſuetudinis ſimilitudinem quàm proximè accedentes, ee. qui tamquam ſaluatores illis fuiſſent, id eſt, qui illis aliquid ſalutis & ſubſidij attuliſſent, apud ſe honore ad hunc modum afficere conſueuerant.

Quid in hac narratione reprehendi poteſt? quid hîc occurrit, quod non quemuis Chriſtianum piè imitari liceat? habes feminam de geniculis adorantem; habes manus in formam ſupplicantis extenſas; habes denique feminam coram ſtatuâ ſupplicem: cur & cuiuis Chriſtiano non liceat coram Chriſti imagine genuflectere, orantis in morem ad eam manus tendere, denique ſtatuæ pronum accidere, coram ſtatuâ ſupplicationem intendere? Vllúmne hîc idololatriæ periculum? Vllúmne alienæ à vero Deo animæ, in hac feminæ conformatione veſtigium? Gratam acceptamque ſibi feminæ pietatem ipſe Deus, idololatriæ aliàs vindex acerrimus, miraculo teſtatur. Quis tanti miraculi beneficio, non ad ſimilem pietatem excitetur? An quod in feminâ pietas, in nobis impietas erit?

Quin & nouo prodigio, gratum ſibi feminæ obſequium, ingratum impij Iuliani Apoſtatæ facinus Deus rurſus declarauit, Iuliani ſtatuâ de cælo tactâ, quæ in locum ſtatuæ

ſtatuæ Chriſti ſucceſſerat. Rem narrat Sozomenus: Ἐμοὶ δὲ τῶν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ συμβάντων, κἀκεῖνο ῥητέον, σημεῖον μὲν τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως· τεκμήριον δὲ τῆς εἰς τὸν κρατοῦντα θεομηνίας. ἐπὶ γὰρ ἔγνω ἐν Καισαρείᾳ τῇ Φιλίππου, Φοίνικος δὲ αὕτη πόλις, ἣν Πανεάδα ὀνομάζουσιν, ἐπίσημον εἶναι Χριστοῦ ἄγαλμα, ὃ τοῦ πάθους ἀπαλλαγεῖσα ἀνέθηκεν ἡ Αἱμοῤῥοοῦσα, καθελὼν τοῦτο, ἴδιον * ἀνέστησε. βίαιον δὲ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσὸν, τὰ περὶ τὸ στῆθος τοῦ ἀνδριάντος διέτεμε, καὶ τὴν κεφαλὴν σὺν τῷ αὐχένι κατέβαλε, καὶ ἐπὶ πρόσωπον ἐνέπηξεν ᾗ τὸ διεῤῥωγὸς τοῦ στέρνου ἐστί· καὶ τὸ ἐξ ἐκείνου εἰσέτι νῦν, τοιοῦτος ἕστηκε τῆς κεραυνίας αἰθάλης πλήρης. *Illud porrò dicetur à me, quod etiam regnante Iuliano accidit: quod quidem vt Chriſti potentiam planè indicat, ita iram diuinam aduerſus Imperatorem accenſam euidenter oſtendit. Cùm certior factus eſſet Cæſareæ Philippi (eſt ea quidem vrbs Phœniciæ, quam Paneaden vocant) præclaram eſſe Chriſti ſtatuam, quam mulier, quæ ſanguinis profluuio laborabat, cùm eſſet morbo liberata, ibi collocauerat: eã deturbauit, ſuamq; in eius loco poſuit. Quo facto, ignis violẽtus de cælo delapſus, ſtatuam illã circiter pectus perſecuit, caputq; vnà cum collo in terram deiecit, atq; in faciem humi eâ in parte defixit, quæ fuerat à pectore diuulſa. Ex quo quidem tempore ad hodiernum diem atra, tamquam fulminis ictu ambuſta, manet.*

Sozom. l. 5. c. 20.

ἀντέστησε.

Quid hîc Chriſtiani? ſtatuámne Chriſti deiectam neglexêre? Imò verò & in honeſtiorem Diaconici locum intulêre,& maiori etiam religionis ſtudio ſunt proſecuti. Memorat poſt alios Nicephorus: *Statuam Chriſti Chriſtiani tum in Diaconicũ Eccleſiæ tranſtulerunt, & honoratiore loco poſitam, cultu conuenienti proſecuti ſunt. Locum namq; eum libenter frequentantes,& imaginem ipſam inſpectantes, deſiderium ſuum & amorem erga ſtatuæ ipſius archetypum, primariumq́; exemplar, declararunt.*

Niceph. l.10.c.30.

Quid porrò? cùm nec ibi tuta ſtaret ſtatua, quid actum? Proſequitur Nicephorus: *Impij porrò Imperatoris iſtius temporibus, qui Paneade fuêre Græcæ ſuperſtitionis ſectatores, concitati, ſtatuam eam, ſicut dixi, loco ſuo motam, funibus ad pedes vinctis, per mediam traxêre viam, omniq́; impietatis genere contumelioſiſſimè affecêre. Ita illi reliquum imaginis corpus comminuerunt, & caput à membris ſuis diuulſum diſtraxerunt. Quod ſanè nonnulli, qui flagitio tanto, ita vt par erat, indoluêre, clàm ſublatum, ſicuti potuerunt, conſeruarunt: itidemq́; & alias corporis partes collectas in Eccleſiâ repoſuerunt.*

Niceph. ſuprà.

Satin' nunc religioſus veterum Chriſtianorum erga hanc Chriſti ſtatuam animus eluceſcit? Ab impio Iuliano loco ſuo primùm

mùm motam non neglexêre Chriſtiani, ſed feruentiori ſtudio in Diaconicum intulêre, vt & à cæli iniuriis eſſet tutior, & honeſtiori quoque loco collocaretur. Sed & eâ loco eo motâ, & in fruſta diſſectâ, non deferbuit Chriſtianorum erga eam religio, qui fruſtula haſtulaſque collectas in Eccleſiam religionis ergô intulêre. Quibus aliis pietatis indiciis potuêre Chriſtiani ſuum erga imaginum cultum declarare ſtudium? Quod tunc in vſu apud Chriſtianos fuit, continuo ad hæc vſque tempora tenore in Eccleſiâ Catholicâ frequentatum fuit: vt facilè hinc appareat, quæ nunc Eccleſia, Romana an Gebennica, in Imaginum cultu cum veteri Eccleſiâ conteſſerationem teneat: vt meritiſſimò olim Epiphanius Sardinienſis in coronâ CCCL. Patrum, qui ad ſecundam Nicænam Synodum conuenerant, clarâ voce pronuntiarit: Μετὰ δὲ πολλῶν τῶν ἀγράφως ἡμῖν παραδοθέντων καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεπλάτυνται ἀπὸ τῆς τῶν Ἀποστόλων κηρύξεως· καὶ δηλοῖ ἡ ἱστορία ἡ περὶ τὴν Αἱμορροοῦσαν ἐκ διαφόρων ἱστοριῶν μαρτυρουμένη, ὅτι αὐτὴ ἀνδριάντα ἀναθεῖσα τοῦ Κυρίου, καὶ ἑαυτῆς ἁπτομένης τοῦ κρασπέδου τοῦ ἀνδριάντος, καθὼς λοιπὸν διηγεῖται τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι τῆς ἰάσεως ἔτυχε· μεταξὺ αὐτῆς τε, καὶ τῆς τοῦ Κυρίου εἰκόνος, βοτάνη τις ἀνεφύη, προσεγγίζουσα τοῦ ποδὸς τοῦ ἀνδριάντος, Nicæn. 2. Synod. quæ eſt 7. gener. Act. 6. tom. 4.

πάσης νόσου ἀλεξητήριον. Præterea cùm multis, quæ nobis ſine ſcripto tradita ſunt, etiam imaginum factio in Eccleſiâ ab Apoſtolorum prædicatione dilatata eſt: indicat autem hoc & hiſtoria de Hamorrhoüſâ, quæ ex diuerſis hiſtoriis teſtimonium habet: & ſecundùm quod ſanctum Euangelium refert, ſanitatem adepta eſt: quia hæc ſtatuam Domini, & ſuiipſius tangentis fimbriam ſtatuæ poſuit. Inter illam autem & Chriſti imaginem herba quædam oriebatur, appropinquans pedi ſtatuæ, omnis languoris remedium. O eximiam feminæ pietatem! quæ fuſo ære perennari voluit collati in ſe beneficij memoriam. O femineæ pietatis non immemorem Deum noſtrum! qui nouâ inuſitataque herbæ ſalutaris beneficientiâ teſtari voluit gratam ſibi & imaginis dedicationem & feminæ pietatem. Non mirum à ſtatuę fimbriâ vim ſalutificam herbam concipere, quaſi in ipsâ ſtatuâ viueret Chriſtus noſter? Ei ergo in ſtatuâ, ei per ſtatuam, ei coram ſtatuâ ſupplicemus. Non indonatus abibit ratione præditus animus, cùm non ſentiens herba non ſine donatiuo fimbriam tangat.

Exerc. 13. c. 38. CASAVBONVS. Hîc verò conditor Annalium, magnam omnino promeritus eſt laudem eo iudicio, quod ſuper libris Damaſceni de Imaginibus fecit. Verè enim pronun-

nuntiat, *in multis eius ſcripti fidem vacillare, & compluribus ipſum ſcatere mendaciis.*

ROSVVEYDVS. Teneo te hîc, Caſaubone, iterùm te teneo, Caſaubone, CRASSÆ IGNORANTIÆ, vel FRAVDIS potiùs ex lege Talionis, quam tute tibi Baronioque dixiſti, reum. Quis enim te ignorare exiſtimet Baronij de Damaſceno iudicium? Illéne præclariſſimum Damaſceni de Imaginibus opus, omni Damaſceno periſtromate ornatius, fucatum? quid dico fucatum? mendaciis plenum diuentilet? Numquam hoc de eo libro ſcripſit, imò ne cogitauit quidem. Ecce Baronij de hoc ipſo Damaſceni opere iudicium; cùm adonoſus athleta in „ campum contra Iconoclaſtas prodiit. Hic, „ ait, intrepidè proſiliit in arenam, *tribus editis* Baron. „ *Orationibus pro ſacrarũ Imaginum cultu*, quo tom. 9. ad ann. 717. „ funiculo triplici in cultu veræ religionis Ca- „ tholici tenerentur; eodem veluti facto fla- „ gello impij manu Dñi flagellarentur. Profectò etiamſi Plautinianus flagrio, etiamſi de piſtrino eſſes; non poſſes non hoc triplici rumpi funiculo. Quòd ſi funiculus hic tibi nimis vilis ſit; arma luſtra, arma inſpice: Cùm „ fortius atque vehementius, ait idem Baro- Baron. „ nius, ingruit prœlium, validiora parauit ar- ibid. „ ma; illa nimirum, quæ hactenus in ſacro ar- „ mamentario ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ in-

tegra aſſeruantur, *tres* illæ videlicet *Orationes de Imaginibus* inſcriptæ, quæ pro Imaginibus promulgatæ leguntur. Satin' clarè Baronius mentem ſuam de Orationibus Damaſceni, quas pro cultu vulgauit Imaginũ, expreſſit? Meminerat ſcilicet Romanum ſibi Martyrologium ad id formandum iudicium, præiuiſſe. *Damaſci natalis B. Ioannis Damaſceni, ſanctitate & doctrinâ celebris; qui pro cultu ſanctarum Imaginum verbo & ſcriptis aduerſus Leonem Iſauricum ſtrenuè decertauit.* Meminerat Græcorum Menologium non minori laude Damaſcenum, ob hoc eius opus, ornaſſe: *Sanctus Ioannes, qui orationis facultate, & ſanctarum Scripturarum teſtimoniis, impiam hæreſim eorum qui ſacras Imagines impugnabant, vehementer confutans ac redarguens, multa eruditè & accuratè ſcripta reliquit, in quibus omnium ferè quæſtionum ſolutio inuenitur.* Quæ ex Menæis Græcorum ad verbum pænè expreſſa ſunt & adumbrata: Ὁ δὲ ἀοίδιμος Ἰωάννης, καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια καὶ πλεῖστα διαπραξάμενος, καὶ τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ δυνάμει κἀν τῶν γραφῶν σοφαῖς ἀποδείξεσι πλεῖστα στηλιτεύσας τὴν δυσσεβῆ τῶν εἰκονομάχων αἵρεσιν, καὶ πολλὰ συγγράμματα τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καταλελοιπώς, δι᾽ ὧν σχεδὸν παντὸς τοῦ ζητουμένου γνῶσις ἐναργὴς εὑρίσκεται, ἐν γήρᾳ πίονι, καταλύει τὸν βίον, ζήσας ἔτη ἑκα-

Martyrolog. Rom. 6. Maij.

Menolog. Græc. 29. Nouemb.

Menæa Græcorũ, 4. Dec.

ἑκατὸν πρὸς τοῖς τέσσαρσι. *Celebris verò Ioannes plurimis eiuſmodi præſtitis cùm vi dicendi, tum doctiſſimis Scripturæ ſacræ demonſtrationibus, plurimùm item in impiam Iconomachorum hæreſim ſcriptis inuectus, ac multis Eccleſiæ Dei ſcriptis relictis, quibus omnis quæſtionis euidens inuenitur cognitio, maturâ ſenectute, annorum centum & quatuor, ex hac vitâ deceſſit.*

Meminerat Ioannem Ieroſolymorum Ioan. Ie-
Epiſcopum, præclarum de hoc opere tuliſſe roſ. Ep. in vitâ Ioan.
ſuffragium: Ἔτι δὲ καὶ μακροὺς συνῆρε λόγους Damaſc.
ὁ Ἰωάννης, καὶ αὖθις περὶ τῆς τῶν θείων καὶ σεπτῶν εἰκόνων περιφανοῦς προσκυνήσεως. καὶ ὅσον τὸ ἐν αὐτῷ, τῆς θείας εἰκόνος κάλλος τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνεμορφώσατο κάλλιον, τοσοῦτον καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν σεβασμίων εἰκόνων τιμῆς ἀνετάξατο ὑψηλότερον καὶ φαιδρότερον. *Ampliſſimos libros de diuinarũ ac venerãdarum Imaginum præclarâ adoratione contexuit. Quò enim diuinæ imaginis pulchritudinẽ in ſe ipſo, inde ab initio præſtantiùs impreſſerat; eò quoque ſublimiùs & illuſtriùs de venerandarum Imaginum honore conſcripſit.*

Quòd ſi tibi magis placeat pſeudoſynodi Conſtantinopolitanæ ſeptimæ contra
Ioannem acclamatio: *Manzuri ignominio-* Apud Ni-
ſo & Saracenico anathema. Doctori impietatis cænam 2. Synodum,
ac peruerſo interpreti diuinæ Scripturæ Man- quæ eſt 7.
zuri anathema; Memineris eam pſeudoſyn- generalis,
odum Act. 6.

odum à Conſtantino Copronymo Iconoclaſtarum Principe indictam, & in Nicænâ II. Synodo reprobatam. Cuius Copronymi quia maiores tui inſtitêre veſtigiis, ſunto quoque Thymoleontes, quòd colentes ſacras Imagines plagis ſine modo affecerint.

Damaſc. de hæreſ. in fine.

Iam verò, ſi originem erroris tui noſſe deſideras, relege Baronij verba, accuratiùs inſpice. Poſt narratam ex Euſeb. l. VII. c. 14. hiſtoriam mulieris hæmorrhoüſæ ſtatuam Chriſto dedicantis, ſubdit Baronius:

Baron. tom. I. ad ann. Chr. 31. n. 75.

Ioan. Damaſc. de Imagin. orat. 3.

"Porrò recenſet Ioannes Damaſcenus ex Chronico Ioannis Antiochiæ Epiſcopi cognomento Malalæ, ſupplicem libellum oblatum Philippo Tetrarchæ Trachonitidis regionis, vt de beneficio, quod acceperat, liceret in perpetuum eius rei monumentum erigere ſtatuas. Sed cùm in multis eius ſcripti fides vacillet, & compluribus ſcatere mendaciis cognoſcatur; indignum putauimus his noſtris chartis ſubtexere. Qui locum cupit, habet numerum citatum in margine, qui facilè indicet."

Vide nunc CRASSAM tuam IGNORANTIAM, vel FRAVDEM potiùs, Caſaubone. Quod Baronius de ſcripto Ioannis Malalæ aſſeruit, cuius è Chronico ἀποσπασμάτιον adfert Damaſcenus, tu de ipſo Damaſceni libro ab eo aſſertum vis. Quid quæ-

quærebas,quid? Nempe vt Cretenſis ſe iungeret Æginetæ, vt quia mendax Ioannis Malalæ Chronicon, Ioannis quoque Damaſceni libri mendaciis pleni dicerentur. Sed obtinet, ſemperque obtinebit in Eccleſiâ grauiſſima Damaſceni auctoritas; viuent Imaginum aſſertores libri, & rectum Baronij de Damaſceni libris iudicium, peruerſam Caſauboni de Damaſceno Baronioque opinionem loquetur poſteritas.

TABVLA IV.

Recta & curioſa Baronij obſeruatio de quibuſdam fontibus, anniuerſario die, quo nuptiæ celebratæ in Canâ Galilææ, vini ſapore fluentibus. Multiplex Caſauboni lapſus, nec Baronium, nec Plinium intelligentis.

CASAVBONVS. Obſeruatio Epiphanij ſuper vinoſis fontibus prorſus eſt admirabilis. Non enim dubitamus, virum ſanctiſſimum ea retuliſſe in litteras, quæ ſibi certâ fide eſſent comperta. *Exerc. 13. cap. 22.*

ROSVVEYDVS. Laus Deo, quòd Epiphanio viro ſanctiſſimo tandem aliquid tribuas, quem nunc *certâ fide* ais ſcripſiſſe, quem tamen alibi aſſeris *leuibus auditiunculis neſcio vnde acceptis, facilè nimis aliquando*

do fidem habuiſſe. Et vnde nunc *certa* Epiphanio *fides* aſſeritur, eâ in re, cuius nullus veterum meminit; & alibi, vbi quoque ſuæ ſententiæ vel nullum vel paucos adſtipulatores habet, *nimiæ credulitatis* accuſatur?

Epiphanij obſeruationem hîc ex auctore ipſo ſubiicio; tum, quia rara eſt, & digna lectione; tum, quia ex eâ apparebit, quàm aptè Baronius ſua de vinoſis fontibus exempla protulerit, ſine vllo memoriæ vitio, quod illi adſcribere conatur Caſaubonus, alienis à propoſito exemplis prolatis. Ita igitur Epiphanius de miraculoſis fontibus, in memoriam nuptiarum in Canâ Galilçæ celebratarum, anniuerſario die vini ſapore fluentibus:

Epiphan. hæreſi 51.

Καὶ περὶ αὐτὴν τὴν ἑνδεκάτην (Τυβί) μετὰ ἔτη τριάκοντα γέγονε τὸ πρῶτον σημεῖον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ὅτε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον ἐγένετο. διὸ καὶ ἐν πολλοῖς τόποις ἄχρι τοῦ δεῦρο τουτὶ γίνεται, τότε τὸ γενόμενον θεοσημεῖον, εἰς μαρτύριον τοῖς ἀπιστοῦσιν· ὡς μαρτυροῦσιν ἐν πολλοῖς τόποις πηγαί τε καὶ ποταμοὶ εἰς οἶνον μεταβαλλόμενοι. Κιβύρης μὲν τῆς πόλεως τῆς Καρίας ἡ πηγὴ, καθ' ἣν ἤντλησαν ὥραν οἱ διάκονοι, καὶ εἶπε, Δότε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ ἐν Γεράσῃ τῆς Ἀραβίας πηγὴ ὡσαύτως. πεπώκαμεν ἀπὸ τῆς Κιβύρης, ἡμέτεροι δὲ ἀδελφοὶ ἀπὸ τῆς ἐν Γεράσῃ πηγῆς τῆς ἐν τῷ Μαρτυρείῳ. καὶ πολλοὶ δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τοῦ Νείλου τοῦτο μαρτυροῦσι. διόπερ ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ Τυβὶ κατ' Αἰγυ-

Αἰγυπτίους, πάντες ὑδρεύονται ὕδωρ, καὶ ἀποτιθέασιν ἐν αὐτῇ τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν πολλαῖς πατρίσιν. *Et circa ipſam vndecimam* (menſis Tybi) *poſt annos triginta, factum eſt primum ſignum in Canâ Galilææ, quando aqua facta eſt vinum. Quapropter etiam in multis locis, vſque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum eſt, diuinum ſignum in teſtimonium incredulis: veluti teſtantur in multis locis fontes ac fluuij in vinum cõuerſi. Cibyres quidem vrbis Cariæ fons, quâ horâ hauſerũt miniſtri, & ipſe dixit, Date architriclino. Teſtatur & in Geraſâ Arabiæ fons ſimiliter. Nos bibimus è Cibyres fonte. fratres verò noſtri de eo qui eſt in Geraſâ, in Martyrum tem plo. Sed & multi in Aegypto de Nilo hoc teſtantur. Quare in vndecimâ Tybi apud Aegyptios, omnes hauriunt aquam & reponunt, tum in ipsâ Aegypto, tum in multis regionibus.*

Quòd autem Epiphanius habet, vndecimam menſis Tybi anniuerſariam, fontium miraculis, in pluribus orbis locis, illuſtrari conſueuiſſe; rectè animaduertit Baronius eam apud nos eſſe ſextam diem Ianuarij, quâ die Eccleſia Catholica recolit anniuerſariâ ſolemnitate tantę rei, quæ in Canâ Galilææ contigit, celebritatem.

CASAVBONVS. Sed in illis, quæ attexit de ſuo ſcriptor Annalium, nonnulla occur-

currunt animaduerſione digna. Nam quod ait nullum ſe legiſſe auctorem,qui ante Dominum noſtrum vixerit, fontium vinum ſcaturientium mentionem facientem; non meminerat vir πολυμαθέστατος, aliquando ſibi lectum, opinor, Vitruuium, æqualem
Vitru.l.8. c 3. Auguſti ſcriptorẽ; cuius verba ſunt lib. VIII. cap. III. *Sunt etiam fontes uti vino mixti, quemadmodum eſt vnus Paphlagoniæ, ex quo etiam ſine vino potantes ſunt temulenti.* Plinius
Plin.l.31. c.2. quoque libro XXXI. cap. ſecundo auctor eſt, ab Eudoxo & Theopompo ſcriptoribus antiquiſſimis, quoſdam fontes memoriæ eſſe proditos; qui bibentes inebriarent: quamquam ipſe Plinius alios effectus illis aquis attribuit. Lego etiam in Eclogis Sotionis vetuſti ſcriptoris; & qui vetuſtiſſimos laudat auctores, fontem in Arabiâ fuiſſe nomine Iſodum, in quem ſi quis heminam vini infunderet, totus fons euadebat κρᾶμα; hoc eſt vinum dilutum; quale vulgò bibi ſolebat. Ἐν Ἀραβίᾳ, inquit, ἐστὶν Ἴσοδος κρήνη, ἧς κοτύλης οἴνου ἐμβληθείσης κιρνᾶται, καὶ πρὸς τὸ πόσιν ἄκρατος γίνεται.

ROSVVEYDVS: Et meminiſſe potuit πολυμαθέστατος Baronius eorum fontium, quos tu producis; ſed cui bono; quo fine? Nihil enim nec pro eius inſtituto, nec contra quoque eius propoſitum faciunt. Agit Baro-

Baronius de fontibus & fluuiis vinoſis, id eſt, ſapore vinum referentibus, ſeu aquis in vinum cõuerſis; quales illi apud Epiphanium, Cibyres fons Cariæ, alter in Geraſâ Arabiæ, & Nilus in Ægypto. Agit de fontibus certo anni tempore, circa ſextum maximè Ianuarij diem, vinum ſcaturientibus. Tu verò fontes nobis producis, non qui vino mixti eſſent, ſeu vini ſaporem referrent certo die, certo anni tempore; ſed qui omni tempore, *vti vino mixti* (vt eſt apud Vitruuium) tamen *ſine vino* potantes ex eo temulentos efficerent. Nec alium in finem Eudoxus & Theopompus apud Plinium fontium meminêre, quàm quòd vini modo inebriarent. Sed locus Plinij & aliâ dignus eſt animaduerſione: quòd tu hîc aquam, quod aiunt, mirificè turbas. *In Bœotiâ ad Trophonium Deum iuxta flumen Orchomenon duo ſunt fontes, quorum alter memoriam, alter obliuionem adfert; inde nominibus inuentis. In Ciliciâ apud oppidum Creſcum riuus fluit Nus, ex quo bibentium ſubtiliores ſenſus fieri M. Varro tradit. At in Ceâ inſulâ fontem eſſe, quo hebetes fiant: Zamæ in Africâ, quo canoræ voces: vinum tædio venire his, qui ex Clitorio lacu biberint. At Eudoxus & Theopompus inebriari fontibus iis, quos diximus.* Quem tu huic loco commentarium attexis?

Vitru. l. 8. c. 3.

Plin. l. 31. c. 2.

*al. Chio.

D Pli-

Caſaub. Exerc. 13. n. 22. Plinius quoque libro XXXI. capite II. au- «
ctor eſt, ab Eudoxo & Theopompo ſcripto- «
ribus antiquiſſimis quoſdam fontes memo- «
riæ eſſe proditos, qui bibentes inebriarent: «
quamquam ipſe Plinius alios effectus illis «
aquis attribuit.

Itane Caſaubone? Cenſes igitur Eudoxum & Theopompum, de iis, quos hîc Plinius memorat, alioſque iis effectus tribuit, fontibus intelligendos? Toto hîc, ſi quis vmquam, & cælo & ſolo erras. Non ſanum hîc aquilegem agis. Fontes ij, de quibus Eudoxus & Theopompus, ſub alio cęlo poſiti, nec ex Plinij libro illo XXXI. cap. II. educendi, ſed ex libro II. cap. CIII. vbi ita Plinius: *Lynceſtis aqua, quæ vocatur Acidula, vini modo temulentos facit. Item in Paphlagoniâ, & in agro Caleno.* Huc reſpicit illud Plinij dictum lib. XXXI. cap. II. *quos diximus*. Quare altero Plinij loco auctores habes, qui iſta de iis fontibus prodidêre, Eudoxum & Theopompum; altero ipſos fontes, Lynceſtem, fontem in Paphlagoniâ, & fontem in agro Caleno. Hæc certa Plinij mens, quam vel ex eodem capite II. lib. XXXI. colligas, alio ſimili exemplo. Ait ibi Plinius: *In Arcadiâ ad Pheneum aqua profluit è ſaxis, Styx appellata, quæ illicò necat, vt diximus.* Vbi quæſo hoc dixit Plinius? An hoc eodem capite?

Plin. l. 2. c. 103.

Plin. l. 31. cap. 2.

Nihil

Nihil tale in eo,ſed nec anteriori comparet; ſed reſpicit ad caput CIII. lib. II. *Iuxta Nonacrim Arcadiæ Styx, nec odore differens nec colore, epota illicò necat.* Eſtne adhuc quiſpiam,qui de Plinij mente hęreat? Ecce aliud clarius, ex eiuſdem libri XXXI. cap. II. teſtimonium: *Quòd ſi quis fide carere ex his aliqua arbitratur, diſcat in nullâ parte naturæ maiora eſſe miracula: quamquam inter initia operis abundè multa retulimus.* Remittit hîc ad lib. II. cap. CIII. vbi caput inſcriptum habes, *Miracula aquarum, fontium, & fluminum.*

Sed alium adhuc hîc errorem erras, Caſaubone, cùm Baronium loquentem facis, quaſi dixerit, *nullum ſe legiſſe auctorem, qui ante Dominum noſtrum vixerit, fontium vinum ſcaturientium mentionem facientem.* Non hoc dixit Baronius, non: quî enim potuit? meminit ipſe Cteſiæ Perſicorum ſcriptoris, ætate Chriſti maioris, qui vinoſi fontis mentionem facit. Aliter igitur chordæ Baronianæ tinniunt, quàm tuo percuſſę plectro. *Ceterùm*, inquit Baronius, *de dictis fontibus, diuerſis locis poſitis vinum ſcaturientibus, nullum antiquorum, qui ante Chriſtum vixerit, auctorum mentionem feciſſe, memini me legiſſe.* Vides hîc quàm truncatè Baronium cites, quàm prauè peruerſeque intelligas. Refert Baronius, non ſibi in memo-

riam venire auctorem vllum veterem, qui Chriſti ætatem anteuerterit, qui mentionem fecerit de fontibus vinum ſcaturientibus, non quibuſlibet, vt tu intelligis, ſed *dictis*, quorum videlicet meminit Epiphanius, & de eo quoque fortaſſe, cuius meminit Plinius.

CASAVBONVS. At fons ille Andri inſulæ, quem ex Plinio commemorat Baronius, an referri debeat in cenſum eorum miraculorum, quæ poſt miraculum in Canâ factum primum exſtiterunt, vehementer dubito. Nam ipſum fontis nomen *Dios tecnoſia* (ita enim ſcribendum) antiquitatem eius miraculi, veri an falſi, videtur arguere: quod ſtulta antiquitas exiſtimans eſſe monumentum Liberi Patris à Ioue geniti, Διὸς τεκνώσια nuncupauit. Τεκνοῦν & τέκνωσις de liberorum procreatione, etiam cùm de Diis agitur, vſitatiſſima Græcis verba. Athenæus lib. IX. Μυθολογοῦσιν ἐν Κρήτῃ γενέσθαι τὴν Διὸς τέκνωσιν. Inde igitur Διὸς τεκνώσια. Neque verò Nonis dumtaxat Ianuarij vinum ex illo fonte manabat, vt putauit Baronius; ſed *ſtatis diebus ſeptenis*, ait Plinius libro XXXI. Menſe autem Ianuario multas Græciæ ciuitates aliquot dies in Bacchi honorem agitaſſe teſtantur Græci Grammatici, qui eam cauſſam afferunt, cur Ianuarius Lenæon fuerit appel-

appellatus. Sic illi: Ληναιὼν ἐστὶν ὁ Ἰανουάριος· ἐκλήθη δὲ οὕτως, ἐπειδὴ τῷ Διονύσῳ τῷ τῶν ληνῶν ἐπιστάτῃ ἐτέλουν ἑορτὴν τῷ μηνὶ τούτῳ, ἣν Ἀμβροσίαν ἐκάλουν.

ROSVVEYDVS. In Andro inſulâ vinum Nonis Ianuarij fluere teſtatur Plinius: *In* Plin.l.2. *Andro inſulâ, templo Liberi Patris, fontem* c.103. *Nonis Ianuarij vini ſapore fluere, Mutianus ter Conſul tradit: Diotecnoſia vocatur.* Non hîc aſſerit Plinius, fontem illũ Nonis dumtaxat Ianuarij manare vino, nec Baronius ita Plinium eſt interpretatus. Satis Baronio fuit, vini emanationem, quæ apud Epiphanium tribuitur quibuſdam fontibus ſextâ Ianuarij, apud Plinium tribui fonti in Andri inſulâ Nonis Ianuarij, effectu pari, & die vix diſpari. Quòd ſi ea vini liberalitas in Andro diebus aliquot continuata fuit, vel alio etiam tempore præſtita, non id magnopere curauit Baronius. Satis illi fuit, notaſſe ſimile quid miraculo ab Epiphanio tradito, alibi quoq; quoad eumdem effectum, eumdemque propè diem contigiſſe. Habet ſanè Plinius alio libro de eodem Andri fonte: *Mutianus Andri è fonte Liberi Patris, ſtatis* Plin.l.31. *diebus ſeptenis eius Dei vinum fluere, ſi au-* c.2. *feratur à conſpectu templi, ſapore in aquam tranſeunte.* Et pluribus diebus eam munificentiá præſtitam, narrat etiam Pauſanias: Λέ- Pauſanias Eliacis.

γουσι δὲ καὶ Ἄνδριοι, παρὰ ἔτος σφίσιν ἐις τῦ Διονύσου τ' ἑορτὴν ῥεῖν οἶνον αὐτόματον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. *Ferunt etiam Andrÿ, apud ſe per feſtos Liberi Patris, vinum quotannis ſponte ſuâ è templo manare.* Cui narrationi non abſimilis liberalitatis à Libero Patre Eleis collatæ hiſtoriam præmittit idem Pauſanias: Θεῶν δὲ ἐν τοῖς μάλιστα Διόνυσον σέβουσιν Ἠλεῖοι, καὶ τ' θεὸν σφίσιν ἐπιφοιτᾶν ἐς τὴν Θυίων τὴν ἑορτὴν λέγουσιν. ἀπέχει μὲν γε τ' πόλεως ὅσον τε ὀκτὼ στάδια, ἔνθα τ' ἑορτὴν ἄγουσι, Θυίαν ὀνομάζοντες. λέβητας δὲ ἀριθμὸν τρεῖς ἐς οἴκημα ἐσκομίσαντες οἱ ἱερεῖς κατατίθενται κενοὺς, παρόντων καὶ τῶν πολιτῶν καὶ ξένων ει τύχοιεν ἐπιδημοῦντες. σφραγίδας δὲ αὐτοί τε οἱ ἱερεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἐὰν κατὰ γνώμην ᾖ, ταῖς θύραις τοῦ οἰκήματος ἐπιβάλλουσιν. ἐς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν τά τε σημεῖα ἐπιγνῶναι πάρεστι σφίσι, καὶ ἐσελθόντες ἐς τὸ οἴκημα, εὑρίσκουσιν οἴνου πεπλησμένους τοὺς λέβητας. *Deorum omnium vnũ maximè Liberum venerantur Elei, & eum ſacri ſui (quam Thyia.a nominant) ad eum locum qui ſtadia ab vrbe diſtat circiter octo, diem obire dictitant. Nam cùm in ſacello lagenas tres inanes ſacerdotes deponant, præſentibus & ciuibus & peregrinis, ſi quos fortè adeſſe contigerit: mox verò templi fores vel ſacerdotes ipſi, vel alÿ, quibus curæ ſit huius rei periculum facere, ſuo quiſque obſignant annulo: poſtero verò die agnitis ſignis ingreſſi, vini plenas*

Pauſan. ibid.

plenas reperiunt lagenas. Quod Architriclini hydriis diabolus vel prælusit, vel pòſt æmulatus eſt.

Quòd Plinij locum corrigis, & pro tuo captu explicas, non eſt quòd hinc laureolam ſperes. Nam *Dios tecnoſia* iam antè Dalechampius correxerat. Et iam olim Hermolaus Barbarus, ipſis renaſcẽtibus litteris monuit, in quibuſdam exemplaribus inueniſſe ſe *Dios tecoſia*, quaſi Διὸς τέκνωσις, hoc eſt, Iouis partio & Lucina, quoniam Liberum Patrem, in cuius templo fons ille fuerat, femore Iouis editum fabulę demõſtrant. Quòd ſi ea lectio proba, non tamen quadrat tua interpretatio, quaſi fons ille in Liberi memoriã ita ſit dictus, quòd Liber ibi à Ioue genitus. Nec enim vlla hiſtoria Liberum ibi editum aſſerit, & Διὸς τέκνωσις, ipſius potiùs Iouis natalis eſt, non Liberi, vt Athenæi locus à te allatus manifeſtè euincit. Nec mirum Andrios Iouis ſibi τεκνώσια ſeu natalia arrogaſſe; cùm ab omni æuo gentes omnes Iouis ſibi incunabula vindicarint. Audi Euſebium: Φοινίκων οἱ πρῶτοι θεολόγοι, τὸν Δία, παῖδα Κρόνου, θνητὸν ἀπὸ θνητοῦ γενόμενον, ἄνδρα Φοίνικα τὸ γένος ἀπεμνημόνευον. Αἰγύπτιοι δὲ ἐξοικειούμενοι τὸν ἄνδρα, θνητὸν πάλιν αὐτὸν ὁμολογοῦσι κατὰ τοῦτό γε Φοίνιξιν ὁμοφωνοῦντες. ἀλλὰ καὶ Κρῆτες τάφον τοῦ Διὸς παρ' ἑαυτοῖς δεικνύντες, ξένοι ἂν εἶεν τῆς αὐτῆς μαρ- Euſeb. l. 3. Præparat. Euãg. c. 3.

μάρτυρες. καὶ Α᾿τλάντιοι δὲ, καὶ πάντες οἱ περὶ τούτου δεδηλωμένοι κατ᾿ οἰκείαν ἱστορίαν ἐξοικειούμενοι τὸν Δία, πάντες ὁμοῦ θνητὸν ἀπεφήναντο. *Vetuſtiſſimi Phœnicum Theologi Iouem Saturni filium, mortalem ex mortali, & ex Phœniciâ originem traxiſſe affirmabãt. Hæc eadem Aegyptij numquam negarunt, præterquam quòd ab Aegypto fuiſſe oriundum contendũt. Cretenſes quoque ſuum fuiſſe Iouem aſſerentes, ſepulchrum eius magnificè conſtructum, apud ſe oſtendunt. Atlantij enim, & ceteri omnes qui apud ſe Iouem natum fuiſſe aſſerunt, mortalem numquam negarunt.*

Non diſpliceat fortè alicui Pintiani lectio, qui è duobus ſuis manuſcriptis, Toletano & Salmanticenſi, citat, *Dies Theodoſia vocatur.* Cui conſpirat ms. noſter Antuerpienſis, niſi quòd habeat *Theodeſia* pro *Theodoſia*. Aſſerit igitur, eâ lectione receptâ, Plinius, diem illũ Nonarum Ianuariarũ, quo tam largiter Dei dono vinum inundabat, dictũ *Theodoſia.* Et quidem Heſychio Θεοδόσια, ὑπὸ θεοῦ δεδομένα. *Theodoſia, quæ à Deo donantur.* Sic apud eumdem Θεοξένια, κοινὴ ἑορτὴ πᾶσι τοῖς θεοῖς. *Toheoxenia, cõmunis omnibus Diis ſolemnitas.* Et apud Pauſaniam Achaicis *Theoxenia* ludi in honorem Apollinis Theoxenij. Sic Heſychio Θεοίνια, θυσία Διονύσου Α᾿θήνησι· καὶ θεὸς Θεοίνιος, Διόνυσος. *Theœnia, ſacrificium Bacchi apud*

Heſych. Lexic.

Heſych. Lexic.

apud Athenienſes:& Deus Theænius, Bacchus. Suidæ Θεοίνια. Τὰ κατὰ δήμου Διονύσια, Θεοίνια ἐλέγοντο· ἐν οἷς οἱ γεννῆται ἀπέθυον. τὸν γὰρ Διόνυσον Θέοινον ἔλεγον. *Theænia, ſingulorum municipiorum Bacchanalia ſic dicebantur, in quibus Curiales ſacrificabunt. Nam Bacchum* Θέοινον, *id eſt, Vini-deum vocant.* Suid. Lex.

Quia tamen duo manuſcripti, quibus vtor, quorum alter vetuſtiſſimus & præſtantiſſimus, à D. Caucio Canonico Vltraiectenſi mihi perbenignè communicatus, conſtanter *Dies Theodeſia* præferũt, ſuſpicari quis poſſit, eo die feſtum agi in memoriam vincti Bacchi, quaſi Θεοδήσια vel Θεοδέσια. De quâ Bacchi vinctione habes apud Stephanum de Vrbibus in Δαμασκὸς, vbi Aſcus cum Lycurgo dicitur δήσας τὸν Διόνυσον, *vinciens ſeu ligans Bacchum.* & apud Iulium Firmicum de errore prof. rel. Nec mirum Bacchi vincti memoriam agi, cùm apud eumdem Firmicũ Bacchi à Titanibus diſcerpti annuum ſacrum trieterica conſecratione celebretur. Steph. de Vrb. Iul. Fir. de err. prof. rel.

Quamquam, ne quid diſſimulem, *Dies Theodeſia* iungitur in vtroque meo manuſcripto cum ſequenti ſententiâ, cuius coniunctionis etiam Hermolaus Barbarus monuit. Atque ita epitheton Stygis eſſe poſſit *δυσθεοδήσια, dyſtheodeſia,* quod poſteà deprauatũ ſit in *Dies Theodeſia*, vt tota Plinij ſen-

tentia ita concipiatur: *In Andro inſulâ, templo Liberi Patris, fontem Nonis Ianuariis ſemper vini ſapore fluere, Mutianus ter Cos. credit. Dyſtheodeſia vocatur iuxta Nonacrim Arcadia Styx, nec odore differens nec colore, epota illicò necat.* Certè δυσθέας, *impios & periuros*, aqua Stygis eſt δήσας *ligans*. Meminit Heſiodus in Theogoniâ, vbi periuros veterno obligari, ſi ex Styge biberint, canit:

Hesiod. Theog.

Ἣ δὲ μὲν ἐκ πέτρης προρέει, μέγα πῆμα θεοῖσιν.
Ὅς κεν τὴν ἐπίορκον ἀπολείψας ἐπομόσσῃ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
Κεῖται νήϋτμος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτόν·
Οὐδέ ποτ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἆσσον
Βρώσιος, ἀλλά τε κεῖται* ἀνάπνευστος καὶ ἄναυδος,
Στρωτοῖς ἐν λεχέεσσι, κακὸν δ' ἐπὶ κῶμα καλύπτει.

Supplicium Superis de petrâ profluit vna,
Quam ſi quis Diuûm ſuperorum peieret, horum
Queis domus incolitur præcelſa niualis Olympi,
Bis ſenos iacet infelix ex ordine menſes,
Nectare & ambroſiâ ſimul abſtinet; inq́ grabato
Non ſpirãs mutuſq́ iacet, vinctuſq́ veterno.

Atque hæc obiter dicta ſunto de Plinianæ lectionis varietate, ſi quis fortè vel melioribus adiutus libris, vel ingenij dexteritate veritа-

ritatem aliquando eruat. Ego cuiuſque criſi non valdè fidendum iudico, & timidè hanc coniecturam propono. Maior mihi fides incorruptis libris.

Casavbonvs. Malè etiam in hoc album refertur Lynceſtis aqua, Vitruuio, Sotioni, & aliis antiquiſſimis Græcorum ſcriptoribus commemorata. Adde, quòd licet illi Tertullianus vinoſam venam attribuat; & cùm ipſe aduerſus Valentinianos, tum etiam Plinius, ſcribant ebrios effeciſſe; Græci tamen illam aquam inter ὀξιζούσας, & Latini inter acidulas referunt, quo ſapore aquas à vinoſis diſtinguunt iidem. Et iam olim multis locis venas eiuſmodi fuiſſe obſeruatas, oſtendunt iſta Vitruuij: *Item ſunt nonnullæ acidæ venæ fontium, vt in Lynceſto; & in Italiâ Virena, Campana Teano, aliiſq; locis pluribus.* Vitru.l.8. c.3.

Rosvveydvs. Quid hîc dicam? Vel ipſa Baronij verba adduxiſſe, te refutaſſe eſt.
„ Meminit inſuper Tertullianus, ait Baro- Tertull. lib. de Anima, c. 50.
„ nius, de Lynceſtis quoque in Macedoniâ ve-
„ nâ vinoſâ, ſed diuerſâ ab aliis nuper dictis,
„ quippe quæ aceti potiùs quàm vini ſaporem
„ redderet: de quâ Plinius: *Lynceſtis aqua, quæ* Plin. lib. 2. cap. 103.
„ *vocatur acidula, & vini modo temulentos facit*. Viden' vt Baronius manifeſtè Lynceſtem aquam inter acidulas ſeu ὀξιζούσας refert,

fert, & à fontibus vinoſis, Epiphanio Plinioque memoratis, ſeiungit? Et ſanè veteres, qui Lynceſti meminêre, vini illi quidem proprietatem tribuunt quoad inebriationem, non verò quoad vini ſaporem. Ouidius Metamorphoſi:

Ouid. Metamorph. 15.

Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.

Seneca l. 3. c. 20 qq. natur.

Quæ ex Ouidio citata etiam apud Senecam habes: Non vinum bibit, qui Lynceſtem aquam bibit: non enim merum vinum eſt, nam differt ſapore: haud aliter tamen Lynceſtis potor titubabit, ac ſi merum bibiſſet vinum. De eiuſdem Lynceſti aquâ, quam ipſe per Macedoniam deſignat, intelligendus Val. Maximus: *Ne ipſa quidem omnis bona malaq́; naturæ fecunda artifex natura rationem rerum reddiderit, quare alteram in Macedoniâ, alteram in Caleno agro aquam proprietatem vini, quâ homines inebrientur, poſſidere voluerit.* Tertullianus aduerſus Valétinianos: *Vt & Lynceſtarum inde* (aqua) *defluxerit, quæ ebrios efficit.* Idem libro de Animâ: *Legimus quidem pleraque aquarum genera miranda. Sed aut ebrioſos reddit Lynceſtarum vena vinoſa, aut lymphaticos efficit Colopha-*

Val. Max. l. 1. c. 8.

Tertull. contra Valent. c. 15. Idem lib. de Animâ, c. 50.

Colophonis ſcaturigo dæmonica, aut Alexandro accidit Nonacris Arcadiæ venenata. Vinoſam dicit Tertullianus Lynceſtis aquam, non ratione ſaporis, quem acidum potiùs auctores omnes ei tribuunt; ſed quòd vim habeat temulentiam inducendi. Lynceſti quoque vt aciduli & temulentiam inducentis meminit Theopompus: Ἐν Λυγκήστῳ φησὶ πηγὴν εἶναι τῇ μὲν γεύσει ὀξίζουσαν, τοὺς τε πίνοντας μεθύσκεσθαι. *In Lynceſto fontem eſſe aiunt ſapore quidem acidulum, ſed qui potantes tamen inebriet.* Similis virtutis & alibi meminit idem Theopompus: Θεόπομπος δέ φησι περὶ τὸν Ἐργάνην ποταμὸν ὀξὺ εἶναι ὕδωρ, καὶ τοὺς πίνοντας αὐτὸ μεθύσκεσθαι, καθὰ καὶ τοὺς τὸν οἶνον. *Theopompus ſcribit, iuxta fluuium Erganem, acidam aquam eſſe, quæ perinde ac vinum temulentos reddit.* Et ipſe Athenæus: Πολλαχοῦ δ' εἰσὶ κρῆναι αἱ μὲν ποτιμώτεραι, καὶ οἰνοδέστεραι, ὥς ἡ περὶ Παφλαγονίαν, πρὸς ἣν φησὶ τοὺς ἐγκωρίους ὑποπίνειν προσιόντας. *Multis in regionibus aqua fontium potui gratior eſt, quia vinoſior, ſicut eius quæ in Paphlagoniâ, vt aiunt, indigenas ad bibendum confluentes inebriat.*

Theopōp. apud Ath. lib. 2.

Athen. lib. 2.

Atque hæc de vinoſis fontibus nunc ſatis dicta ſunto, vt recta Baronij mens, praua Caſauboni animaduerſio, nec Baronium nec veteres auctores intelligētis, eluceſceret.

TABV-

TABVLA V.

An Hieronymus à Romano Pontifice ducatum fidei petat, quia ipſe Preſbyter erat Romanus? Petit, quia Romæ Cathedra Petri, quia Romæ fides Apoſtolico ore laudata, quia Romæ fides incorrupta. Varia Caſauboni errata, & ineptiæ Grammaticæ. Philoſophiæ eius inſigne ſpecimen.

Exerc. 16. cap. 136.

CASAVBONVS. Veniamus ad tertium Hieronymi locum ex epiſtolâ ad Damaſum: *Petri ſucceſſori qui non communicat, Chriſti non eſt, ſed Antichriſti*. In ſummâ Orientis perturbatione, quum pleraſque Arianiſmus occupaſſet, venit in Syriam Hieronymus. Paullò pòſt Eccleſiæ Antiochenæ Antiſtites (illi Eccleſiæ tres præerant eo tempore, Paulinus, Meletius, Vitalis: duo priores, orthodoxi; tertius, Apollinaris ſectator:) ab eo exegerunt trium hypoſtaſeων confeſſionem. Erat adhuc illa vox noua, & propter nouitatem multis ſuſpecta. Itaque pium virum ſuſpicio inceſſit, latère aliquid fraudis: *Nouellum*, inquit, *à me homine Romano nomen exigitur*. In tantâ dubitatione Damaſum Pontificem Romanum conſulit Hieronymus: & meritò. Nam quem potiùs conſu-

conſuleret,homo præſertim Latinæ linguæ, & Preſbyter Romanus?

Ros VVEYDVS. Quam tu hîc nubem Romanæ fidei, veritati prætendis Romanæ? Diſſidebat opinionibus Oriens, & dubius hærebat Hieronymus, quam ex iis amplecteretur. Quid in hac perplexitate Hieronymus? ad Cathedram confugit Petri, Petri conſulit ſucceſſorem, Romanum adit Antiſtitem. Sed cur inter tot Antiſtites vnum adit Romanum? Quia, inquis Caſaubone, Hieronymus *Presbyter erat Romanus*. Imò verò Romanus Preſbyter fuit numquam;& cùm iam Romæ ante profectionem in Syriam ageret,ne Preſbyter quidẽ erat. Vtriuſque rei non alium teſtem producam, quàm ipſum Hieronymum, vt intelligas quàm parum penſiculatè Hieronymum legeris, & quàm ſedula tibi Nouatori cura ſit nouas cauſſas, cur Romanum Hieronymus adierit Pontificem,fingendi,& poſteris perſuadẽdi.

Latitabat Hieronymus,poſtquam iam in Syriâ monachi tyrocinium egerat, in ſuo Bethleëmitico monaſterio, non redactus in ordinem Preſbyterij Ieroſolymitani, atque ita tredecim ibi annos vixerat. Intereà Ioannes Ieroſolymorum Epiſcopus Origeniſtis viſus fuit fauere: ob hanc cauſſam ab eo diſſidebat Hieronymus. Cauſſatus eſt Ioannes,

non

non fidei cauſsâ diſſidere Hieronymum, ſed ordinationis; quòd cum quibuſdam ſociis nollet Eccleſię ſubiici Ieroſolymitanæ. Tuetur ſe Hieronymus, non eſſe ſe Preſbyterum Ieroſolimytanæ, ſed Antiochenæ Eccleſiæ. Quòd ſi de Pauliniano fratre ſuo ſermo ſit, & ipſum alterius Eccleſię eſſe Preſbyterum. *Sin autem* (ait Hieronymus) *de Pauliniano tibi ſermo eſt: vides eum Epiſcopo ſuo eſſe ſubiectum, verſari Cypri, ad viſitationem noſtram interdum venire, non vt tuum, ſed vt alienum; eius videlicet, à quo ordinatus eſt. Quòd ſi hic etiam eſſe voluerit, & in exilio noſtro quietus in ſolitudine viuere: quid tibi debet, niſi honorem, quem omnibus debemus Epiſcopis: Fac à te ordinatum: idem ab eo audies, quod à me, miſello homine, ſanctæ memoriæ Epiſcopus Paulinus audiuit: Num rogaui te vt ordinarer?* Habes igitur, in fidei controuerſis non Romam conſuluiſſe Hieronymum, quia Preſbyter eius Eccleſiæ tunc erat, cùm ordinatione fuerit Antiochenus, nulli tamen certę Eccleſiæ aſtrictus.

Hieron. aduerſ. errores Ioan. Ieroſolym. epiſt. 61. ad Pam.

Iam verò ne Preſbyterum quidem tunc fuiſſe Hieronymum, cùm è Syriâ ad Damaſum ſcriberet, vel inde colligi poteſt, quòd Româ poſt Baptiſmum recedens, vbi non optimè vixerat, vt ipſe teſtatur, ad eremum ſe Syriæ receperit, & voluntario ſe carcere damna-

damnauerit: *Et quia*, inquit, *pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine diſterminat.* Et ſequenti epiſtolâ: *Ego Chriſti veſtem in Romanâ vrbe ſuſcipiens, nunc Barbaro Syriæ limite teneor. Et ne putes alterius hanc de me fuiſſe ſententiam, quid mererer ipſe conſtitui.* Et epiſtolâ præcedenti cauſſam exprimens, cur Romam de fide conſulat, ait, *Inde olim Chriſti veſtimẽta ſuſcepi*, expreſſurus vtique, ſi Romanæ Eccleſiæ Preſbyter fuiſſet, Romanum ſuum Preſbyteratũ. Accedit, quòd ipſe Hieronymus, dum Românam in Syriam venit, triplici capite diſtrictam Antiochenam inuenit Eccleſiam, ita vt quiſque Hieronymum ſibi adſciſcere ſatageret; *in tres*, inquit, *partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat.* Sed nulli parti communicauit Hieronymus, priuſquam à Damaſo, cui communicandum eſſet, doceretur. doctus igitur à Damaſo communicauit Paulino, & ab eo poſteà Preſbyteratu vel inuitus, vel nulli certè ſe Eccleſiæ aſtringens, initiatus eſt.

Hieron. ep. 57. ad Damaſum.

Idem ep. 58. ad Damaſum.

Ibidem.

Quid, quòd ipſe ſe monachum iam antè fuiſſe, quàm ordinaretur, diſertè aſſerit? vt nulla ſuſpicio eſſe poſſit, iam Preſbyterio inſignem ad eremum acceſſiſſe. Nam cùm à Paulino Antiochiæ Epiſcopo ordinibus initiandus eſſet, proteſtatus eſt, monachi profeſſio-

feſſionem ſe nolle deſerere, ſęcularibus nolle implicari negotiis; ita ſe ordinationem admittere, ne tamen ſæculo redderetur. Quem Paulinum, dum ipſe vrget fortè Hieronymum, vt in Eccleſiâ Antiochenâ Preſbyterij munere fungeretur, ita alloquitur Hieronymus: *Num rogaui te, vt ordinarer? Si ſic Presbyterium tribuis, vt monachum nobis non auferas: tu videris de iudicio tuo. Sin autem ſub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod ſæculum dereliqui: ego habeo quod ſemper habui: nullum diſpendium in ordinatione paſſus es.* Non igitur in fidei dubio Romanum Pontificem conſuluit Hieronymus, quòd ipſe *Presbyter Romanus* eſſet, cùm eo tempore ne quidem Preſbyter, multò minùs Romanus eſſet.

Hieron. aduerſ. errores Ioan. Ieroſol. ep. 61. ad Pam.

Quam igitur cauſſam huius conſultationis dicemus, cùm tam procul in Syriâ abeſſet Româ Hieronymus? quem *nec vaſtitas*, vt ipſe ait, *elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum, à pretioſæ margaritæ potuit inquiſitione prohibere?* Audiamus ipſum Hieronymum: plurimùm enim hîc *οἴκοθεν μάρτυς* valet, ne fictionibus locus detur: *Quoniam vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit, & Chriſti vineam exterminant vulpes; vt*

Hieron. ep. 57.

Idem ep. 57.

Ioan. 19.

Cant. 2.

vt inter lacus contritos, qui aquam non ha- Ierem.2.
bent, difficile, vbi fons ſignatus, & hortus ille Cant.4.
concluſus ſit, poßit intelligi: ideò mihi cathe-
dram Petri, & fidem Apoſtolico ore lauda-
tam, cenſui conſulẽdam, inde nunc meæ animæ
poſtulans cibum, vnde olim Chriſti veſtimen-
ta ſuſcepi, &c. *Vbicumque fuerit corpus, illuc* Luc.17.
congregabuntur & aquilæ. Profligato à ſobole
malâ patrimonio, apud vos ſolos incorrupta
patrum ſeruatur hereditas. Ibi ceſpite terra
fecundo, Dominici ſeminis puritatem centeno
fructu refert: hîc obruta ſulcis frumenta in lo-
lium auenasq́ degenerant. Nunc in Occiden- Iſa.14.
te ſol Iuſtitiæ oritur: in Oriente autem Luci-
fer ille, qui ceciderat, ſupra ſidera poſuit thro-
num ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, Matth 5.
vos aurea vaſa & argentea: hîc teſtacea vaſa
vel lignea, virgam ferream & æternum oppe-
riuntur incendium.

CASAVBONVS. Ait Hieronymus, *Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ*: Epiſcopos Occidentis intelligit, inter quos Damaſus eminebat. Non ſolum autem Damaſum intellectum fuiſſe ab Hieronymo, declarant pręcedentia verba: *Nunc in Occidente ſol Iuſtitiæ oritur*: quæ de omnibus Occidentis Epiſcopis orthodoxis neceſſariò accipi debent, non de vno Damaſo; alioquin dixiſſet potiùs, *in vrbe Româ*, quàm *in Occidente*: & multò ma-

giſ ſequentia verba id ſuadent: *Vos aurea vaſa & argentea: hîc teſtacea vaſa vel lignea.* Sicut dubitari non poteſt, quin vaſa teſtacea & lignea ſint PrępoſitiEccleſiarũ Orientis: ſic certum eſt, vaſa aurea & argentea eſſe Præpoſitos Eccleſiarum Occidentis, nõ Damaſum dumtaxat: de quo ſolo ſi ſenſiſſet, cur illum *vaſa* potiùs quàm *vas* dixiſſet? Sic enim Paulus ipſe *vas electionis* appellatur.

ROSVVEYDVS. Argutari, ineptire in re manifeſtâ non lubet. Ad vnum Damaſum ſcribit, ab vno Damaſo ſubſidium petit, ab Occidente lucem exſpectat. Cur, quæſo, quia Occidentis meminit, omnes vis Occidentis Epiſcopos orthodoxos intelligi? Vide quî alibi, cùm Occidentis, cùm Ægypti meminit, vnum tamen Damaſum Romanum, vnum Petrum Alexandrinum intelligit Antiſtitem. Fidei ſuæ rationẽ Marco Celedenſi Preſbytero reddens, ait: *Si eis placet, hæreticum me cum Occidente, hæreticũ cum Aegypto, hoc eſt cum Damaſo Petroq; condemnẽt.* Quin hîc pariter gloſſam appingis; quia vnũ Damaſum, vnum Petrum exprimit, debuiſſe potiùs dicere, cum *vrbe Româ*, item, *cum Alexandriâ?* Pudet pigetq; harum ineptiarum.

Hieron. ep. 77.

Iam verò de *vaſis* quòd addis, egregium te Grammaticum præſtas, vt nullam tibi iniuriam fecerit noſter Eudæmon Ioannes, qui

qui te hoc titulo ornauit. Sed intereà Rhetoribus ridendum te propinas. Noſti ſolemne illud: *Oratores viſi ſumus*. Etenim ſiue per *Occidentem* & *vaſa* omnes Occidentis Catholicos Epiſcopos, an vnum intelligas Damaſum, Occidentis caput, nihil ad cauſſam tuam facit. Certum eſt, Hieronymum totâ hac epiſtolâ laudare Damaſum, extollere Romanam Eccleſiam, Româ conſilium, à Damaſo fidei rationem petere. Satin' clara quæ ſequuntur? *A Sacerdote victimam ſalutis, à paſtore præſidium ouis flagito*: & ne diues paſtor ouem, vt de ſe ait ep. LVIII. morbidam contemnat, addit: *Faceſſat inuidia, Romani culminis cedat ambitio: cum ſucceſſore Piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor*. Pergit clariùs Romanam Eccleſiam deſcribere: *Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri, communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arcâ Noë non fuerit, peribit regnante diluuio.* Quis hîc ſanus dubitabit, Hieronymum Romam confugere, Cathedræ Petri communione conſociari, quia ſciebat ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam? Sed hîc iterùm ad nænias ſuas confugit Grammaticus.

Hieron. ep. 57.

Idẽ ep. 58.

Idẽ ep. 57.

CASAVBONVS. Opponit Hieronymus

mus hæc duo inter ſe, quod ſummopere notari debet, *ſequi*, &, *communione conſociari*. Sequimur, quos agnoſcimus magiſtros, & à quorum auctoritate fidem ſcimus pendere: quod ius vni Chriſto proprium eſt, excluſis omnibus, nemine mortalium excepto. Nam ipſi Apoſtoli non ſuam doctrinam prædicarunt, ſed quam acceperant à Chriſto, vt ait Paulus; & ſe miniſtros geſſerunt, nō auctores fidei. Obſeruatu digna eſt locutio Hieronymi: *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequor.* Quid ais vir magne? Tu ſolum Chriſtum primum ſequeris? & hoc audes ad Romanum Papam ſcribere? Ignorabas videlicet poteſtatem huius Vice-Dei, *cuius eſt vnius nomen in terris*, ait Hildebrandus dictatu decimo, qui in fide errare non poteſt. *Quia Romana Eccleſia numquam errauit, nec in perpetuum, Scripturâ teſtante, errabit*, teſte eodem Hildebrando, ſententiâ XXI. qui eſt ſolus Rex & Imperator Eccleſiæ, ac propterea *ſolus poteſt imperialibus vti inſignis*; docente eodem, ſententiâ VIII. Húnccine Monarcham Eccleſiæ dedignabitur aliquis ſequi primum? & tamen iſtud de ſe ſcribit Hieronymus ſine ambagibus, idque in epiſtolâ ad Papam.

ROSVVEYDVS. Ergóne rurſus tuas, Grammatice, ſectabimur ineptias? Vide nouam

uam rationem concertandi. Vicimus hactenus Hieronymi ſenſu ac ſententiâ, nunc ad formulam & phraſim itur, iam & eâ quoque vincendum eſt. *Sequimur*, inquit Caſaubonus, *quos agnoſcimus magiſtros, & à quorum auctoritate ſcimus fidem pendere: quod ius vni Chriſto proprium, excluſis omnibus, nemine mortalium excepto.* Ex ore tuo iudicet te orbis vniuerſus, nouellæ conditor Grammaticæ, nouellæ auctor Theologiæ. Ipſum Hieronymum hac ipſâ, quam excutimus, epiſtolâ loquentem audi & ſequere: *Collegas tuos Ægyptios confeſſores* SEQVOR, *& ſub onerariis nauibus parua nauicula deliteſco.* Hieron. ep. 57.

Ambroſius lib. III. de Sacram. cap. I. *In omnibus* SEQVI *cupio Eccleſiam Romanam.* Ambr. l. 3. de Sacr. c. I.

Theodoretus epiſtolâ ad Leonem Papam: *Ego autem Apoſtolicæ veſtræ Sedis exſpecto ſententiam: & ſupplico, & obſecro veſtram Sanctitatem, vt mihi appellanti iuſtum veſtrum & rectum iudicium, opem ferat, & iubear ad vos accurrere, & oſtendere meam doctrinam, veſtigia Apoſtolica* SEQVENTEM. Theodoret. ep. 113

Idem epiſtolâ ad Dioſcorum Epiſcopum Alexandriæ: *Sanctorum Patrum veſtigia* SECVTVS *prompto ſum animo, & precibus incumbo, & Euangelicam doctrinam, quam ſummatim tradiderunt, qui in Nicæâ Bithyniæ conuenerunt ſanctiſſimi Patres, tueri & conſer-* Idem ep. 83.

nare ſtudeo integram. Piget conſectari voculas. Vnus ſibi ſufficit Hieronymus: qui in Syriâ exiſtens inter diſcrepantes de Trinitate ſententias, Christum quidem ſequens, & etiam tum Romanę Cathedræ conſociatus, quærit à Damaſo, quam ſententiam eligere debeat: & dum reſponſum exſpectat, ait ſe intereà SEQVI *confeſſores Aegyptios*. Quid hîc quæſo SEQVI? Non Ægyptiorum confeſſorum exemplo ſanam doctrinam amplecti; in eam ſententiam ire, in quam ipſi Romanæ Eccleſiæ magiſterio & auctoritate abibant?

Omnes, quotquot toto orbe ſunt diuerſæ opinionis & ſectæ hæretici, Chriſtum ſe ſequi, eius ſe veſtigia legere clamitant. Accedat ex nouo orbe gentilis quiſpiam, tenuibus quibuſdam diuini luminis igniculis excitatus, rogetque quem fidei auctorem ſequi debeat? vnanimi voce, Chriſtum, dicent omnes, dicent ſinguli. Sed vbi verum Chriſtum ille inueniet, vbi inueſtigabit? Ad Scripturas ibit? non eas intelliget. Sequetur ductores hæreticos? ducent eum ad Chriſtum, non Chriſtum. Quid hîc faciet homo dubius, homo perplexus? Primo hoc principio poſito, quod plerique omnes admittunt, ſuper Petrum fundatã Eccleſiam, Cathedram Petri inquiret, & eam ductante antiquitate

totâ,

totâ, Romæ inueniet. Sequetur igitur totam prȩeuntem antiquitatem, ſequetur Romam, & Chriſtum ſequetur. Profectò ſi cuiuſque captui relinquitur ſequi Chriſtum, iam tot Chriſtos habebis, quot capita. Sequamur igitur cum Hieronymo, cum Ambroſio, cum Theodoreto, imò cum totâ antiquitate Romanam Eccleſiam, & indubiè preſſis veſtigiis Chriſtum ſequemur.

Atque hactenus de Grammaticâ tuâ ratione. Videamus nunc Philoſophiam tuam, an mineruali tuo ſuus fructus reſpondeat, an otioſus ſederis, & ſcamnum fruſtrà triueris. *Opponit*, inquit, *Hieronymus hæc duo inter ſe, quod ſummopere notari debet*, SEQVI *&* COMMVNIONE SOCIARI. Dic ſodes, quo oppoſitionis genere hæc opponuntur? Conſule tuum Ariſtotelem, qui ex tuâ Bibliothecâ dicitur accuratior (credo γραμματικότερος) prodiiſſe. Hic in Poſtprædicamentis quattuor oppoſitorũ genera ponit. Ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. vel vt lib. v. cap. x. Metaphyſ. habet, τὰ πρός τι, τ᾽ ἀναντία, στέρησις καὶ ἕξις, ἀντίφασις: quæ verbis ſuis ſchola Dialecticorum vocat: *Relatiua, Contraria, Priuatiua, Contradictoria*. Tu hîc omnem tuam, ſi quȩ vmquam in te fuit, Philoſophiam aduoca, & tua oppoſita ad aliquod horum gene-

Ariſt. Categor. c. 11

Idem Metaph. l. 5. c. 10.

rum reducas, & Philoſophus mihi eris. Sed hoc tuo oppoſitorum genere, Rami Dialecticam ſi auxeris, næ tu Caluinianæ doctrinæ fructum feres vel maximum.

Quòd ſi nondum ſenſus Hieronymi liquet, excutiamus eum accuratiùs, & verba eius ſequentia appendamus. Sequebatur in omnibus Chriſtum Hieronymus, vt & omnes Pontifices & veri Catholici; ſed ortâ quæſtione de vnâ an tribus hypoſtaſibus, ſollicitatuſque ab Arianorum Antiochiæ Præſule tres hypoſtaſes prædicare; non habebat quem ſequeretur Chriſtum, qui nihil tale clarè expreſſerat, ſed nec Apoſtolicis id conſignatum erat litteris: *Nunc*, inquit, *prô dolor! poſt Nicænam fidem, poſt Alexandrinam, iuncto pariter Occidente decretum, trium hypoſtaſeωn ab Arianorum Præſule & Campenſibus, nouellum à me homine Romano nomen exigitur. Qui, quæſo, iſta Apoſtoli prodidêre? quis nouus magiſter gentium Paulus ſic docuit?* Quid hîc faciet Hieronymus? quem ſequetur, non Chriſto, non Apoſtolis præuiis? Vnum ſequitur, vnum ſequetur ſimili in re quiſque Catholicus Romanum Pontificem. *Diſcernite*, inquit Damaſo, *ſi placet, obſecro: non timebo tres hypoſtaſes dicere, ſi iubetis*. Et concludens cum vehementi obteſtatione, vt à Damaſo reſponſum impetret;

Hieron. ep. 57.

Idem ibid.

petret: *Quamobrem obteſtor Beatitudinē tuam per Crucifixum, mundi ſalutem, per homouſion Trinitatem, vt mihi epiſtolis tuis, ſiue tacendarum, ſiue dicendarum hypoſtaſeων detur auctoritas*. Non hîc totius Occidentis iudicium requirit Hieronymus, non Concilium conuocari flagitat; vnius illi Damaſi, vnius Romani ſufficit Pontificis auctoritas: adeò vt etiam poſt Nicænam Synodum, quæ nihil de tribus hypoſtaſibus definiuerat; antiquatoque Ægypti Occidentiſque decreto, quo Latinis libertas *perſonarum* nomine vtendi, Gręcis *hypoſtaſeων* concedebatur; ſi ita Pontifex iubeat, tres hypoſtaſes, Hieronymus homo Latinus, paratus ſit dicere.

Cùm verò vel reſcribere diſtuliſſet Damaſus, vel errore baiulorum non perueniſſent ad Hieronymum Damaſi litteræ, & in tres partes ſciſſa Eccleſia Antiochena, ad ſe quæque rapere Hieronymum feſtinaret, in triuio conſtitutus exclamat: *Si quis* CATHEDRÆ PETRI *iungitur, meus eſt.* Hieron. ep. 58.

Sed obtendebant ſingularum partium Antiſtites, Romanę Cathedrę nomen. Adeò ſemper Oriens Occîdentem adorauit, Antiochia Romam ſuſpexit: etiam hæreſis Romanæ Eccleſiæ nomen vel affectauit, vel æmulata eſt. Quid hîc Hieronymus? *Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere ſe dicunt.* Idem ibidem.

cunt. Poſſem credere, ſi hoc vnus aſſereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Quid intereà Hieronymus? quid? *Ego interim clamito, ſi quis* CATHEDRÆ PETRI *iungitur, meus eſt.*

Atque hac ipsâ iteratâ ſcriptione, vt litteras à Damaſo eliciat, ingeminat preces, obteſtationem intendit: *Obteſtor Beatitudinem tuam per crucem Domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus, per paſſionem Chriſti, vt qui Apoſtolos honore ſequeris, ſequaris & merito. Ita in ſolio cum Duodecim iudicaturus ſedeas, ita te alius ſenem cum Petro cingat, ita municipatum cæli cum Paulo conſequaris; vt mihi litteris tuis, apud quem in Syriâ debeam communicare, ſignifices: noli deſpicere animam pro quâ Chriſtus mortuus eſt.* Audíſne æſtuantem Hieronymum, ne cui temerè in Syriâ ſine Romani Pontificis iuſſu communicet? Verebatur ſanè, ne Chriſtum non ſequeretur, ne Chriſto excideret, niſi Romani Pontificis Sedi quàm arctiſſimè adhæſiſſet.

Hieron. ep. 58.

Et verò quis non miretur, D. Hieronymum peracri præditum ingenio, linguarum peritiâ inſtructum, multiiugâ eruditione celebrem, ipſo haud dubie Damaſo doctiorem (quippe quem Damaſus tot Scripturarum quæſtionibus compulſarit, & à quo tot elicuit reſponſa; adeò vt ipſe Hieronymus os, calamuſque Damaſi dici poſſet) quis, inquam,

inquam, non miretur, cùm de fidei iudicio agitur, Hieronymum recurrere ad Damaſum, & omne illi iudicium tribuere, omne ſibi præiudicium derogare? Etiam Damaſum monens, Damaſum inſtruens, eius tamen ſe ſubdit iudicio: *Si rectum putatis tres hypoſtaſes cum ſuis interpretationibus debere nos dicere, non negamus: ſed, mihi credite, venenum ſub melle latet.* Vides igitur, vt ab vnius Damaſi iudicio, ab vnius Damaſi auctoritate, quid ſequi debeat, pendeat Hieronymus. Hieron. ep. 58.

Mirum verò tam delicati te eſſe ſtomachi, qui VICE-DEVM, cùm à Pôtificiis tibi de Pontifice proponitur, concoquere non poſſis, cùm tamen ad hæc Criticorum ſcitamenta, cùm DEVS, cùm DIVI è Criticorum grege quipiám proponuntúr, minimè ſtomachus tuus nauſeet. Legiſtin' de Scaligero, amico tuo, ab amico Lipſio dictum? *Genus* DEORVM. An excidit illud, quod quidam è veſtris? Lipſ. ante Sat. Menipp. Heinſ. l. 1. eleg. 1.

Iam mihi Burdenos mēs eſt deducere DIVOS,
Haud capiunt tantos ſæcula noſtra DEOS.
O animæ, ô DIVVM *genus, Hunniadumq́ nepotes.*

Meminiſtin' poëtam ceciniſſe?

Scaliger ille DEVS, *qui multa emendat & auget.*

Et

Et tamen quis iſte Scaliger? Vt non omnino malùm eum fuiſſe Philologum negari non poſſit,cùm tamen toties Patroclianas ſellas, cùm Stercutios, cùm Cloacinas ſcripta eius oleant,facilè ipſe ſe prodit,ex quorum Deorum genere fuerit. Nulla intereà hîc Criticis nauſea oboritur, cùm oris tam impuri homo DEVS vocatur:mellea hęc nomenclatio, & ſeſamo ſparſa: at verò cùm Pontifex à quopiam VICE-DEVS dicitur, ſtatim mollicellis, delicatulis Criticis ſtomachus euertitur. O homines peruerſi iudicij, ſtomachi peruerſi!

Atque hac Talionis Retalioniſque tabulâ iam defungi poteram,cùm & CRASSAM IGNORANTIAM tuam in hiſtoriis, FRAVDEM in Philoſophicis & Grammaticis,omnium oculis,ni fallor,palàm expoſuerit. Sed quia dùplicem duplicis hiſtoriæ ignorationem tuam initio tabulæ huius prodis; cùm & Hieronymum in fidei dubio Romam vis confugiſſe, quia Preſbyter erat Romanus, quod ipſo auctore, ipſo teſte ibi refutauimus; & eumdem aſſeris, ad trium hypoſtaſeωn cōfeſſionem,ſollicitatum à tribus Epiſcopis, Meletio, Paulino, Vitale, id verò preſſiùs nunc examinandum venit: tum ad eorum quæ antè dicta ſunt lucem, tum vt ἀνιστορησία tua omnibus euadat manifeſtior.

Ac

Ac in primis meminiſſe oportuit, grauem olim Orientis inter & Occidentis Epiſcopos ortam fuiſſe contentionem, an in Trinitate tres hypoſtaſes, an verò tres perſonæ agnoſcendæ eſſent, quorum prius Orienti, poſterius Occidenti placuit. Ac tandem arbitro Athanaſio ita inter eos conuenit, vt cùm paria ſentirent, nominum tamen vſus vtrique parti liber remaneret. Rem clarè deſcribit Nazianzenus: Τῆς μιᾶς οὐσίας, καὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων λεγομένων μὲν ὑφ' ἡμῶν εὐσεβῶς· τὸ μὲν γὰρ τὴν φύσιν δηλοῖ τῆς θεότητος, τὸ δὲ τὰς τῶν τριῶν ἰδιότητας· νοουμένων δὲ καὶ παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς ὁμοίως, ἀλλ' οὐ δυναμένοις διὰ στενότητα τῆς παρ' αὐτοῖς γλώττης καὶ ὀνομάτων πενίαν, διελεῖν ἀπὸ τῆς οὐσίας τὴν ὑπόστασιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀντεισαγούσης τὰ πρόσωπα, ἵνα μὴ τρεῖς οὐσίαι παραδειχθῶσι, τί γίγνεται; ὡς λίαν γελοῖον καὶ ἐλεεινόν· πίστεως ἔδοξε διαφορὰ ἡ περὶ τὸν ἦχον σμικρολογία. εἶτα Σαβελλισμὸς ἐνταῦθα ἐπενοήθη τοῖς τρισὶ προσώποις, καὶ Ἀρειανισμὸς ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι, τὰ τῆς φιλονεικίας ἀναπλάσματα. εἶτα τί; προστιθεμένου μικροῦ τινος ἀεὶ τοῦ λυποῦντος, ὃ λυπηρὸν ἡ φιλονεικία ποιεῖ, κινδυνεύει συναπορραγῆναι ταῖς συλλαβαῖς τὰ πέρατα. ταῦτ' οὖν ὁρῶν καὶ ἀκούων ὁ μακάριος ἐκεῖνος, καὶ ὡς ἀληθῶς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ μέγας τῶν ψυχῶν οἰκονόμος, οὐκ ᾠήθη δεῖν περιιδεῖν τὸ ἄτοπον οὕτω καὶ ἄλογον τοῦ λόγου κατατομήν· τὸ δὲ παρ' ἑαυτοῦ φάρμακον ἐπάγει τῇ ἀρρω- Gregor. Naz. in encom. S. Athan. orat. 21.

ἀῤῥωστήματι. πῶς οὖν τοῦτο ποι[illegible]σκαλεσά-μενος ἀμφότερα τὰ μέρη οὕτω πράως καὶ φιλανθρώπως καὶ τὸν νοῦν τῶν λεγομένων ἀκριβῶς ἐξετάσας, ἐπειδὴ συμφρονοῦντας εὗρε καὶ οὐδὲν διεστῶτας κατὰ τὸν λόγον, τὰ ὀνόματα συγχωρήσας, συνδεῖ τοῖς πράγμασι. *Cùm eſſentia vna, & tres hypoſtaſes à nobis piè dicerentur, quòd alterum diuinitatis naturam, alterum perſonarum trium proprietates declaret, ac ſimili quidem modo apud Romanos intelligerentur; ceterùm ob linguæ illius anguſtiam verborúmque inopiam hypoſtaſim ab eſſentiâ diſtinguere non poſſent, eamq́; ob cauſſam in illius locum perſonarum induxiſſent nomen, ne tres ſubſtantias admittere viderentur: quid tandem contigit? Res profectò ridicula, vel potiùs miſeranda. Diuerſæ fidei ſpeciem præbuit leuis illa circa vocis ſonum contentio. Hîc deinde alij Sabellij errori adſtipulari viſi ſunt, quòd tres perſonas dicerent: alij Arij impietatem amplecti, quòd reiectis perſonis, tres hypoſtaſes nominarent: quorum vtrumque pertinax contendendi ſtudium effinxerat. Quid poſteà? Cùm parua, vt in contentione fieri ſolet, moleſtiæ cauſſa ſemper accederet, eò tandem res adducta eſt, vt periculum eſſet, ne orbis terrarum fines vnà cum ſyllabis à ſe inuicem diſtraherentur & abrumperentur. Quæ cùm beatus ille vir, & verè homo Dei, magnúſque animarum diſpenſator,*

oculis

oculis auribusq; perciperet, tam ſtultam & abſurdam Orthodoxæ fidei ſectionem diſsimulandam ac negligendam ſibi non putauit: verùm medicinam morbo quamprimùm infert. Quonam autem modo id facit? vtrâque parte leniter & humanè accerſitâ, verborumq; ſententiâ diligenter & accuratè perpensâ, poſteaquam concordes reperit, nec quantum ad doctrinam quidquam inter ſe diſsidentes: ita negotium tranſegit, vt nominum vſum ipſis concedens, rebus eos conſtringeret.

Sed non diu hæc ſtetit concordia. Cùm enim Ariani iunctis Semiarianis hypoſtaſeωs nomine abuterentur, & venenum ſuum hoc velut poculo propinarent, abhorruêre Latini cum quibuſdam Græcis ab hoc nomine, ac in primis Hieronymus & Paulinus.

Quod igitur aſſeris, *Eccleſiæ Antiochenæ Antiſtites ab eo* (Hieronymo) *exegerũt trium hypoſtaſeωn confeſsionem*, cum verâ hiſtoriâ ſtare non poteſt. Nam cùm tres, Baronium ſecutus, ſtatuas eodem tempore Antiochiæ Epiſcopos, Paulinum, Meletium & Vitalem; duos priores, Orthodoxos; tertium, Apollinaris ſectatorem: non rectè exiſtimas, tres hos Epiſcopos, ab Hieronymo trium hypoſtaſeωn exegiſſe confeſſionem. Imò verò ipſe Paulinus tres hypoſtaſes dicere refugiebat. Teſtis Acacius Berœënſis Epiſco-

Apud Cyrill. ep. 15. In Conc. Eph. parte 1. ep. 23. pus epiſtolâ ad Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum (leui memoriæ lapſu Cyrilli ad Acacium Baronius ad annum Chriſti ccclxxii. citat) Ὁ μακάριος Παυλῖνος ὁ ἐπίσκοπος παρῃτεῖτο τρεῖς ὑποστάσεις λέγειν ῥητῶς, δυνάμει δὲ ἀληθῶς ταῦτα φρονῶν, ταῦτα μετιών. ἠκολούθησε δὲ τοῖς Δυτικοῖς θεοφιλέσιν ἐπισκόποις, τῷ ἐστενῶσθαι τὴν Ῥωμαϊκὴν φωνὴν, καὶ μὴ δύνασθαι πρὸς τὴν ἡμετέραν τῶν Γραικῶν φράσιν, τρεῖς ὑποστάσεις λέγειν. *Beatus Paulinus Epiſcopus etſi tres hypoſtaſes palàm dicere recuſaret; re tamen & virtute ab eorum ſententiâ & fide, qui hoc profitebãtur, non recedebat. Sectabatur hic autem piiſſimos Occidentis Epiſcopos, proptereà quòd Romanæ linguæ anguſtia, ſicuti Græca phraſis, tres hypoſtaſes dicere commodè non ferat.* Exſtat Paulinianæ fidei coram

Epiphan. hær. 77. Athanaſio confeſſio apud Epiphanium: Ἐγὼ Παυλῖνος ὁ ἐπίσκοπος οὕτω φρονῶ, καθὼς παρέλαβον ἀπὸ τῶν Πατέρων, ὄντα καὶ ὑφεστῶτα Πατέρα τέλειον, καὶ ὑφεστῶτα Υἱὸν τέλειον, καὶ ὑφεστὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τέλειον. διὸ καὶ ἀποδέχομαι τὴν προγεγραμμένην ἑρμηνείαν περὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, καὶ τῆς μιᾶς ὑποστάσεως ἤτοι οὐσίας, καὶ τοὺς φρονοῦντας οὕτως. εὐσεβὲς γάρ ἐστι φρονεῖν καὶ ὁμολογεῖν τὴν Τριάδα, ἐν μιᾷ θεότητι. *Ego Paulinus Epiſcopus ſic ſentio, quemadmodum traditum accepi à Patribus, eſſe & ſubſiſtere Patrem perfectũ, & ſubſiſtere Filium perfectum,*

&

& iuſſiſtere ſpiritum ſanctum perfectum. Quapropter etiam recipio præſcriptam interpretationem de tribus hypoſtaſibus ſeu ſubſtantiis, & vnâ eſſentiâ, itemq́; eos, qui ſic ſentiunt. Pium eſt enim ſentire ac confiteri Trinitatem in vnâ Deitate. Vbi etſi Paulinus iuxta præſcriptam ab Athanaſio interpretationem tres hypoſtaſes admittat, palàm tamen nomine eo vti recuſauit, vt iam ex Acacio vidimus: nullo modo vt dici poſſit, Paulinum ab Hieronymo trium hypoſtaſεων confeſſionem exegiſſe.

Nec certiorem ipſo Hieronymo teſtem adducere poſſumus, vt intelligamus, qui ab eo trium hypoſtaſεων confeſſionem exegerint. Scribit igitur ad Damaſum: *Nunc igitur, prô dolor! poſt Nicænam fidem, poſt Alexandrinum iuncto pariter Occidente decretum, trium hypoſtaſεων ab Arianorum Præſule & Campenſibus nouellum à me homine Romano nomen exigitur.* Hieron. ep. 57. Et rurſus epiſtolâ ſequenti Arianos diſtinguit à tribus aliis Epiſcopis inter ſe diſſidentibus: *Ita* (ait) *me* Idē ep. 58. *inceſſabilis inimicus poſt tergum ſecutus eſt, vt maiora in ſolitudine bella nunc patiar. Hinc enim præſidijs fulta mundi Ariana rabies fremit; hinc in tres partes ſciſſa Eccleſia, ad ſe rapere me feſtinat.* Præcedenti quoque epiſtolâ Tarſenſes iungit Campenſibus, ab eo tres

Hieron. ep. 57. hypoſtaſes exigentibus: *Campenſes cum Tarſenſibus hæreticis copulati, nihil aliud ambiũt, quàm vt auctoritate cõmunionis veſtræ fulti, tres hypoſtaſes cum antiquo ſenſu prædicent.* Exegêre igitur ab Hieronymo trium hypoſtaſeων cõfeſſionem, non tres illi ſimul Epiſcopi, Meletius, Paulinus, Vitalis, vti perperàm aſſeruiſti, Caſaubone; ſed Arianorum Præſul cum Campenſibus & Tarſenſibus.

Sed quis ille hoc tempore Antiochię *Arianorum Præſul?* Vtique Euzoius, de quo Socrates: Socrat. l. 4. cap. 1. Τῶν δὲ κατὰ τὴν Ἀντιοχείαν Ἀρειανῶν, ἡγεῖτο Εὐζώϊος. *Arianorum, qui Antiochiæ erant, Epiſcopus fuit Euzoius.* Meminit eiuſdem idem Socrates, libro II. cap. XXXIV. & libro IV. cap. XXVIII. Theodoretus lib. III. cap. XXXI. Sozomenus lib. VI. cap. V. & XIX.

Marianus Victor. ad epiſt. 57. Hier. Qui porrò hi *Campenſes*, qui *Tarſenſes?* Marianus Victorius ad epiſtolam LVII. Hieronymi, exiſtimat *Campenſes* dictos à Campis Ciliciæ, quarum Ptolomæus mentionem facit; Campaſque eam partem Ciliciæ eſſe, quæ inflexo ſinus Iſſici littore, ad oram Syriæ, quæ vicina eſt Antiochiæ, deflectit: *Tarſenſes* verò à Tarſo Ciliciæ inſigni vrbe.

Baron. tom. 4. anno 372. Baronius verò tomo IV. ad annum Chriſti CCCLXXII. per *Campenſes* Meletianos intelligit, quòd pulſi Antiochiâ in cam-

pis

pis ſynaxes agerent. Sozomenus certè eos extra vrbem conueniſſe refert: Ἐπανελθὼν Μελέτιος ἐκ τῆς ὑπερορίας κεχωρισμένους εὑρὼν τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας ἰδίᾳ σὺν τούτοις ἔξω τῆς πόλεως ἐκκλησίαζεν· ὁ δὲ Παυλῖνος ἔνδον μετὰ τῶν οἰκείων. *Meletius ab exilio reuerſus, cùm ſuæ opinionis fautores ab aliis ſegregatos offendiſſet, ſeorſum cum his extra vrbem, Paulinus autem cum ſuis intra vrbem conuentus egit.* Et Nicetas Theſauri orthodoxi libro v. *Meletius extra portas ciuitatis ſynagogas ſeu conuenticula habuit, vſque ad impij Valentis Imperatoris tempora.* Inde à Valente in exilium miſſus, cùm poſt eius mortem à Gratiano reuocatus eſſet, reſtitit Paulinus, ne collega illi Antiochiæ corrogaretur. Tandem Meletio fauentes, *in Eccleſiarum ſuburbanarum vnâ in Epiſcopali cathedrâ Meletium collocant*, vt habet idem Nicetas. Per *Tarſenſes* verò Baronius ſuprà Semiarianos intelligit, à Siluano Tarſi Epiſcopo, cuius meminit Sozomenus & Nicetas.

Sozom. l. 5. cap. 11.

Nicetas Theſ. orth. l. 5. c. 24.

Idem ſup. c. 25.

Atque hæc nunc ſufficiant ad debiti Baroniani expunctionem. A quo cùm creditor aduerſarius rationes exigit, dum ad calculos ſedetur, dum putatur, ipſe creditor multiplici debito obſtrictus tenetur; vt non iam de ſcrupulis aliquot, ſed de aſſe toto litem Euathlo Protagoras conteſtari poſſit.

Sozom. libro 6. c. 4. Nicetas Theſ. Orthod. l. 5. c. 20.

TABVLA VI.

Mira Caſauboni Dialectica, non diſtinguentis inter cauſſam efficientem, & finem. Crucis ſigno ab omni æuo virtus tributa. Thermæ Gadarenæ non in monte Gadaris, ſed ad pedem montis. Baronius & Ortelius propugnantur.

Exerc.13. cap.33.

CASAVBONVS. De Thermis Gadarenis loquens Baronius, poſt verba Epiphanij deſcripta, quibus celebritas illarum aquarum exponitur, ad quas è Chriſtianis locis *ἀνδρόγυνα*, viri inquam & feminæ conueniebant, ſubijcit hæc: *Subdit Epiphanius de muliere Chriſtianâ perpulchrum exemplum, quòd ſigni Crucis virtute liberata ſit à laſciuo iuuene ſibi arte dæmonum illudente.* Negamus id dicere Epiphanium, quod dicit Baronius. Narrat ille pater, eam mulierem, vbi videt pudicitiam ſuam in periculum eſſe adductam, in nomine Chriſti ſe ſignaſſe, hoc eſt, opem à Chriſto petijſſe, facto ſigno Crucis; quod primitiuæ Eccleſiæ fuit ſymbolum eius fiduciç, quam in Chriſto & Cruce ipſius ac paſſione Chriſtiani ponebant: deinde addit Epiphanius, liberatam eſſe mulierem, *ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς τὰ αὐτοῦ θαυμάσια, vt oſtenderet ſua*

ſua mirabilia Deus. Quis negare audebit aliud hoc eſſe, quàm quod ſcribit Baronius dicere Epiphanium, *ſigni Crucis virtute*, illam mulierculam fuiſſe periculo ereptam?

ROSVVEYDVS. Adeſte, adeſte hîc, quotquot eſtis Chryſippei ſophi, & nouam argumentandi rationem, formulam nouam, nouum locorum receptaculum diſcite. Arripite ſtylum, tabulas explicate, & argumentum hoc planè efficax inſcribite:

Liberata eſt mulier, *vt oſtenderet ſua mirabilia Deus:*

Ergo nō eſt liberata *ſigni Crucis virtute*. Non arctè Baronium hic ſtringit Caſaubonus? non elencho ineuitabili eum circumdat? Ergo nouo huic & tam arguto Philoſopho Σοφῶς acclamate.

Audiamus nunc Epiphanium, & videamus, an ipſe meliorem Philoſophię operam dederit, an ipſe Caſaubono an Baronio ad verum argumentandi modum præiuerit. De Thermis Gadarenis agens ait: Κατὰ συγκυρίαν δὲ γυνή τις ἐλευθέρα ἔτυχεν ἐν τῷ λουτρῷ, κάλλει διαπρέπουσα ἀμορφίας. καὶ ὁ νεώτερος θελχθεὶς τῷ ἔθει τῆς αὐτοῦ ἀκολασίας, διϊὼν ἐν τῷ ἀέρι παρενέβριψεν αὐτοῦ τὴν πλευρὰν τῇ πλευρᾷ τῆς γυναικός. ἡ δὲ ἑαυτὴν ἐσφραγίσατο εἰς ὄνομα Χριστοῦ, οἷα δὴ Χριστιανὴ οὖσα, ἣ οὔτε ἀνάγκη ἦν παρανομεῖν, καὶ ἀνδρογυνῶς λούεσθαι. συμβαίνει δὲ Epiphan. contra Ebion. hæreſ. 30.

TABVLA VI.

Mira Caſauboni Dialectica, non diſtinguentis inter cauſſam efficientem, & finem. Crucis ſigno ab omni æuo virtus tributa. Thermæ Gadarenæ non in monte Gadaris, ſed ad pedem montis. Baronius & Ortelius propugnantur.

Exerc. 13. cap. 33. CASAVBONVS. De Thermis Gadarenis loquens Baronius, poſt verba Epiphanij deſcripta, quibus celebritas illarum aquarum exponitur, ad quas è Chriſtianis locis ἀνδρόγυνα, viri inquam & feminæ conueniebant, ſubijcit hæc: *Subdit Epiphanius de muliere Chriſtianâ perpulchrum exemplum, quòd ſigni Crucis virtute liberata ſit à laſciuo iuuene ſibi arte dæmonum illudente.* Negamus id dicere Epiphanium, quod dicit Baronius. Narrat ille pater, eam mulierem, vbi videt pudicitiam ſuam in periculum eſſe adductam, in nomine Chriſti ſe ſignaſſe, hoc eſt, opem à Chriſto petijſſe, facto ſigno Crucis; quod primitiuæ Eccleſiæ fuit ſymbolum eius fiduciç, quam in Chriſto & Cruce ipſius ac paſſione Chriſtiani ponebant: deinde addit Epiphanius, liberatam eſſe mulierem, ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς τὰ αὐτοῦ θαυμάσια, *vt oſtenderet ſua*

ſua mirabilia Deus. Quis negare audebit aliud hoc eſſe, quàm quod ſcribit Baronius dicere Epiphanium, *ſigni Crucis virtute*, illam mulierculam fuiſſe periculo ereptam?

ROSVVEYDVS. Adeſte, adeſte hîc, quotquot eſtis Chryſippei ſophi, & nouam argumentandi rationem, formulam nouam, nouum locorum receptaculum diſcite. Arripite ſtylum, tabulas explicate, & argumentum hoc planè efficax inſcribite:

Liberata eſt mulier, *vt oſtenderet ſua mirabilia Deus*:

Ergo nō eſt liberata *ſigni Crucis virtute*.

Non arctè Baronium hic ſtringit Caſaubonus? non elencho ineuitabili eum circumdat? Ergo nouo huic & tam arguto Philoſopho Σοφῶς acclamate.

Audiamus nunc Epiphanium, & videamus, an ipſe meliorem Philoſophiç operam dederit, an ipſe Caſaubono an Baronio ad verum argumentandi modum præiuerit. De Thermis Gadarenis agens ait: Κατὰ συγκυρίαν δὲ γυνή τις ἐλευθέρα ἔτυχεν ἐν τῷ λουτρῷ, κάλλει διαπρέπουσα ἀμορφίας. καὶ ὁ νεώτερος θελχθεὶς τῷ ἔθει τῆς αὐτοῦ ἀκολασίας, διϊὼν ἐν τῷ ἀέρι παρενέβριψεν αὐτοῦ τὴν πλευρὰν τῇ πλευρᾷ τῆς γυναικός. ἡ δὲ ἑαυτὴν ἐσφραγίσατο εἰς ὄνομα Χριστοῦ, οἷα δὴ Χριστιανὴ οὖσα, ἥ οὔτε ἀνάγκην τὴν παρανομεῖν, καὶ ἀνδρογυνῶς λούεσθαι. συμβαίνει δὲ Epiphan. contra Ebion. hæreſ. 30.

ταῦτα τοῖς ἀφελέσι καὶ ἰδιώταις ἀνθρώποις, παρὰ τὴν τῶν διδασκάλων ῥαθυμίαν μὴ ἀσφαλιζομένων διὰ τῆς διδασκαλίας· ὅμως ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς τὰ αὐτοῦ θαυμάσια, τοῦ ἐπιχειρήματος τὸ μειράκιον ἀπέτυχε. *Forte fortunâ femina quadam libera in balneo erat formæ pulchritudine excellens: & adoleſcens ille proteruitatis ſuæ conſuetudine illectus deambulans in aëre, latus ſuum ad feminæ latus affricuit. Illa autem ſignauit ſe in nomen Chriſti, vt quæ Chriſtiana eſſet; cui neque neceſſarium erat delinquere, & inter viros ac feminas lauari. Contingunt autem hæc ſimplicibus & idiotis hominibus, qui per præceptorum negligentiam non ſunt muniti doctrinâ. Et tamen vt oſtenderet Deus ſua mirabilia, adoleſcenti ſuus conatus non ſucceſſit.* Inde narrat quomodo generoſa femina nec muneribus inflecti, nec vllis, quas tamen maximas adoleſcens adhibebat, præſtigiis expugnari potuerit. Pòſt ſubdit: Οὐκ κατίσχυσαν οἱ γόητες· διὰ γὰρ τῆς σφραγῖδος τοῦ Χριστοῦ καὶ πίστεως ἐβοηθήθη ἡ γυνή. *Non præualuerunt præſtigiatores: nam per ſignaculum Chriſti & fidem femina auxilium percepit.* Et mox: Οὐκ ἴσχυσεν, ἔνθα ὄνομα Χριστοῦ καὶ σφραγὶς Σταυροῦ, φαρμακείας δύναμις. *Non valuit incantationis vis, vbi erat nomen Chriſti, & ſignaculum Crucis.* Duas hîc cauſſas, quibus matrona illa victoriam contra caſtitatis inimicum & dia-

diabolicas præſtigias obtinuit, adfert Epiphanius: vnam, quam Dialectici vocant finalem, videlicet, *vt oſtenderet Deus ſua mirabilia*, vigore videlicet fidei Chriſtianæ viuificique ſignaculi: alteram, efficientem adfert cauſſam, quâ matrona illa inſtructa hoſtem ſuum ſuperauit, videlicet ***nomen Chriſti***, & ***Crucis ſignaculum.***

Quod ſi cauillari pergat hæreticus, exprimi hîc quidem *ſignum Crucis*, non tamen *virtutem* eius (quamquam quid aliud per *ſignaculum Chriſti* aliquid fieri, quàm per *virtutem* eius?) ecce locũ proximè ſequentem apud Epiphanium: vbi Ioſephus Iudæus, per virtutem ſigni Crucis aquæ communicatam, prę̨ſtigias ignis ſoluit, ac diſpulit: Λαβὼν τὸ αὐτὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐνώπιον πάντων, μεγάλῃ τῇ φωνῇ ὁ ἀνὴρ σταυροῦ σφραγῖδα ἐπιθεὶς τῷ ἀγγείῳ διὰ τοῦ ἰδίου δακτύλου, καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα Ἰησοῦ, εἶπεν οὕτως· Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ἐσταύρωσαν οἱ πατέρες μου καὶ τούτων πάντων τῶν περιεστώτων, γένηται ΔΥΝΑΜΙΣ ἐν τούτῳ τῷ ὕδατι, εἰς ἀθέτησιν πάσης φαρμακείας καὶ μαγείας. Epiphan. ſuprà. *Accepto vaſe aquæ coram omnibus, magnâ voce Crucis ſignaculum proprio ſuo digito vaſi impoſuit, & inuocato nomine Ieſu, ſic dixit: In nomine* IESV *Nazoræi, quem crucifixerunt patres mei, & omnium horum circumſtãtium fiat* VIRTVS *in*

 hac

hac aquâ, ad reprobationem omnis incantationis ac magiæ.

Plena quoque ſunt Patrum ſcripta de Crucis ſignaculo teſtimoniis, cui nunc VIRTVTEM, nunc POTENTIAM tribuunt.

Cypr. l. 2. cap. 21. teſtim. adu. Iud. Abac. 3. Exod. 17.

Cyprianus: *Quòd in paſſione Crucis & ſigno* VIRTVS *omnis ſit &* POTESTAS, *apud Abacuc: Texit cælos virtus eius, & laudis eius plena eſt terra*, &c. *Hoc ſigno Crucis & Amalech victus eſt ab Ieſu per Moſen.*

Lactant. lib. 4. c. 27.

Lactantius: *Nunc ſatis eſt, huius ſigni* POTENTIAM, *quantum* VALEAT, *exponere.*

Auguſtin. Serm. 19. de SS.

Auguſtinus: *Omnia dæmonum machinamenta* VIRTVTE *Crucis ad nihilũ rediguntur.*

Chryſoſt. in epiſt. ad Rom. Homil. 8.

D. Chryſoſtomus: Εἰσὶν ἡμῖν, εἰσὶν ἐπῳδαὶ πνευματικαὶ, τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ τοῦ Σταυροῦ ΔΥΝΑΜΙΣ. *Sunt nobis, ſunt inquam nobis incantationes ſpirituales, ipſum nomen Domini noſtri* IESV *Chriſti, tum ipſius Crucis* POTENTIA.

Idem Homil. 8. in 3. Coloſſ.

Et iterùm: Ὅταν αὐτοῖς λέγωμεν, μεγάλη ἡ ΔΥΝΑΜΙΣ τοῦ Σταυροῦ; *Quomodo eis dicemus magnam eſſe* VIRTVTEM *Crucis?*

Idē Orat. de Laud. Dei.

Idem Oratione de Laude Dei: *Chriſti* IESV *Domini noſtri & Crucis* VIRTVS *noſtra ſunt carmina, quæ non ſolùm draconem hunc è ſuis latebris educent, in ignem impingent, verùm ſi qua nobis inhæſerunt vlcera, ſanabunt.*

Caſſ. Collat. 7. c. 23.

Caſſianus: *Aut enim* VIRTVTE *Crucis*

etiam

etiam deſe. . a penetrante, & vbique eius gratiâ coruſcante, retuſa eſt nequitia dæmonum, aut negligentia noſtra illos ab impugnatione dæmonis reddit lentiores.

Euthymius: *Dæmones vel inuiti trahuntur à Crucis* VIRTVTE, *& allatrant, vt rabies eorum oſtendatur.* Euthym. in Panopl. part. 2. tit 23.

Gregorius Amantium Preſbyterum hoc donum habuiſſe confirmat, vt quolibet loco, *quamuis immaniſſimæ aſperitatis ſerpentem reperiret, mox vt eum Crucis ſigno ſignauerat, extingueret; ita vt* VIRTVTE *Crucis, quam vir Dei digito edidiſſet, diſruptis viſceribus moreretur.* Greg. li. 3. dial. c. 35.

Fauſtus S. Maurum, nobilem quemdam Harderadum ſanantem deſcribens: *Ante altare,* inquit, *in orationem ſe dedit, & diutiſſimè orationum precibus, ſuſpiriis ac ſingultibus aures vicinæ ſibi ſupernæ pietatis pulſans, cùm à loco, quo in modum Crucis proſtratus iacuerat, ſurrexiſſet, accipiens de ſuper altare capſulam Reliquiarum, quam illi beatus magiſter ſuus direxerat, aſſumptis etiam nobis, ad lectum pergit ægroti. Ibiq; rurſum oratione præmiſſâ, ſalutiferum retegit lignum, & de eo à ſcapulâ vſque ad vngulas manuum ex omni parte ſignum Crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad reſtaurationem humani generis vnicum Filium ſuum, operan-* Fauſtus in vitâ ſancti Mauri, 15. Ian.

operante Spiritu ſancto, ex Mariæ ſemper virgine incarnari conſtituit, qui per hoc ſacroſanctum ac glorioſum viuificæ Crucis lignum vulneribus ac languoribus animarum noſtrarum nos redimendo ſubuenire dignatus eſt, ipſe te per VIRTVTEM *vitalis ligni huius ad priſtinam reducere dignetur ſanitatem. Hæc cùm beatus oraſſet Maurus, continuò per tria loca omnis excoctio ſanguinis, quâ brachium totum intumuerat, vehementer decurrere cœpit.*

Greg. Turon. lib. de S. Caluppâ in vit. Patr.

Gregorius Turonenſis de Caluppâ, qui duos dracones immenſæ magnitudinis videns, *ori ſignum beatæ Crucis imponit; rurſumq́ conuerſus ad hydrum, pingit iterùm Crucem Chriſti, dicens: Abde nunc inimice caput, & humiliare ſub ſignaculo Crucis diuinæ. Hæc ſancto dicente, Crucemq́ per ſingula faciente, draco huius vexilli* VIRTVTE *confuſus, viciſſim ſe humilians terræ ſubditur.*

Alcuin. in vitâ S. Vedaſti, 6. Februarij.

Alcuinus de S. Vedaſto, qui à proceribus ad conuiuium inuitatus, vnà cum Rege Clotario: *Domum intrans, more ſibi ſolito, dexterâ extensâ, omnia ſancta Crucis vexillo ſignauit. Quædam verò vaſcula ibi cereuiſiâ adſtabant plena, ſed malè gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta, quæ mox ob* POTENTIAM *S. Crucis deſtructa crepuerunt, & quidquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus verò Rex & optimates*

tes illius, bene viſione miraculi, ſciſcitabatur Pontificem cauſſam repentini prodigij: cui ſanctus reſpondit Epiſcopus: Per quaſdam maleficorum incantationes ad decipiendas conuiuarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia: ſed VIRTVTE *Crucis territa, ſic inuiſibiliter de domo effugit, ſicut viſibiliter conſideraſtis liquorem fundi in terram.*

Balſamon quoque in Canon. 83. Epiſt. Baſilij ad Amphilochum narrat, *omne veneficium & impoſturam Satanicam* VIRTVTE *& præſentia pretioſæ & viuificæ Crucis à fidelibus expelli.* Balſam. in Can. 83. epiſt. Baſilij ad Amphilochū.

Atqui ob hanc toties viſam, toties expertam virtutem, tot extant Patrum de Crucis ſignaculo elogia, eius robur protectionemque teſtantia. Lactantio enim dicitur *Inexpugnabilis murus*. Ephræmo, *Inſuperabilis Chriſtianorum armatura, lorica, ſcutum.* Hieronymo, *Caſsis & lorica fidei.* Chryſoſtomo, Σωτήριον ὅπλον, Ἀσπὶς ἄμαχος, *Salutaris armatura, Clypeus minimè peruius.* Eidem, Μάχαιρα & ξίφος, *Machæra & gladius.* Theodoreto, *Vallum ſacroſanctum & inexpugnabile.* Sedulio, *Arma cæleſtia.* Lactant. lib. 4. c. 27. Ephræm in Panopl. Hier. in vitâ Hilarion. Chryſoſt. Hom. 13. in Philip. 3. Idem Homil. 55. in c. 16. Mat. Theod. in hiſt. Relig. Sedul. l. 1. Paſch. c. 23

Quis nunc tot Patrum fultus teſtimoniis, vereatur Crucis ſigno VIRTVTEM tribuere? Quis Caſaubonum non Baronij cauillatorem deprehendat, qui Crucis ſigni virtute

in

in Gadarenis balneis matronam liberatam à laſciuo iuuene, ſcripſit, quod Epiphanius per ſignaculum Crucis factum aſſeruit?

Adeò verò non inſolens olim fuit in balneis ſignare ſe ſigno Crucis, cùm periculum aliquod immineret, vt etiam multis hoc ſolemne fuerit ad omnem balneorum ingreſſum. Chryſoſtomus: Πολλοὶ ἐν βαλανείοις εἰσιόντες, ἅμα τῷ τὰς θύρας ὑπερβῆναι, σφραγίζονται. τοῦτο οἶδεν ἡ χεὶρ καὶ μηδενὸς κελεύοντος ἀπὸ τῆς συνηθείας ποιεῖν. *Multi thermas ingreſſi, cùm primùm fores tranſcenderunt ſignantur: hoc nouit manus vel nullo iubente, & ex conſuetudine facere.*

Chryſoſt. Hom. 27. ad Antiochen. ex Hom. 10. in Act.

Nec ſine cauſsâ in thermis ſignaculum Crucis potiſſimùm adhibitum, quòd in illis caſtitatis prædo maximè excubaret. Narrat enim Eunapius, Iamblicum cùm Gadaris eſſet, per diſcipulos ab indigenis ſciſcitatum, quibus iam olim nominibus fuiſſent donati duo è calidis fonticulis minores, ſed ceteris elegátiores venuſtioreſque; qui reſponderũt, vni nomen eſſe Ἔρως *Amor*, alteri Ἀντέρως, *Contra amor*, vbi & duos genios puſionum ſpecie ſcitulorum de fontis imo exciuit. Vt omnino verum ſit, quod ſcripſit Tertullianus: *Immundi ſpiritus aquis incubant. Sciunt opaci quique fontes, & auij quique riui, & in balneis piſcinæ, & euripi in domibus.*

Eunap. in Iamblico.

Tertull. de Bapt. c. 4.

Tanti

[illegible] aquæ Gadarenæ ab antiquis habitæ, vt ſecundas poſt Baianas obtinuerint, & plurimus ad eas fuerit populorum concurſus. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ δόξαν αὐτοῖς ἐπὶ τὰ Γάδαρα, θερμὰ δὲ ἐστι λουτρὰ τῆς Συρίας, τῶν γε* μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐν Βαΐαις δεύτερα. ἐκείνοις δὲ οὐκ ἔστιν ἕτερα παραβάλλεσθαι, πορεύονται κατὰ τὴν ὥραν εἰς τὰ Γάδαρα* τῶν ἔτου· *Aliquanto pòſt tempore placuit cunctis ſtato anni tempore accedere Gadara, qui locus eſt Thermarum in Syriâ, ſecundas à Baÿs in Romano Imperio obtinens, quibus nullæ balneæ calidæ comparari poſſunt.*

Eunap. in Iamblico.
* fortè κατὰ
* fortè τοῦ

CASAVBONVS. Quamquam ſi vel expreſſis verbis, aut hic aut quiuis alius Patrum id diceret; commodè tamen exponendum eſſet, ne plus ſigno tribuatur, quàm pietas ferat. Non fert autem pietas Chriſtiana, vt aliqua ſigno Crucis propria virtus miracula efficiendi tribuatur. Scimus veterem Eccleſiam & in vitæ communis vſu, & in ritibus ſacris multùm vſam eſſe venerabili illo ſigno, ſed vt piâ cærimoniâ, quæ orationi adiecta, animos fidelium ad Chriſti Crucem eueheret; non materiæ alicui terrenæ, aut figuræ, aut geſtui affigeret. Hoc ſenſu ſanctiſſimi prudentiſſimique illi Antiſtites, qui Eccleſiæ in Angliâ reformandæ negotio præfuerunt, & in publicis locis Cru-

ces

ces paſſi ſunt remanere ,&... ...ualis eiam ritibus ſacris retinuerũt, vt in Baptiſmo.

ROSVVEYDVS. Fruſtrà omnino, fruſtrà effugium captas. Crucis ſignum, ſeu Crucis cærimonia, etiam ſine vllâ oratione, etiam in Iudæo, etiam in homine idolis adicto, vim ſuam virtutemque obtinet. Audi Theodoretum. Ὅς τοῦτον εἰς εἰδωλικὸν σηκὸν ἀγαγὼν, καὶ εἴσω γενέσθαι τῶν ἀδύτων παρασκευάσας, τοὺς ἀπατεῶνας ἐκάλεσε δαίμονας. ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέντων, ἠνάγκασε τοῦτον τὸ δέος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ τοῦ Σταυροῦ τὸ σημεῖον. οἱ δὲ τοῦ Δεσποτικοῦ τροπαίου τὸν τύπον ἰδόντες, καὶ τῆς σφετέρας ἥττης ἀναμνησθέντες, φροῦδοι παραυτίκα ἐγένοντο. συνεὶς δὲ ὁ γόης ἐκεῖνος τῆς φυγῆς τὴν αἰτίαν ἐπεμέμψατο τούτῳ. Ἰουλιανὸς δὲ καὶ τὸ δέος ἐδήλωσε, καὶ τοῦ Σταυροῦ θαυμάζειν ἔφησε τὴν ΙΣΧΥΝ. *Qui quidem deducto eo in fanum ſimulachrorum, & intra eius adyta collocato, fraudulentos dæmones inuocat. Quibus ſpecie, quâ ſolent, apparentibus, metus coëgit Iulianum ſigno Crucis frontem ſuam ſignare. Dæmones igitur Dominici trophæi conſpicati figuram, & ſuæ ipſorum cladis recordati, confeſtim euanuerunt. Tum præſtigiator, cauſſâ cur fugerent intellectâ, Iulianum obiurgat: qui tum timorem, in quo erat, declarauit, & ſe* VIRTVTEM *Crucis vehementer admirari dixit.*

Theodor. lib. 3. Eccl. hiſt. cap. 3.

Gre-

Gregorius Nazianzenus in eiuſdem hiſtoriæ narratione virtutem Crucis, valorem agnoſcit miraculi: Ἐπὶ τὸν σταυρὸν καταφεύγει, καὶ τὸ παλαιὸν φάρμακον, καὶ τούτῳ σημειοῦται κατὰ τῶν φόβων, καὶ βοηθὸν ποιεῖται τὸν διωκόμενον, καὶ τὰ ἑξῆς φρικωδέστερα. ΙΣΧΥΣΕΝ ἡ σφραγὶς, ἡττῶνται οἱ δαίμονες, λύονται οἱ φόβοι. *Ad crucem vetúſque remedium confugit, hocq́; ſe aduerſus terrores conſignat, eúmque, quem perſequebatur, opitulatorem adſciſcit; ac quæ ſequuntur magis tremenda.* VALVIT *ſignaculum, cedunt dæmones, pelluntur timores.* Non hîc oratio animũ Iuliani ad Chriſti Crucem erexit: perculſus, ex antiquâ ſe ſignauit conſuetudine, & ſolum valuit ſignũ. Vnde Cyprianus: *Iam videt Hebræus & quicumque de ſeruitute Aegyptiâ ad repromiſſæ patriæ libertatem anhelat, quòd Sanguis Chriſti efficaciùs, quàm agni illius, quẽ in Aegypto Iſraël immolauit, contrarias abigat poteſtates: cuius hodie tanta eſt auctoritas & poteſtas, vt non ſolùm Iſraëlitica limina, ſed etiam ab his, qui Iſraëliticè non viuunt, ſolum Sacramenti ſignum repellat dæmonia: & vbicumque conſpecta fuerit, terribilis ſit eis ſacri nominis* VIRTVS *& Sanguinis nota*. Nec aliter Auguſtinus: *Nec mirum eſt*, inquit, *quòd hæc ſigna* (Crucis) *valent, cùm à bonis Chriſtianis adhibentur, quãdo etiam cùm vſurpãtur ab extraneis, qui omnino ſuum*

Greg. Nazianz. Orat. I. contra Iulianum.

Cyprian. serm. de paſſ. Chriſti, c. 5.

Aug. lib. qq. 83. q. 79.

ſuum nomen ad iſtam militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentiſſimi Imperatoris VALENT.

Nec Crucis tantùm hæc virtus, dum in fronte efformatur, quin & virtus eius etiam ſigno iam prꝺterito, iam euanido perſeuerat, fructu ſuo exuberat, emolumento ſuo non
Prudent. caret. Teſtis Iuliani armiger apud Pruden-
in Apoth. tium in Apotheoſi, qui ab Epiſcopo Chriſmatis Cruciſque ſigno frontem ante inſcriptus, pòſt nefandis Iuliani ſacrificiis adſtans, turbauit totum ſacrificij apparatum, Zoroaſtræos ſuſurros inefficaces reddidit. Sic Iu-
Gregor. dæus apud Gregorium iam antè Crucis ſi-
dial. lib. 3. gno munitus, antequam dæmon accederet,
c. 7. Victor l. 1. eo tamen dæmonis impetum cohibuit. Sic
de Perſec. Armogaſtis martyris frons Crucis Chriſti
VVandal. antè trophæo inſignita, contra omnes neruicas chordas, contra funes omnes cannabinos victrix euaſit.

CASAVBONVS. In ſuperiore loco Epiphanij corrigenda eſt obiter menda, quæ multis viris eruditis impoſuit. Sic enim editum eſt p. 62. Κατὰ Συκυρείαν δὲ γυνή τις ἐλευθέρα ἔτυχεν ἐν τῷ λουτρῷ. Cornarius homo doctiſſimus vertit: *Iuxta Sycyriam verò femina quædam libera in balneo erat.* Et vir eruditiſſimus atque probiſſimus, deque ſtudiis Geographicis optimè meritus, Abrahamus Or-

telius,

telius, coniiciebat ex his verbis, id eſſe loci alicuius nomen circa Gadara. Atqui Thermæ erant Gadaris, non in loco prope Gadara. Epiphanius, παραγίνονται ἐς Γάδαρα εἰς τὰ θερμὰ ὕδατα. Scribe igitur, Κατὰ συγκυρίαν δὲ γυνή τις. Hoc eſt, *caſu, forte fortunâ erat mulier in balneo*. Sic loquitur etiam Euangeliſta Lucas c.x.v.31.

ROSVVEYDVS. Hîc criſin tuam, quam κατὰ συγκυρίαν hîc ſuggeris, non poſſum non probare; maximè, cùm ei Vaticanus Epiphanij codex ms. ſuffragetur. Sed recténe tibi cum Cornario γυνὴ ἐλευθέρα eſt *femina libera*? Num vertendum fuit, *femina nobilis*, vel *matrona inſignis*? Ita enim ἐλευθέρα hîc accipiendum videtur. Ἐλευθέρα apud Patres Græcos ſuperioris ætatis, niſi fallunt ſcholia, ſępè accipitur pro matronâ ingenuâ, nobiliq́ue matrefamilias. Sic apud Palladium in hiſtoriâ Lauſiacâ de illuſtri Romanâ feminâ, ſeniore Melaniâ, quam Palæſtinæ Conſularis, quòd Dei Confeſſoribus in carcere cõſtitutis vitæ commoda ſubminiſtrauerat, ipſam quoque in carcerem coniecerat, ἀγνοῶν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς. vbi etſi Heruetus interpres verterit, *ignorans eius libertatem*, rectiùs tamen eo quidem loco verteris, *ignorans eius nobilitatem*. atque ita ibi intelligendum Græcus ms. codex

Pallad. hiſtor. Lauſ. c.117.

Auguſtanus monet, qui ſcholion hoc margini adſcriptum habet, αὐτῆς τὴν εὐγένειαν, *eius nobilitatem*. Sic apud Chryſoſt. Homiliâ I. in Geneſim : Καὶ καθάπερ σώφρονά τινα καὶ κοσμίαν ἐλευθέραν μέλλοντες ἀγαγέσθαι: *Et quemadmodum caſtam quamdã & ingenuam nobilemq́ ſponſam ducturi.* & Homiliâ II. Καὶ εὐσχήμονά τινα, καὶ κοσμίαν, καὶ σώφρονα ἐλευθέραν ἡ πόλις ἡμῶν μιμεῖται νῦν. *Et imitatur hæc ciuitas honeſtam quamdam, continentem, & ſobriam matremfamilias.* Idem epiſtolâ VIII. ad Olympiada : Ἐπεὶ καὶ νῦν τοῦ κυρίου μου τοῦ ποθεινοτάτου Ἀραβίου ἐπεσταλκότος ἡμῖν, ἐθαύμασα πῶς ἡ σὴ τιμιότης οὐκ ἔστειλε, καίτοι τῆς κυρίας μου τῆς ἐλευθερείας αὐτοῦ σφόδρα σοὶ φίλης οὔσης. *Quandoquidem nunc quoque, cùm chariſſimus dominus meus Arabius ad me ſcripſiſſet, admiratus ſum te nihil ad me litterarum miſiſſe: idq́ cùm domina mea ipſius vxor valdè te amet.* Ita quidem Billius vertit, videturque legiſſe ἐλευθέρας loco ἐλευθερίας, cui nuperi ſcholiaſtę Anglicani accedunt. Sed cùm mss. Græca præferant ἐλευθερείας, vertendum videtur, *idq́ cùm domina mea ipſius nobilitas valdè te amet.* Ita ſe honorificè tunc compellabant, σὴ ἐλευθερεία, *tua nobilitas*, vt ibidem Olympiada alloquens ait, σὴ τιμιότης, *tua dignitas*. Idem Chryſoſtomus epiſtolâ XIV. ad Olympiadem de nobiliſſimi viri Ruffini coniuge

Chryſoſt. Homil. I. in Gen.

Idem Homil. 2.

Idem ep. 8 ad Olymp.

nobiliſſimâ: Ἡ καλὴ Σελευκία, ἡ τοῦ κυρίου μου Ῥουφίνου ἐλευθέρα. *Egregia matrona Seleucia, domini mei Ruffini vxor.* Atque in eum ſenſum ἐλευθέραν apud Epiphanium accipiendum exiſtimo. Idē ep.14. ad Olymp.

Immeritò verò Ortelium reprehendis, quòd locum illum ſeu Thermas dixerit eſſe *prope Gadara.* Tu fuiſſe vis *Gadaris:* planè contra naturam. Quis enim vmquam in monte vidit Thermas? atqui Gadaræ in monte erant. Erant igitur Thermæ illæ prope Gadara ciuitatem, ad montis videlicet radices. Hieronymus: *Gadara vrbs trans Iordanem contra Scythopolim & Tiberiadem, ad Orientem plagam ſita in monte, ad cuius radices aquæ calidæ erumpunt, balneis deſuper ædificatis.* Epiphanius ergo cùm Thermas ait fuiſſe εἰς Γάδαρα, non præcisè ciuitatem in monte ſitam intelligit, ſed ſimul agrum monti ſubiectum. Ita capiendus quoque Eunapius. Thermæ igitur illæ non fuere in ipſâ ciuitate Gadarâ, quæ in mõte poſita erat, ſed ad montis radicem in agro Gadareno; quomodo Strabo ἐν τῇ Γαδαρίδι, in agro Gadareno, ait fuiſſe aquam pecoribus noxiam. Ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ Γαδαρίδι ὕδωρ μοχθηρὸν λιμναῖον, οὗ τὰ γευσάμενα κτήνη, τρίχας, καὶ ὁπλὰς, καὶ κέρατα ἀποβάλλει. *In agro etiam Gadareno eſt aqua quædam peßima ex lacu: quâ deguſtatâ, pecora* Hieron. de loc. Hebr. Strabo lib. 16.

cora

cora pilos, vngues & cornua amittunt.

CASAVBONVS. Baronius qui Thermas Gadarenas, in quibus lauabant ſanitatis & voluptatis cauſſâ viri & feminæ delicatiores, confundit cum aquâ lacuſtri, quæ in aliquâ parte agri Gadareni habebatur, ne pecoribus quidem ſine periculo præſentis noxæ potabilis, diligentiam ſuam naris emunctæ hominibus faciliùs probabit, quàm iudicij ſinceritatem.

ROSVVEYDVS. Tu verò effrenatam calumniandi licentiam, quâ nimium quantum ardes, faciliùs, etiam mucoſis hominibus probabis, quàm quem præ te ferre in omnibus vis animi candorem. Non exiſtimauit Baronius, lacuſtrem illam agri Gadareni aquam eamdem eſſe cum celebratiſſimis illis Thermis; non hoc exiſtimauit, vt illi calumnioſè imponis. Sed poſtquam de Thermis illis egit, obiter quoque adducit Strabonis locum illum de aquâ lacuſtri, non Thermas cum eâ componens, ſed potiùs opponens. Ita enim ait: *Meminit & Strabo de aquis Gadarenis in hunc modum: In agro etiam Gadareno eſt aqua quædam peſſima ex lacu, quâ deguſtatâ, pecora pilos, vngues & cornua amittunt*. Non hîc Strabonem ait meminiſſe Thermarum Gadarenarum, non ait Thermas illas eaſdem eſſe cum aquis Gadarenis, ſed

Baron. ad annum 31. n. 68.

Strab. l. 16.

ſed potiùs Thermis illis Epiphanio & Eunapio celebratis à præſtantiâ, peſſimas in eodem agro Gadareno à Strabone memoratas aquas opponit.

Quòd viri quidam eruditi ex hoc fortè Baronij loco, mente eius non ſatis perceptâ, exiſtimarunt balnea iſta in aquam lacuſtrem conuerſa, Deo vitia quæ in balneis iſtis committebantur vindicante, omnino fruſtrà videtur. Impoſuit ipſis memoria, cùm tempore Epiphanij adhuc balnea iſta exſtarent, qui tamen longè Strabone eſt poſterior. Aliæ igitur hæ aquæ agri Gadareni à balnearibus aquis.

TABVLA VII.

Rectum Baronij iudicium de Pſeudohieronymi libello de Natiuitate MARIAE, *etiam ſine Eraſmi ſubſidio. Chriſtophorus de Caſtro à Caſauboni calumniâ defenſus. Leucius hæreticus non eſt auctor libri illius de Natiuitate* MARIAE. *Non vnus Caſauboni hac in re error, ignorantia, fraus. Libri catacriani apud Spartianum qui?*

CASAVBONVS. Rectè Baronius iudicat, cùm Hieronymi eſſe negat librum *Exerc. 1. cap. 15.*

 oppi-

oppidò inſulſum de Natiuitate ſanctæ Mariæ, quem ſuperiorum ſæculorum imperitia maximo illi viro attribuit.

ROSVVEYDVS. Rectè tu quoque iudicaſti, cùm Baronij viri vtique iudicioſi auctoritati accedis.

CASAVBONVS. Sed diſſimulatum ab eo nollem, ſummum virum Eraſmum, multò ante ipſum de illo partu ſuppoſititio veram ſententiam pronuntiaſſe. Eraſmi iudicium ſecuti ſunt Melchior Canus, & Sixtus Senenſis, atque hac vice Baronius.

ROSVVEYDVS. Ego verò diſſimulatum à te velim, pronum illum, quo in auctores ſuſpectæ fidei animus tuus fertur, affectum. Quaſi verò Melchior Canus acerrimi iudicij vir, Sixtus Senenſis accuratus ſcriptorum cenſor, Cæſar Baronius imperitarum, vel teipſo ſæpiùs adſtipulante, fabularum exploſor, ſine Eraſmi ſcholiis aduertere non potuerint, huic libello deeſſe aliquid à ſtylo & genio Hieronymi. Vnus quidem Canus Eraſmiani in hac re iudicij meminit, quem tamen nimis licentioſum cenſorem eſſe in aliis, eodem libro & capite monet. Pertendit ipſe, & meritò pertendit, nulla mendacia viros ſanctos Ambroſium, Cyprianum, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium referre voluiſſe. Quā in re Eraſmus, " inquit,

Canus l. 11 c. 6. locorū.

„ inquit, Roterodamus alijque iuniores qui-
„ dam, ſæpè ac licenter errarunt. Quid enim
„ liberiùs, licentiùs, immoderatiùs dici po-
„ tuit, quàm Hieronymum aſſerentem Mat-
„ thæi Euangelium Hebraicum deſcribendi
„ ſibi copiam fuiſſe, in eo virum grauiſſimum
„ ſanctiſſimumque mentiri? Quæ nunc ſug-
gero, vt cùm eò in Annalibus Baronij perue-
neris, quàm parum hîc Eraſmi, quàm mul-
tum Cani iudicio tribuere debeas, memine-
ris. Et ſanè ſi tanta te Eraſmo, quanta Baro-
nio inſultandi prurigo tenuiſſet; potuiſſes ex
eodem Cano materiam ſumere, quòd tene- Canus lib. 11.c.2.
bras, quas ſuper vniuerſam terram factas Matth.27.
ſcribit Euangeliſta, eas ipſe ſuper Iudæam
tantùm fuſas intelligit; falſæque intelligen-
tiæ cauſſam ponit, neque veram, neque ſi ve-
ra eſſet, ſatis idoneam.

Et Sixtus Senenſis non Eraſmi rationibus Sixt. Sen.
motus ſcriptum hoc Hieronymo abiudicat, l.2.Bibl.S. in Matth.
„ ſed quas ipſe ſibi videtur inueniſſe: His, ait,
„ rebus (de ortu ſiue ſtirpe Mariæ, item de in-
„ fantiâ Saluatoris) inepti quidam auctorita-
„ tem aſſerere cupientes, præfationes addide-
„ runt ſub nomine Chromatij & Heliodori
„ Epiſcoporum ad Hieronymum, & Hiero-
„ nymi ad ipſos confictas, quę vtrumque opus
„ teſtarentur à Hieronymo in gratiam eo-
„ rumdem Epiſcoporum ex Hebraico Mat-

thæi volumine tranſlatum, & ab hæretico- "
rum falſationibus expurgatum. Sed cùm in "
his libris eædem nunc exſtent aniles fabulæ, "
quas Irenæus in primo aduerſus Valentinia- "
norum hæreſes, & Epiphanius primo Pana- "
rij, ſectione tertiâ, ex iis voluminibus refel- "
lunt, palàm apparet impoſtorum deceptio. "
Gelaſius diſt. xv. inter libros ab Eccleſiâ "
damnatos vtrumque abiicit. Hæc quidem "
Sixtus. Cuius tamen rationibus Chriſto-
phorus à Caſtro iam reſponderat, nihil talo
haberi in hoc de B. Mariæ Natiuitate tra-
ctatu, quale Epiphanium & Irenæum Six-
tus vult deprehendiſſe. De alio illos libro
agere, vti & Gelaſium: quæ tu diſſimulas, vni
Caſtrium ſtudio traducendi intentus.

Baron. in Apparat. n.44. Baronius quoque ex hiſtoricâ ratione,
quam in ſcripto reperit, ſcriptum hoc reie-
cit: Nec innitimur, inquit, ſcriptioni, quæ "
hactenus Hieronymi nomine ad Chroma- "
tium & Heliodorum ſcripta, vulgata eſt. "
Nam licet in eâ complura veritate conſtan- "
tia conſcripta reperiantur, quæ à dictis au- "
ctoribus ſibi vendicent auctoritatem & fi- "
dem: tamen non tantùm eam Hieronymi "
non eſſe dixerimus, ſed auctoris planè vt "
ignoti, ſic prorſus imperiti, qui in eâ con- "
dendâ & conſcribendâ non nouit aperta vi- "
tare mẽdacia, dum ait illis temporibus, qui- "
bus

» bus ea acciderunt, fuiſſe Iſſachar ſummum
» Pontificem: cùm clariùs ipsâ luce habeatur
» notum, tunc temporis poſt Hyrcanum Ana-
» nelo ab Herode traditum Pontificium, inde
» Ariſtobulo, & iterùm Ananelo, Ieſu Fabeti
» poſt eum, inde Simoni, Anano poſteà, ac de-
» mum ceteris, quos per ſucceſſionem Ioſe-
» phus ſingulatim recenſet: inter quos vſque Ioſeph.
» ad cladem Ieroſolymorum per Titum illa- Antiq. l. 15.
» tam, nullus eius nominis reperitur inſtitutus 16. 17. &
» Pontifex. Non igitur neceſſe fuit Baronio de bell. Iu-
Eraſmum hîc citare de partu hoc ſuppoſiti- daic. l. 1. &
tio, cùm ipſe Baronius nouo arguméto, nec ſeq.
apud Eraſmum lecto, ſcriptum hoc reiiciat.

CASAVBONVS. At vide quàm altas radices fabularum & mendacij amor in multorum animis egerit. Librum enim palàm impium, auſus non ita pridem defendere, contra horum virorum iuſtiſſimam cenſuram, Chriſtophorus de Caſtro Ieſuita Hiſpanus. O tempora! ô mores! audere aliquem in hac luce litterarum ſcriptum tueri, quod primò conſtat pſeudographum eſſe; deinde à peſtilentiſſimo hæretico profectum; poſtremò nugarum & impietatum eſſe plenum.

ROSVVEYDVS. Ego verò iuſtiùs exclamem, O tempora! ô mores! audere aliquem in hac luce litterarum, & ſcripto illi iniu-
riam,

riam, & Chriſtophoro de Caſtro calumniam irrogare. Nec enim ſcriptum hoc ab hæretico eſt profectum, nec impietatis plenum, vt tu criminaris; quod te conantem probare mox ordine proſequar. Pſeudographum eſſe, vel certè dubij auctoris & interpretis, nec ipſe quidem Caſtrius diffitetur. Ait enim: Librum illum vindicare operæpretium eſt, à quocumque tandem confectus ſit, à morſibus eorum, qui eius auctoritatem eleuare contendunt. Item; Vt demus his, librum hunc à beato Hieronymo non fuiſſe traductum, ſed ab ignoto quodam & innominato auctore, pio illo quidem & ſatis vetuſto. Relinquit igitur in medio Caſtrius & auctorem libri & interpretem, vt dici non poſſit falſam epigraphen defendere. Nec tamen ideò liber aliquis reiiciendus eſt, & impietatum nugarumque arguendus, quia falſam præfationem præfert. Hoc tam manifeſtum eſt, vt probatione non egeat. Sed videamus nunc duo reliqua, & ordine differentem Caſaubonum audiamus, ac primò de auctore hæretico.

Chriſtoph. à Caſtro in hiſtoriâ Deip. in Catal. Auctorum.

CASAVBONVS. Ab hæretico eam ſcriptionem eſſe profectam cur dubitemus? ipſe doli fabricator palàm hoc profitetur. Non enim libri auctor poſtulat haberi, ſed interpres dumtaxat. Verus auctor Seleucus Manichæo-

nichæorũ Apoſtolus, notiſſimus hæreticus.

ROSVVEYDVS. Næ tu homo confidentiſſimus es, qui exiſtimaſti neminem futurum, qui has tuas decurtatas, & aliorſum detortas ſententias ad amuſſim reuocaret, & integritati ſuæ reſtitueret. Quid impoſtorem agere, ſi hoc non ſit, equidem neſcio. Exiſtimat Caſaubonus, vel falsò potiùs imponit, ipſum Pſeudohieronymum interpretem prodere libelli ſui, quem vertebat, Seleucum auctorem. Imò verò contrà facit, & Seleucianum libellum reiicit, alium auctore alio amplectitur. Euadit hoc manifeſtum ex ipſis litteris Chromatij & Heliodori ad Hieronymum, & Hieronymi ad eoſdem, vt quidem editiones eorum, licet ementito nomine, omnes præferunt. Ita igitur Chromatius & Heliodorus: *Ortum Mariæ Reginæ Virginis ſimul & natiuitatem atque infantiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in apocryphis inuenimus libris, in quibus multa contraria noſtræ fidei conſiderantes ſcripta, recuſanda credimus vniuerſa, ne per occaſionem Chriſti, lætitiam Antichriſto traderemus.* Chromat. & Heliodorus apud Hieron. tom. 9.

Qualis autem liber ille fuerit, quem auerſantur, & quis eius auctor, prodit auctor ille incertus prioribus reſpondens: *Petitis à me vt vobis reſcribam, quid mihi de quodam libello videatur, qui de Natiuitate S. Mariæ à non-* Incertus apud Hieron. tom. 9

nullis

nullis habetur. Et ideò ſcire volo, multa in eo falſa inueniri. Quidam namq́; Seleucus, qui paſſiones Apoſtolorum conſcripſit, hunc libellum compoſuit. Sed ſicut de virtutibus eorum & miraculis per eos factis vera dixit, de doctrinâ verò eorum plurima mentitus eſt; ita & hîc multa non vera de corde ſuo confinxit. Meminit eiuſdem Leucij ſuppoſititius Melito, verbis pænè iiſdem, vt alter ex alterius pharetrâ ſua deprompſerit. *Sæpè ſcripſiſſe me memini de quodam Leucio, qui nobiſcum cum Apoſtolis conuerſatus, alieno ſenſu & animo temerario diſcedens à viâ Iuſtitiæ, plurima de Apoſtolorum actibus in libris ſuis inſeruit: & de virtutibus quidem eorum multa*varia dixit: de doctrinâ verò eorum plurima mentitus eſt, aſſerens eos aliter docuiſſe; & ſtabiliens quaſi ex eorum verbis ſua nefanda argumenta. Nec hoc ſolùm ſibi ſufficere arbitratus eſt, verùm etiam tranſitum B. ſemper Virginis* MARIÆ *Genitricis Dei, ita impio deprauauit ſtylo, vt in Eccleſiâ Dei non ſolùm legere, ſed etiam nefas ſit audire.* Quod hîc Melito dicit non placuiſſe Eccleſiæ eiuſmodi Acta, idem teſtatur Pſeudohieronymus, qui & librum illum ait à Synodo reprobatum. *Factum eſt*, inquit, *vt à Manichæi diſcipulo Seleuco, qui etiam Apoſtolorum geſta falſo ſermone conſcripſit, hic liber editus non ædificationi,*

Melito Epiſc. Sardenſis de tranſitu B. Mariæ tom. 7. Bibl. PP.

*legevera.

Incertus apud Hieron. tom. 9.

tioni,ſed deſtructioni materiam exhibuerit; & quòd talis probaretur in Synodo,cui meritò aures Eccleſiæ non paterent. Sed quæ hæc Synodus, cui liber hic probatus eſt, non ædificationis,ſed deſtructionis materiam exhibens? Non alia,opinor, quàm Romana à Gelaſio Papâ conuocata, ex quâ habes decreti diſtinct.xv.cap.III. *Libri omnes quos fecit Leuticius* (Leucius) *diſcipulus diaboli, apocryphi.* Diſt.15. c.3. Quare ſi auctor huius tractatus ad eam Synodum reſpexit, multò Hieronymo poſterior eſt.

CASAVBONVS. Hic eſt, qui in libro B. Auguſtini de fide contra Manichæos bis vocatur *Leucius*, quod verè Baronius monuit. Sed & Leontius in eodem libro appellatur. *In Actibus*, ait Auguſtinus, *conſcriptis à Leontio, quos ipſi accipiunt.* Intelligit autem eum librum, de quo Pſeudohieronymus iſte initio; *Quidam Seleucus, qui paſſiones Apoſtolorum conſcripſit, hunc libellum compoſuit*. Fortaſſe ſcripſerat *Leucius.* Nam etiam in epiſtolâ Gelaſij, vbi variè concipitur hoc nomen, prima ſyllaba ſemper abeſt. In Romanâ editione decreti,*Leuticius* aut *Leutius*, vt ibi adnotant docti viri. In tomis Conciliorum *Leucius*. Scio tamen Seleucum hæreticum legi apud Philaſtrium, & Seleucianos ab eo denominatos apud

apud B. Auguſtinum. Verba Gelaſij Papæ inſignia ſunt: *Libri omnes quos fecit Leucius, diſcipulus diaboli, apocryphi*. En qualem ſcriptorem defendat Ieſuita. Nam vt modò dicebamus, eius libelli, quo de agimus, iſte, qui ſub Hieronymi latêre voluit nomine, auctor non eſt, ſed interpres tantùm. *Proinde*, ait, *vt in Hebræo habetur, verbum ex verbo transferre curabo*. Iterùm: *Sic narrationis ſtylum tentabo* (fortè *temperabo*) *vt non alia dicam, quàm quæ aut ſcripta ſunt, aut conſequenter ſcribi potuerunt.*

ROSVVEYDVS. Nihil hîc eximium habes, quód non Baronius viderit & antè monuerit. Sed dum Leucium vel Seleucum auctorem libelli de Natiuitate MARIÆ pergis aſſerere, antiquum tuum obtines, id eſt, immaniter errare. Quantò certiùs Baronij inſtitiſſes veſtigiis, qui non te ad Leucium vel Seleucum, velut huius libelli auctorem, ſed ad incertum aliquem, Hieronymi tamen laruâ inſignitum, duxiſſet. Vt autem conſtet, quæ illa ſint acta, quæ Auguſtinus & Pſeudohieronymus aſſerunt Leucium ſcripſiſſe, & an ea etiamnum exſtent, dicam paulò explicatiùs.

Aug. de fide contra Manich. c.4. Meminit Auguſtinus Leucij bis lib. de fide contra Manichæos; & quidem capite 4. non aſſignato certo eius libro: *In Actibus quoque conſcri-*

conſcriptis à Leontio, (Leucio) *quos ipſi accipiunt, ſic ſcriptum eſt: Etenim ſpecioſa figmenta, & oſtentatio ſimulata, & coactio viſibilium, ne quidem ex propriâ naturâ procedit, ſed ex eo homine, qui per ſeipſum deterior factus eſt per ſeductionem.* An hæc in Actibus Apoſtolorum, quos pòſt citat, an in aliquo alio eius libro inuenerit, non exprimit. Eiuſdem verò libri c.XXXVIII. certum Leucij librũ aſſignat, videlicet *Actus Apoſtolorum.* Ita enim habet: *Attendite in Actibus Leucij, quos ſub nomine Apoſtolorum ſcribit, qualia ſint, quæ accipitis de Maximillâ vxore Egetis: quæ cùm nollet marito debitum reddere, cùm Apoſtolus dixerit, Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro; illa ſuppoſuerit marito ſuo ancillam ſuam Eucliam nomine, exornans eam, ſicut ibi ſcriptum eſt, aduerſariis lenociniis & fucationibus, & eam nocte pro ſe vicariam ſupponens; vt ille neſciens, cum eâ tamquam vxore decumberet.* Sed in cuius Apoſtoli Actis hæc Leucij citata reperiantur, non ſatis clarè exprimit: videtur tamen intelligere Acta S. Andreæ, dum ſubdit: *Ibi etiam ſcriptum eſt, quòd cùm eadem Maximilla & Iphidamia ſimul iſſent ad audiendum Apoſtolum Andream, puerulus quidam ſpecioſus, quem vult Leucius, vel Deum, vel certè Angelum intelligi, commendauerit eas Andreæ Apoſtolo: &*

Idem ibid. c.38.

1. Cor. 7.

perrexit ad prætorium Egetis, & ingreſſus cubiculum eorum, ſinxerit vocem muliebrem, quaſi Maximillæ murmurantis de doloribus ſexus feminei, & Iphidamiæ reſpondentis. Quæ colloquia cùm audiſſet Egetes, credens eas ibi eſſe, diſceſſerit. In Actis S. Andreæ apud Abdiam Babylonium occurrit quidem Maximilla, Iphidamia, & Eges, non tamen hæc abſurda, quæ hîc ex Actis à Leucio conſcriptis narrantur.

An verò omnium Apoſtolorum Acta ſcripſerit Leucius, non eſt facile aſſerere. Proponam, quæ mihi apud veteres auctores occurrerunt. Innocentius Ep. 111. ad Exupe-

Innoc. Ep. 3. ad Exup. rium: *Cetera, quæ ſub nomine Matthæi, ſiue Iacobi minoris, vel ſub nomine Petri & Ioannis, quæ à quodam Leucio ſcripta ſunt; vel ſub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide & Leonide Philoſophis; & ſub nomine Thomæ, & ſi qua ſunt alia; non ſolùm repudianda, verùm etiam*

Baron. t. 1. ann. 44. n. 44. *noueris eſſe damnanda.* Baronius ad annum Chriſti XLIV. ait ſe legiſſe manuſcriptá Epiſtolam in Bibliothecâ Vaticanâ, n. CCXXXIV. nomine Meliti Epiſcopi Laodicenſis, quâ ſignificatur, à prædicto Leucio conficta eſſe trium tantùm Apoſtolorum Acta, nimirum *Ioannis, Andreæ,* & *Thomæ.* Non dubito P ronium hæc hauſiſſe ex ms. Melitone de vitâ S. Ioannis Euangeliſtæ. Nam ms. qui

per-

penes me eſt, ita habet: *Melitus ſeruus Chriſti Epiſcopus Laodiceæ vniuerſis Eccleſiis Catholicorum æternam in Domino ſalutem. Volo ſollicitam eſſe fraternitatem veſtram de Leucio quodam, qui ſcripſit Apoſtolorum Actus, Ioannis Apoſtoli & Euangeliſtæ, & SS. Andreæ & Thomæ Apoſtolorum: qui de virtutibus quidem, quas per eos Dominus fecit, vera dixit, de doctrinâ verò multa mentitus eſt: dixit enim, eos docuiſſe duo principia*, &c. Melitus hic eſt idem Melito, cuius antè verba de Leucio auctore tranſitus B. Mariæ produxi. Melitus Præfat. in vit. S. Ioannis Euang.

CASAVBONVS. Impietas verò iſtius Pſeudohieronymi excuſari ſaluo pudore non poteſt: nam quum fateatur, Seleucum, ſiue Leucium de doctrinâ Apoſtolorum multa eſſe mentitum; ea tamen defendit, quæ ſunt ab eodem hæretico ſcripta de virtutibus & miraculis eorum. Poterátne hic planus apertiùs oſtendere, nullam ſibi eſſe curam veritatis, neque vllum ſe inter falſum & verum ſtatuere diſcrimen?

ROSVVEYDVS. Imò verò Pſeudohieronymus falſum inter & verum, immenſum diſcrimen ſtatuit. Ait Leucium multa mentitum in doctrinâ Apoſtolorum, & eam reiicit ac deteſtatur; non autem in *virtutibus & miraculis*, quæ vera prodidit. Ecce clara ipſius

verba: *Sed ſicut de virtutibus eorum(*Apoſto-lorum) *& miraculis per eos factis vera dixit, de doctrinâ verò eorum plurima mentitus eſt: ita & hîc(*de Natiuitate B. Mariæ*) multa non vera de corde ſuo confinxit.*

C A S A V B O N V S. Addit de eo ipſo libro quem vertebat: *ita & hîc multa non vera de corde ſuo confingit.* Quis furorem hunc ſa-nus non deteſtetur? fatetur librum ab hære-tico ſcriptum: fatetur multa auctorem de corde ſuo confinxiſſe: & tamen amplectitur, vertit, obtrudit.

R O S VV E Y D V S. Pergis omnino, pergis Caſaubone erroris funem nectere, & quem tibi interpretis de Natiuitate Mariæ furo-rem fingis, deteſtari. Non enim interpres, quem vertebat librum, fatetur ab hæretico ſcriptum, & multa in eodem conficta; ſed de alio hoc auctore, de alio libro dicit, vt iam dixi: quem non amplectitur, ſed reiicit; non vertit, ſed indignum verſione æſtimat; non obtrudit, ſed occultat. Ita tu hîc furioſum Oreſtem miti Hippolyto ſuppoſuiſti. Illud enim *hîc* apud Pſeudohieronymum, intelli-gis de libello Pſeudohieronymi, cùm ipſe intelligat de libello Leucij, vt iam ſatis ſuprà declaratum. De alio eiuſdem libro Melito iam antè citatus: *Tranſitum B. ſemper Virgi-nis* M A R I Æ *Genitricis Dei, ita impio de-*

pra-

prauauit ſtylo; vt in Eccleſiâ Dei non ſolùm legere, ſed etiam nefas ſit audire.

CASAVBONVS. Sed audiamus facti defenſionem egregiàm: *Illud liberè dico, quod fidelium neminem negaturum puto; ſiue hæc vera ſunt ſiue ab aliquo conficta, ſacroſancta S. Mariæ magna miracula præceßiſſe, maxima conſecuta fuiſſe, & idcircò ſaluâ fide ab iis, qui Deum facere iſta poſſe credunt, ſine periculo animæ ſuæ credi & legi poſſe.* Impium hominem, & ſtultè delirum! Nam ſi valet hæc ratio, vt credi omnia debeant, quæ aliquis hæreticus aut fanaticus finxerit, quia Deus illa poteſt facere: quid eſt cur deliria Rabbinorum, aut etiam Mahometis, reſpuamus? Etſi enim ſtupenda ſunt, & inſana figmenta, quæ in libris Rabbinorum, aut in Alcorano recitantur; nihil tamen eſt adeò portentosè excogitatum, quod, ſi omnipotentiam Dei reſpicimus, fieri à Deo non poſſe credi debeat. Apage à Religione Chriſtianâ adeò abſurdam, adeò impiam ſententiam.

ROSVVEYDVS. Hîc verò non agit interpres iſte de Leucij hæretici libro, ſed de ſuo, quem vertebat. Quem quia Matthæi Euangeliſtæ eſſe, licet eius nomen codicis frons præferret, non audet aſſerere; nihil tamen eo contineri, quod non *ſaluâ fide, ſine periculo animæ credi & legi poßit*, intrepidè

aſſeuerat. In omnibus D. Hieronymi editionibus libellus ille de *Natiuitate Mariæ* circumfertur. Inſpice, lege; & ſi quid deprehendas, quod *ſine periculo animæ & credi & legi* non poſſit, tunc demum exclama: *Impium hominem, & ſtultè delirum!* tunc cum deliriis Rabbinorum, tunc cum Mahometis inſanis figmentis eum libellum compara.

Quòd ſi nihil ibi tale occurrit (certè nihil tale etiam rigidi cenſores deprehendêre) cur tantopere contra libelli auctorem, contra interpretem furis? Meminiſſes aliâ, ſed ſimili tamen in re, modeſtię Hieronymianę, qui etſi certò ſibi putabat conſtare, non eſſe Zachariæ patris Ioannis Baptiſtæ ſanguinem, quo plerique fratres ſimpliciores putabant rubere ſaxa, quæ è templi ruinis ſupererant, non eos tamen condemnauit, non arguit temerariæ credulitatis: *Simpliciores*, inquit, *fratres inter ruinas templi & altaris, ſiue in portarum exitibus, quæ Siloam ducunt, rubra ſaxa monſtrantes, Zachariæ ſanguine putant eſſe polluta. Non condemnamus errorem, qui de odio Iudæorum & fidei pietate deſcendit.* Sciebat errorem eſſe Hieronymus, nec tamen eum damnabat, quòd ex odio Iudęorum, quòd ex fidei pietate deſcenderet. Cenſebat igitur ita credi poſſe, *ſaluâ fide*, & *ſine animæ periculo*. Et tu interpretem libelli de

Hieron. in c. 23. Mat.

N ati-

Natiuitate Mariæ damnabis, quia cenſuit *ſaluâ fide, ſine periculo animæ & credi & legi poſſe*, non ea, de quibus certus erat falſa eſſe; ſed dubia, ſed non ſatis explorata? cùm Hieronymum videas, ex pietate profectum errorem (etſi certò eum errorem æſtimaret) non audentem condemnare.

Quòd ſi ſacratiori & à Scholaſticis excultæ aliquando Theologiæ operam dediſſes, Caſaubone, diuerſos veritatis gradus, diuerſam fidei obiectam materiam; quędam indubitatè credi, quædam piè credi poſſe didiciſſes. Sed nondum ſerum diſcere, etſi ætate ſis grandiore. Agnoſces, ſpero, tiro laniſtam, Francus Francum, diſcipulus magiſtrum, clarum Galliæ decus, Ioannem Gerſonem, Doctorem reſolutiſſimum & Chriſtianiſſimum. Ille igitur de toto hoc genere (verba eius ſunt, ſed compendio, quibuſdam reciſis) ita diſſerit, quadripartitum veritatum ordinem ſtatuens.

» Primò ſunt veritates, quæ credi debent Gerſon.
» immediatè & explicitè à Deo reuelatæ eſſe; tom. 1. in decl. verit.
» quarum triplex gradus eſt: quæ credēdæ ſunt.
» Primus eſt canon totius Scripturæ ſacræ.
» Secundus eſt veritatum ab Eccleſiâ de-
» terminatarum, quæ ab indubitatâ relatione
» Apoſtolorum per ſucceſſionem continuam
» deuenerunt.

Tertius eſt veritatum ſpecialiter aliqui- "
bus reuelatarum, quæ ab illis, quibus reuela- "
tio facta eſt, abſque vllâ dubitatione cre- "
dendæ ſunt. "

Secundò, ſunt veritates omnes & ſingulæ "
quæ concluduntur ex præmiſſis veritatibus "
in conſequentiâ certâ in lumine fidei, vel in "
euidenti lumine naturali: quamuis non in "
propriâ formâ verborum illic habeantur. "

Tertiò, ſunt veritates, quæ ex veritatibus "
quadruplicis gradus antè dicti, vel aliquibus "
earum deducuntur in conſequentiâ tan- "
tummodò probabili vel topicâ. "

Quartò, ſunt veritates illæ, quæ tantum- "
modo faciunt ad nutriendam vel fouen- "
dam deuotionis religioſam pietatem: quæ "
magis inducuntur ad inflammandum affe- "
ctum, quàm ad inſtruendum intellectum: "
vbi pietas deuota magis aſpicitur, quàm ve- "
ritas certa. vbi hoc vnum reprobatur, ſi ad- "
eſſet aſſertionis temeritas, priuſquam eluci- "
daretur alio modo per Eccleſiam vel ratio- "
nem certam ipſa veritas; aut ſi ſuperſtitio- "
nem, hoc eſt, religionem ſuperfluam & va- "
nam induceret. Vnde, ſicut dicit Ariſtoteles, "
Nihil refert quædam falſa probabiliora eſſe "
quibuſdam veris: ita nihil refert quædam fal- "
ſa pie credi, non quòd eâ ratione, quâ falſa "
ſunt, vel ſi ſciuntur eſſe falſa, credi poſſunt: "

procul

„ procul hoc à pietate fidelium: ſed cadit exi-
„ ſtimatio vel pia credulitas non ſuper verita-
„ te vel falſitate, ſed tantummodò ſuper ap-
„ parentiâ vel probabilitate. Et hoc vtique
„ non eſt periculoſum: quia conſtat de appa-
„ rentiâ & probabilitate, dum falſitas vel ve-
„ ritas ignota eſt. Propterea ſapientiſſimè dixit Apud Hieron. ep. 10. tom. 9.
„ Hieronymus, quòd de talibus eligibilius eſt
„ piè dubitare, quàm temerè definire. Sicut
„ ſtat quodlibet contradictorium eſſe proba-
„ bile; & vnum ſtat cum altero, non in verita-
„ te, ſed probabilitate: ſic diuerſis reſpectibus
„ vtrumque cōtradictorium credi poteſt cum
„ fidei pietate, dum tamen ſit animus ab aſ-
„ ſertione pertinaci alienus.

„ Reſpicit autem iſte gradus Legendas &
„ miracula Sanctorum, vitas Patrum, viſiones
„ deuotarum perſonarum, recitationes & opi-
„ niones ſacrorum Doctorum, quę omnia ſuſ-
„ cipit Eccleſia & legi permittit, non quòd
„ determinet talia de neceſſitate ſalutis eſſe
„ credenda: ſed quia proficiunt ad commo-
„ uendos affectus pios fidelium, & in ædifica-
„ tionibus ipſorum, dum in talibus nihil de
„ certitudine ſcitur eſſe falſum; quamuis et-
„ iam neſciatur illud certitudinaliter eſſe ve-
„ rum, quod oportet; nec vt tale credendum
„ proponitur. ita quòd magis hîc attenditur
„ id, quod piâ recogitatione fieri potuit, quàm

illud quod factum eſt. Et hoc apud orato- «
res creberrimum reperitur; qui ex aliorum «
perſonis dicunt ea quæ non perſonæ dixe- «
runt, ſed quæ dicere potuerunt: ſicut in Le- «
gendâ beatæ Agnetis, & beati Sebaſtiani, & «
ſimilium continetur. «

Si ab hoc illuſtri Galliæ ſidere, tenebroſis tuis Exercitationibus lucem intuliſſes, Caſaubone, non in ea incidiſſes præcipitia.

C A S A V B O N V S. Accipe cumulum impudentiæ, furoris, ſceleris. Nam exemplo Matthæi Euangeliſtæ, ſi Deo placet, impoſtor iſte factum tueri audet: ***Siquidem***, ait, ***ſanctum Euangeliſtam Matthæum eumdem libellum liquet compoſuiſſe***, (quid ſibi velit hac voce, neſcio: non enim potuit Matthęus librum compoſuiſſe, quem ſcripſit Seleucus, ſiue Leucius, vt ipſe impoſtor paulò antè dixit.) ***& in capite Euangelij ſui Hebraicis litteris obſignatum appoſuiſſe: quod an verum ſit, auctori præfationis, & fidei ſcriptoris committo.*** Hæc Pſeudohieronymus. Chriſtophorus de Caſtro, qui nihil hic inuenit quod reprehēdat, quàm benè ſentiat de Euāgeliſtâ Matthęo ipſe viderit. Ego & Matthęo, & ipſi Spiritui ſancto, atque adeò etiam B. Virgini iniuriam fieri contendo ab iis omnibus, qui fidem vllam iſtis nęnijs habent: maiorem ab iis, qui defendunt, quod facit ille Ieſuita.

Roſ-

ROSVVEYDVS. Imò verò accipe cumulum impudentiæ Caſaubonianæ, furoris Caſauboniani, ſceleris Caſauboniani. Non mirum te neſcire quid velit, qui mendacio vno poſito, falſa conaris ſuperſtruere. An verò S. Matthæum certum huius libelli auctorem æſtimauerint pſeudonymi, Chromatius, Heliodorus, & Hieronymus; eorum collatis verbis diſces. Ita igitur ad Hieronymum ſcribunt Chromatius & Heliodorus: *Dicunt ſanctitatem tuam beatiſſimi Matthæi Euangeliſtæ manu ſcriptum volumen Hebraicum inueniſſe, in quo & Virginis matris, & Saluatoris infantia eſſet ſcripta: & idcircò tuam charitatem per ipſum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum expetimus, quatenus & illud ex Hebræo Latinis vocibus tradas, non tantum ad percipiendum quæ ſunt Chriſti inſignia, quantum ad hæreticorum aſtutiam excludendam; qui vt doctrinam malam inſtituerent, bonam Chriſti natiuitatem ſuo mendacio miſcuerunt, vt poſt dulcedinem vitæ, mortis amaritudinem occultarent.* Reſpondet his interpres, non planè fidem adhibens Matthæi eum eſſe tractatum, quem titulus præferebat, aſſerens tamen, nihil habere noxium: *Vt in Hebræo habetur, verbum ex verbo transferre conabor: ſi quidem S. Euangeliſtam Matthæum eumdem libellum liquet compo-* Apud Hieron. tom. 9.

ſuiſſe,

ſuiſſe, & in capite Euangelij ſui Hebraicis litteris obſignatum appoſuiſſe; quod an verum ſit, auctori præfationis, & fidei ſcriptoris committo. Ipſe enim vt hæc dubia eſſe pronuntio: ita liquidò falſa non affirmo. Illud autem liberè dico, quod fidelium neminem negaturum puto, ſiue hæc vera ſint, ſiue ab aliquo confiɛta, ſacroſanɛta ſanɛta Maria magna miracula præceſſiſſe, maxima conſecuta fuiſſe: & idcircò ſaluâ fide ab his, qui Deum iſta facere poſſe credunt, ſine periculo animæ ſuæ credi & legi poſſe.

Vides nunc, Caſaubone, in quot errores incurreris, dum odio Societatis noſtræ, omnem occaſionem arripuiſti Socios traducendi. Abſit, abſit, vt Caſtrius noſter hæreticum librum defenderit: vt Leucio vel Seleuco, vel alicui Manichæorum patrono ſuppetias ierit. Quin imò Caſtrium ipſum audi, quanta ipſi cura veritatis fuerit, ne quid in Marianam hiſtoriam vel falſum vel fictum irreperet. Ita enim ad Lectorem præfatur:

Chriſtoph. à Caſtr. in hiſt. De'p. præfat. ad Lector.

" Cùm prima hæc lex contexenti hiſt[illegible]am " proponatur, aſſertio veritatis, ea quidem, ſi " vſquam alibi, in Chriſtianâ hiſtoriâ maximè " obſeruanda eſt, in quâ præclara Sanctorum " geſta referuntur: ne vel temerè fingamus, " quod eos geſſiſſe neſcimus, vel quę ab aliis ficta ſunt, tamquam vera ad poſterorum memoriam, nó ſine gemino piaculo, transferamus.

„ mus. Quòd ſi meritò cauendũ eſt in eâ nar-
„ ratione, quę de cuiuſuis Sãcti vitâ ſuſcipitur;
„ in texendâ Deiparæ hiſtoriâ quãtam curam
„ adhibere nos æquum fuerit, ne commenti-
„ tiis narrationibus eius fidem & auctoritatem
„ imminuamus; vbi, ſi vel leuiter à veritate re-
„ ceſſerimus, grauiter erraſſe conuincamur?
„ Quare in hoc me non exiguam operam
„ & ſtudium impẽdiſſe fateor, vt quàm maxi-
„ mâ poſſem diligentiâ ſanctos Patres euolue-
„ rem, ſacros hiſtoriographos tum Græcos
„ tum Latinos perlegerem, ipſamque ſacram
„ hiſtoriam, quam præ manibus ſemper ha-
„ bemus, ſcrutarer; vt ita ex illis omnibus bre-
„ ui compendio, ad hiſtoricam methodum
„ redigerem, quidquid vndique potuerit col-
„ ligi, quod ad vitam Virginis, ab illuſtri ortu
„ vſque ad obitum feliciſſimum contexen-
„ dam, eſſet quàm veriſſimum, &c.
„ Ne verò mihi omnem fidem arrogarem,
„ auctorum omnium teſtimonia integra hanc
„ hiſtoriam comprobantia volui legentibus
„ ante oculos ponere: tum vt vnde eſſet de-
„ ſumpta, quibuſque teſtibus confirmata, fa-
„ cilè poſſent perſpicere; tum vt ea quæ apud
„ innumeros pæne auctores habentur, abſque
„ infinitâ librorum ſupellectile, quę ad id opus
„ erat, in hoc exiguo libelli noſtri volumine
„ legerentur.

Mihi

Mihi igitur diligentiam, ſummumque in «
quærendo ſcribendoque laborem tribuant «
velim, qui hoc opus lecturi ſunt; auctoribus, «
quos refero, fidem; hiſtoriæ ipſi veritatem; «
Virgini Deiparæ, quæ nobis eſt, ſemperque «
erit materia & loquendi & ſcribendi, ſum- «
mas laudes & gratias infinitas, pro fructu, ſi «
quem eius beneficio ſumus hoc labore per- «
cepturi. «

Ita Caſtrius noſter ad hiſtoriam Virginis Deiparæ texendam, ſummum ſtudium; ad fabulas excludendas, veritatem; ad auctoritatem & fidem maiorem, ipſas ſanctorum Patrum attulit ſententias: quorum omnium in fine hiſtoriæ catalogum texit, habitâ ætatis ratione. Si quod auctoris cuiuſpiam ſcriptum intercurrat dubium, non ei inſiſtit, niſi auctoris minimè dubij ſuffragio roboretur. Equidem ſcriptũ illud de Natiuitate Mariæ, quod tantopere de hæreſi & blaſphemiâ incuſas, longè ab iis abeſſe meritò aſſerit.

Conſultiùs omnino feciſſes, ſi Eccleſiaſticorum librorum cenſuram Romanæ Eccleſię reliquiſſes. Habes *Catacrianos libros* apud Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptores, de quibus noſti nondum inter Criticos conuenire. De Adriano Imperatore ait Spartianus: *Catacrianos libros obſcuriſſimos, Antimachum imitando ſcripſit.* Lilius Gregorius Giraldus hiſtó-

Ael. Spart. in Adrian.

hiſtoriæ poëticæ Dialogo v. legebat olim, κατὰ Girald.
Τραϊανοῦ, vel κατ' Ἀδριανοῦ, quòd videlicet dial. 5. hiſt.
ipſe de ſe Græcè ſcripſiſſet. teſtaturque Her- poët.
molaum Barbarum legiſſe *Catachlyanos*, à
tenebris ſcilicet libros obſcuriſſimos. Sic
idem Hermolaus apud Plinium lib. XXXIV.
cap. VIII. legit *Catachlyſin*, ab ἄχλη, ſeu
ἀχλὺς *caligo*. Alciatum verò Ic^um^ *Catacriti-*
cos legiſſe, ait idē Giraldus, quaſi dicas, ***con-***
demnatorios libros, παρὰ τὸ κατακρίνω. Ianus
Parrhaſius diuinat, κατ' Ἀκκιανοῦ, ***contra Accia-*** Ian. Parrh.
num. quo nomine quidā libri tutorē Hadria- epiſt. ad
ni præferunt, non *Tatianum*. Scaliger apud Hadrianū
Caſaubonum ad hiſtoriam Auguſtam legit Card.
Catachrianos, quaſi libros τῶν κατὰ χρείαν λεγο-
μένων. Caſaubonus ex regiis membranis ***Ca-***
tacaymos, id eſt, κατακαυμὸς, ſiue κατακαυσμὸς,
vel quòd incendium Phaëthonticum, vel
Heracliteam ἐκπύρωσιν iis libris tractaſſet.
Tutiùs ſanè de horum librorum lectione &
materiâ diſputat Caſaubonus, quàm de
Leucij vel Seleuci operibus: quorum exe-
crandas blaſphemias, & fabulas, innoxio
apud Hieronymum ſcripto conatus eſt
aſſcribere.

Liceat mihi, bonâ Criticorum veniâ, &
meam hîc opinationem proponere. Viden-
dum cenſeo, num vulgata lectio ſuum lo-
cum, aſcititiis reiectis, occupare poſſit. No-
tum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tum nimis, quantopere Antinous Hadriano in deliciis fuerit. Exſtat eius ex ære numus antiquiſſimus & elegantiſſimus, quem & hîc in amici manibus ſpectaui, & qualem etiam è Thuani Præſidis cimeliis exhibet ad hiſtoriam Auguſtam Caſaubonus. Refert ille ab vnâ parte vultum Antinoi, ab alterâ arietem; quâ formâ Antinoi geneſin exprimi exiſtimo, quòd quibuſdam in more fuerit, in numis genituras ſuas exprimere. Sic in numis Auguſti Capricornus eius genitura exprimitur. Nec abludit Aries à cinædicâ Adriani & Antinoi vitâ, quâ infames horo-

Iul. Firm. l. 8. c. 19. ſcopo Ariete naſci prodit Firmicus. Qui ſub Ariete naſcebantur, *κριανοὶ* dicti apud Aſtrologos. Hinc *Catacriani* fortè libri, qui genituras eorum exprimerent, quibus Aries erat natale aſtrum. Adrianum de genituris librum ſcripſiſſe, non abhorret ab eius ingenio & ſtudio: nam idem Spartianus tradit, eum Matheſeως fuiſſe peritiſſimum, & Veri

Ael. Spart. in Aelio Vero. genituram ſciſſe. *Fertur Adrianum Veri ſciſſe genituram.* item: *Fuiſſe Adrianum peritum Matheſeως, Marius Maximus vſque adeò demonſtrat, vt eum dicat cuncta de ſe ſciſſe, ſic vt omnium dierum vſque ad horam mortis futuros actus antè præſcripſerit.* atque hinc Ter-

Tertull. Apol. c. 5. tullianus eum vocat *omnium curioſitatum exploratorem.*

TABV-

TABVLA VIII.

Non ſine cauſſâ Baronius Publicanorum apud Ethnicos dignitatem ex Cicerone adduxit. Malè plagij accuſatur. Plagiarius potiùs Caſaubonus. Ineptè ex errore typographico iudicatur de Baronij imperitiâ in Hebraicis. Maiora in ſimilibus peccat Caſaubonus. Syriacæ voces etiam Hebraicæ dictæ. Pariſiin *& parietis effractores, & publicani. Ruffini lectio explicata. An vrbs Capharnaum nomen ſit nacta à fonte Capharnaum. An Capharnaum fontis, an villæ proxima ſit nomen. Arnobio, ſi fortè, lux.*

CASAVBONVS. Quàm honeſtus olim fuerit Publicanorum ordo apud Romanos,& pueri ſciunt,illi ſaltem,quibus noua Latinitas M.Tullium nōdum è manibus excuſſit. Quare ſine cauſſâ Baronius rem nemini nō notam adeò ſtudioſe perſequitur. *Exerc. 13. cap. 37.*

ROSVVEYDVS. Quid ais Caſaubone? Ergóne Baronius ijs tantùm ſcripſit, quibus M. Tullius in manibus? At verò magna doctorum pars Tullio iam pridem relicto, vel etiam ob grauiora ſtudia neglecto, ad exemplum maiorum Sacris litteris & ſcriptis Pa-

trum inſudant, in quibus ea Publicanorum dignitas non occurrit: imò verò inter ſceleratos & peccatores ab ijs numerantur. Quare Baronius non *ſine cauſsâ* eorum olim munus apud Romanos fuiſſe honeſtiſſimum in memoriam reuocat, tribus breuiſſimis è Cicerone aſſignatis locis; vt planè *ſine cauſsâ* tu dixeris, eum rem eam *adeò ſtudiosè* perſequi. Scribit Baronius doctis, ſcribit indoctis, quibus non omnibus Tullius ſemper lectus. Multi lenem Sacrarum litterarum amnem nauigare poſſunt, non Tullianum torrentem. Ita quoque olim, teſte Auguſtino: *Sonat ſtrepitus vocis Tullianæ, Cicero legitur, aliquis liber eſt, dialogus eius eſt, ſiue ipſius, ſiue Platonis, ſiue cuiuſcumque talium: audiunt imperiti, infirmi, minoris cordis: quis audet illuc aſpirare? Strepitus ibi aquæ, & fortè turbatæ, certè tamen tã rapaciter fluentis, vt animal timidum non audeat accedere & bibere. Cui ſonuit, In principio fecit Deus cælum & terram, & non auſus eſt bibere? Cui ſonat Pſalmus, & dicat, Multum eſt ad me?* Equidem qui tantopere ſollicitus es de ſtylo Tulliano, optaſſem tibi maiorem curam Academiæ Tullianæ, vbi aquas habes, quas Plinius memorat ſalubres oculis. Oculi enim tui plerumque lippiunt, qui paſſim tam diſtortè Baronium legiſti, vt oſtendimus.

Auguſt. in Pſal. 103.

Ioan. 1.

Plinius libro 31. cap. 2.

De

De nouâ Latinitate quod addis, ſeu tu Lipſium, ſeu quem alium tacitè ſugillas, numquam profectò aſſequeris, vt eorum acumen & acrimoniam exprimas. Sunt qui leuibus miſſilibus delectantur, ſunt qui amentatis telis. Et quis cuiuſque lacertis modum ponat? Certè qui Lipſij Varias, primum iuuenantis ingenij ſcriptum legerit, næ ille Tulliani nitoris purpuram non vnam leget.

CASAVBONVS. Quæ verò obſeruat idem ſuper Iudæorum publicanis, partim à doctiſſimi Caninij locis eſt mutuatus, partim neſcio quis illi ſuggeſſit.

ROSVVEYDVS. Hac tuâ, monitione dicam an tacitâ reprehenſione, non erat opus, cùm ipſe Baronius ingenuè profeſſus ſit, vnde hæc ſit mutuatus, Caninij & nomine & libro in margine adſcripto. quæ apud eum habes de Locis noui Teſtamenti. Quòd ſi tam ſincerè, Caſaubone, paſſim tuis in Cōmentariis auctores adſcriberes, è quibus tamen explicationes hauris, rectiùs faceres; nec in legem peccares, NE POMVM EX ALIENO IN ARMVM. Ne ingenua quidem Baronij, per quem profecerit, profeſſio vngues tuos effugit. Memini Lipſium, cùm tuos in Suetonium commentarios legeret, non ſemel miratum, quòd pleraque ſua in ſcholis dictata legeret. Meritò ille ſuſpicari pote-

Canin. de loc. nou. Teſt. c. 8.

L. Laurēt. apud Feſtum in *Armata.*

poterat, à quo ea eſſes mutuatus, vel quis ea tibi ſuggeſſiſſet, cùm tot Franci, eius tum Leydæ, tum Louanij auditores fuerint. Sed noluit vir modeſtus ſuſpicionem ſuam publicè proponere, noluit te traducere, auditorum ſuorum teſtimonio contentus. Nec ego hoc nunc vulgaſſem, niſi viderem te etiam ex hoc plagij capite calumniari tacitè Baronium; cùm tamen ille in margine digitum ad fontes, vnde ea hauſit, intenderit.

Meminêre huius Lipſianæ querelę quotquot in familiâ Lipſij vixêre. ac in primis Ioannes VVouerius, Senator Antuerpienſis, qui non minorem à Lipſio doctrinam quàm modeſtiam hauſit. Hic vt Lipſio diutiùs conuixit, ita ipſe Lipſium, & ipſum Lipſius arctiùs complexus eſt: quem & multorum fecit conſiliorum participem, & vltimę quoque voluntatis ſuæ teſtem curatoremque eſſe voluit.

Nec mirum te ſubleſtâ fidę Lipſij tunc ſcripta ſublegiſſe, cùm ea nondum in publicum data eſſent, quæ ne nunc quidem prodierunt; ita vt pauci eius rei teſtes eſſe poſſint; & ipſe obſcuritate hactenus tectus, velut canachenus latêre potueris. Mirum verò te medio die in Lipſiana non veritum inuolare triclinia, prædari fercula, & ea, iam non ſortitò, ſed à te ipſo creatum conuiuij

Regem,

Regem, velut tua aliis proponere. Dabo hîc prius tua iam velut recentia producta, deinde Lipſiana; vt appareat eccuius ius heſternum ſit. Ita igitur Caſaubonus:

» De Antigoni Regis Iudæorum ſupplicio Caſaub. Exerc. 1. c. 7.
» loquens Baronius, errorem errat multis et-
» iam doctiſſimis viris communem. Putant
» eſſe diſſenſionem in illâ narratione inter Io-
» ſephum & Dionem, & durius ſupplicium
» eſſe, quod Dioni deſcribitur, cui potiùs ſe
» aſſentiri Baronius oſtendit. Sed falſa hæc
» ſententia eſt, nata ex vnius voculæ σταυρὸς
» prauâ interpretatione. Auctor eſt Ioſephus
» è Strabone, cuius locum adfert initio li-
» bri XV. Antonium πελεκίσαι Antigonum
» Regem Iudæorum captiuum, hoc eſt, ſecuri
» percuſſiſſe. Dio libro XLIX. ſcenam eius ſup-
» plicij pluribus explicans, Ἀντίγονον, ait, ἐμαστί-
» γωσε, σταυρῷ προσδήσας· ὃ μηδεὶς ἄλλος βασι-
» λεὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπεπόνθει, καὶ μετὰ τοῦτο
» ἀπέσφαξε. Magno errore interpretes Dio-
» nis verterunt *cruci alligatum*, quæ mala ver-
» ſio Baronio fuit fraudi. Vertendum erat, *pa-*
» *lo alligatum*, vel, *ad palum deligatum*, vt ſæpè
» Liuius: nam σταυρὸς, vt toties obſeruat Eu-
» ſtathius, eſt σκόλοψ, ὀρθὸν ξύλον, *palus, lignum*
» *erectum*. vnde ἀποσταυροῦν apud hiſtoricos
» paſſim, *palis cingere, vallos in circuitu figere*.

Quid hîc, quæſo, obſeruas Caſaubone, quod

quod non antè Lipſius doctè & copioſè executus eſt? Omitto de voce σταυρὸς, cuius vſum varium apud Lipſium habes, ex Euſtathio & Heſychio deductum lib. I. de Cruce, cap. IV. Tantùm hîc dabo Lipſij verba de ſupplicio Antigoni, vt non iam verbo tantùm plagij dicaris accuſatus, ſed reipsâ plagiarium te eſſe totus orbis agnoſcat. Ita igitur Lipſius Notis ad librum ſuum III. de Cruce, capite III. verbis Macrobij, lib I. Saturnalium capite X, ſupplicium exprimentibus, quod Autronius Maximus ſeruo ſuo irrogauit, quem *verberatum patibuloq; constrictum, per Circum egit*, aſcripſit.

Lipſ. Notis ad l. 3. c. 3. de Cruce.

An ergo huc referas Dionis etiam illud “
libro XLIX. de Antonij ſæuitiâ in Iudeæ Re- “
gem Antigonum? Τὸν δὲ Ἀντίγονον, inquit, “
ἐμαστίγωσε, σταυρῷ προσδήσας (ὃ μηδεὶς ἄλλος “
βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπεπόνθει) καὶ μετὰ τοῦτο “
καὶ ἀπέσφαξεν: *Antigonum flagellauit, cruci* “
ſiue furcæ alligans (quod nemo alius Rex à Ro- “
manis vmquam paſſus erat) ac posteà interfe- “
cit. Verba ita præterre videntur: nec abhor- “
reat ab Antonij impotentiâ, vt ſeruiliter ſæ- “
uierit etiam in Regem, Tamen veriùs puto, “
vt capias vertaſque, *Palum*. vt palo, inquam, “
alligatus fuerit, ſolemni Romanis more, & “
tum ſecuri percuſſus. Quod ipſum huic An- “
tigono factum, etſi Dio non expreſſit, nota- “
uit

„ uit Strabo, citante Ioſepho (nam hodie non „ exſtat) libro XVI. Antiquitatum, cap. I. Ἀντώνιος Ἀντίγονον τὸν Ἰουδαῖον ἀχθέντα εἰς Ἀντιόχειαν πελεκίζει, καὶ ἔδοξε μὲν οὗτος πρῶτος Ῥωμαίων βασιλέα πελεκίσαι: *Antonius Antigonum „ Iudæum Antiochiam perductum ſecuri percutit, & viſus eſt primus Romanorum ſecuri „ ſubieciſſe Regem.* Idem Plutarchus in Antonio.

Comparetur iam hæc Lipſiana notatio cum citatâ Caſauboni Exercitatione, & ſtatim apparebit, ex cuius poculo biberit Caſaubonus. Si quis in eo candor (quem tamen paſſim præ ſe ferre vult) ſi quæ gratitudo fuiſſet, meminiſſet hoſpitis ſui, apud quem non tantùm lautè fuerat epulatus, ſed apophoreta quoque domum retulerat. Hæc nunc moneo, quòd alibi, vbi quid in epulis Lipſianis hac ipsâ menſâ propoſitis, conuiuatori noſtro diſplicet, hoſpitis ſui non ſemel meminerit. Caſaubon. Exerc. 16. c. 77.

CASAVBONVS. Videtur autem vir erudititiſſimus, humani ingenij vitio vſus, etiam è litterarum Hebraicarum cognitione laureolam affectaſſe; quod hic locus arguit & aliquot alij. Sed in contrarium planè res vertit: faciliùs enim ſtatuas ex eiuſmodi locis, ipſum ne legere quidem ſciuiſſe Hebraicè, quàm eius ſermonis aliquam peri-

tiam habuiſſe. Nam per omnes Muſas, quid ille ſibi volebat cùm iſta ſcribebat? *Princeps publicanorum Hebraicè dicebatur gabbe; ceteri verò publicani gabbain.* Hæc caſsâ nuce digna non eſſe, & pueri intelligunt, qui prima Hebraicarum litterarum elementa didicerunt. Sed incidit in puerilem hunc errorem, quia legerat, verum non intellexerat, quod verè docet Caninius: *τὸν ἀρχιτελώνην* Syriaco vocabulo in Thalmud dici ריש גבאי *res gabbae:* principem publicanorum. Ceteros ſimpliciter גבאין *gabbain*, publicanos.

Rosvveydvs. Imò verò hæc obſeruatio caſsâ nuce digna non eſt. Et verò per omnes Muſas, quin & per Herculem Muſagetem, quid carpendi occaſionem captare eſt, ſi hoc non eſt? Ego verò, tuiſmet te verbis euincam calumniatorẽ eſſe, & tibi ipſi contraire. Quæro ex te, Caſaubone, cenſéſne Baronium hæc verba Hebraicis litteris ſcripta inueniſſe & legiſſe? Si annuis, qui *gabbain* rectè potuit legere, non ille itẽ *res gabbae* potuit legere? Si renuis, & litteris eum tantùm Latinis ea ſcripta vis inueniſſe; vel Hebraicis ſimul & Latinis, quod omnino mihi certum, & ex Caninij libro quem citat, patet; quid mirandum fuit, ſi ea litteris item Latinis exprimeret, ſicut in Caninio inuenerat? Fruſtrà igitur hîc tricaris, nunc Hebraicæ

linguę

linguæ peritiam, vnà etiam cum lectione ei adimens; nunc lectionem quidem tribuens, ſed intelligentiam detrahens. Nec lectionem, nec peritiam linguæ Hebraicæ ſibi Baronius arrogat, contentus è Caninio exſcripſiſſe, quę Latinis litteris expreſſa Hebraica, vnà cum interpretatione apud eum inuenerat. Quòd ſi Typographus pro *res gabbae* expreſſit *gabbae*; quid culpas Baronium, cùm non pauca errata in Hebraicis in hoc ipſo tuo libro commiſſa ſint? quæ ſi quis tibi inſultet, vel eius linguæ cognitionem detrahat, eum rectè facere æſtimabis? Tute hîc iudex eſto. Quin & in Græcis, quâ maximè linguâ excellere diceris, ſi quis te reprehendat, ex locis hoc ipſo libro malè in verſione expreſſis, æquóne animo laturus es? Habes pag. 553. *Πέντε τόπους μετανοούντων ὑπετύπωσε, Loca pœnitētium quatuor deſignauit.* Quid ſi hic quis dicat, hæc caſsâ nucę digna nõ eſſe, & pueri intelligunt qui prima Græcarum litterarum elementa didicerunt? Quæ enim Grammatica habet *πέντε*, *quatuor*? Habes pag. 153. *Ἡρώδης Ἀντιπάτρου μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν τῶν Ἰουδαίων βασιλείαν ἀπὸ Αὐγούστου καὶ τῆς συγκλήτου λαμβάνει. Herodes regnum Antipatri nihil quidquam ad ſe pertinens, tradentibus Auguſto & Senatu accipit.* Vides hîc, quàm immaniter lapſus ſis in Græcis his

 ver-

vertendis, vbi nulla erroris Typographici cauſſa eſſe poteſt. Vertendum erat: *Herodes Antipatri filius, regnum Iudæorum nihil quidquam*, &c. Nec tamen etiamſi hîc ex properantiâ erraueris, Græcarum tibi litterarum ſcientiam detraxero, etſi meritò ex lege Talionis poſſem: quod tu tamen in ſimili cauſsâ facis Baronio.

CASAVBONVS. Quare autem iſtas voces Hebraicas appellet, quum ſint Syriacæ, neque vllum ipſarum in eâ quidem notione veſtigium in veteri Hebraiſmo reperiatur, mitto quærere.

ROSVVEYDVS. Quid audio Caſaubone? Ergo etiam Euangeliſtarum textum ad tuam normã reuocabis? Ne diu cauſſam quæras à Baronio, Euangeliſtarũ ſe exemplo
Ioan. 19. tuebitur: Ioan. XIX. v. 13. Καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ. *Et ſedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithoſtrotus, Hebraicè autem Gabbatha.* Linguæ Syræ vox eſt Γαββαθᾶ, & tamen Euangeliſta vocat Hebraicam. Eodem c. XIX. v. 17. Ἐξῆλθεν εἰς τὸ λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ. *Exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè autem Golgotha.* En rurſus linguæ Syræ vocem, Γολγοθᾶ, vel vt alij Γολγολθᾶ, cùm tamen *Caluaria* Hebraicè vocetur Γολγολέθ. Vide Ioan-

Ioannem Druſum, tuæ ſortis hominem, cui promptiùs fidem adhibebis, Commentario ad voces Hebraicas noui Teſtamenti; Hebraicas inquam, ita enim Commentarium illum inſcripſit, cùm tamen pleræque quas explicat voces merè Syriacæ ſint. Sed eo magiſtro diſce Hebraicam linguá vocari etiam Syriacam. Ioã. Druſ. de voc. Hebr. nou. Teſt.

CASAVBONVS. Addit Baronius inueniſſe ſe in Hebraico textu Matthæi publicanos dictos *Pariſim*. Agnoſco dictionem Hebraicam, ſed quæ violentum hominem, τοιχωρύχον, & parietum effractorem ſignificet, non autem publicanum. Neſcio verò an illam vocem inuenerit in editione Tilianâ Euangeliſtæ Matthæi, quę mihi magnâ cum voluptate olim lecta, nunc ad manum non eſt. in eâ Munſteri longè aliter.

ROSVVEYDVS. Quid hîc in Baronio reprehendas, equidem neſcio. Vel verbis Baronij lectis, vmbram te captaſſe apparebit. Ait igitur Baronius:

„ In Hebraico textu Euangelij S. Matthæi, Baron.
„ quod peruetuſtum habetur, Publicanos *Pa-* ann. 31.
„ *riſim* inuenimus appellatos, quod eſt pro- n. 73.
„ prium nomen illorum latronum, qui mace-
„ riam vel ſepes diſſipant, vt ad furandum
„ atque prædandum pateat aditus. Eo etiam
„ nomine vtitur Ieremias dum ait: *Numquid* Ier. 7.

ergo

vertendis, vbi nulla erroris Typographici cauſſa eſſe poteſt. Vertendum erat: *Herodes Antipatri filius, regnum Iudæorum nihil quidquam*, &c. Nec tamen etiamſi hîc ex properantiâ erraueris, Græcarum tibi litterarum ſcientiam detraxero, etſi meritò ex lege Talionis poſſem: quod tu tamen in ſimili cauſsâ facis Baronio.

CASAVBONVS. Quare autem iſtas voces Hebraicas appellet, quum ſint Syriacæ, neque vllum ipſarum in eâ quidem notione veſtigium in veteri Hebraiſmo reperiatur, mitto quærere.

ROSVVEYDVS. Quid audio Caſaubone? Ergo etiam Euangeliſtarum textum ad tuam normã reuocabis? Ne diu cauſſam quæras à Baronio, Euangeliſtarũ ſe exemplo
Ioan. 19. tuebitur: Ioan. XIX. v. 13. Καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ. *Et ſedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithoſtrotus, Hebraicè autem Gabbatha.* Linguæ Syræ vox eſt Γαββαθᾶ, & tamen Euangeliſta vocat Hebraicam. Eodem c. XIX. v. 17. Ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ. *Exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè autem Golgotha.* En rurſus linguæ Syræ vocem, Γολγοθᾶ, vel vt alij Γολγολθᾶ, cùm tamen *Caluaria* Hebraicè vocetur Γολγολέθ. Vide Ioan-

Ioannem Druſum,tuæ ſortis hominem, cui promptiùs fidem adhibebis, Commentario ad voces Hebraicas noui Teſtamenti; Hebraicas inquam, ita enim Commentarium illum inſcripſit, cùm tamen pleræque quas explicat voces merè Syriacæ ſint. Sed eo magiſtro diſce Hebraicam linguá vocari etiam Syriacam. Ioã. Druſ. de voc. Hebr. nou. Teſt.

CASAVBONVS. Addit Baronius inueniſſe ſe in Hebraico textu Matthæi publicanos dictos *Pariſim*. Agnoſco dictionem Hebraicam, ſed quæ violentum hominem, *τοιχωρύχον*, & parietum effractorem ſignificet, non autem publicanum. Neſcio verò an illam vocem inuenerit in editione Tilianâ Euangeliſtæ Matthæi,quę mihi magnâ cum voluptate olim lecta, nunc ad manum non eſt. in eâ Munſteri longè aliter.

ROSVVEYDVS. Quid hîc in Baronio reprehendas,equidem neſcio. Vel verbis Baronij lectis, vmbram te captaſſe apparebit. Ait igitur Baronius:

„ In Hebraico textu Euangelij S. Matthæi, Baron.
„ quod peruetuſtum habetur, Publicanos *Pa-* ann. 31.
„ *riſim* inuenimus appellatos, quod eſt pro- n. 73.
„ prium nomen illorum latronum, qui mace-
„ riam vel ſepes diſſipant, vt ad furandum
„ atque prædandum pateat aditus. Eo etiam
„ nomine vtitur Ieremias dum ait: *Numquid* Ier. 7.

ergo

ergo ſpelunca latronum facta eſt domus iſta? qui Hebraicè loco *latronum* habet *pariſim.* Quod Baronius dixit latrones, *qui maceriam vel ſepes diſſipant*; tu Græcè vocas τοιχωρύχους, *parietum effractores*, magnâ ſanè differentiâ, quantâ videlicet paries maceriâ diſtat.

Quod ad *Pariſim* attinet, nec in Hebræo Matthæi textu à Munſtero edito, quem tu conſuluiſti, nec in Tiliano noſtro habetur *Pariſim* pro *publicanis*: ſed in Tiliano codice Matthæi IX. cap. Hebraicè eſt בעלי עברה *baale abra*, id eſt, *viri tranſgreſſionis*, pro quo noſter interpres vertit *publicani*. & Matth. x. ipſe Matthæus vocatur בעל עברה *baal abra*, id eſt, *vir tranſgreſſionis*, pro quo noſter habet, *publicanus*. Legerit igitur fortè Baronius *pariſim*, vel potiùs *paritſim* per tſade פריצים (quo nomine vocantur latrones & fures, à פרץ *parats*, id eſt, *diruere*, *rumpere*, *effringere*. Ieremiæ VII. v. 11. Pſal. XVII. v. 4.) apud Matthæi textum Hebraicum, qui in Bibliothecâ alicubi ms. aſſeruatur, vel certè aliunde id hauſerit.

Quàm verò argutè, vt Baronio in Hebraicis videaris aliquanto doctior, notas *pariſim* ſignificare *parietum effractores*, nôn autem *publicanos*: quaſi Baronius dicat eos ita propriè vocari, non verò figuratè. Tute ipſe pro-

prouerbium producis, quo publicani vulgò latrones dicti.

Casavbonvs. In deſcriptione lacus Geneſareth, quæ è libris Ioſephi apponitur, mendum turpe non eſt animaduerſum, quod in verſionem Ruffini neſcio quomodo irrepſit. Loquens enim Ioſephus de naturâ aquæ lacus illius, ita ſcribit inter cetera, Belli lib III. cap. XXXV. Τὸ ὕδωρ ἐκ ἀποδεῖ χιόνος ἐξαιθεριασθὲν· ὅπερ θέρους νυκτὸς ποιεῖν ἔθος τοῖς ἐπιχωρείοις. *Aqua frigore nihil quidquam niui cedit, poſtquam habita eſt ſub dio: quod per æſtatem indigenæ ſolent noctu facere:* nempe vt aquam illam noctu habeāt ſub dio; quod ἐξαιθεριάζειν dicitur. Simile verbum ἐξηλιάζω, apud ſeptuaginta Seniores: de quo agimus ad annum XXXIV. Abſurdo & immani errore in verſione Ruffini vulgò editum eſt *æſtibus* pro *niuibus*: quem errorem adeò manifeſtum non reliquiſſet Baronius, ſi Græca conſuluiſſet. Corruptus eſt idem locus etiam in antiquo Ruffini codice Sereniſſimi Regis Iacobi, ſed diuerſo modo: nam ibi ſcriptum offendimus, non *æſtibus*, vt in editionibus Latinis: neque *niuibus*, vt eſt in Græco textu: ſed *cædibus*, neſcio vnde, orto errore.

Exerc. 31. c. 32.

Ioſeph. l. 3. c. 35. Bell. Iud.

Rosvveydvs. Nec turpe mendum, nec abſurdus & immanis error in verſione

Ruffi-

Ruffini vulgò editur, vt Baronio ideò Gręcus textus conſulendus fuerit. Certè nec conſulto Regis tui codice Ruffini mentem es aſſecutus. Qui ſanè codex cùm *cadibus* exhibet, pro *æſtibus*, non optimę ſe notæ eſſe manifeſtat. Omnes Ruffini codices editi, quos quidem vidi, habent *æſtibus*. Ita Pariſienſis editio anni M.D.XXVIII. apud Chriſtianum VVechelum in folio. Ita Baſileenſis editio anni M.D.LVIII. apud Frobenium, partim interprete Sigiſmundo Gelenio, partim eodem Ruffiniani textus correctore. Ille cùm profiteatur ſe Ruffini verſionem de bello Iudaico ad Græcum exemplar correxiſſe, non eſt quòd Baronium magis quàm Gelenium incuriæ arguas. Sed nulla hîc incuria. Aio Ruffinum ſcripſiſſe, *æſtibus*, quod & mss. meliores præferunt & editiones. Quáquam Iacobus Zieglerus *ſolibus* citat; nec hoc quidem à mente Ruffini. Vult Ruffinus aquam æſtiuis noctibus ſub dio habitam, de die manere frigidam, adeò vt non æſtibus, non ſolibus cedat. Quod Græcus dixit, *οὐκ ἀποδεῖ χιόνος*, *non cedit niui*, videlicet frigore, vel vi reſiſtendi æſtui. Duo niui inſunt, & frigus, & vis quâ non facilè æſtui cedit. Ita quidem hoc loco, ſiue vertas *non cedit niuibus*, ſiue *non cedit æſtibus*, idem ad mentem auctoris dixeris. Locum totum Græcè ſubnectam,

Zieglerus deſcript. Terr. ſact.

maio-

maioris lucis cauſsâ. Καὶ γὰρ τοῦ ἑλώδους παχύτητος, ἔχει τὸ νᾶμα λεπτότερον. καθαρά τε ἐπὶ πάντοθεν αἰγιαλοῖς ἐπιλήγουσα, καὶ ψάμμῳ, πρὸς δὲ εὔκρατος ἀρύσασθαι. ποταμοῦ μὲν ἢ κρήνης προσηνεστέρα, ψυχροτέρα δ' ἢ κατὰ λίμνης διάχυσιν ἀεὶ μένουσα. καὶ τὸ μὲν ὕδωρ, οὐκ ἀποδεῖ χιόνος ἐξαιθριασθὲν, ὅπερ θέρους νυκτὸς ποιεῖν ἔθος τοῖς ἐπιχωρίοις. *Paluſtri enim craßitudine tenuiores habet latices: & vndique in littora ac arenas deſinens, purus eſt, ac præter hoc temperatus ad hauriendum. Et fluuio quidem ſiue fonte lenior eſt. ſemper autem frigidior, quàm lacus diffuſio patitur, manet: æſtiuiſq; noctibus eius aqua ſub dio perflata nequaquam æſtibus cedunt: id enim facere indigenis moris eſt.* Ioſeph.l.3. c.35.Bell. Iudaici.

Quæ ſi fortaſſe cauſſaris obſcurè nimis explicata, age videamus an Egeſippus tibi ſatisfaciat, qui rem fuſiùs ac paraphraſticè explicat, agens de lacu Geneſar, & eius aquâ ad potandum habili: *Equidem nec paluſtris vliginis craſſum aliquid, aut turbidum recipit, quia arenoſo vndique littore circumuenitur; & temperatior eſt fluuiali, aut fontis rigore; frigidior tamen placidæ paludis æquore, eo ipſo, quòd non in ſtagni morem ſternitur aqua, ſed per diffuſiora ſpatia lacus frequentiùs auris ſpirantibus agitatur: vnde & purior hauſtus eius, ac mollior eſt ad vſum bibendi. Et ſi quis naturali gratiæ ſtudium adiungere velit, vt æſtiuis ſuſpen-* Egeſipp. de Excid. Ieroſ.l.3. c.26.

ſuſpenſam ad auras noctibus more incolarum potui patet (lego *paret) haudquaquam à niuis ritu diſtare arbitretur*. Habes hîc *niuem*, quam cauſſabaris in verſione Ruffini omiſſam vel deprauatam; quamquam Ruffinus rem ipſam aliâ phraſi expreſſerit, vt modò dixi. Erit fortè quiſpiam qui ex Egeſippi verſione, *vt æſtiuis ſuſpenſam ad auras noctibus more incolarum potui paret*, olim in Græco lectum ſuſpicetur: ἐξαιθεριαθὲν θέρους νυκτὸς, ὅπερ πίνειν ἔθος τοῖς ἐπιχωρίοις. Facilis inter ποιεῖν & πίνειν commutatio.

Vt apud Ioſephum habes ὕδωρ ἐξαιθερια-θὲν, *aquam ſub dio expoſitam*, ita apud alios
Plin. l. 14. c. 21. auctores nobiliſſima vina. Plinius: *Campania nobiliſsima expoſita ſub dio cadis, verberari ſole, lunâ, imbre, ventis aptiſsimum videtur*. Horatius:

Horat. 2. Sat. 4.
Maſsica ſi cælo ſupponas vina ſereno,
Nocturnâ, ſi quid craſſum eſt, tenuabitur aurâ.

De aquarum qualitate, ſalubritate, inſalu-
Plin. l. 31. cap. 3. britate agit Plinius libro XXXI. cap. III. vbi vtiliores ait eſſe, *quæ profluunt: curſu enim percuſſuq́ue ipſo extenuari atque proficere*.

Quia commoda ſe hîc occaſio offert cùm de niue agimus, Arnobio de niue quoque agenti allucendi facem, ſpectemus, quæſo, ſcholiaſtarum hactenus ſuſpenſas lampades, & vi-

& videamus an Arnobianis tenebris inde lux affulgeat. Ita igitur ille libro II. contra Gentes, in primore editione Romanâ apud Franciſcũ Priſcianenſem anno M. D. XLII. emendatoribus Hieronymo Ferrario & Franciſco Priſcianenſi; Fauſto Sabæo Brixiano, Bibliothecæ Palatinæ ſeu Vaticanæ cuſtode, editionem curante ex ms. Vaticano: *Ediſſertate nobis & dicite, quid ſit, quod grandinem torqueat? quod guttatim faciat pluuiam labi? quod imbres ac niues plumeas, & Eoli ora dilatarit ventus, vnde oriatur & quid ſit.* Quæ primus Gelenius ita legit & diſtinxit: *quod imbres ac niues plumeas? quod Aeoli ora dilatarit? ventus vnde oriatur & quid ſit.* quam deinde lectionem & diſtinctionem alij editores ſunt ſecuti: niſi quòd cum veteri editione legant, *& Aeoli*, pro quo Gelenius, *quod Aeoli*. Fuluius Vrſinus, ſchedis Petri Ciacconi, hominis longè doctiſſimi, adiutus, in ſecundâ Romanâ editione anno M. D. LXXXIII. ita in margine lectionem primam Romanam reformat: *quod imbres ac niues in plumulas & foliola dilatarit; ventus vnde oriatur & quid ſit.* quem vix dubito inſpecto codice Vaticano ms. inueniſſe *foliora*: vnde Romani primi editores, *Eoli ora*, ipſe *foliola* formarit. Sanè & regis Chriſtianiſſimi manuſcr. & Collegij noſtri

Arnob. l. 2. contra Gent.

K Antuer-

Antuerpienſis, & is quoque, cuius excerpta Modius ad Godeſcalcum Stevvechium miſit, (niſi cum noſtro codice idem ſit, de quo aliàs) pariter *foliora* repræſentant. Vnde Ioannes Meurſius Appendice ad Criticum Arnobianum, legebat *folgora*, id eſt, inquit, fulgura ἀρχαϊκῶς.

Quòd ſi & mihi hîc faculam aliquam inferre liceat, cùm manuſcr. omnes conſtanter *foliora* præferant; nec *folgora*, nec *foliola*, nec *Aeoli ora* probauerim. Etſi enim plauſibilis eorum coniectura ſit, qui *foliola* legunt: quid enim niuei flocci, niſi inſtar plumularum, foliolorum, & bracteolarum? nec minùs plauſibilis eorum, quibus *Aeoli ora* placent, apta ad ventum, de quo ſequitur: quia tamen, vt iam dixi, omnes libri manuſcripti, qui quidem hactenus ſuperſtites inſpecti, *foliora* exhibent; videndum, num lectio vera ſtatui poſſit, ne litterulâ vel additâ vel mutatâ. Nam ſi quis mutare, ſi addere, ſi demere quid velit, facile eſt aliquam lectionem exſculpere. Lego igitur ſine vllâ mutatione, ſeiugatis tantùm vocibus, quæ malè coaluerunt in manuſcriptis, *quòd imbres ac niues plumeas, & Foli ora dilatarit: ventus vnde oriatur, & quid ſit.* Manifeſtè *Foli ora*, id eſt, *Pholi ora.* Vnus è Centauris *Pholus*, Ixionis ex nube filius: de quo Vir-

Virgilius Georgicorum ſecundo:

Centauros leto domuit, Rhætumq; Pholumq;.

Idem VIII. Æneid.

——— Tu nubigenas inuicte bimembres
Hylæumq; Pholumq; manu, tu Creſſia mactas
Prodigia.

Pholi vnius è Centauris meminêre complures auctores, Theocritus Eidyll. VII. Q. Calaber libro VI. Paralip. Polyænus lib. I. Stratagem. Apollodorus libro II. Biblioth. Lucanus libro VI. Diodorus Siculus libro IV. Biblioth. Ouidius XII. Metam. Claudianus Præfatione in nuptias Honorij & Mariæ.

Ab hoc *Pholo* ibi ſepulto dictus mons Theſſaliæ *Pholoë*. Diodorus Siculus lib. iam dicto: Φόλον Ἡρακλῆς μεγαλοπρεπῶς ἔθαψεν ὑπὸ τὸ ὄρος, ὃ στήλης ἐνδόξου γέγονε κρεῖττον. Φολόη γὰρ ὀνομαζόμενον, διὰ τῆς ὁμωνυμίας μηνύει τὸν ταφέντα, καὶ οὐ δι' ἐπιγραφῆς. *Pholum magnificè Hercules tumulauit ſub monte; qui cippo aliquo illuſtri multò ipſi fuit præſtabilior. Nam Pholoë nuncupatus, non quidem inſcriptione aliquâ, ſed ipſâ nominis ſimilitudine, humati illic memoriam conſeruat.* Meminit & montis huius Plinius libro IV. cap. VI. Strabo libro VIII. Statius Papinius Achilleid. lib. II. & Thebaid. lib. III. Claudianus in Prologo lib. II. de rapt. Proſerpinæ, Lucanus lib. VII. Q. Calaber lib VII. Paralip. Orpheus in

Angonaut. Apollodorus ſuprà. Vnde Sidonio carmine v. *Pholoëtica monſtra*, de Centauris Pholoën incolentibus.

Fabuloſè Pholum hunc niues ſpuere creditum, exiſtimauerim. quod Arnobius ex veterum fabulis & mythicis ſcriptis deprompſerit. vnde & Sidonio *Pholoë niuoſa* carmine IX.

Paſſim per Pholoën iacet niuoſam.

Sic Enceladum fabulæ ferunt ſub Ætnâ ſepultum, & flammas eructare: Virgilius III. Æneid. Claudianus lib. I. de raptu Proſerpinæ, Seuerus in Ætnâ. Hanc ego nunc obiter ex fabulâ Arnobio faculam infero: quæ ſi diſplicet, fauillis ſuis inalbeſcat. illa luceat, quæ ſplendore ſuo tenebras pellere, & lucem ſuam inextinctam tueri poſſit.

Nec illud diſſimulauero, in ms. noſtro Antuerpienſi diſertè eſſe: *quod in braſve niues plumeas & foliora dilatarit.* nam *ve* à recenti manu *l* pòſt additum, vt facerent *vel.* Ex illâ igitur ms. lectione quis fortean exſculpat, *quod in breues niues plumeas, & foliola dilatarit.* Vt igitur antè dixit: *quid niuem in plumeas ſubaperiat cruſtulas*, ita nunc quęrit, quid ſit, quod niues dilatarit in breues plumeas & foliola. Notum quid *breuis* & *breue*. Sanè cùm iam de pluuiâ præceſſerit, cur hîc de imbre agat? diſtinguitur quidem

imber

imber à pluuiâ, quòd ille maioribus ad terram ſtillicidijs & iugi tenore effundatur, hæc minoribus & tardioribus: vtriuſque tamen guttæ ſunt. Arnobio mens, diſtinguere diuerſam inter tria hæc nubis meteora formam: ait igitur *torqueri* grandinem; pluuiam *guttatim* labi; niuem *dilatari in breues plumeas & foliola*. Sed de his ad Arnobium, ſiquando Deo viſum, copioſiùs.

CASAVBONVS. Cùm autem Ioſephus in hac lacus Genneſareth deſcriptione fontis meminerit, quem ait Caparnaum (ſic enim ſcriptum eſt, καπαρναοὺμ) ab accolis vocitatum: ſubiicit Baronius; *non fontem tantùm, ſed ab eo denominatum fuiſſe oppidum Caparnaum*. Ego verò dubito, & falli Baronium ſuſpicor. Obſeruo enim Capharnaum ſiue Caparnaum oppidum Galilææ, & Capharnaum fontem in agro Genneſarethico, longiore interuallo fuiſſe inuicem diſſita, quàm vt fiat veriſimile, quod ſine teſte adfert Baronius.

ROSVVEYDVS. Ego verò non dubito, vbique te occaſionem captare contradicendi, nec eâ in re me falli exiſtimo. Et vbi quæſo obſeruaſti longius illud interuallum inter oppidum & fontem Genneſareth? an in aliquo vetuſto ſcriptore? Opinor in tabulis Adrich. tab. de Trib. Nep. Chriſtiani Adrichomij, vel alterius cuiuſpiã

de Terrâ ſanctâ: quibus ſi fidem adhibes, quin ſimul obſeruaſti deſertum Capharnai medium inter fontem Capharnaum, & ciuitatem Capharnaum: vt non mirum ſit, cùm nulla alia ciuitas ad littus lacus Genneſareth, ſeu maris Galilææ, ibi intercedat inter fontem Capharnaum, deſertum Capharnai, & ciuitatem Capharnaum, ab eâdem origine hæc duo poſteriora nomen ſortita. Quòd ſi VVolfangum VVeiſſenburgium de Capharnao ciuitate audis, *irrigatur*, inquit, *fonte ſaluberrimo, quem Ioſephus eodem appellat nomine.* Ita mirum non erit à fonte vrbi nomen eſſe. Quidquid ſit, à Baronio hîc recedendi, nulla tibi cauſſa fuit.

Weiſſenb. deſcript. Terr.ſanct.

CASAVBONVS. Malè accepit, vt equidem puto, mentem Ioſephi, ſi putauit proprium ipſi fonti, cuius Ioſephus meminit, nomen fuiſſe Capharnaum: ipſum enim nomen indicat ad illum fontem pagum fuiſſe ædificatum, cui illa appellatio propriè conueniret. Caphar enim villam ſignificat aut pagum. *Capharnaum* eſt pagus à Nahum ſic dictus, quod eſt viri proprium, vt vnius è Prophetis.

ROSVVEYDVS. Quidni putaſſet fonti nomen fuiſſe Capharnaum, ita præeunte Ioſepho: Πρὸς γὰρ τῇ τ' ἀέρος εὐκρασίᾳ, καὶ πηγῇ διάρ-

Ioſeph.l.3 Bell.c.35. ed.Gr.

διάρδεται ποτιμωτάτη, Καπαρναοὺμ αὐτὴν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι, ταύτην φλέβα τοῦ Νείλου τινὲς ἔδοξαν. *Nam præter aëris lenitatem, & fonte quoque irrigatur vberrimo, qui Caparnaum ab indigenis appellatur. Eum nonnulli venam eſſe Nili fluminis opinantur.* Nec aliter Egeſippus: *Ad hanc naturæ fertilitatem & aëris temperiem, accedit & fontis gratia, qui memoratam regionem genitali quadam irrigat infuſione: Capharnaum nomen ei, quam Nili fluminis venam, haud ſuperfluè quidam æſtimauerunt.* Quòd pagum hîc eo nomine fuiſſe fingis, ſine teſte fingis: quam ſine teſte fictionem paullò antè obiiciebas Baronio. Hæſiſſes potiùs Hieronymi interpretationi, qui *Capharnaum* interpretatur *villam*, ſeu *agrum pulcherrimum.* Ipſe in cap. XI. Matthæi: *Capharnaum interpretatur villa pulcherrima.* Idem in cap. XXXVIII. Ezech. *Capharnaum ager pulcherrimus dicitur.*

Egeſipp. l. 3. Excid. Ieroſol. c.26.

Hieron. in c.11. Matthæi.

Idem in c.38. Ezechiel.

Equidem quocumque te verteris, Caſaubone, omnem te occaſionem reprehendendi Baronium captaſſe, quiuis cordatus lector intelliget. Nec vllum futurum puto, qui tuam potiùs de Capharnao originationem amplectatur, quàm D. Hieronymi, qui & in locis vicinis vixit, & tanto in Hebraicis litteris fuit doctior; vt felix fueris, ſi diſcipulus eius eſſe poſſis.

TABVLA IX.

Putida Caſauboniana Grammatica contra Baronium diſceptatio. Error varius Caſauboni de momento conceptionis Chriſti. Diuinæ naturæ cum humanâ connubium, aſſenſu Virginis firmatum.

Exerc. 1. cap. 27.

CASAVBONVS. Baronius de tempore loquens quo humanam naturam in vtero Mariæ Verbum Deus aſſumpſit, contigiſſe id ait, *Auguſti Imperatoris anno ab inito per menſes ferè quatuor Triumuiratu quadrageſimo.* Vellem magis perſpicuè rem tantam expreſſiſſet, quin aliquis non iniuriâ quæſierit an hæc Latina ſit oratio. Nam *magiſtratum inire per quatuor menſes*, quo exemplo dicatur, cupio doceri. Voluit autem hoc: Quando Chriſtus eſt conceptus, annos Auguſti pręteriiſſe, ſi ab inito Triumuiratu numerentur XL. & ferè menſes quatuor. Hoc verum eſt: nam dies dumtaxat deſunt tres pleno πἐζαμλώῳ.

ROSVVEYDVS. Ego verò vellem non tam perſpicuè hîc tuum expreſſiſſes, quà fas quà nefas, reprehendendi pruritum. Neſcio quid ſemper calamo tuo, vbi etiam Baronius rectiſſimè dixit, ſuppuratur. Næ ille pro-

profectò rudis ſit, qui non capiat quid verbis ſuis velit Baronius. Explicatione certè tuâ hic opus non fuit. Latinitatem fruſtrà culpas, & vt culpare magis poſſis, dictionis eius formam inuertis. Rectè Baronius, ***ab inito per menſes ferè quatuor Triumuiratu:*** tu ne rectè, ***magiſtratum inire per menſes quatuor***. Rectè ***initum***, quia præteriti eſt temporis, iungi poteſt ***menſibus quatuor***; non ita ***inire***, quia præſentis. Quid ni cùm quis Triumuiratum geſſit annis XL. & menſibus ferè quatuor, quatuor eos menſes initio poſſit præponere? ***ab inito per menſes ferè quatuor Triumuiratu.*** Quæ enim hîc differentia? anno ab inito per menſes ferè quatuor Triumuiratu, quadrageſimo; & ſi dicam, anno quadrageſimo cum quatuor ferè menſibus ab inito Triumuiratu. Ridebit te Grammaticum poſteritas, qui hîc argutus eſſe voluiſti.

CASAVBONVS. Quæſtionem verò de momento conceptionis Chriſti penitus eſſe omiſſam à Baronio in tantâ diligentiâ, nonnihil miror. Eſt enim elegans, nec planè curioſa, vt verba Euangeliſtarum rectè capiantur. Tres ſuper eo magnorum auctorum ſententias inuenio.

ROSVVEYDVS. Vide quæſo Lector calumniatoris ineptiam. Tractauerat paulò

antè Baronius in Apparatu num. L X I X. de Zachariâ Ioannis Baptiſtæ patre, & accuratè probauerat eum nō fuiſſe ſummum Pontificem. Quid ad hæc Caſaubonus? *Hominem occiſum occidit Baronius*, &c. *Cui non dictus Hylas?* Nunc cùm omittit Baronius quæſtionē de momento incarnationis Chriſti, à tot interpretibus, tot Scholaſticis accuratè tractatam, incuriæ arguitur. Quis ferat hanc calumniatoris importunitatem?

Producit igitur Caſaubonus tres vbique obuias, in plurium viuentes ſcriptis ſententias, vt de eo iam dici poſſit: *Hominem viuum viuificat Caſaubonus*. Sed non ille Mercurius Pſychagogus, qui animas ducere & reducere poſſit. Viuent, viuent illæ ſententiæ in auctorum ſuorum ſcriptis, etiam ſine Caſauboni ſuſcitabulo. Quamquam prudentiùs Baronius eas diſſimulauit & præteriit, eâ ſolùm propoſitâ, quæ & ad Euangeliſtæ mentem, & ad Patrum magis conſenſum faceret: vt mendaciter ſcripſerit Caſaubonus, quæſtionem de momento conceptionis Chriſti penitus eſſe omiſſam à Baronio. Sed videamus nunc illas tres magnorum virorum ſentētias, quibus Exercitationes ſuas ornari voluit Caſaubonus, & præ Baronio diligens videri. Vereor enim non multùm homini fidendum, cùm extra cho-

rum

rum ſuum ſaltat, & relicto Athenæo, ſacrarum Litterarum interpretem vult agere.

CASAVBONVS. Prima eſt eorum, qui ante vel potiùs ſub ipſam ſalutationem ab Angelo factam concepiſſe Mariam putant: quod videntur exiſtimaſſe ij omnes, qui plenitudinem gratiæ, propter quam Virgini dictum eſt ab Angelo, Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, *Aue gratiâ plena, Dominus tecum*, interpretati ſunt de Chriſto iam concepto, & iam corpus Mariæ inhabitante. Sed obſtat huic opinioni, quòd etiam poſt hæc verba futurum tempus vſurpat Angelus, cùm ait, *concipies in vtero.*

ROSVVEYDVS. Fuit hæc quidem paucorum ſententia, ſed non diu obtinuit, aliorſum pendente caterua Patrum. Ita videtur ſenſiſſe Hieronymus epiſt. ad Principiam: Hieron. epiſt. 140. ad Principiam. *Sancta Maria quia conceperat eum, in quo omnis plenitudo Diuinitatis habitat corporaliter, plena gratiâ ſalutatur.* Ambroſius in Lucam: Ambroſ. in Luc. lib. 2. c. 2. *Benè ſola plena gratiâ dicitur, quæ ſola gratiam, quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt, vt gratiæ repleretur auctore.* Gregorius Neocæſarienſis Epiſcopus Thaumaturgus: Gregor. Thau. Orát. 1. de Annunt. *Gratiâ plena, quia cum hac totus theſaurus gratiæ repoſitus erat. Ex omnibus enim generationibus hæc ſola Virgo ſancta corpore & ſpiritu fuit: ſola fert eum, qui verbo portat omnia.*

Vide-

Videtur igitur his auctoribus *gratiâ plena* ſalutari; quòd in eâ iam habitaret Chriſtus, in quo habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter, & in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Sed alio ſenſu plenam gratiâ dici poſſe cenſent alij Patres, quos vide apud Sacrarum litterarum interpretes. Certè Baronium hîc negligentiæ arguere (quòd eam ſententiam omiſerit, quæ & paucorũ eſt, & pugnat cum Lucæ c. 11. ver. 21. vbi Chriſto dicitur nomen ab Angelo impoſitum, priuſquam in vtero conciperetur, quæ nominis impoſitio poſt hanc de gratiæ plenitudine ſalutationem contigit) non video, quomodo non maioris temeritatis quàm diligentiæ hæc reprehenſio ſit.

CASAVBONVS. Alij igitur cenſent, ſimul B. Virginem & auribus accepiſſe vocem Angeli dicentis, *concipies*, & in vtero concepiſſe: nam etſi dixit ille συλλήψῃ, *concipies*, non συλλαμβάνεις, *concipis*: voculam tamen ἰδοὺ *ecce* vrgent, & inſtans tempus eò volũt ſignificari. Nicephorus Calliſtus lib. 1. cap. VIII. *Simul cum eâ ipſâ Gabrielis voce, intranſibiliter æternum & anteſæculare Verbum Dei deſcendit, & conditionem naturamq́; noſtram ſubÿt.*

ROSVVEYDVS. Hîc verò quærere ex te liceat, Caſaubone, qui illi alij ſint: vnum

pro-

producis Nicephorum, quem miror cur nunc inter viros magnos ponas, quorum te hîc ais ſententias producere, quem aliàs, cùm eius auctoritate vtitur Baronius, tibi non magnus, non paruus, ſed nihili potiùs ſit vir. Sed voluiſti, ſcilicet, noui nunc aliquid producere, vt diligentiâ Baronium videreris ſuperare: quod vt faceres, non puduit etiam à nihili tibi viro emendicare ſententiam. Sed non ſucceſſit tibi mendicimonium. Quem enim ille tibi ſincerum nummum ſuggeſſit, tu adulteraſti. Inſpice denuò. *Itaque in Nazareth cum Ioſepho domicilium illa habens, ab Archangelo Gabriele lætum accepit nuntium; Aue, dicente, gratiâ plena, Dominus tecum; & ſimul cum eâ ipsâ voce intranſibiliter æternum & anteſæculare Verbum Dei deſcendit.* Quòd etiam aſſeris ἰδοὺ *ecce* vrgeri à Patribus, quaſi ipſo momento, quo ab Angelo pronuntiatum eſt, Ἴδου συλλήψῃ, *Ecce cancipies*, Virginem concepiſſe, quia auctorē non producis, non facilè aliquis, ſæpè aliàs male auctores citāti & intelligenti, ſine teſte credet. Theophylactus quidem in cap. 11. Lucæ ait: Si eo tempore conceptus fuiſſet Chriſtus, quo Angelus dixit, Ἴδου συλλήψῃ, *Ecce concipies*, dicturum potiùs fuiſſe, Ἴδου συλλαμβάνεις, *Ecce concipis*. Facit tamen pro tuo *ecce* Græcus interpres

Niceph. lib. 1. c. 8.

ἀμεταβάτως κάτεισιν ὁ προαιώνιος.

terpres

Apud D. Th. in c. 1. Luc. terpres apud D. Thomam: Quod dicitur *ecce*, celeritatem & præſentiam denotat, inſinuans cum eius verbo celebratam eſſe conceptionem. Quid nunc ais æruſcator falſariæ? vbi in Nicephoro tua inſcriptio, *cōcipies?*

Casavbonvs. Tertia eorum ſententia eſt, qui concepiſſe Virginem aiunt, eâ quidem horâ quâ dicta illi hæc ſunt ab Angelo, at non eodem momento, verùm quando voluit Deus: fortaſſe, aiunt iſti, illicò poſt abſolutos Angeli ſermones. Rationem afferunt geminam: quia dixit Angelus, *concipies:* & quia verba poſt hanc editam vocem prolata ab Angelo, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, *vocabis nomen eius Ieſum*, dicuntur à Lucâ fuiſſe pronuntiata ante conceptionem, cap. II. v. XXI. Theophylactus in caput alterum Lucæ.

Rosvveydvs. Duas tu cauſſas allatas vis à Theophylacto cur poſt abſoluta Angeli verba ſuſpicari quis poſſit cōceptum à Virgine Dominum. Imò verò neutrum in eum finem adfert. Ecce eius verba: Theophyl. in c. 2. Luc. Σημείωσαι ὅτι οὐχ ἅμα τῷ εἰπεῖν τὸν ἄγγελον, Ἰδοὺ συλλήψῃ υἱόν, συνελήφθη ὁ Κύριος· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ὅτε ἠθέλησεν. ὅρα γὰρ τί λέγει ἐνταῦθα, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ· καὶ ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς λέξεως δείκνυται τοῦτο. οὐ γὰρ εἶπεν, Ἰδοὺ συλλαμβάνεις· ἀλλ', Ἰδοὺ συλλήψῃ.

ὥστε

ὥστε ἐκ τούτων ἔστι συλλογίσασθαι, ὅτι τῇ ὥρᾳ μὲν ἐκείνῃ συνελήφθη ὁ Κύριος· οὐ μὴν αὐτῇ τῇ στιγμῇ, καθ' ἣν ὁ ἄγγελος ἔλεγεν, ἀλλὰ τυχὸν ὅτε συνετέλεσε τοὺς λόγους. Ταῦτα δὲ οὐ δογματικῶς λέγομεν. *Obſerua autem quòd non ſtatim vt dixit Angelus, Concipies filium, conceptus eſt Dominus; ſed poſteà quando voluit. Vide enim quid dicat hoc loco, quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam conciperetur in vtero. Et hoc verbo oſtenditur id quod diximus. Non enim dixit, Ecce concipis: ſed, Ecce concipies. Atque ex his animaduertere licet, quòd horâ quidem illâ conceptus fuerit Dominus: non autem illo momento quo Angelus dixit, ſed fortè poſteaquam compleuit ſermones. Hæc autem non dixerimus definitiuè.* Tantùm ex verbis Lucæ cap. 11. improbat Theophylactus eorum ſententiam, qui exiſtimarunt Chriſtum à Virgine conceptum ſtatim poſt illa verba, Ἰδοὺ συλλήψῃ, *Ecce concipies:* quod ſtare non poſſe cum Lucæ illo aſſerit, cùm ibi dicatur de Chriſti nomine, *quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquàm in vtero conciperetur*. Ergo cùm Chriſto nomen priùs ab Angelo ſit impoſitum, nondum conceptus erat tunc Chriſtus. Non igitur ſtatim poſt verba illa, Ἰδοὺ συλλήψῃ, *Ecce cõcipies*, quę illam nominis ab Angelo impoſitionem præcedunt. Imò verò, inquit, ſi ad ea verba Chriſtus fuiſſet con-

Luc. 2. v. 21.

conceptus, dixiſſet potiùs Angelus, ἰδοὺ συλλαμβάνεις, *Ecce concipis*. Nullis igitur rationibus ſuam firmat ſententiam Theophylactus, ſed eam ſimpliciter dumtaxat & ſine vllâ aſſeueratione proponit; aliorum verò duabus iſtis rationibus infirmat opinionem, vt iam dixi.

Atque hactenus de triplici diuerſo conceptionis momento à diuerſis auctoribus aſſignato, quod Baronius non ex indiligentiâ, ſed ſtudio vel breuitatis vel moderationis præteriit, nolens falſis opinionibus Annales ſuos onerare potiùs quàm ornare; vnicam eamq; veriſſimam ſententiam poſuiſſe contentus. Quæ ſanè quia à te vel malignè odio Virginis ſuppreſſa, vel otiosè nimis ſupineq; prætcrita, digna ſanè eſt quæ hîc ex Baronio (quia eam mendaciter dicis penitus ab eo omiſſam) intexatur.

Baron. Ap-par. n. 76.

Cùm Gabriel, inquit Baronius, omnia " non humanitus ſed diuinitus eſſe perficien- " da ſanctiſſimam Virginem monuiſſet, ac " exemplo cognatę ſterilis Eliſabeth eamdem " certiorem reddidiſſet, ac firmaſſet; illa haud " cunctata, mirâ animi ſubmiſſione præbens " ſuæ voluntatis aſſenſum, hæc ait: *Ecce ancilla* " *Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum.* " moxque ſic delapſum eſt Verbum in vte- " rum Virginis, vt ex eâ carnem aſſumens, " quod

„ quod ſemper fuiſſet eſſe non deſineret.

Rectiſſimè breuiſſimeq; Baronius. Quod ne temerè ab eo dictum exiſtimes, quaſi MARIÆ hîc aliquod meritum interceſſerit, quaſi Deo indignum MARIÆ aſſenſum præſtolari, dabo hîc Patrum ſententias, vt videas, quibus ducibus Baronius comitatus incedat: etſi ſolus ipſe in campum proceſſerit, ducibus interim in ſuis remanentibus tentoriis. Eos nunc in campum educam.

Baſilius Seleuciæ Epiſcopus: Οἷς ἐπιτρέχουσα φησιν ἡ Παρθένος· Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ τὰ τῆς θείας συλλήψεως λοιπὸν, κατὰ τὴν παρθενικὴν ἐνεργεῖτο νηδύν. *Incurrens in Angeli ſententiam Virgo, ait, Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecūdùm verbum tuum. Ac deinde, quæ ad conceptum Domini faciebant, per vterum virgineum perficiebantur.* Baſil. Seleuc. Homil. 31. de Annuntiat. D. V.

Auguſtinus Antiſtes Hipponenſis: *Noli morari Virgo, nuntio feſtinantèr reſponde verbum, & ſuſcipe filium; da fidem, & ſenti virtutem: Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Nec mora, reuertitur nuntius, & virginalem thalamum ingreditur Chriſtus, efficitur ſubitò prægnans beata Dei genitrix, & cuncta per ſæcula prædicatur felix, concepit mox diuinitatem Verbi, virilis ignara conſortij.* Aug. Ser. 2. de Annuntiatione, qui eſt 18. de SS.

Sedulius Paſchalis operis libro II. *Hæc poſt-* Sedul. l. 2. Paſch. c. 2.

poſtquam Prophetica ſæpiùs vox prædixit, & Gabriël Angelus Mariæ iam præſenti annuntiauit, mox puellæ credentis in vtero fidelis Verbi manſit aſpirata conceptio; proleſq́; ſiderea naſcendi ſub lege delituit, quæ cuncta ſuo naſci nutu conceßit.

Gregor. Magn. l.18. Moral. c.36. Gregorius Magnus: *Nuntiante Angelo & adueniente Spiritu, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro, & manente incommutabili eſſentiâ, quæ eſt ei cum Patre & cum ſancto Spiritu coæterna, aſſumpſit intra virginea viſcera, vnde & impaßibilis pati, & immortalis mori, & æternus ante ſæcula temporalis poſſet eſſe in fine ſæculorum, & per ineffabile ſacramentum conceptu ſancto, & partu inuiolabili ſecundùm veritatem vtriuſque naturæ, eadem Virgo, & ancilla Domini eſſet, & mater. Sic quippe ei ab Eliſabeth dicitur: Vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me. Et ipſa concipiens dixit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum.*

Tomo 2. Concil. ante Concil. Aruernenſe. Anaſtaſius Papa ad Vrſinum: *Dignatus eſt poſt conſenſionem ſanctæ Virginis, cùm dixit ad Angelum; Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum; ineffabiliter ſibi ex ipsâ ædificare templum. Et ſtatim ſibi vniuit, quod non coæternum de ſuâ ſubſtantiâ è cælo detulit corpus, ſed ex maſſâ noſtræ ſubſtantiæ, hoc eſt ex Virgine hoc accipiens, & ſibi vniens,*

vniens, non Deus Verbum in carnem verſus eſt, neque vt phantaſma apparens, ſed inconuertibiliter ſuam conſeruauit eſſentiam,& primitias noſtræ naturæ ſibi vniuit.

Atque hinc quia MARIA Angelo credidit, quia obediuit; ea à Patribus inter Euam & MARIAM antitheſis ponitur: vt quod Eua per inobedientiam, per incredulitatem, ſerpentis malignique genij fraude perdidit; MARIA per obedientiam, per fidem, bono internuntio Genio recuperarit.

Irenæus: *Sic autem & Euæ inobedientiæ nodus ſolutionē accepit per obedientiam* MARIÆ: *quod enim alligauit virgo Eua per incredulitatem, hoc Virgo* MARIA *ſoluit per fidem.* Irenæus lib. 3. c. 33.

Atque in primis ea ſententia, quæ ante Angeli acceſſum MARIAM Deo grauidatam aſſerit, omnium ferè Patrum ſententiâ refutatur: qui vt MARIAM Euæ, Gabrielem ſerpenti opponunt; ita per aures Euæ mortem, per Virginis aures vitam intraſſe aſſerunt.

Irenæus: *Quemadmodum enim illa, id eſt Eua, per angelicum ſermonem ſeducta eſt, vt effugeret Deum præuaricata verbum eius: ita & hæc, id eſt* MARIA, *per Angelicum ſermonem euangelizata eſt, vt portaret Deum obediens eius verbo. Et ſicut illa ſeducta eſt, vt effugeret Deum; ſic hæc ſuaſa eſt obedire Deo, vti virginis Euæ Virgo* MARIA *fieret aduo-* Idē. lib. 5. c. 19.

cata, & quemadmodum aſtrictum eſt morti genus humanum per virginem, ſoluatur per Virginem.

Tertull. l.b.de carne Chriſti, cap.17.

Tertullianus: *Sed & hic ratio defendit, quòd Deus imaginem & ſimilitudinem ſuam à diabolo captam æmulâ operatione recuperauit. In virginem enim adhuc Euam irrepſerat verbum ædificatorium mortis; in Virginem æquè introducendum erat Dei verbum exſtructorium vitæ: vt quod per eiuſmodi ſexum abierat in perditionem, per eumdem ſexum redigeretur in ſalutem. Crediderat Eua ſerpenti, credidit* MARIA *Gabriëli: quod illa credendo deliquit, hæc credendo deleuit.*

Gregorius Thaumat. Serm.1. in Annunt. B.Mariæ.

[a] πρώτη

[b] ἄλλ. περὶ τῆς καρδίας φρονήματι.

[c] ἄλλ. ἅπας

[d] ἄλλ. πτῶμα

Gregorius Thaumaturgus. Οὐχ ὡς ἡ [a] προτέρα παρθένος Εὔα μόνη ἐν παραδείσῳ χορεύουσα, χαύνῃ τῇ διανοίᾳ, ἀπεριέργως παρὰ τοῦ ἀρχεκάκου ὄφεως τὸν λόγον ἐδέξατο, καὶ οὕτως ἐφθάρη [b] τὸ τῆς διανοίας φρόνημα. καὶ δι' αὐτῆς ὁ δόλιος τὸν ἰὸν ἐκχέας, καὶ τὸν θάνατον συγκεράσας, εἰς πάντα τὸν κόσμον εἰσήγαγεν· καὶ διὰ τοῦτο [c] πᾶς ὁ μόχθος τῶν ἁγίων ἐγένετο. ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἁγίᾳ Παρθένῳ, τὸ ἐκείνης [d] πταῖσμα ἀνασέσωσται· καὶ οὐ πρότερον ἡ ἁγία τὸ δῶρον ἐκαρτέρησεν ὑποδέξασθαι, πρὶν ἂν μάθῃ τίς ὁ πέμπων, καὶ τί τὸ δῶρον, καὶ τίς ὁ φέρων. *Non ſicut* * *anteà virgo Eua ſola in paradiſo chorum agens atque tripudians, relaxatâ mente per incuriam, ab auctore omnis mali ſerpente verbum ſuſcepit; & ſic ſenſu* * *mentis cer-*

* al. *prima virgo*

* al *mente cordis*

corrupta eſt, ac per ipſam fraudulẽtus venenum effundens, mortémque admiſcens, in omnem mundum introduxit: ac propterea omnis ſanctorum ærumna nata eſt: verùm in ſolâ ſanctâ Virgine eius lapſus reparatus eſt. Neque priùs ſanctiſſima Virgo donum admiſit, quàm quis illud mitteret, & quodnam donum eſſet, ac quis ferret, addidiciſſet.

Auguſtinus: *Et quoniam diabolus per ſerpentem Euæ locutus, per Euæ aures intulit mortem; Deus per Angelum ad* MARIAM *protulit verbum, & cunctis ſæculis vitam effudit: Angelus ſermonem eiecit, & Chriſtum Virgo concepit. O coniunctio ſine ſordibus facta, vbi maritus ſermo eſt, & vxor auricula!* Et ſermone 18. de Sanctis: *Mater generis noſtri pœnam intulit mundo, genitrix Domini noſtri ſalutem attulit mundo. Auctrix peccati Eua, auctrix meriti* MARIA. *Eua occidendo obfuit*, MARIA *viuificando profuit. Illa percuſſit, iſta ſanauit. Pro inobedientiâ enim obedientia commutatur, fides pro perfidiâ compenſatur.* Ibidem: *Circumdat virum* MARIA *Angelo fidem dando, quia Eua perdidit virum ſerpenti conſentiendo.*

Auguſt. vel quis alius apud eum, Ser. 15. de tempore, qui eſt 11. de Nat. Domini.

Aug. Ser. 18. de SS. qui eſt 2. de Ann.

Dicam ampliùs ad fidem Baronio, ad auctoritatem eius ſententię conciliandam, non obedientiam tantùm Virginis, non humilitatem tantùm conſideraſſe ſanctos Patres,

D. Thom. 3. p. q. 30. a. 1. ſed prętereà cùm ſpirituale inter filium Dei & humanam naturam connubium Angelo paranympho contrahendum eſſet, Virginis hîc aſſenſu opus fuiſſe, vt tabulæ matrimoniales conſcribi poſſent, & virginale illud ebur cæleſti penicillo depingi. Rectè enim notat Theophylactus, cùm dixit: *Ecce ancilla Domini*, perinde eſſe ac ſi dixiſſet, Ἰδοὺ πίναξ εἰμὶ ζωγραφικός· ὃ βούλεται ὁ γραφεὺς, γραφέτω· *Ecce tabula ſum pictoria; pingat pictor quod voluerit.*

Theophyl. in c. 1. Luc.

Ambr. in c. 1. Luc. Ambroſius: *Nec ſanè ita operatur Deus in electis ſuis, vt artifex in materiâ inanimatâ & inſenſibili. Requirit enim ille aſſenſum noſtrum, quem etiam Angelus ex Virgine aſſecutus eſt, cùm illa dixit: Ecce ancilla Domini.*

Chryſol. Serm. 140. Chryſologus: *Ad Virginem Deus aligerum portitorem mittit: nam dat arrham, dotem ſuſcipit, qui fert gratiam; fidem refert, & tradit munere virtutis, qui mox virginei conſenſus reſoluit ſponſionem.*

Ioan. Damaſ. l. 3. c. 2. de Fid. Orth. Ioannes Damaſcenus: Ἡ δὲ [ΜΑΡΙΑ] πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Μετὰ οὖν τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἁγίας Παρθένου, Πνεῦμα ἅγιον ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτὴν κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, ὃν εἶπεν ὁ Ἄγγελος, καθαῖρον αὐτὴν, καὶ δύναμιν δεκτικὴν τῆς τοῦ Λόγου θεότητος παρέχον, ἅμα δὲ καὶ γεννητικήν. *At tum ipſa* [MARIA] *ad eum: Ecce ancilla Domini, fiat mihi*

mihi ſecundùm verbum tuum. Quocircà poſt ſancta Virginis aſſenſum, Spiritus ſanctus ſuperuênit in eam, iuxta ſermonem Domini, quem dixerat Angelus, eam luſtrans, & virtutem diuinitatis Verbi ſuſceptiuam præbuit, ſimul autem & generatiuam.

Sed omnium elegantiſſimè D. Auguſtinus cęleſtis nobis paranymphi officium, Virginis pudorem, modeſtam eius retractationem, prudens colloquium, & plenum tandem aſſenſum expreſſit. Quo iuuat hanc tabulam velut aurato limbo inorare.

Reſponde iam Virgo ſacra. Vitam quid tricas mundo? Aſſenſum tuum Angelus præſtolatur, inde eſt quòd nuntius iſte moratur. Iam audiſti, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, vt prolem gignas, & virginitatem non perdas. Ianua cæli quondam per Adam clauſa iam ſonuit, per ipſam nuntius iſte proceſſit. Deus in portâ eſt, Angelum quem moraris exſpectat. O beata Maria, ſæculum omne captiuum tuum deprecatur aſſenſum, te Deo mundus fidei ſuæ obſidem facit, per te parentum ſuorum iniurias abſtergi deprecatur. Ipſe prior qui offenſus eſt miſit, clauſtrum quod iniquitas noſtra cælo infixerat, reſerauit. Eſt nobis aditus, ſi aſſenſus tuus fuerit commodatus. Et nobis ſuccurris, & tibi: quia nobis pœna ſuccuſſit, & tibi nuptias Filia

Auguſt. vel quis alius apud eum, Ser. 17. de Nat. Dom. qui eſt Ser. 21. de Tēp.

ſuo in tuo thalamo Pater præparabit. Deus in ipſis ſponſalibus gaudiis relaxat quidquid eum offenderat mundus.

O & tu Angele tanti Regis nuntie, & ſecreti diuini legate, qui ex palatio Imperatoriæ Maieſtatis indulgentiam reddis criminoſis, vitam mortuis, & pacem ſacrā attuliſti captiuis, vrge Virginem non de Dei munere diffidentē, ſed de muneris magnitudine cogitantem. Faue partibus ſæculi, conſcius ſecretorum cœli: lætabuntur ſocij tui, ſi negotium iuueris mundi. Nos à veſtro conſortio impietatis mucro diuiſit, per vos de reditu noſtro tractatur. Inſpice ſqualentem noſtri carceris miſeriam, & loquere feſtinus ad Mariam:

Vſquequò moraris, ô Virgo, nuntium feſtinantem? Intuere Deum in cœli me veſtibulo ſuſtinentem, reſpōde verbum, & ſuſcipe filium. Da fidem, & ſenti virtutem. Pande ſinus roſeos Virgo perpetua, fides tua modò aut aperit cælum, aut claudit.

Ecce, inquit, ancilla Domini, introeat Rex in cubiculum ſuū, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Nec mora, reuertitur nuntius, & nuptialem thorum ingreditur Chriſtus. Accepit ſtolam carnis in thalamo Virginis, intra theſaurum maieſtatis ſacculum carnis ceſsit. Diuinitati ſponſatur homo, præmium accipit caro.

Nihil ad hunc aureum limbum addo.

TABV-

TABVLA X.

Solus Petrus inter Apoſtolos fidei noſtræ fundamentum ac baſis. Non tamen ideò fidei auctor. Hallucinatio noui Theologaſtri Caſauboni, non diſtinguentis inter auctorem fidei & auctorem canonis fidei.

CASAVBONVS. Eſt in confeſſo apud omnes pios, cæleſtis doctrinæ dogmata, neq; auctorem alium poſſe habere quàm Deum; neque aliunde quàm à Deo auctoritatem poſſe accipere. Propterea Chriſtus veritati quam Petrus pronuntiauerat, velut ſigillum imponit, & confert auctoritatem. Quare intolerabilis eſt Baronij ad hunc locum oratio: *Petrus cauſſam definit, decernit, fidei canonem conſtituit: quid de fide ſentiendum eſſet, ſolus Petrus clauum fixit*. At per Deum immortalem, quis veterum Patrum ita locutus eſt? quis dixit ſolum Petrum fidei noſtræ fundum eſſe ac baſim? quis piorum hactenus non credidit, Prophetas & Apoſtolos fuiſſe miniſtros voluntatis Dei, præcones ac nuntios, fidei auctorem ſolum Deum? *Exerc. 15. c. 12.*

ROSVVEYDVS. Næ tu hîc extremæ ignorantiæ, iam non vnum, vt olim Roma-

nus, ſed tres nouus Dictator nouos clauos figis. Negas ſolum Petrum fidei hîc clauum figere, negas eum fidei fundamentum ac baſim; calumniaris, quaſi Baronius eum fidei auctorem dixerit.

Quid mirum *ſolum* Petrum, quid de fide ſentiendum eſſet, clauum hîc figere, cùm ipſe *ſolus* myſterium hoc *ignorantibus ceteris* intellexerit?

Hilar. in c. 14 Mat. Hilarius in caput XIV. Matthæi: *Hoc in Petro conſiderandum eſt, fide eum ceteros anteiſſe. Nam* IGNORANTIBVS CETERIS *primus reſpondit: Tu es Filius Dei viui.*

Baſil. Seleuc. Orat. 25. in illud: *Quem me dicunt.* Baſilius Seleucienſis Epiſcopus: Εἰδὼς δὲ τὴν ΑΓΝΟΙΑΝ, ὑποβάλλει τῷ Πέτρῳ θεϊκῶς τὴν ἀπόκρισιν, καὶ κλίνει τὸν κορυφαῖον· πρὸς ἣν αὐτὸς ἐκινήθη φωνὴν, καθάπερ κιθάραν λογικὴν διαναστήσας τοῖς κρούμασιν. ὑπηρέτῃ διδασκαλίας τῇ τοῦ Πέτρου γλώττῃ χρησάμενος ἐρωτᾷ τοὺς ΑΓΝΟΟΥΝΤΑΣ, καὶ ὑποτίθεται τὴν ἀπόκρισιν· Σὺ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. ὃ οὐκ εἶχεν ἡ γνῶσις, ἡ χάρις ἐφθέγγετο. βεβαιώσας δὲ τοῖς ἐπαίνοις τὸν λόγον, παιδεύει τοὺς ἅπαντας. Μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μακαρίζει τὸν Πέτρον, ἵνα τὸν λόγον πιστώσηται. ἐπαινεῖ τὴν ἀπόκρισιν, ἵνα τὴν γνώμην χαρίζηται· καὶ μετὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν διδασκόμενος ὁ Πέτρος συνεξερούετο τῷ διδασκάλῳ τὴν δόξαν. τότε καὶ αὐτὸς διδασκόμενος

μενος ὅτι διδασκεῖν ἐφαίνετο. IGNORANTIA *cognitâ, Petro diuino quodam modo reſponſum ſubiicit; & ad quam vocem ſpontè mouebatur, primatem inclinat, velut citharam quamdam ratione præditam exſuſcitans. Petri linguâ in obſequium doctrinæ vſus rogat* IGNORANTES, *& reſponſionem ſuppeditat, Tu es Chriſtus Filius Dei viui. Quod ſcientia non poterat, gratia proloquebatur. Eam verò orationem cùm firmauiſſet approbatione ſuâ, omnes condocefacit: Beatus es Simon Bar-iona; quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed; Pater meus, qui in cælis eſt. Petrum felicem adſerit, vt orationi fidem conciliet; vt ſententiæ gratiam, reſponſionem allaudat. Et dum in aliorum cœtu diſcipulorum Petrus docetur, ſimul eructat; & adſcribit Magiſtro gloriam: tunc & ipſe docebatur, cùm docere videbatur.*

Euthymius: SOLVS *Petrus verè Chriſtum & naturâ & propriè filium Dei hunc eſſe intellexit.* Euthym. in Matth. c. 16.

Si SOLVS intellexit & credidit, nónne rectè *ſolus* fidei clauum fixit, fidei noſtræ ſeu Eccleſiæ *fundus* ſeu *fundamentum*, *baſis* ſeu *crepido* dici poteſt? maximè cùm poſt hanc *ſolius* deuotionem, *ſoli* dictum ſit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Matth. 16.

Origenes Homil. v. in Exodum: *Vide, magno* Orig. Homil. 5. in Exod.

gno illi Eccleſiæ FVNDAMENTO, *& petræ ſolidiſſimæ, ſuper quam Chriſtus fundauit Eccleſiam, quid dicatur à Domino*. Item in Tractatu III. in Matth. *Petrus per promiſſionem meruit fieri Eccleſiæ* FVNDAMENTVM.

Orig. tractat. 3. in Matth.

Hilar. in c. 16. Mat.

Hilarius in cap. XVI. Matth. *O in nuncupatione noui nominis felix Eccleſiæ* FVNDAMENTVM: *dignaq; ædificatione illius petra, quæ inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolueret.*

Nazianz. Orat. 26. de mod. in diſp. ſeru.

Nazianzenus Orat. XXVI. de moderatione in diſputando ſeruandâ: Πέτρος πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς ΘΕΜΕΛΙΟΥΣ τῆς Ἐκκλησίας πιστεύεται. *Petrus petra vocatur, atque Eccleſiæ* FVNDAMENTA *fidei ſuæ concredita habet.*

Aug. Ser. 29. de SS.

Auguſtinus Serm. XXIX. de Sanctis: *Dignus certè* (Petrus) *qui ædificandis in domo Dei populis, lapis eſſet ad* FVNDAMENTVM, COLVMNA *ad ſuſtentamentum*, CLAVIS *ad regnum*. Item Serm. de tempore CXXIV. *Totius corporis morbum in ipſo capite curat Eccleſiæ: in ipſo vertice componit membrorum omnium ſanitatem: in ipſâ confeſſionis Chriſti* CREPIDINE, *in ipſo immobilis fidei* FVNDAMENTO, in Petro ſcilicet.

Idem Ser. 124. de tẽ

Philipp. Preſb. in Con. Eph. part. 2. art. 3.

Philippus Preſbyter in Concilio Epheſ. Græcolat. Parte II. Act. III. Οὐδενὶ ἀμφίβολόν ἐστι, μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς αἰῶσιν ἐγνώσθη, ὅτι ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος Πέτρος, ὁ ἔξαρχος καὶ κεφα-

κεφαλὴ τῶν Ἀποςόλων, ὁ ΚΙΩΝ τῆς πίστεως, ὁ ΘΕΜΕΛΙΟΣ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ τοῦ γένους τοῦ ἀνθρωπίνου, τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας ἐδέξατο· καὶ αὐτῷ δέδοται ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἁμαρτίας, ὅς τις ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἀεὶ, ἐν τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις καὶ ζῇ, καὶ δικάζει. *Nulli dubium, imò ſæculis omnibus notum eſt, quòd ſanctus beatiſſimusq́ Petrus Apoſtolorum Princeps & caput, fideiq́* COLVMNA, *& Eccleſiæ Catholicæ* FVNDAMENTVM, *à Domino noſtro* IESV *Chriſto, ſaluatore humani generis ac redemptore, claues regni accepit: ſoluendiq́ ac ligandi peccata, poteſtas ipſi data eſt; qui ad hoc vſq́ tempus, & ſemper in ſuis ſucceſſoribus viuit, & iudicium exercet,*

Concilium Chalced. Act. III. Ὁ τρισμακαριώτατος, καὶ πανεύφημος Πέτρος Ἀπόστολος, ὅς ἐστι Πέτρα, καὶ ΚΡΗΠΙΣ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁ ΘΕΜΕΛΙΟΣ. *Ter beatiſſimus & omni laude dignus beatus Petrus Apoſtolus, qui eſt petra &* CREPIDO *Catholicæ Eccleſiæ, & rectæ fidei* FVNDAMENTVM. Concil. Chalced. Act. 3.

Hîc quoque diſce, nouelle Theologaſter, non omnem, qui fidei canonem conſtituit, fidei auctorem eſſe. Veriſſimè enim fidei ſolus auctor Deus. Concilia & Pontifices, dum fidei canones condunt, non illi rem aliquam

fidei

fidei faciunt, quæ anteà in ſe talis non fuit; ſed declarant, definiunt, decernũt rem eam, quæ ſemper Deo auctore fidei in ſe fuit; quoad nos quoque eſſe debere. Valdè hæc inter ſe diſſident: *Auctor fidei*, &, *Auctor canonis fidei*. Auctor fidei ſolus Deus, auctor canonis fidei Petrus, Pontifex. Quare D. Petrus dum Chriſtum pronuntiat Filium Dei, non ille nunc primùm rem eam veram, & fidei in ſe eſſe facit: ſed profeſſione ſuâ nobis præit, vt eidem credulitatem adiungamus. Ita rem dubiam firmat Eccleſiæ auctoritas ex mente Auguſtini. *Palàm eſt, quòd in re dubiâ ad fidem valeat auctoritas Eccleſiæ Catholicæ, quæ ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum, vſq; ad hodiernum diem, ſuccedentium ſibimet Epiſcoporum ſerie, & tot populorum conſenſione confirmatur*. Atqui omnes ſedes Apoſtolorum interière, vnâ Petri exceptâ; quæ ſola totam Eccleſiam Catholicam repræſentat.

Diſt. 11. c. 9. ex Auguſt. l. 11. con. Fauſt. Manich. c. 2.

CASAVBONVS. Mitto abſurditatem abſurdiſſimam, & impietati proximam; in eo Concilio (ſic enim vult Baronius) cui IESVS Chriſtus verus Deus intereſſet, confeſſorum aliquem ſolum ferre leges de fidei articulis. Nemo vmquam tantæ fuit auctoritatis, cuius ſententia in aliquo Concilio dicta ac probata, auctoritatem acciperet à perſonâ dicentis potiùs quàm ab vniuerſo

Con-

Concilio. Longè aliter Baſilius Seleucienſis, ſermone illo, cuius antè memini; Petrum in toto hoc colloquio non principis, non magiſtri, ſed diſcipuli partes egiſſe; & cùm videatur docere, ipſum tamen reuerâ, vt vnum è ceteris Apoſtolis, didiciſſe, non docuiſſe: Μετὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν, inquit, διδασκόμενος ὁ Πέτρος συνεξερεύγετο τῷ διδασκάλῳ τὴν δόξαν. *Cum ceteris diſcipulis docebatur Petrus, & gloriam Magiſtro eructabat.* Et iterum: Τότε καὶ αὐτὸς διδασκόμενος, ὅτε διδάσκειν ἐφαίνετο. *tunc & ipſe docebatur, cùm docere alios videbatur.* Faceſſat igitur commentum Baronianum de Concilio, in quo Petrus præſente Filio Dei articulos fidei condit. Quam fabulam reperti ſunt qui tanti facerent, vt ſuppreſſo auctoris nomine in ſua ſcripta eam referrent: quod fecit Lucas Brugenſis, eruditus alioqui vir, ad iſtum Matthæi locum.

ROSVVEYDVS. Quaſi verò vnus & idem non *diſcipulus* eſſe poſſit reſpectu Dei & Chriſti, & *Doctor* reſpectu Eccleſiæ & aliorum collegarum? Hippolytus de conſummatione ſæculi: Πρῶτος ὁ Πέτρος, ἡ πέτρα τῆς πίστεως, ὃν ἐμακάρισε Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πρῶτος μαθητὴς, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας ἔχων, ἐδίδαξεν ἡμᾶς. *Princeps Petrus, fidei petra, quem beatum indi-*

cauit

cauit Chriſtus Deus noſter, ille DOCTOR *Eccleſiæ, ille primus Apoſtolorum, qui claues regni habuit,* DOCVIT *me.* Ipſe locus Baſilij allatus, habet Petrum docuiſſe diſcipulos, & à Chriſto didiciſſe. *Eructabat* igitur Petrus iuxta Baſilium, quod à Chriſto didicerat, vt olim Dauid: *Eructauit cor meum verbum bonum.* Eructabat vtique vt Propheta, vt Doctor.

Cùm Lucam Brugenſem à Baronio fictam fabulam tanti facere aſſeris, vt eam in ſcripta ſua retulerit, vellem fibulam calamo tuo fixiſſes. Quidni Franciſcus Lucas non fabulam; ſed è Sacris litteris erutam hiſtoriā magni faciat, in ſcripta ſua referat, cuius iam prima lineamenta Euangeliſtæ præſcripſerant? Quem hîc fidei clauum figit Petrus, quem hîc Concilij celebrandi typum agnoſcit cum Baronio Lucas; numquam tu refiges, numquam abolebis, Caſaubone. Et quidem ſi ad Franciſci Lucæ (quem iure merito eruditum virum appellas) in Euangelia commentarium ſæpe diuertas, næ tu ſemper doctior redibis. Vir ille nunc eſt grandi ætate, ad S. Audomari Decanus meritiſſimus, qui ab adoleſcentiâ ſuâ in Sacras litteras incubuit, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ linguæ apprimè peritus. qui inſignem quoque operam Regijs Biblijs accuran-

curandis nauauit: & iam olim annis abhinc XXXIV. Notationes ſuas in Biblia, primum induſtriæ ſpecimen dedit. Pergit ille nunc ſuum in omnia Euangelia Commentarium pertexere, non de Nouatorum licijs, titiuilicijs; ſed de aureo ſanctorum Patrum ſubtegmine, auratam nobis telam daturus.

TABVLA XI.

Sibyllarum oracula rectè olim à SS. Patribus ad fidei confirmationem allata. Non dubitauêre de ijs limatioris iudicij Catholici. Falſum gloſſema Auguſtino appictum à Caſaubono.

CASAVBONVS. Diſſeruit anteà Cardinalis Baronius ſuper vaticinijs de venturo Chriſto, veteri Teſtamento comprehenſis: nunc de oraculis eódem ſpectantibus, quæ apud Gentes fuerunt edita, ſermonem inſtituit: *Conſilium Dei fuit*, inquit, *vt longè ante Chriſti aduentum, tantæ rei ſacramentum Iudæis atque Gentilibus innoteſceret.* Profert deinde vates Gentilium, per quos de his quę ventura erant, voluit ipſos Deus præmoneri, Mercurium Triſmegiſtum, Hydaſpem, atque Sibyllas. *Exerc. I. cap. 10.* Apparat. n. 18.

ROSVVEYDVS. Quid ni proferret Baronius ea Gentilium vatum teſtimonia in

aliquam ſaltem fidei noſtræ commendationẽ, cùm & ea ab antiquiſſimis Patribus producta videret ad Gentilitatẽ reuincendam? Aug. cont. Fauſtum Manich. li. 13. c. 15. Præclarè D. Auguſtinus: *Sibylla porrò vel Sibyllæ & Orpheus, & neſcio quis Hermes, & ſi qui alij vates, vel Theologi, vel ſapientes, vel Philoſophi Gentium, de Filio Dei, aut de Patre Deo vera prædixiſſe ſeu dixiſſe perhibentur: valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem reuincendam, non tamen ad iſtorum auctoritatem amplectendam: cùm illum Deum nos colere oſtendimus, de quo nec illi tacere potuerunt, qui ſuos congentiles populos, idola & dæmonia colenda, partim docere auſi ſunt, partim prohibere auſi non ſunt.* Qui ibidem quid inter Gentilium Deique vates interſit, ſubdit: *Quamobrem, quantum diſtat de Chriſti aduentu inter prædicationem Angelorum & confeſſionem dæmonum, tantum inter auctoritatem Prophetarum & curioſitatem ſacrilegorum.*

Baronius quoque D. Paulum Sibyllarum vſum teſtimonio legerat apud Clementem Cl. Alex. l. 6. Strom. Alexandrinum: Καθάπερ Ἰουδαίους σώζεσθαι ἠβούλετο ὁ Θεὸς, τοὺς Προφήτας διδούς· οὕτως καὶ Ἑλλήνων τοὺς δοκιμωτάτους, οἰκείους αὐτῶν τῇ διαλέκτῳ Προφήτας ἀναστήσας, ὡς οἷοί τε ἦσαν δέχεσθαι τὴν παρὰ Θεοῦ εὐεργεσίαν, τῶν χυδαίων ἀνθρώπων διέκρινεν. δηλώσει πρὸς τῷ Πέτρου κηρύγματι, ὁ Ἀπόστολος λέγων Παῦλος· Λάβετε καὶ τὰς Ἑλ-

λων-

ἀλωικὰς βίβλοις ἐπίγνωτε Σίβυλλαν, ὡς δηλοῖ ἕνα Θεὸν, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. καὶ τὸν Ὑστάσπην λαβόντες, ἀνάγνωτε καὶ εὑρήσετε πολλῷ τηλαυγέστερον καὶ σαφέστερον γεγραμμένον τὸν Υἱὸν Θεοῦ, καὶ καθὼς παράταξιν ποιήσουσι τῷ Χριστῷ πολλοὶ βασιλεῖς, μισοῦντες αὐτὸν, καὶ τοὺς φοροῦντας τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ, καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. *Quomodo Deus Iudæos ſaluos eſſe voluit, dans eis Prophetas: ita etiam Græcorum ſpectatiſſimos propriæ ſuæ linguæ Prophetas excitatos, prout capere poterant Dei beneficentiam, à vulgo ſecreuit. præter Petri prædicationem, declarabat Paulus Apoſtolus dicens: Libros quoque Græcos ſumite, agnoſcite Sibyllam, quomodo vnum Deum ſignificet, & ea quæ ſunt futura: & Hyſtaſpen ſumite, & legite, & inuenietis Dei Filium multò clariùs & apertiùs eſſe ſcriptum, & quemadmodum aduerſus Chriſtum multi Reges inſtruent aciem, qui eum habent odio, & eos qui nomen eius geſtant, & eius fideles, & eius tolerantiam & aduentum.*

Et quidem tam frequens fuit veteribus Chriſtianis, Sibyllas Prophetides exiſtimantibus, Sibyllarum vti teſtimonio, vt inde Sibylliſtæ, ſalſo, vt Celſus putauit, ſcommate ſint dicti: Εἶπε δέ τινας εἶναι καὶ Σιβυλλιστάς. τάχα παρακούσας τινων ἐγκαλούντων τοῖς οἰομένοις προφῆτιν γεγονέναι τὴν Σίβυλλαν, καὶ Σιβυλ- Orig. cont. Celſum, lib. 5.

λισὰς τοὺς τοιούτους καλεσάντων. Facit etiam mentionem neſcio quorum Sibylliſtarum, fortaſſe quòd audierat à quibuſdam improbari eos qui Sibyllam Prophetidem exiſtimant, notariq; Sibylliſtarum nomine.

CASAVBONVS. Quòd Clemens Alexandrinus Paulum ipſum inducit Græcos reiicientem ad libros Sibyllinos, & ad Hydaſpis oracula, vt de Filio Dei veritatem inde hauriant, traditio eſt, nullâ fide digna.

ROSVVEYDVS. Et vnde tibi, quæſo, Caſaubone, tot ſæculis ab ætate Pauli remoto conſtat, traditionem illam nullâ fide dignam? Credet potiùs poſteritas, nullâ fide dignam hanc tuam notationem, & Clementi ſua fides de Paulo conſtabit, qui duobus tantùm ſęculis Paulo eſt poſterior, quo tempore recens eius traditionis erat memoria. Et ſanè, mirúmne Paulum quædam de Sibyllis allegaſſe, qui etiam Poëtarum Gentilium, qui inſcriptionum publicarum non refugit auctoritatem?

CASAVBONVS. Neque Baronio aſſentior illi narratiunculæ fidem eo argumento adſtruenti, quòd etiam in ſcriptis Pauli Græci Poëtæ reperiantur laudati. Nam vbi de fide & doctrinâ cælitus reuelatâ agitur, numquam humanis teſtimonijs Apoſtolus vtitur.

ROSVVEYDVS. Ain' ſobriè an ſeriò? Quid?

Quid? Non doctrina cęlitus reuelata, Deum complere omnia; in eo nos eſſe, in eo moueri, in eo viuere? ad quod tamen inculcandum Poëtæ Arati teſtimonio vtitur Paulus: Ipsivs enim et genvs svmvs. Non fides Act. 17. cælitus hauſta, non doctrina cęlitus reuelata, vnum Deum eſſe? & tamen vt huiuſce rei notitiam Athenienſibus imprimat Paulus, ab inſcriptione fortuitò oblatâ occaſionem ſumit. Rectè Clemens Alexandrinus: Ἐπεὶ Clem. lib. 1 οὖν μαρτυρεῖται ἀληθῆ τινα δογματίζειν καὶ Ἕλ- Strom. c. 9. ληνες, ἔξεστι κἀντεῦθεν σκοπεῖν. ὁ Παῦλος ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἀναγράφεται λέγων πρὸς τοὺς Ἀρεοπαγίτας· Δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἱστορῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον βωμόν, ἐν ᾧ ἀνεγέγραπτο, ΑΓΝΩΣΤΩι ΘΕΩι, &c. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὥς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν·

—— Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

ἐξ ὧν δῆλον ὅτι καὶ ποιητικοῖς χρώμενος παραδείγμασιν ἐκ τῶν Ἀράτου Φαινομένων, δοκιμάζει τὰ παρ' Ἕλλησι καλῶς εἰρημένα· καὶ διὰ τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ τιμᾶσθαι μὲν κατὰ περίφρασιν πρὸς τῶν Ἑλλήνων, τὸν δημιουργὸν Θεὸν ᾐνίξατο. κατ' ἐπίγνωσιν δὲ δεῖν δι' Υἱοῦ παραλαβεῖν τε καὶ μαθεῖν. *Cùm itaq; teſtimonio comprobetur Græcos vera quædam habere dogmata, id hinc quoque licet conſiderare. Scribitur in Actis Apoſtolorum Paulum hæc dicere ad Areopagitas: Superſtitioſiores* Act. 17.

vos video. Præteriens enim & videns ſimulachra veſtra, inueni & aram in quâ ſcriptum erat, IGNOTO DEO,&c. *In ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus, ſicut & quidam veſtrorum Poëtarum dixerunt:*

Ipſius enim & genus ſumus.

Ex quibus clarum eſt quòd etiam Poëticis vtěs exemplis, ex Arati Phænomenis approbat, quæ apud Græcos rectè dicta ſunt, & per ignotum Deum, honorari quidem per circumlocutionem à Græcis opificem Deum ſignificauit, ex agnitione autem oportere per Filium accipere & diſcere.

Hieron. in cap. 50. Iſaiæ. Hieronymus in caput L. Iſaiæ: *Magna ſcientia eſt, dare in tempore conſeruis cibaria,* Matth. 24. *& audientium conſiderare perſonas. Vnde & Apoſtolus Paulus, his qui Prophetarum fidem non recipiebant, auctorum ſuorum loquitur* Act. 17. *teſtimoniis: Sicut quidam de veſtris Poëtis dixerunt:* HVIVS ET GENVS SVMVS. Non hîc, dum ad fidem non recipiuntur Prophetarum teſtimonia, ad Ethnicos itur? & hoc prudentiæ deputatur?

Hieron. ep. 84. Idem epiſtolâ LXXXIV. ad Magnum oratorem Romanum: *Quis enim neſciat, & in Moyſe, & in Prophetarum voluminibus quadam aſſumpta de Gentilium libris, & Salomonem Philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſpondiſſe?* Et poſtquam Paulum docuit,

docuit Epimenidis Poëtæ vſum verſiculo, Tit. 1.
Menandri ſenario, Arati hemiſtichio, ſub- 1. Cor. 15.
iungit: *Ac ne parum hoc eſſet, ductor Chri-* Act. 17.
ſtiani exercitus, & orator inuictus, pro Chriſto cauſſam agens, etiam inſcriptionem fortuitam arte torquet in ARGVMENTVM FIDEI. *Didicerat enim à vero Dauid, extorquere de manibus hoſtium gladium, & Goliæ ſuperbiſſimi caput proprio mucrone truncare.*

Vides nunc, Caſaubone, quàm temerè aſſerueris, vbi de FIDE agitur, numquam humanis teſtimoniis vſum eſſe Paulum; cùm Hieronymus aſſerat in ARGVMENTVM FIDEI fortuitâ eum inſcriptione vſum. Quod adeò olim à Patribus, cùm contra Gentes agerent, obſeruatum, vt Cyprianus aduerſus Demetrianum ſcribẽs, quia Sacris litteris, & non ſæculari litteraturâ vſus ſit, reprehenſionem incurrerit: *Cyprianus,* inquit Hieron.
Hieronymus, *vir eloquentiâ pollens & mar-* ep. 84.
tyrio, Firmiano narrante mordetur, cur aduer- Lactant.
ſus Demetrianum ſcribens teſtimoniis vſus ſit l. 5. cap. 1. & 4.
Prophetarum & Apoſtolorum, quæ ille ficta & commentitia eſſe dicebat, & non potiùs Philoſophorum & Poëtarum, quorum auctoritati vt Ethnicus contraire non poterat.

Quamobrem Ioannes Chryſoſtomus rationem hanc adfert, cur D. Paulus contra Gentiles agens Gentilium teſtimoniis vſus

Chryſoſt. hom. 3. in Tit. ſit: Ὅτι μάλιστα τούτοις ἐνζετεπομεν αὐτοὺς, ὅταν οἴκοθεν ἐνέγκωμεν τὰς μαρτυρίας, καὶ τὰς κατηγορίας, ὅταν τοὺς παρ' αὐτοῖς θαυμαστοὺς τούτους ἐπιστήσωμεν αὐτοῖς αἰτιωμένους. *Quòd illos his maximè reuincimus, cùm ſuorũ in eos torquemus maledicta, quoties eos qui apud eos fuêre mirabiles, accuſatores illorum conſtituimus.*

Chryſoſt. ibid. Ita eumdem non Euangelio vſum contra Iudæos, ſed veteri Teſtamento, idem aſſerit: Ἀλλὰ πόθεν ἐχρῆν αὐτοῖς διαλεχθῆναι; ἀπὸ τῶν Προφητῶν; ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπίστευσαν. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαίοις οὐδὲν ἀπὸ τῶν Εὐαγγελίων φθέγγεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Προφητῶν. διὰ τοῦτό φασιν, ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον. *Quid ergo? Num ex Prophetis ſibi ſumenda erant teſtimonia, cùm Gentiles alloqueretur? At numquam illi credidiſſent, quippe & Iudæis nil ex Euangelio loquitur, ſed Prophetarum teſtimonia ſemper adducit in medium. Idcircò, inquit, factus ſum Iudæis tamquam Iudæus, his qui ſine lege erant tamquam ſine lege eſſem, & his qui ſub lege, quaſi ſub lege ſim.*

Quod ipſum Pauli factum Dei ipſius exemplo probat, qui ſtellæ vnius ducatu (quâ ſcientiâ maximè valebant) Magos ad fidem

Chryſoſt. ibid. adduxit: Τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ· οἷον ἐπὶ τῶν Μάγων, οὐ δι' Ἀγγέλου αὐτοὺς ἄγει, οὐ διὰ Προφήτου, οὐ δι' Ἀποστόλου, οὐ δι' Εὐαγγελιστοῦ· ἀλλὰ πόθεν; διὰ

διὰ ἄστερου. ἐπειδὴ γὰρ περὶ ταῦτα τὴν τέχνην εἶχον, ἐκεῖθεν αὐτοὺς εἵλκυσε. Fecit hoc Deus & in Magis, non illos per Angelum ducit, non per Prophetam admonet, non Apoſtoli, non Euangeliſtæ miniſterio vtitur; ſed ſtellæ illis ſignum quo ducerentur, oſtendit: quippe in huiuſmodi doctrinis atque artibus periti erant, faciliusq́ vernaculo ſigno admoniti ſunt.

Ita & olim Philiſthęos per augures ſeu vates Deus inſtruxerat, vt idem Chryſoſtomus animaduertit: Πάλιν ἐπὶ τῶν βοῶν, ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ, ἐὰν πορευθῶσί, φησι, τήνδε τὴν ὁδὸν, ἀληθής ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησις, καθάπερ οἱ μάντεις; ἄπαγε, ἀλλ' ἀπὸ τῶν οἰκείων στομάτων αὐτοὺς ἐλέγχει καὶ καταπλήττει. *Rurſus cùm arcam Dei remittendi conſilium inirẽt, Si hanc, inquiunt, ſemitam vaccæ perrexerint, vera eſt Dei indignatio, quemadmodum ſuggeſſerant vates. Num verò vates vera proſequuntur? Abſit. Sed Deus eos ſuo ore corripuit atq; redarguit.* Chryſoſt. ibid.

Vnde rectè aſſeruit Hieronymus, dum Paulus *ſæcularem* verſum aſſumpſit, feciſſe *Eccleſiaſticum*. Quod ante eum notauerat Origenes, qui nec Sacris litteris ſtatim fidem adhibendam monet, ſi quando à diabolo vel hæretico proferantur; nec fidem abrogandam Gentilium ſcitis, ſi quando ea vir doctus, vir ſanctus in medium proferat. ita enim fieri, vt quæ antè profana erant, iam Hier.ep.8.

Orig. Homil. 31. in Luc. ſancta euadant: *Si quando*, inquit, *teſtimonium de Scripturâ audieris, vide ne ſtatim loquenti acquieſcas, ſed conſidera illum cuius ſit, ac cuius ſententiæ, cuius ſit voluntatis: ne fortè ſimulet ſanctum ſe eſſe quod non eſt, & venenis infectus hæreſeωs, ſub ouis pelle lupus latitet, ne fortè loquatur in eo diabolus de Scripturis. Quomodo autẽ diabolus per occaſionem temporum de Scripturis loquitur; ſic è cõtrario Paulus pro vtilitate eorum qui audiũt, non ſolùm de Scripturis, ſed etiam de ſæcularibus libris aſſumit teſtimonium, & ait: Cretenſes ſem-*
Tit. 1. *per mendaces, malæ beſtiæ, vètres pigri. Et rur-*
Act. 17. *ſum de alio: Ipſius enim & genus ſumus. Nec*
1. Cor. 15. *nõ & de Comico: Corrumpũt bonos mores colloquia mala. Sed neq; diabolus, ſi de Scripturis locutus fuerit, poterit me hac occaſione decipere: neque Paulus ſi de Gentilibus litteris aliquod exemplum ſumpſerit, quoquo modo me eloquio deterrebit. Ideò enim aſſumpſit Paulus verba etiam de his quæ foris ſunt, vt ſanctificet ea.*

Ita videlicet ſapientia ſæcularis, captiuæ
Deut. 21. inſtar mulieris, dum raditur caput, idololatriæ capillitium demitur; dum præciduntur ſupercilia, ſuperbiæ deputantur vibriſſę; dum corpus depilatur, vanitatis velluntur radices; dum exungulantur digiti, errore liberatur. Quid iam vetat de ancillâ heram, de ſeruâ dominam, de captiuâ liberam, de alienigenâ Iſraë-

Iſraëlitidem, Chriſtianorum iungere coniugio, & mixtos puriſſimo corpori vernaculos, ex eâ Domino Sabaoth generare? Iſte nimirum *labor*, ait Hieronymus, *in familiâ Chriſti* Hieron. *proficit, ſtuprum in alienam auget numerum* epiſt. 84. *conſeruorum. Oſee accipit vxorem fornicariam* Oſeæ 1. *Gomer, filiam Debelaim: & naſcitur ei de genitrice filius Iezrahel, qui vocatur Semen Dei. Iſaias nouaculâ acutâ barbam & crura radit* Iſaiæ 7. *peccantium. Et Ezechiel in typo fornicantis* Ezech. 5. *Ieruſalem tondet cæſariem ſuam; vt quidquid in eâ abſque ſenſu & vitâ eſt, auferatur.*

Sed caue tu, quiſquis es Criticus, quiſquis litteraturæ nimis es amans ſæcularis, ne Agar Saræ præferatur; ne ancillæ delinitus illecebris, heram ipſam aſperneris: ſed ita cum Agar congredere, vt Sara ſemper potior habeatur; ita profanâ diſciplinâ vtaris, vt ancillæ obſequio; ita ſacrâ Scripturâ delecteris, vt iucundo dominæ conſortio.

CASAVBONVS. Quod autem ait Euſebius, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπιστεῖν, *pleroſque mortalium reÿcere teſtimonia Sibyllarum in cauſſâ fidei*; non de Paganis ſolùm accipi debet, ſed etiam de Chriſtianis viris eruditis & iudicij limatioris, quibus de fraude ſubolebat. Veriſſimè B. Auguſtinus, de ciuitate Dei, lib. XVIII. cap. XLVII. *Quæcumque aliorum Prophetiæ de Dei per Chriſtum Ieſum gratiâ*

gratiâ proferuntur, poſſunt putari à Chriſtianis eſſe conficta. Ideò nihil eſt firmius ad cõuincendos quoslibet alienos, ſi de hac re contenderint, noſtroſq́; fulciendos, ſi rectè ſapuerint, quàm vt diuina prædicta de Chriſto ea proferantur, quæ in Iudæorum ſcripta ſunt codicibus. Addit prudentiſſimè: Iudęos propter hoc teſtimonium de ſedibus ſuis auulſos toto orbe fuiſſe diſperſos. Scio Origenem contra Celſum, qui hoc nomine Chriſtianos acriter ſugillabat, ad vetuſta exemplaria prouocare, in quibus inueniantur. Neque nos ſanè negamus multa diuinitus potuiſſe dici à Paganorum vatibus, non minùs quàm ab aſinâ Balaami: illa tantùm reiicimus, quæ arcana religionis noſtræ apertiùs explicant, quàm factum ſit vmquam à Dei Prophetis. Scimus alioquin Auguſtini illo ipſo loco verba eſſe hæc: *Non incongruè creditur, fuiſſe & in aliis gentibus homines, quibus hoc myſterium reuelatum eſt*, (nempe in genere & obſcurè) *& qui hoc etiam prædicere impulſi ſunt.*

ROSVVEYDVS. Duo hîc peccas, Caſaubone, & rurſus in Talionis legem incurris, vel à CRASSA IGNORANTIA, vel à FRAVDIS SVSPICIONE non immunis.

Primò, Locus ille Auguſtini non capitur de Chriſtianis viris eruditis & iudicij limatioris, nec de ipſo Auguſtino, quaſi ipſe cum viris

viris eruditioribus de fide carminum Sibyllinorum dubitauerit, ſed capitur partim de Paganis & Iudæis vox hæc, *quoſlibet alienos*, partim de Chriſtianis infirmioribus & iudicij minùs limati, quos ideò ait *fulciendos*. Auguſtinum non dubitaſſe de fide oraculorum Sibyllinorũ ipſe fidem facit, lib. XVIII. de Ciuitate Dei, cap. XXIII. Ait enim: *Hæc ſanè Erythræa Sibylla quædam de Chriſto manifeſta conſcripſit*; quæ toto hoc ipſo capite proſequitur. Vult igitur Auguſtinus cùm agendum eſt cum Iudęis & Ethnicis nullum certius teſtimonium adduci poſſe, quàm ex ipſis Iudęorum ſcriptis. Ipſi enim cùm Chriſtianorum hoſtes ſint, & ſcripturas ſuas admittant, in quibus tam præclara de Chriſtianitate exſtent teſtimonia, nihil ſolidiùs contra eos adduci poteſt, quàm vt ſuis, quæ nobis porrigunt, armis expugnentur. Σεμνὴ γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. *Graue teſtimonium quod ab hoſtibus ſumitur*, ait Iſidorus Pelusiota. Clarè ipſe Auguſtinus eodẽ lib. XVIII. cap. XLVI. *Quandoquidem vbique non deſunt* (Iudæi) *& per ſcripturas ſuas teſtimonio nobis ſunt, prophetias nos non finxiſſe de Chriſto: quas plurimi eorum conſiderantes, & ante paſsionem, & maximè poſt eius reſurrectionem, crediderunt in eum.* Et mox clariùs: *Proindè cùm ſcripturis noſtris* (ſcilicet Sibyllarum

Aug. li. 18. de Ciuit. Dei, c. 23.

Iſid. Peluſ. l. 2. ep. 228.

Aug. l. eod. c. 46.

rum & ſimilium) *non credunt* (Iudæi) *complentur in eis ſua, quas cæci legunt. Niſi fortè quis dixerit, illas prophetias Chriſtianos finxiſſe de Chriſto, quæ Sibyllæ nomine vel aliorum proferuntur, ſi quæ ſunt, quæ non pertinent ad populum Iudæorum. Nobis quidem illæ ſufficiunt, quæ de noſtrorum inimicorum codicibus proferuntur, quos agnoſcimus propter hoc teſtimonium, quod nobis inuiti perhibent eoſdem codices habendo atque ſeruando, per omnes Gẽtes etiam ipſos eſſe diſperſos, quaquaverſum Chriſti Eccleſia dilatatur.* Vnde rectè Auguſtinus Iudæos *capſarios noſtros* alibi vocat: *Modò, fratres, nobis ſeruiunt Iudæi, tamquam capſarij noſtri ſint, ſtudentibus nobis codices portant.* Non igitur Sibyllis auctoritatem detrahit Auguſtinus, vel quiuis alius è vetuſtis Patribus; ſed monet Auguſtinus certius teſtimonium aduocari, ad reuincendos Iudæos ex ipſorum libris, quos veros agnoſcunt; ne ſi Sibyllarum vel aliorum, etſi non minùs vera proferantur vaticinia, ea cauſſentur à Chriſtianis eſſe conficta.

August. in Pſal. 40.

Secundò, gloſſa illa verbis Auguſtini adſcripta (nempe *in genere* & *obſcurè*) eſt manifeſtè contra mentem Auguſtini: verba eius ſubiiciam: *Quapropter quiſquis alienigena, id eſt, non ex Iſraël progenitus, nec ab illo populo in canonem Sacrarum litterarum receptus, legitur*

Aug. l. 18. c. 47. de ciu. C. Dei.

gitur aliquid prophetaſſe de Chriſto, ſi in noſtram notitiam venit, aut venerit, ad cumulum à nobis commemorari poteſt: non quò neceſſarius ſit, etiam ſi deſit; ſed quia non incongruè creditur fuiſſe & in aliis Gentibus homines, quibus hoc myſterium reuelatum eſt, & qui hoc etiam prædicere impulſi ſunt, ſiue participes eiuſdem gratiæ fuerint, ſiue expertes, ſed per malos angelos docti ſunt, quos etiam præſentem Chriſtum, quem Iudæi non agnoſcebant, ſcimus fuiſſe confeſſos. Nihil hîc Auguſtinus exprimit, an *in genere*, an *obſcurè*, an *in particulari* & *clarè* Gentilium vatibus aliquid fuerit reuelatum. Sed Auguſtini mentem eſſe etiam Gentilium vatibus *clarè* & *in particulari* aliquid reuelatum patet.

Primò, ex lib. eiuſdem XVIII. cap. XXIII. de Ciu. Dei: *Hæc ſanè Erythræa Sibylla quædam de Chriſto* MANIFESTA *conſcripſit.* Qui eodem capite tam clara Sibyllarum de Chriſto vaticinia adfert, vt mirandum ſit, te Auguſtini verbis auſum fuiſſe adſcribere, *in genere* & *obſcurè*: quaſi Auguſtinus intelligat nihil Sibyllis & ſimilibus vatibus reuelatum *clarè* & *in particulari*, cùm tamen ipſe ſole clariora teſtimonia adducat. Aug. ibid. c. 23.

Secundò, quia lib. eod. cap. XLVII. vbi ipſiſſima citata antè verba habet, quibus gloſſam appingis, inter Gentiliũ vates ponit Iobum, Aug. ibid. c. 47.

qui

Aug. ibid. c. 47. *qui*, ait, *diuino ſic laudatur eloquio, vt quod ad iuſtitiam pietatémque attinet, nullus ei ho-*
Ezech. 44. *mo ſuorum temporum coæquetur*. Et tamen nónne idem manifeſtiſſimum de Chriſto, carniſque reſurrectione, tulit teſtimonium,
Iob 19. *Et in carne meâ videbo Deum meum.*

Cypr. Expoſ. Symb. Cyprianus: *Iob myſticis redundans totus eloquiis*, EVIDENTER *reſurrectionem mortuorum prædicit.*

Aug. l. 22. de Ciuit. Dei. c. 29. Auguſtinus: *Illud quod ait Iob, In carne meâ videbo Dominum, reſurrectionem carnis* SINE DVBIO *prophetauit*. Vnde & eum *exi-*
Aug. Ser. 6. de Temp. *mium Prophetarum* vocat. *Similiter & Iob*
Iob 19. *prædicat eximius Prophetarum: Et in carne meâ videbo Deum. Quod de illo tempore prophetauit, quando Chriſti Deitas habitu carnis noſtræ induta eſt.*

Hier. ad Pammach. de errorib. Ioan. Ieroſol. Hieronymus: *Et in nouiſſimo die de terrâ reſurrecturus ſum. Quid hac prophetiâ* MANIFESTIVS? *Nullus tam* APERTE *poſt Chriſtum, quàm ipſe ante Chriſtum, de Reſurrectione loquitur, imò nouit & vidit.*

Caſſiodor. li. 1. diuin. lect. cap. 5. Caſſiodorus: *Reſurrectionem carnis ſic prophetat, vt nullus de eâ vel* MANIFESTIVS, *vel cautiùs aliquid ſcripſiſſe videatur. Scio, ait, quòd Redemptor meus viuit.*

Vides nunc Caſaubone, quàm temerè, quàm imperitè gloſſas D. Auguſtini ſcriptis adſcribas, quaſi ille tãtùm *in genere* & *obſcu-*
rè

rè velit Gentilibus Chriſti notitiam proditam, cùm ipſe aſſerat, Sibyllam Erythræam quædam de Chriſto *manifeſta* conſcripſiſſe; cùm Iobum appellet *eximium Prophetarum*; cùm Patres Iobum aſſerant *euidenter, manifeſtè, apertè* prophetaſſe: vt tutiùs poſthac Ethnicis ſcriptoribus, quàm ſanctis Patribus gloſſas iis adſcripturus.

TABVLA XII.

Inſigne Caſauboni flagitium, vitioſas vel mendaces membranas citantis, ad perfidiam inurendam Perſonio. Eadgari Anglorum Regis in populum amor, in Clerum pietas. Eiuſdem pœnitentia illuſtris, & in Epiſcopum obſeruantia. Item alterius Comitis. Non conuocatum in Angliâ Concilium ſine Pontificis & Epiſcopi auctoritate.

CASAVBONVS Adgarum Regem, qui circa annum Chriſti CMLIX. habenas regni ſuſcepit, celebrant hiſtoriæ Anglicanæ, non ſolùm vt Principem pium, ſed etiam de conſeruandâ pietate ſollicitum. Is Rex, in oratione quadam ad Eccleſiarum & monaſteriorum Patres, hæc verba inter cetera habuit: *Sed & meæ ſollicitudinis eſt, Eccleſia-* *Epiſt. Dedic. ad Regem.*

rum miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum, & neceſſaria procurare, & paci eorum & quieti conſulere, de quorum omnium moribus ſpectat ad nos examen: vt referunt AlbertusRievvalenſis,in epiſtolâ *ad illuſtrem Normannorum Ducem, poſtmodò Regem*; & Gulielmus Riſhanger in Chronico: nam Perſonius Ieſuita, cùm (da veniam obiter hoc notanti) *nos* mutauit in *vos*, magna ea perfidia fuit,& cõſcelerati in ſuos Principes odij certum argumentum: *nos* enim habent omnes antiquæ membranæ, quas probitate & doctrinâ vir inſignis Robertus Cotton mihi nuper oſtendit.

ROSVVEYDVS. Vt & hîc pàr pari Perſonius referat, quia importunus calumniator Regiam Maieſtatem tuam interpellat, non refugiet Perſonius Regiæ tuæ Maieſtatis iudicium,ex æquo, ex iure,ipſo præeunte Eadgaro Rege ,ad cuius exemplum Caſaubonus Regiam tuam Maieſtatem inuitat.Et ſanè,ſi Regnum nunc Eadgaros, ſi Cantuaria Dunſtanos dederit, non erit vt Anglia fidem à Gebennâ,non vt à Caſaubono ſubſidium petat. Romam, Romam ibit quiſquis de fide dubitat, à Pontifice flagitabit auxilium, à Pontifice Eccleſiaſticis innodatus cenſuris ſolui, ab eodem Eccleſiæ priuilegia firmari petet.Non ibo nunc ad Lucium,qui vel

vel primam vel præcipuam Angliæ lucem intulit, Romano prælucente Pontifice Eleutherio: non Eadgaro maiorem, non eo poſteriorem ætatem percenſebo: in vno manebo Eadgaro, quoniam eius exemplum ab aduerſario proponitur.

Exſtat eius oratio in cœtu Cleri habita apud Ealredum ſeu Alredum Rhieuallenſem, Ciſtercienſium Monachorum in Rhieualle Eboracenſis diœceſis Abbatem; qui genere, doctrinâ, & inculpatæ vitæ moribus præclarus, Principum ſedandis motibus induſtrius, omniq́ue ſcribendi genere D. Bernardo ſimillimus fuit. Scripſit Alredus librum de Regibus Angliæ, quem nondum vidi luci datum. Eum ms. habuit Robertus noſter Perſonius, & ex eo partem huius Orationis contra Edvvardum Coquum, Regium aduocatum, deprompſit. Tota exſtat apud Matthæum Parkerum de Origine Britannicæ Eccleſiæ. Qui quidem peruerſæ mentis hæreticus, etſi eam deprauare ſtuduerit, non obtinuit tamen, quin poſteriora ſuo candore lucentia prioribus ab eo obnubilatis lucem inferant. Accedit Anglicana hiſtoria Ioannis Stovv Anglicè ſcripta, & cum priuilegio Regiæ Maieſtatis Londini edita, anno MDCI. apud Radulphum Nevvbery, qui ſincerum Alredi ms. exem-

De eo Bal. cent. 2. Script. Brit.

Matth. Parker. de orig. Brit. Eccl.

Hiſtor. Angl. Ioã. Stovv.

plar nactus & ſecutus, ſinceram quoque Anglis eam orationem dedit. Nupero Franco Andreæ du Cheſne in Gallicâ ſuâ Angliæ hiſtoriâ hoc anno M. DC. XIV. editâ, corruptum Parkeri exemplar impoſuit.

Hiſt. Angl. Andr. du Cheſne.

Quid igitur ille magnificus, ille pacificus Rex Eadgarus de iure Regni, de iure Eccleſiæ? eum in Epiſcoporum Clerique conuentu perorantem audiamus:

Oratio Eadgari Regis apud Alredum Rhieuall. de Regibus Angliæ. obiit anno 1166. Pſal. 45.

Quoniam magnificauit miſericordiam ſuam Dominus facere nobiſcum, dignum eſt, ô Patres Reuerendiſſ. vt innumeris illius beneficiis, dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro poſſidemus terram, & brachium noſtrum non ſeruauit nos; ſed dextera eius, & brachium ſanctum eius, quoniam complacuit illi in nobis. Iuſtum proinde eſt, vt qui omnia ſubiecit ſub pedibus noſtris, ſubiiciamus illi & nos & animas noſtras: & vt hi quos nobis ſubdidit, eius ſubdantur legibus, non ſegniter elaboremus.

Et MEA *quidem intereſt, laicos cum æquitatis iure tractare, inter virum & proximum ſuum iuſtum iudicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum.*

Pſal 34.

Sed & MEÆ *ſollicitudinis eſt, Eccleſiarum miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum*

nium & neceſſaria eorum procurare, & ſaluti & quieti vel paci conſulere.

De quorum omnium moribus ad VOS *ſpectat examen: ſi vixerint continenter, ſi honeſtè ſe habeant ad eos qui foris ſunt; ſi diuinis officiis ſollicitii, ſi ad docendum populum aſſidui, ſi victu ſobrij, ſi habitu moderati, ſi in iudiciis ſint diſcreti. Pace veſtrâ loquor, Reuerendi Patres, ſi iſta ſolerti ſcrutinio* CVRASSETIS, *non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de Clericis perueniſſent. Taceo, quòd non eſt illis corona patens, nec tonſura conueniens: at in veſte laſciuia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt inſaniam. Prætereà in diuinis officiis quanta ſit negligentia, cùm ſacris vigiliis vix intereſſe dignentur; cùm ad ſacra Miſſarum ſolemnia, ad ludendum, ſubridendum, magis quàm ad pſallendum, congregari videantur.* Malè NOS apud Parker. 1. Theſſ. 4.

Dicam, quod boni lugent, mali rident: dicam dolens (ſi tamen dici poteſt) quomodo diffluant in comeſſationibus, in ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis: vt iam domus Clericorum putentur proſtibula meretricum, conciliabulum hiſtrionum. Ibi aleæ, ibi ſaltus & cantus, ibi vſque ad medium noctis ſpatium protractæ in clamore & horrore vigiliæ. Sic patrimonia Regum, eleëmoſynæ pauperum, imò (quod magis eſt) illius pretioſi ſanguinis pre-

tri, Neſcio vos; & fratribus ſuis, Ignoro vos. Agite quaſo ſollicitè, ne pœniteat nos feciſſe quod fecimus; dediſſe, quod dedimus; ſi viderimus illud non in Dei obſequium, ſed in peßimorum luxuriam impunitâ libertate conſumi. Moueant vos Sanctorum reliquiæ, in quibus inſultant: veneranda altaria, ante quæ inſaniunt. Moueat vos anteceſſorum noſtrorum mira deuotio, quorum eleëmoſynis veſania Clericalis abutitur. Deut.33.

Proauus meus Ethelwulphus (vt ſcitis) omnem terram ſuam Eccleſiis & Monaſteriis decimauit. Sanctæ memoriæ atauus meus Alfredus vt Eccleſiam ditaret, non theſauris ſuis, non patrimonio, non ſumptibus, non reditibus parcendum putauit. Auus meus ſenior Edwardus quanta contulerit Eccleſiis, Paternitatem veſtram non latet. Pater meus & frater, quibus donariis Chriſti altaria cumulauerint, meminiſſe vos decet. malè *Eduuardus* apud Parker.

O Pater Patrum Dunſtane, contemplare quaſo patris mei oculos, ab illâ lucidâ cæli plagâ in te radiantes. Audi querulas eius voces cum quadam pietate in tuis auribus reſonãtes. Apoſtrophe per Proſopopœiã Edmundi Regis, patris Eadgari, ad Dunſtanum.

„ *Tu mihi Pater Dunſtane, tu mihi de con-*
„ *ſtruendis Monaſteriis, de Eccleſiis ædificandis*
„ *conſilium ſalubre dediſti. Tu mihi adiutor in*
„ *omnibus & cooperator extitiſti. Te quaſi Pa-*
„ *ſtorem, Patrem & Epiſcopum animæ meæ, mo-*

*rumq; meorum cuſtodem elegi. Quando tibi «
non parui? Quos vmquam theſauros tuis con- «
ſiliis prætuli? Quas poſſeßiones te præcipiente «
non ſpreui? Si quid pauperibus erogandum exi- «
ſtimabas, praſtò fui. Si quid conferendum Ec- «
cleſiis iudicabas, non diſtuli. Si quid Monachis «
Clericiſve deeſſe querebaris, ſuppleui. Aeter- «
nam dicebas eleëmoſynam eſſe, nec aliam fru- «
ctuoſiorem, quàm quod Monaſteriis Eccleſiiſ- «
ve confertur, quo Dei ſerui ſuſtententur, & «
quod ſupereſt, pauperibus erogetur. «*

*O pretioſam eleëmoſynam, & dignum ani- «
mæ pretium! O peccatis noſtris ſalubre reme- «*
*id eſt, pellicis clericorum *dium! quod à ſinu *Sibyllæ in peregrini muris «
pelliculâ fœtet, quod eius auriculas ornat, quod «
componit digitulos, quod corpus delicatum in «
byſſo ſtringit & purpurâ. Ecce, Pater, eleëmoſy- «
narum fructus mearum, & tuæ permißionis «
effectus. «*

Quid huic querimoniæ reſpondebis? Scio,
Pſal.49. *ſcio, cùm videbas furem, non currebas cum eo,
nec cum adulteris portionem tuam ponebas.*
2.Tim.4. *Arguiſti, obſecraſti, atque increpaſti. Contem-
pta verba ſunt, veniendum eſt ad verbera, &
non deerit tibi poteſtas Regia. Habes hîc tecum
Venerabilem Patrem Ethelwaldum VVinto-
nienſem Epiſcopum: habes Reuerendum Præ-
ſulem VVigornienſem Oſvvaldum. Vobis iſtud
committo negotium, vt ex Epiſcopali cenſurâ
&*

& Regiâ auctoritate turpiter viuentes de Eccleſiis eijciantur, & ordinatè viuentes introducantur.

O præclaram Regis orationem! ô aureis litteris dignas ſententias! ô rediuiuum Conſtantini in Eadgaro animum! Quis hæc legens, non ſtatim intelligit, Eadgarum Regem boni Regis, boni Principis functum officio? qui cùm Conſtantini gladium ſibi meritiſſimò vindicaret, ſuum tamen Petro reliquit, ſuum Eccleſiæ non abſtulit. Tantùm Epiſcopos monuit, ne ſinerēt putrida membra inualeſcere, Petri truncanda gladio: *De quorum omnium moribus ad* VOS *ſpectat examen.* Et erit nunc aliquis tam obtusè hebes, cui vel in mentem venire poſſit, Perſonium mutaſſe NOS in VOS? Vel oculi lippierunt Caſaubono, cùm Cottoni membranas illas inſpexit; vel vitioſæ fuerint & mendaces eæ membranæ; vel inſignem fraudem commentus eſt, vt Perſonio, Societatique noſtræ innoxiæ (quod paſſim ſuis in Exercitationibus conatur) apud Regiam tuam Maieſtatem conflaret inuidiam.

Sed non cedet, non credet aduerſarius, vel Perſonio ſincerè è ſuis membranis Eccleſiæ Regnique munia in Anglicam linguam vertenti, vel mihi eas Latinè repræſentanti. Quare ipſam orationem æquo

iudicij libramine expendamus, & quà Regis, quà Epiſcoporum ſpectat officium, ſuis quamq; partem lancibus aſſignemus. Quomodo igitur Rex ſuum Epiſcoporumque officium partiri aggreditur?

MEA *quidem intereſt, laicos cum æquitatis iure tractare, inter virum & proximum ſuum iuſtum iudicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum.*

Rectè hactenus, rectè, quod Regis Chriſtiani erga ſubditos, quod iuſti Legiſlatoris erga laicos, quod incorrupti iudicis erga reos ſit officium, eſt executus. Sed nullúmne Regis officium erga Clericos, nulláne eum Eccleſiarum tangit ſollicitudo? Pergit ipſe:

Sed & MEÆ *ſollicitudinis eſt, Eccleſiarum miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum, & neceſſaria eorum procurare, & ſaluti, & quieti, vel paci conſulere.*

Nec in hoc vacillat Regis auctoritas, egregium Regiæ munificentiæ ſpecimen præbet. Sed vbi nunc Eccleſiarum miniſtri, quales erant Eadgaro Rege? vbi greges Monachorum? vbi Virginum chori? Exulat iam Angliâ illa Dominica portio; reducenda, cùm Deo Regique viſum. Quid porrò in Sacerdotum conuentu Rex? Cùm ſuas ſibi partes

partes,ad Cleri,ad Monachorum,ad Virginum ſuſtentationem,pacem,quietem, ſumpſit; nulláſne Epiſcopis eorumdem intuitu aſſignauit?Eum audiamus:

De quorum omnium moribus ad vos *ſpectat examen: ſi vixerint continenter, ſi honeſtè ſe habeant ad eos qui foris ſunt, ſi diuinis officijs ſolliciti, ſi ad docendum populum adſidui, ſi victu ſobrij, ſi habitu moderati, ſi in iudicijs ſint diſcreti.*

Quis non hîc æquam iudicij libram adhibens,diuerſa Regis, diuerſa Epiſcoporum munia perpendit? adeò, vt quia Epiſcopi non ſatis magnam de Sacerdotum moribus curam ſuſceperant, addat ipſe Rex:

Pace veſtrâ loquor, Reuerendi Patres, ſi iſta ſolerti ſcrutinio CVRASSETIS, *non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de Clericis perueniſſent.*

Si Epiſcoporum fuit, ſolerti ſcrutinio curare de miniſtrorum Eccleſiæ continentiâ, de morum honeſtate, de ſolicitudine in diuinis officijs, de populi inſtructione, de victus ſobrietate, de habitus moderatione, de iudicij prudentiâ; non rectè antè dixit, *De quorũ omnium moribus ad* vos *ſpectat examen?*

Nec hîc ſiſtam (quia contumacem aduerſarium video) ſed ab Angliâ ipsâ pro Romanæ vrbis doctrinâ, ab ipſo Eccleſiæ hoſte pro

pro Eccleſiæ filio, ab Anglo hæretico pro Anglo Catholico fidem accerſam. Ipſa igitur Anglia ſuâ linguâ loquatur, ſuo idiomate loquentem Regem Caſaubonus audiat Eadgarum. Non diſſonare Anglicè, quos Latinè de Regis, de Epiſcoporum munere quatuor dedi paragraphos, clarè percipiet.

Ioã. Stovv in hiſt. Angliç. *And truely it is* MY *part, to ruele the laitie vvith the lavve of equitie, to doe iuſt iudgement betvvixt man and his neigbours, to puniſh Church robbers, to repreſſe rebles, to deliver the vveake from the handes of his ſtronger, the poore and needie from them that ſpoile them.*

And it alſo belongeth to MY *care, to haue conſideration to the health, quietneſſe or peace of the miniſters of the Church, the flocke of Monkes, the companies of Virgines, and to prouide the thinges needeful for them.*

The examining of vvhoſe manners belongeth vnto YOV, *if they liue chaſtly, if they behaue themſelues honeſtly tovvardes them vvhich be abroad, if in diuine ſeruice they be carefull, if in teaching the people diligent, if in foeding ſober, if moderate in apparell, if in iudgement they be diſcrete.*

If ye had CVRED *theſe thinges by prudent ſcrutine (by your licence I ſpeake, o Reuerend Fathers) ſuch horrible and abbominable thinges of the Clearkes had not come to our eares.*

Nihil nunc addo, cùm ipſam Angliam Perſo-

Perſonio cauſſam adiudicantem habeamus. Quod Perſonius ex ſinceris membranis Latinis Anglicè dedit, dederat quoque annis aliquot antè ex ſinceris non minùs membranis Anglus Hiſtoricus: vt nullius in Regem perfidiæ reus agi poſſit Perſonius; ſed atrocis in Perſonium calumniæ apud poſteros traducendus ſit reus Caſaubonus.

Nec vlla ſuſpicio eſſe poteſt, Eadgarum Regem, qui Conſtantini ſibi gladium depopoſcit, aliâ eum mente, aliâ manu vibraſſe, quàm Conſtantinus olim vibrauerat. Conuocauerat ipſe ex ſententiâ Sacerdotum apud vrbem Nicæam Epiſcopale Concilium, vbi cùm de Arij fide & impiis aſſertionibus agendum eſſet, plerique Epiſcopi diuerſis ex cauſſis iurgia, de moribus culpas, de actibus querimonias proferebant. Quid tum Conſtantinus? illéne ſibi iudicium etiam ſpontè oblatum ſumpſit? Eum audiamus: *Deus* VOS *conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem* VOBIS *dedit de* NOBIS *quoque iudicandi, & ideò* NOS *à* VOBIS *rectè iudicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei ſolius inter* VOS *exſpectate iudicium, & veſtra iurgia, quæcumque ſunt, ad illud diuinum reſeruentur examen.* VOS *etenim* NOBIS *à Deo dati eſtis* DII, *& conueniens non eſt, vt* HOMO *iudicet* DEOS, *ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt:* Ruffin. lib. 10. c. 2.

Pſal. 81. *eſt: Deus ſtetit in ſynagogâ deorum, in medio autem deos diſcernit. Et ideò his omiſſis, illa, quæ ad fidem Dei pertinent, abſque vllâ animorum contentione diſtinguite. Cùm hæc dixiſſet, omnes ſimul querimoniarum libellos iuſſit exuri, ne innoteſceret vlli hominum ſimultatio ſacerdotum.* Non hîc Conſtantinus de moribus, non de fide ſibi iudicium ſumpſit, ſed vtrumque Epiſcoporum iudicio reſeruauit. Vbi nunc eſtis Roberti Cottoni membranæ, ſitu quidem rancidæ, ſed vetuſtate nobiles? nullus tibi ms. Ruffinus viſus, vbi VOS mutetur in NOS? Si Eadgari membrana corrupta, (quamquam culpam potiùs lemoſis oculis, aut fraudem menti delego) vel ab incorrupto Ruffini codice veritatem diſce. In Eadgaro Conſtantinum, in Conſtantino Eadgarum recognoſce.

Accede & tu mea Batauia, Domini olim portio, Romæ fœderata; nunc ſub Arminio, nunc ſub Gommaro, nunc ſub Vorſtio in partes miſerè diſtracta. Ego te olim adoleſcens religione florentem, ardentem pietate vidi, quam à VVilibrordo, quam ab Adalberto, Romanæ fidei præconibus, hauſeras: lucebant templis altaria, Imagines altaribus renitebant. Tota ad meam vſque ætatem, ab inde fidei tuæ primordiis Romanâ ſplendebas fide, depoſitum ſeruabas Romanum.

num. Roma tibi aſſignabat Epiſcopos, Roma fidei normam mittebat; Roma de fide, de Clericorum moribus Roma iudicabat. Et quis te tãto pòſt tempore docuit in aliam migrare fidem, in mores abire alienos? Ergóne nunc fidem ab Angliâ, à Caſaubono addiſces fidem? Equidem hoc ipſo die, quo folium hoc prælo ſubmittitur, Ordinum decretum accipio, ita minimè fidis gloſſis deformatum, vt mendaces hîc etiam Cottoni membranæ, à Caſaubono mendaciter contra Perſonium productæ compareant, pro Iouis diphtherâ ventilentur: vt Eadgarus Anglorum Rex, iam non Catholicus, non Romanus; ſed hæreticus, ſed Batauicus producatur. O infelicem decreti gloſſatorem, qui aperta non nouit vitare mendacia! Quin tu potiùs, mea Batauia, ipſi Eadgaro loquenti adhibes fidem, ipſum pro ſe teſtimonium dicentem exaudis? Dedi orationem eius ex fide, etiam hoſte teſtante; illam lege, illam relege; & maiorum tuorum de Virginum choris, de Monachorum gregibus, de Cleri examine fidẽ apud eum leges.

Vidimus Eadgarum Regem Cleri mores, vt ad Eccleſiaſticas formarentur regulas, Sacerdotum reſeruaſſe iudicio, non ſibi eorum correctionem, vti laicorum, arrogaſſe. Sed quid ſi Rex ipſe ſacroſancta Eccleſiæ ſepta

tranſcendat? quid ſi canonum Eccleſiaſticorum iura violet? quis hîc remedium adhibebit? Non alium hîc controuerſiæ arbitrum, non alium iudicem dabo præter Eadgarum Regem. Narrat Oſbertus in vitâ S. Dunſtani, Eadgarum Regem Elfledę Candidæ illigatum coniugio, cùm in monaſterium Virginũ VViltoniæ aduenißet, ibique oculos temerè in puellam & genere & decore nobilem, quæ ibi exors voti nutriebatur, conieciſſet, exarſiſſe in eius amorem. Quod illa animaduertens, rapit à ſanctimoniali velum, capiti imponit, & ſeipſam quaſi Deo conſecratam ceteris iungit Deo ſacratis virginibus. Rex non ignarus puellaris induſtriæ, magis exarſit, & velo detracto virginem violat. Ingemuit tota Anglia Regis adulterio, nec erat qui Regem ad legem reuocaret. *Vbi verò res* (proſequitur Oſbertus) *Dunſtano innotuit, acerbo mærore percuſſus eſt. Igitur cùm in re non ſegnis ad Regem veniret, & illo venienti pro more occurreret, eumq; per manum ad ſolium ſuum perducere vellet, manum Dunſtanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi paſſus eſt. Ad quod ille attonitus (non enim illum ſcire putabat, quod clanculò à ſe factum exiſtimabat) cur manum ſibi non dimitteret inquiſiuit. Ait: Tu poſtpoſito omni pudore, adulterium commiſiſti: tu*

Oſbertus in vitâ ſancti Dunſtani, 19. Maij.

Oſbertus vbi ſuprà.

tu deſpecto Deo, ſignum caſtitatis non veritus, virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum, ſummo Patri Virginis filium immolantem, impuris manibus non tradam, quæris? Laua priùs per pœnitentiam manus tuas à ſordibus ſuis: & tunc demum, quò gratiæ Dei reconcilieris, honora & amplectere manum Pontificis. Territus ille ad hæc, terræ procumbit, pedes Antiſtitis petit, ſe peccaſſe, gemitu verba interrumpente, conteſtans. Quod Dunſtanus videns, tantum in Rege humilitatis exemplum vehementer amplectitur. Velociùs ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter, quæ ſalutem animæ eius operarentur, loquens, ſeptennem ei pœnitentiam iniunxit. At ille Pontificali abſolutione potitus, omni ſtudio iniunctæ ſibi pœnitentiæ operam dare, & multa quibus Deum placaret, pietatis opera ipſi pœnitentiæ, inſtinctu & conſilio patris ſui, ſollicitus cœpit ſuperaddere. Vides Eadgarum Regem ſeipſum Eccleſiaſtico ſubieciſſe iudicio, vt dubitari non poſſit, quid de Cleri ſui moribus fieri voluerit, an eorum ſibi iudicium, an verò Eccleſię reſeruarit. Quis nunc Regum vt Eadgarus peccans, pœniteat vt Eadgarus? & tamen ſi Dunſtani Eccleſiaſticæ libertatis aſſertores adſint, vt optandum eſt non eſſe peccantes Eadgaros; ſi tamen ſint, & ſi Romani, ſi Catholici haberi voluerint,

O rint,

rint, pœnitentem ſequentur Eadgarum, ad Sacerdotis procident pedes, ab eo pœnam, ab eo veniam efflagitabunt.

Vt in Regem adulterum hæc Eccleſiæ viguit auctoritas, ſic in alios etiam Regi, Legique ciuili ſubiectos, ſi quando Eccleſiæ violarent Canones, etiam Rege vel diſſimulante vel repugnante. Inceſtuoſus olim in Angliâ Comes, ipſo Eadgaro Regni ſceptra moderante, aliquoties à Dunſtano redargutus, renuens inceſtum ſuum expiare diuortio, Eccleſiæ liminibus arcetur. Ille Regem adit, multa contra ſeueritatem Dunſtani expoſtulans. Cui etſi Rex faueret, & recipi eum in Eccleſiam mandaret, non paruit Dunſtanus, officij ſui memor & retinens: quin Comiti grauiter increpito, ſed contumaci, ſed multa minanti, omnium fidelium communione interdixit. Quid multa? Comes, quod per Regem impetrare non poterat, à Romano quærit Pontifice. Nuntiant Legati benignam Pontificis erga Comitem mentem, referuntque litteras, quibus Dunſtanum Pontifex, vt eum Eccleſiæ gremio reſtitueret, & hortabatur & imperabat. Dunſtanus probè ſciens ſubreptitias has litteras eſſe, non ritè Romæ declarato inceſtuoſo coniugio, perſtat in ſententiâ, donec Comes mentis ſuę obſtinationem depoſuit:

poſuit: *Dunſtano itaque* (ait Oſbertus in vitâ Dunſtani) *generale totius regni Concilium de obſeruantiâ Chriſtianitâtis celebrante,ipſe Comes ſuimet oblitus,nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, Concilio ſeſe medio ingeſſit,& ante pedes Dunſtani gemebundus & eiulans corruit.* Viden' vt morum correptio,Eadgaro regnante,Eccleſiaſticæ erat poteſtatis?

Oſbertus in vitâ ſancti Dunſtani, 19. Maij.

Habemus Eadgarum Regem diſertis verbis morum curam Sacerdotibus aſſignantem: habemus eum ob delicta in legem Dei, ob commiſſa in Eccleſiaſticos Canones, ad Sacerdotis pedes ſupplicem: habemus non impari pietate reum ſceleris Comitem iugum Eccleſiæ ſubijſſe: & quiſquam de Eccleſiæ Anglicanæ ſtatu Rege Eadgaro dubitabit, quaſi morum cura non ad Sacerdotes, ſed ad Regem pertinuerit? Quaſi non iam olim Valentinianus Senior legem pro Eccleſiaſticâ libertate,ſeu fidei res, ſeu morum ageretur, tulerit; quam Ambroſius vocatus ad iudicium ſæculare, Valentiniano Iuniori in memoriam reuocabat. *Nec quiſquam contumacem iudicare me debet, cùm hoc aſſeram quod auguſtæ memoriæ pater tuus non ſolùm ſermone reſpondit, ſed etiam legibus ſuis ſanxit, in cauſſâ fidei vel Eccleſiaſtici alicuius Ordinis eum iudicare debere, qui nec muneri im-*

Ambroſ. li. 5. ep. 32.

par ſit, nec iure diſſimilis. Hæc enim verba reſcripti ſunt: hoc eſt, Sacerdotes de Sacerdotibus voluit iudicare. Quinetiam ſi alius quoque argueretur Epiſcopus, & morum eſſet examinanda cauſſa, etiam hanc voluit ad Epiſcopale iudicium pertinere.

CASAVBONVS. Extat etiam Synodus Prouincialis, Regis eiuſdem iuſſu coacta, quam Dunſtanus celeberrimæ tunc famæ Epiſcopus deſcribens, Adgarum in procemio dilaudat, *vt regali officio in eâ re functum, veluti paſtorum paſtorem.*

ROSVVEYDVS. Fuerit ſanè Regis iuſſu coacta Synodus, ſed non ſine Pontificis auctoritate, non ſine inſtinctu Dunſtani Antiſtitis, qui Regem ad omnia Religionis Chriſtianæ formabat officia. Non exteros, non Romanos hîc teſtes dabo; ipſa loquetur Anglia, ſibi ipſa teſtimonium dicet. Matthæus VVeſtmonaſterienſis: *Celebratur hoc item anno à S. Dunſtano Cantuarienſi Archiepiſcopo, auctoritate Ioannis Romani Pontificis generale Concilium aduerſus incõtinentiam Clericorum.* Senatus Brauonius in Actis S. Oſvvaldi Epiſc. VVigornienſis: *Per idem tempus auctoritate Ioannis Papæ, Dunſtanus Archiep. coacto generali Concilio, ſtatuit & decreto firmauit, vt Canonici omnes, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, aut caſtè viuerent, aut Eccle-*

Matth. VVeſtmonaſt. Flor. hiſt. anno 970. Senat. Brauon. in vitâ S. Oſvvaldi, 15. Oct.

Eccleſias quas tenebant, dimitterent. Nulláne igitur hîc Regis interceſſit auctoritas? Interceſſit ſanè: ſed vt ADIVTORIS, vt DEFENSORIS. Proſequuntur eadem Oſvvaldi Acta: *Habebat autem Regem Adgarum hac in re fidelem* ADIVTOREM *& egregium* DEFENSOREM.

Atque eâ mente olim Valentinianus III. Valent. 3.
epiſtola ad Theodoſium Imperatorem de epiſt. ad Theod.
fide perturbatâ, à Romano Epiſcopo & aliis Imp.
rogatus, ſcripſit: Ἣν ἡμεῖς ἀπὸ τῶν προγόνων παραδοθεῖσαν, ὀφείλομεν μετὰ τῆς προσηκούσης καθοσιώσεως ἐκδικεῖν. *Quam nos à noſtris maioribus traditam debemus cum debitâ veneratione* DEFENDERE. Nec aliâ mente Carolus Magnus ſuam fidem Leoni Pontifici iureiurando obſtrinxit, ſe PROTECTOREM, Sigon. lib.
ac DEFENSOREM *fore ſanctæ Romanæ Eccle-* 4. de Regn.
ſiæ. Gloriosum quoque ſibi duxit ſeruis Dei Ital.
operam ſuam impendere: *Si Eccleſiarum Dei* Ibidem.
ſeruis magnificentiam noſtram impertimur, eorúmque ſtudiis libenter obſequimur; id nobis ad auguſtioris excellentiæ culmen proficere credimus.

Nec alius ſenſus piorum Imperatorum, cùm Concilia vel indixêre ipſi Pontificis vel Epiſcoporum rogatu, vel ab aliis indicta celebrari permiſerunt. Valentinianus Senior Imperator, importunè ſollicitatus vt per-

mitteret haberi Concilium, in quo de fidei controuerſiis ageretur, reſpondit: Ἐμοὶ μὲν μετὰ λαοῦ τεταγμένῳ, οὐ θέμις τοιαῦτα πολυπραγμονεῖν. οἱ δὲ ἱερεῖς, οἷς τούτου μέλει, καθ' ἑαυτοὺς ὅπη βούλονται συνίτωσαν. *Mihi, qui vnus è numero laicorum ſum, non licet eiuſmodi negotiis me interponere. Sacerdotes & Epiſcopi, quibus hæc curæ ſunt, vbicumque ipſis liberum fuerit, conueniant.*

Sozom. Hiſt. lib. 6. c. 7.

Eodem ſenſu & affectu Theodoſius & Valentinianus in Epiſt. ad Synodum Epheſinam: Ἐντέταλται τοίνυν Κανδιδιανὸς, ὁ μεγαλοπρεπέστατος Κόμης τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων, ἄχρι τῆς ἁγίας ὑμῶν διαβῆναι Συνόδου· καὶ μηδὲν μὲν τῶν περὶ τῶν δογμάτων γινομέναις ζητήσεσιν, κοινωνῆσαι· ἀθέμιτον γὰρ τὸν * μὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων Ἐπισκόπων τυγχάνοντα, τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι. *Candidianum præclariſſimum religioſorum domeſticorum Comitem ad ſacram veſtram Synodum abire iuſſimus; ſed eâ lege & conditione, vt cum quæſtionibus & controuerſiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat. Nefas enim eſt, qui ſanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſeſe immiſcere.*

Concil. Epheſ. parte 1. ep. Impp. ad S. Synodum.

* ἔξω τοῦ

Baſilius Imperator in Oratione, quam habuit in octauâ Synodo generali, quæ tempore Adriani Papæ Conſtantinopoli celebrata

Octaua Synod. Act. 10.

brata eſt, in cauſsâ Photij Patriarchæ: Λαϊκὸν δὲ ἀνωδήποτε κατ' οὐδένα τρόπον ἐξεῖναι λέγω περὶ Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων λόγον ἀνακινεῖν, ἢ ἀνθίστασθαι ὁλοκλήρῳ Ἐκκλησίᾳ ἢ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Ταῦτα γὰρ ἀνιχνεύειν τε καὶ ζητεῖν Πατριαρχῶν ἔργον ἐστὶ, καὶ ἱερέων καὶ διδασκάλων, οἷς τὸ λύειν τε καὶ δεσμεῖν δέδοται ἐκ Θεοῦ. ὁ γὰρ λαϊκὸς κἂν πάσης ἐστὶν εὐλαβείας, καὶ σοφίας, ἀλλὰ λαϊκὸς καὶ πρόβατον, οὐ ποιμήν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κἂν πᾶσαν ἐπιδείκνυται ἀνευλάβειαν, ἀλλὰ ποιμήν ἐστιν, ἕως ἂν ἐν ἀρχιερεῦσι τελῇ· καὶ οὐ χρὴ κατεξανίστασθαι τῶν ποιμένων τὰ πρόβατα. *Laico cuicumque nullâ ratione de Eccleſiaſticis cauſsis diſputandi, aut vniuerſam Eccleſiam, Oecumenicamq́; Synodum oppugnandi, fas eſſe dico. Hæc enim excutiendi, & in vtramque partem agitandi, Patriarcharum, Sacerdotum & Doctorum eſt officium, quibus à Deo ſoluendi & ligandi poteſtas eſt conceſſa. Nam laicus etſi omni pietatis & ſapientiæ laude præſtet, tamen laicus eſt, & ouis, non paſtor. Epiſcopus autem, quamuis omni religionis virtute deſtitutus oſtendatur; tamen paſtor eſt, quamdiu in Pontificatus munere verſatur: nec oportet vt oues paſtori repugnent.*

Indixerat igitur Eadgarus Rex Concilium, ſed more maiorum, Pontificum Anglicanorum rogatu, Romani Pontificis auctoritate: non cui ipſe præſideret Rex Ead-

garus, vel qui de fide, de moribus leges condereret, ſed quarum ferendarum auctoritatem Anglicanis permitteret Pontificibus.

Quin glorioſus Rex Eadgarus, adeò quoq; Romanam Sedem ſuſpexit, vt ab eâ quoque priuilegiorum monaſteriis à ſe conceſſorum robur accerſeret. Nam cùm Romæ à Ioanne Pontifice Synodus generalis haberetur, ad eum miſſi legati ab Eadgaro Anglorum Rege, & à Dunſtano Archiepiſcopo Dorouernenſi, vt ab eodem Ioanne Pontifice confirmarentur priuilegia conceſſa ab eodem Rege monaſterio B. Mariæ Glaſtingeberi: de quo iſta in VVilhelmo Malmeſburienſi: *Recogitans verò quàm multa temeritas humana leuitatis quibuſdam ſolet ſubrepere; verenſq; ne fortè quis in poſterum vel hæc priuilegia loco illo auferre, vel monachos inde moliretur eiicere: inclyto Domino Ioanni Papæ, qui Octauiano in regimine honoris ſucceſſerat, direxit idem chirographum regiæ liberalitatis, orans, vt & ipſe hæc roboraret ſcripto Apoſtolicæ auctoritatis. Qui benignè directam ſuſcipiens legationem, concordi aſſenſu Romani Concilij ſancita ab iis firmauit, ſcribendo Apoſtolicæ auctoritatis præceptionem, terribiliter intorquens in violatores; ſi qui fortè emerſerint, perpetui anathematis vltionem.*

Wil. de geſt. Regũ Angl. lib. 2. c. 8.

Nullo

Nullo igitur modo vero eſt ſimile, eum Regem, qui ſua priuilegia à Romano voluit firmari Pontifice, vllum in Eccleſiaſtica iura imperium vſurpaſſe. Non igitur Concilia indixit, niſi vt olim Conſtantinus *ex ſententiâ* SACERDOTVM *apud vrbem Nicæam Epiſcopale concilium conuocauit:* non in Cleri mores ſibi auctoritatem arrogauit; ſed vt ij corrigerentur, vt Concilia legitimè celebrarentur, ADIVTOR & DEFENSOR fuit. Ideò eum PASTORIS PASTORVM, qui vt Paſtores ſuo probè fungi poſſent officio allaborauit, non immeritò Dunſtanus ornauit elogio; quem Dunſtanum Edmundus Eadgari pater iam antè PASTOREM animæ ſuæ profeſſus fuerat, vt in Eadgari oratione vidimus. Quantus, quantus verò Eadgarus Eccleſiæ defenſor eſſet, Eccleſiæ tamen ſe filium meminerat, ad Eccleſiæ ſe regulas conformabat. *Quid honorificentius*, dicebat olim ad Valentinianum Iuniorem Ambroſius, *quàm vt Imperator dicatur filius Eccleſiæ? Imperator enim bonus, intra Eccleſiam, non ſupra Eccleſiam eſt.* Et ipſe Caſſiodorus Præf. Præt. ad Ioannem Pontificem: *Sum quidem iudex Palatinus, ſed veſter non deſinam eſſe diſcipulus. Nam tunc iſta rectè gerimus, ſi à veſtris regulis minimè diſcedamus.* Et vt in Angliæ Rege finiamus, Alfredus

Ruff. l. 10. c. 2.

Ambroſ. ep. 32. ad Valentinian. Iuniorem.

Caſſiod. l. 11. ep. 2.

Aſſer. Meneu. *germanam & genuinam eſſe Regis dignitatem dictitare ſolebat, ſi in Regno Chriſti, quæ eſt Eccleſia, ſe non Regem, ſed ciuem agnoſceret: ſi non ſupra Sacerdotum leges ſe elatè efferret, ſed legibus Chriſti per Sacerdotes promulgatis, ſubmiſſo ſe atque humili animo ſubderet.*

Iuuat hîc in memoriam tam benefici, tam munifici Regis Eadgari attexere Epitaphiū, quod illi olim Henricus Huntindonienſis poſuit:

Auctor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum,
Sceptriger EDGARVS *regna ſuperna petit.*
Hic alter SALOMON, *legum pater, orbita pacis,*
Quòd caruit bellis, claruit ille magis.
Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros:
Nequitiæ lapſum, Iuſtitiæq; locum.
Nouit enim regno verum perquirere falſo,
Immenſum modico, perpetuumq; breui.

Atque hoc felici ornatus elogio, æternùm Deo viue, æternùm vale, EADGARE, Eccleſiæ cultor, legum norma, Regum decus.

Quòd niſi me, Rex magne, vnius Eadgari ætate, ad quam aduerſarius prouocauit, circumſcripſiſſem, vt maiorum tuorum ſenſus, quid de Romanâ Eccleſiâ, quid de Pontifice

tifice ſenſerint, manifeſtus euaderet; darem Kenredum Merciorum Regẽ quinto quoque anno ad Petri Pauliq́ue cineres ſupplicem: darem Burredum Merciorum quoque Regem, Romam velut ad aſylum cõfugientem: darem Canutum Regem Anglorum, Danorum, & Norvveganorum S. Petro Apoſtolorum Principi Romę ſupplicantem, ingerentem dona Regia, & vitam meliorem Apoſtolorum ſepulcro teſte deuouentem: darem Coënredum Merciorũ, Offam Cantuariorum Regem, ad Papę Sergij pedes Romæ attonſos; & cęleſte regnum terreno pręferentes: darem Cnutonem pro animæ ſuæ pretio, pro Regni ſalute, Apoſtolorum liminibus affuſum, vota ſoluentem; darem eum omne Romanum ſanctuarium venerantem & adorantem; darem eum Petro cæli clauigero ſupplicem. Nempe hoc ab omni æuo Catholico, Imperatoribus, Regibus in more fuit. *Nunc ad memoriam*, inquit Auguſtinus, *piſcatoris flectuntur genua Imperatoris: ibi radiant gemmæ diadematis, vbi fulgent beneficia piſcatoris*. Darem Adeluulphum cum Alfredo filio, pòſt Rege, Romam properãtem, vt in Romanâ fide adoleſceret, & a Pontificis manu rediret ſacratior. Darem denique Ceaduallam Occidentalium Saxonum Regem, relictâ Angliâ Romam petere, ad limina

Guil. Malmeſb. in Kenr.
Roger. in Annal.
Idem ibid.
Beda l. 5. c. 20. hiſt. Angl.
Marcel. in vitâ S. Svvibert. c. 4.
Guil. Malmeſb. l. 2.
Auguſt. Serm. 28. de Sanctis.
Roger.

Bed.lib.5. c.7. hiſt. Angl. Paul.Diacon.lib.6. cap. 28. de geſt.Long.

mina BB. Apoſtolorum ſupplicem accidere, concipere vota, vt ſtatim à Baptiſmo Romæ è vitâ poſſit excedere; & votorum compotem factum, in Petri baſilicâ ſepultum. Nempe hoc iam olim Imperatoribus in votis fuit, vt vel ad Apoſtolorum ianuas, ſepulturam acciperent. Ὅπέρ εἰσι, inquit Chryſoſtomus, οἱ πυλωροὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τοῖς βασιλείοις, τοῦτο ἐν τῷ σήματι οἱ βασιλεῖς τοῖς ἁλιεῦσι. *Quod in Regiis ſunt ianitores Regibus, hoc ſunt in monumento piſcatoribus Reges.*

Chryſoſt. Homil.66. ad popul. Antioch. quæ eſt 26. in 2. ad Cor.

Hæc & ſimilia Maiorum tuorum, Rex magne, Heroica pietatis facta in medium producerem, ſi hoc nunc ageretur. Satis ſit modò, Perſonium, virum Societatis noſtræ grauiſſimum, perfidiæ culpâ in ſuos Principes, & in Regiam tuã Maieſtatem liberaſſe. Vel illę litteræ, quas ad Regiam tuam Maieſtatem Perſonius olim dedit, quibus proditorem quemdam Romæ captum Regiæ tuæ Maieſtati detexit, quo in Regem ſuum officio, quâ fide fuerit, luculentiſſimè teſtantur.

Florent. Wigor.in Chron. Chronicor.

Concludo hoc Eadgari elogio, pari in Regiam Maieſtatem tuam voto: *Anglici orbis baſileus, flos & decus anteceſſorum Regum, pacificus, non minùs memorabilis Anglis, quàm Romulus Romanis, Syrus Perſis, Alexander Macedonibus, Arſaces Parthis, Carolus Magnus Francis.*

EPILO-

EPILOGVS AD ISAACVM CASAVBONVM.

HÆC *habui, Caſaubone, quæ nunc in anteceſſum darem, donec Roma tibi ex aſſe perſoluat; ne diu faſtu turgidus incederes, ne velut alter Philiſthæus Domini exercitui improperares. Sed periiſti, vt audio, periiſti miſer & miſerabilis, ſubmerſus in aquis vehementibus. Quin tu Baronij, magni Joſue hæſiſti veſtigijs? quin tu Dei Arcam ſacerdotum humeris elatam, ipſam Dei Eccleſiam, ſecurè per Jordanis alueum, per ſæculi viam gradientem es proſecutus? fuiſſes tutus, ſacerdotum munitus præſidio; tranſiſſes ſecurus, Leuitarum tutatus ordine; ipſa Dei Arca omne arcuiſſet periculum.* Per ſacerdotes deducitur, *inquit Origenes*, populus: & iter agit ad terram repromiſſionis magiſterio ſacerdotum. Sacerdotalis ordo eſt & Leuiticus, qui iter (Origen. Homil 4. in Ioſue.)

iter oſtendit populo Dei, qui exijt de Ægypto. Ipſi enim ſunt, qui edocent populum exire de Ægypto, de erroribus ſcilicet mundi; & tranſire per eremum vaſtam, id eſt, tentationum genera diuerſa tranſcurrere, neque noceri à ſerpentibus dæmonum, qui ſunt morſus dæmonum, & malarum ſuggeſtionum venena vitare. *Nunc verò homini hæretico, homini peccatori, homini Ægyptia allia cepaſque, ſcientiarum acres ſed fætidas corruptelas ſectanti, omnis creatura in hoſtem vertitur.* Mare rubrum, *inquit idem Origenes*, iuſtus tamquam per aridam tranſit: Ægyptius verò ſi tranſierit, ſubmergetur; nec fiet ei aqua murus dextrâ læuaque. Iuſtus etiamſi eremum horribilem ingrediatur & vaſtam, cibus ei miniſtratur è cælis. Ita ergo & in Iordanem Arca teſtamenti duxerat populum Dei. Conſiſtit ordo Sacerdotalis & Leuiticus, & aquæ velut reuerentiam quamdam Dei myſteriis referentes, curſum ſuum refrænant, & coaceruantur

Orig. ibid.

uantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes.

Vtinam Illmo *Cardinali Perronio recta ſuadenti inhæſiſſes; vtinam de tuis potiùs ſcriptis corrigendis (quod amici ſuadebant) quàm alienis corripiendis conſilium ſuſcepiſſes: feciſſes, quod Phœnix ille Criticorum facere non erubuit. Statim enim vt è Batauiâ pedem extulit, hæc ad Delrium noſtrum (quam felicem Lipſij manum etiamnum ſeruo) ad exemplum eum D. Auguſtini*

,, *inuitantem perſcripſit: Pars ſubſequens* Lipſij epiſto!. ms. ad
,, *epiſtolæ tuæ aliquid habet de meis ſcriptis.* Delrium,
,, *Quæ vtinam omnia nunc edenda, pluſculum* anno 1591
,, *in ijs alibi & prudentiæ eſſet & pietatis.*
,, Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, *& emen-* Iliad. π
,, *demus quantum licet futura. Imò illa ipſa*
,, *quoque præterita: quæ reprehendere mihi*
,, *certum eſt, & ex Patrum ac tuo inter pri-*
,, *mos conſilio refingere atque emendare. Amas*
,, *me? da hanc operam, adnota, elige, & tolle è*
,, *corpore illo, quantum poteſt, omnes næuos.*
,, *Ego edam, & velut de nouo, gignam. Per*
,, *me & ſine vllo monitore facturus hoc*

eram

eram, quia ad culpas aut errores illos iam "
oculi mibi aperti. Vt ij, qui in vino & men- "
ſâ ſunt, vim noxamque potus non ſentiunt, "
niſi in lecto & poſt diſceſſum: ſic nos quid "
peccarimus in illo cœtu, quid locis tempori- "
buſque indultum nimis ſit, ſeriò ſentimus "
diuulſi. "

O felicem iterumque felicem LIPSIVM! *qui relictis Ægyptiorum caſtris, Sacerdotum ſe iunxit conſortio, ad Arcam Dei ſe recepit, & inter Iordanis fluctus tranſiens illæſus ad Terram promiſsionis euaſit. Felix iterumque felix, Lipſi, qui terrea hæc deſpexiſti, vt ad ætherea peruenires; contempſiſti præſentia, vt futura inquireres; calcaſti peritura, vt æternùm manentibus fruereris. Non Regum gratiam, ſæpiùs ab ijs inuitatus; non opes, quas de facili poteras; non famam, quam fumum ducebas, es aucupatus. Tu verò Caſaubone, quia ab Arcâ te ſeparaſti, quia retrò reſpexiſti, quia perituris inhæſiſti, periiſti miſer.*

Quibus ego nunc te verbis conueniam, adoleſcens litterate, amator Lipſij, Caſauboni admi-

admirator? Ad LIPSIVM *te vocabo, ad* LIPSIVM *te ducam. Diſce à* LIPSIO *non extolli, ſi probatum te in Humanitatis caſtris tironem præſtare optas, ſi donatiuum exſpectas. Jlle non leuiori tantùm philologæ Humanitatis, ſed grauiori Sapientiæ armaturâ inſtructus incedebat: non ferentarius tantùm, non rorarius; ſed triariorum primipilus, imò magni exercitus Imperator. Et licet velut Romanus aliquis Conſul omnes honoris faſces emeruiſſet; ſicubi tamen illi Regina artium Theologia occurreret, ſtatim ille faſces ſubmittere, ſtatim de viâ diſcedere.*

Memini, ante annos ſedecim fuiſſe virum grauem hæreticâ labe aſperſum, qui tanti iudicium Lipſij faciebat, vt ab eo conſilium de fide, quam ille optimam iudicaret, amplectendâ petierit. Quid hîc LIPSIVS*? Illéne ſuo hîc iudicio ſtetit? Imò verò ad Eccleſiam illum Romanam, ad Eccleſiæ Doctores, quorum propria eſt de fide cenſura, ablegauit.*

Diſce LIPSII *exemplo Modeſtiam amplecti,*

plecti, quæ intra ſuos ſe fines continet, non alienos inuadit. Diſce pietatem humanioribus ſtudiis iungere, vt tutus incedas. Ferunt metallorum ſcrutatores, eum qui ad viui argenti fodinas exhauriendas pergit, munire ſe auri fruſto, quod in ſtomachum demiſſum, vi præſentiſſimâ omnes noxios fumos combibit, & ab humano corpore arcet. Splendet. quidem argenti inſtar viui Humanitas, ſed vomica tamen tantùm eſt litteraturæ melioris, & inimicos odores exhalans. Auro igitur Pietatis te muni; & innoxius, LIPSII *inſtar, in Humanitatis fodinis verſaberis.*

Iterùm te compello, adoleſcens litterate: Si inter Critices abrupta, inter vani huius ſæculi pompam tutus incedere deſideras, ne fide perituris; Lipſium ducem ſequere, ad Lipſij te mores compone. ne ouo tuo ſcorpium timeas, ne ſpe tuâ excidas, ex Auguſtini præcepto viue: Vide, *inquit*, quia de caudâ percutit, quam retrò habet. Non ergo ſcorpius perimat ouum tuum, mundus iſte ſpem tuam, vt ita dicam, ve-

Aug. Ser. 29. de Verbis Dom.

neno

neno eò contrario, quò retrario. Quanta tibi loquitur mundus, quanta poſt dorſum ſtrepit, vt retrò reſpicias? id eſt, vt in rebus præſentibus nec præſentibus (non enim dicenda ſunt præſentia numquam ſtantia) ſpem tuam ponas; & ab eo quod promiſit Chriſtus, & nondum dedit, ſed quia fidelis eſt, dabit, auertas animum tuum, & velis requieſcere in mundo pereunte. Ideò enim Deus felicitatibus terrenis amaritudines miſcet, vt alia quæratur felicitas, cuius dulcedo non eſt fallax: & de ipſis amaritudinibus conatur mundus auertere ab eo quod intendis in anteriora, & retrò conuertere. Quid ſtrepis ô munde? immunde quid ſtrepis? quid auertere conaris? Tenere vis periens; quid faceres, ſi maneres? Quem non deciperes dulcis, ſi amarus alimenta mentiris? *Ergo ſibi valeat, ſibi mundus pereat; tu ſemper valituris, tu inhære numquam perituris.*

ΤΩ, ΕΡΙΒΕΡΤΩ, ΡΟΣΒΕΙΔΩ,

τοῦ Καρδινάλιου Βαρωνίου ὑπερασπιστῇ.

ΔΕΙΓΜΑ τὸ τῆς Σοφίης, βάσκουσά τε βιβλιοθήκη,
Γλῶσσαν ΡΟΣΒΕΙΔΗ μελιχόγηρυν ἔχων·
Ἐκ στόματος δροσερὸν σταλάεις μέλι, οἷα μέλισσα,
Οἷα μέλισσ' αὖθις κέντρον ἐφιέμενος.
Πλαγιασάδην πλαζόωντα, καὶ οὐκ ἐτεόν τι ἰδόντα,
Κερτομίῳ πλήττεις στίγματ' ἐπιτυμίης.
Τὸν δὲ Κασαυβόνιον (κῦδος περιφῶντα ἀπαίρων
Ἀμφάδιον κόσμου) ἀνέρα ἀκέφαλον,
Ἐνθάδε ψεύδεα πόλλ' ἐτύμοισιν ὅμοια λέγοντα,
Εὐσεβέεσσι λόγοις δύσθεον ἄνδρα δαμᾷς.
Καὶ μὲν ἐφελκύζεις παῖδας πανθελγέϊ φωνῇ,
Σεῖό γε πασσαμένους ἡδυεπῶν μελίτων.
Ἀλλὰ μέλισσα ἄν τι, καὶ δὴ μέγα, καί σε διϊστᾷ.
Αὕτη ἅπαξ πλήξασ' ὠκὺν ἐπέσπε μόρον·
Σὺ ῥα δὲ ἀντιδίκους νύξας καὶ πολλάκις ἐχθρούς,
Θυμὸν ἐπειθ' ἕξεις μείζονα, καὶ ἠνορέην.
Εὖθ' Ἁγίων βλέψοι ζωήν τε καὶ ἤθεα κόσμος,
Σκάνδαλον ἄνδρεσσιν τοῖς κακοδοξοτάτοις·
Δείδιθι, δείδιθ' ὅπως μὴ ὅλως ἀπόλοιο Κασαύβων,
Ῥωσβειδοῦ κρυερῷ νύγματι οὐτάμενος.

Γουλιέλμος Γράπιος Ε. Ι.

HERIBERTO ROSVVEYDO Cardinalis Baronij vindici.

Tv Sophiæ ſpecimen, tu bibliotheca pererrans,
Roſ-weyde ô linguâ dulciſonante potens:
Ex ore inſtar apis deſtillas roſcida mella;
Inſtar apis rurſum, ſpicula ſæua vibras.
Errantis nuper PlancI, nec vera loquentis,
Turpia veridico confodis ore probra.
Ecce Caſaubonius (cerebro qui tentat adempto
Conſpicuum mundi tollere ab orbe decus)
Dum falſa, & veri ſub imagine plurima profert,
Dogmatibus iugulas impia ſcripta ſacris.
Nec minùs intentos iterùm tibi pellicis omnes,
Sugunt è liquidis qui tua mella fauis.
Attamen inter apes, & te, diſcrimen vtrimq; eſt.
Emoritur vix dum ſpicula torſit apis:
Tu verò aduerſum crebrò iaculatus in hoſtem,
Maiores animos, roboraq; inde refers.
Mox vbi Sanctorum Faſtos conſpexerit orbis,
Scandalon inſanæ mentis aruſpicibus:
Tu caue ne penitus pereas à ſtirpe Caſaubon,
Roſ-Weydi fixo ſaucius à iaculo.

Guilielmus de Graet S. I.

COMMISSA.

Pag. 87. *lin.* 24. ἀμορφίας *lege* εὐμορφίας.
Pag. 91. *lin.* 4. dęmonis *lege* priſtinâ.

APPROBATIO.

RECTE actum contra R^mi^ Cardinalis Baronij aduerſarium, qui mendaciis & vanitatibus veritatem obſcurare, & Eccleſiam Dei ſuis peruerſitatibus confundere nititur. Quod teſtor XXVI. Iul. M.DC. XIV.

Egbertus Spitholdius S. T. L. Canonicus & Plebanus Antuerpienſis, librorum Cenſor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

231

FINE

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum Priuilegio cautum eſt; nequis Librum cui titulus eſt, *Lex Talionis* XII. *Tabularum Cardinali Baronio ab Iſaaco Caſaubono dicta, retaliante Heriberto Roſ-weydo Vltraiectino Societatis* IESV *Theologo*, præter voluntatem Martinæ Plantinæ viduæ & Balthaſaris & Ioannis filiorum Io. Moreti p. m. voluntatem, vllo modo imprimat, aut alibi impreſſum in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, 1. Auguſti, M. DC. XIV.

Signat.

Steenhuyſe.

Digitized by Google

233
U. F

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

RESTAURO DEL LIBRO

14 OTT. 1974